Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):
Titel | Title: Euphrosyne.
Bindbetegnelse | Volume Statement: Vol. 11
Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn, 1796-1803
Fysiske størrelse | Physical extent: 12 bd. :

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

57.-8.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 57 8°

1 1 57 0 8 00053 6

+Rex

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Euphrosyne.

Ellevte Bind.

Oversat

af

J. Werfel.

Kiøbenhavn, 1801.
Udgivet og forlagt af Boghandler A. Soldin.
Trykt hos Zacharias Breum.

Indhold.

Agathons Historie

af

C. M. Wieland.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Indhold

af

første Deel.

Side

Om det Historiske i Agathon 1

Første Bog.

Agathon bliver ved Ciliciske Sørøvere reddet af en farlig Forlegenhed, og sælges derpaa i Smyrna til Slave.

1. Cap. Vor Helts første Fremtrædelse 20
2. Cap. Noget ganske uventet 23
3. Cap. Bacchusfestens Afbrydelse 28
4. Cap. Uventet Sammenkomst for tvende Elskende. Psyches Fortælling 30
5. Cap. Hvorledes Psyche og Agathon atter blive skilte ad 41
6. Cap. En Monolog 43
7. Cap. Agathon bliver solgt i Smyrna 52

Anden Bog.

Agathon i Sophisten Hippias's Huus.

1. Cap. Hvem det var, der kjøbte Agathon 55
2. Cap. Agathons Forundring over sin nye Herres Viisdom 62
3. Cap. Hvilket hos nogle vil opvække Mistanke om, at denne Historie er opdigtet 66
4. Cap. Vor Helts Sværmerie 76
5. Cap. En Samtale imellem Hippias og hans Slave 73
6. Cap. Hvori Agathon gjør temmelig gode Slutninger for en Sværmer 86
7. Cap. Forberedelse til det Følgende 90

Tredie Bog.

Hippias's Philosophie.

1. Cap. Prolog til en interessant Discours 96
2. Cap. Fortsættelse af Hippias's Tale. Hans Theorie i Henseende til de behagelige Fornemmelser 100
3. Cap. En ægte Materialist's Lære om Aanderne 112
4. Cap. Hvori Hippias synes at lægge en udbredt Kundskab om Verden for Dagen 119
5. Cap. Anti-Platonismus in nuce 130

Fjerde Bog.

Agathon bliver ved Hippias bekjendt med den skjønne Danae.

1. Cap. Agathons uventede Ulærvillighed 145
2. Cap. Hemmelige Anslag mod vor Helts Dyd 154
3. Cap. Hippias aflægger et Besøg hos en Dame, der vil spille en betydelig Rolle i denne Historie 158
4. Cap. Nogle Efterretninger om den skjønne Danae 169
5. Cap. Hvor farlig en forskjønnende Indbildningskraft er 175
6. Cap. Pantominer. 180
7. Cap. Hemmelige Efterretninger 186
8. Cap. Hvad der foregik om Natten i Hovedpersonernes Sjel 192
9. Cap. En lille metaphysisk Undskyldelse 195

Femte Bog.

Agathon i Danaes Huus.

1. Cap. Hvor Hippias's Hensigter gjøre en mærkelig Fremgang 198
2. Cap. Scenens Forandring 201
3. Cap. Den Platoniske Kjerligheds naturlige Historie 207
4. Cap. Nye Talenter hos den skjønne Danae 214
5. Cap. Musikens magiske Kraft 217

6. Cap. En Afvigelse, der tjener til Forberedelse for det Følgende 222
7. Cap. Efterretninger til at forebygge en muelig Misforstaaelse. Eluinningen af tredie Capitel. Autor søger at lette sit Hjerte 227
8. Cap. Hvilken en Tilstand, om den kunde vedvare 235
9. Cap. En mærkværdig Virkning af Kierligheden eller om Sjelesammenblandelsen 239

Sjette Bog.

Fortsættelse af Agathons og den skjønne Danaes Kjerligheds-Historie.

1. Cap. Danae faaer et Besøg af Hippias 244
2. Cap. En Prøve paa en Elskers Talenter 252
3. Cap. Convulsiviske Bevægelser af den opvaagnende Dyd 259
4. Cap. En Drøm 265
5. Cap. Et stærkt Skridt til en Catastrophe 274

Om det Historiske i Agathon.

Endskjønt vel Agathon ved første Øiekast snarere synes at henhøre til samme Classe som Xenophons Cyropædie, end (som nogle have meent) at kunne regnes til den Classe, Fieldings berømte Tittebarn staaer i — dog med den Forskjel, at i Cyropædien det Opdigtede er indflettet i det historiske Sande, men i Agathon det historiske Sande derimod i det Opdigtede — saa kan det dog, fra en anden Side betragtet, ikke negtes, at vor Helt i en meget væsentlig Henseende afviger ligesaa meget fra det Xenophonske, som han nærmer sig det Fieldingske Foster. Xenophon havde — om vi skulle troe en Kjender af megen Anseelse *) — til

*) *Cicero*, ep. ad A. Fratrem 1. 8. Cyrus ille a Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem justi Imperii: cujus summa *gravitas* ab illo philosopho cum singulari *comitate* conjungitur.

til Hensigt, i sin Cyrus at opstille Idealet af en fuldkommen Regent, i hvilken den bedste Førstes Dyder skulde være forenede med den elskværdigste Mands indtagende Egenskaber, eller, som en senere Skribent har sagt *), det var ham mindre om at gjøre, at skildre Cyrus, som han havde været, end som han burde have været, for, som Konge, at være en Socratisk Καλος και αγαθος. Derimod havde Forfatteren af Agathons Historie mere til Hiemeed at skildre sin Helt, som en Mand af hans Sindsbeskaffenhed, om han virkeligen havde levet under de forudsatte Omstændigheder, efter den menneskelige Naturs Love, maatte have været, end i ham at tegne et Billede af den moralske Fuldkommenhed. I denne Betragtning har han valgt det Horaziske Vers: Quid Virtus et quid Sapientia possit, til Motto paa sin Bog: ikke, fordi han i Agathon har villet vise, hvad Viisdom og Dyd ere i sig selv, men hvorvidt en Dødelig ved Naturens Kræfter kan bringe det i begge, hvor megen Deel de udvortes Omstændigheder have i vor Maade at tænke paa, vore gode eller onde Handlinger, vor Viisdom eller Daarlighed, og hvorledes det naturligviis ikke vel er muligt at blive et viist og godt Menneske uden ved Er-

*) *Auson* in Panegyrico ad *Gratian.* Non qualis esset, sed qualis esse deberet.

Erfaring, Feiltrin, utrætteligt Arbeide med sig selv, hyppige Forandringer i sin Maade at tænke paa, men fornemmelig ved gode Exempler og Forbindelse med vise og gode Mennesker." Og fra denne Synspunct betragtet, haaber Forfatteren at fortjene det Vidnesbyrd af Kienderne af den menneskelige Natur, at hans Bog (endskjønt den i en anden Forstand henhører blandt Indbildningskraftens Værker) ikke er uværdig til at føre Navn af en Historie.

Men da dog Stedet og Tiden, hvor og naar Tildragelserne ere foregaaede, saavelsom adskillige af de Personer, der ere indflettede i samme, ere virkelig historiske, saa har man troet, at bevise den største Deel af Læserne, som maaskee ikke ere sønderlig bevandrede i det gamle Græcia, eller igjen for en Deel have glemt det, de have vidst deraf, en lille Tieneste, om man forudsendte nogle Efterretninger, som ere udtrukne af gamle Skribenter og formedelst hvilke de ommeldte Læsere des lettere kunne tænke sig ind i denne Historie og des rigtigere dømme om den opdigtede Deels Overeensstemmelse med den historiske Deel deraf.

For altsaa for det første at fastsætte Tiden, hvori denne Historie skal have tildraget sig, saa kan man omtrent antage den fem og halvfemtesindstyvende og den hundrede og tiende Olympiade eller det tre hundrede og otte og halvfemtesindstyvende og det tre hundrede og tredivete Aar for vores almindelige Tids

regning som begge de yderste Puncter, mellem hvilke Agathons Tildragelser ere indsluttede. Det er beviisligt, at alle de Personer, der forekomme deri, have levet i dette Tidsrum. Og dog ville vi, istedet for at tøve, til det maatte falde nogen af de Lærde ind at overbeviise os derom, hellere selv aabenhjertigen tilstaae, at det næsten er en Umueelighed at frifinde Tidsregningen i Agathon for nogle mærkelige Afvigelser fra den historiske Tidsregning. Den største Vanskelighed (dersom det ellers skulde kunne have noget at betyde) vilde Sophisten Hippias og den skjønne Danae give Anledning til. Den første var unegteligen en Samtidig af Socrates; og da denne i det første Aar af den fem og halvfemtesindstyvende Olympiade blev tagen af Dage i en Alder af halvfjerdsindstyve Aar, men Agathon efter de Omstændigheder, der angives i hans Historie, ikke vel kan være født førend den fem og halvfemtesindstyvende Olympiade, saa lod der sig temmelig nøie beregne, at denne Sophist, om vi endog antoge, at han havde været tyve Aar yngre end Socrates, ikke kunde have levet i den hundrede og anden Olympiade (hvilket omtrent er den Tid, hvori Agathon og Hippias komme sammen) eller dog i det mindste den Gang maatte været i for høi en Alder til at besøge de Skjønne i Smyrna i deres Bad. Hos Danae bliver den samme Vanskelighed endnu større. Thi endog antaget, at hun ikke havde været over tretten Aar gammel, da hun blev bekjendt med Alcibia-

des.

des, hvilken, som man troer, blev ombragt i det første Aar af den fire og halvfemtesindstyvende Olympiade, saa maatte hun dog, da hun opvakte saa overordentlig en Kjerlighed hos Agathon, allerede have været en Kone paa halvtredsindstyve Aar. Sandt er det, at Exemplet i den smukke Lais, hvilken i det mindste var ligesaa gammel, da hun begik den Uhøflighed at forlange totusinde Daler af den store Demosthenes for et Kys *), at det langt ældre Exempel i den skjønne Helena, som allerede var fulde tredsindstyve Aar, da Oldingerne i Kong Priamus's Raad, fortryllede af hendes Skjønhed, for et Øieblik bleve forvandlede til unge Mennesker **), at Exemplet i Fløitespillerinden Lamia, som fængslede Kong Demetrius, endskjønt hun var gammel nok til at være hans Moder ***), og endeligen de nyere Exempler i Ninon Lenclos og Marquisen af Maintenon kunde med god Ret anføres til Usandsynlighedens Formindskelse i en saadan Opdigtelse. Men dog vilde alle muelige Exempler af dette Slags ikke være istand til at formindske det Upasselige deri, og altsaa er det bedst at bede Læseren: at han, Chronologien uagtet, ikke vil forestille sig den skjønne Danae ældre, end man maa være,

*) *Bayle* Dict. Article *Lais*. Rem. N.

**) *Bayle* Dict. Art. *Helene*, Rem. Q.

***) *Plutarch* i *Demetrius*.

være, for, uden noget Underværk eller Trylleri, at have en Tilbeder, som Agathon var. Naar vi hos Virgils eller Metastasio's Dido uden Meie kunne forglemme, at hun først blev født trehundrede Aar efter sin Forfører, den fromme Æneas: hvorfor skulde vi da ikke ligesaa let kunne forestille os, at Alcibiades blev et Offer for sine Fiender og sin urolige Aand nogle Aar senere, end de Græske Historieskrivere, hvis Tidsregning desuden jo er saa yderst forvirret, have berettet os?

Om de forskjellige Steder, Scenen i Agathon henlægges til, tales der stedse i dette Værk efter de Begreber, de Gamle gave os derom. De lærde ville i det Tempel i Delphi, hvor Agathon blev opdragen, igjenkjende det samme Delphiske Tempel, som Euripides skildrer os i sin Jon og Pausanias i sin Beskrivelse over Græcia; i det Syracus, hvor den arme Agathons Dyd maatte lide en lige saa stærk Forduftling, som hans Viisdom havde lidt i Smyrna, det samme Syracus, som Plutarch caracteriserer i Dions og Timoleons Levned og Plato i et af sine Breve *) og i det Smyrna, som Hippias og Danae fremfor alle andre Græske Stæder valgte sig til Opholdssted, det samme Smyrna, om hvilket der siges paa det Oxfordske Marmor, at det var den smukkeste

*) Epist. 7. Tom. III. opp. p. 323. ed. Steph.

smukkeste og pragtfuldeste Stad i hele Asia, og som Taleren Aristides og Sophisten Philostratus anprise os som Musernes og Graciernes og alle Livets Behageligheders Sæde *). Det samme gjælder ogsaa om Sæderne, Costumet og om alt det Særegne i Henseende til Tidsalder, Folkeslag og Personer. De Athenienſere, Agathon beskriver, ere der samme Folk, som vi kjende af Aristophanes, Xenophon, Demosthenes o. s. v.; Sophisterne ere ikke meget bedre, end Plato (endskjønt i sit Slags neppe mindre Sophist end disse i deres Slags) skildrer dem i sine Dialoger **). Levemaade, Forlystelser, Syssler og Lege, alt er Græsk, og det Særegne, der udmærker Grækerne i Jonien fra Grækerne i Achaja, og disse igjen fra Grækerne i Sicilien og Italien, er allevegne udtrykt med kjendelige Træk, og overensstemmende med det Begreb, som de Gamles Læsning efterlader i vor Sjel om dem, — endskjønt dog den lærde og i det

*) Marmor. Oxon. 2. 78. 143. Aristid. Tom. opp. II. p. 307. ed. Cant. Philostr. in vita Apollon. L. IV. c. 7.

**) Især i den større og mindre Hippias, i Protagoras, Gorgias og Sophistes. Vi sige forsætligen; ikke meget bedre. Thi endskjønt de unegteligen vare saa skadelige Folk, som Plato siger, saa vare de dog vist ikke halv saa dumme, som de gjøres af ham:

i det gamle Græcia saa bevandrede Abbed Barthelemy ikke havde ladet sin unge Anacharsis reise, da Agathon blev skreven.

Hvad de Personer, der forekomme i denne Historie, og deriblandt især Agathon selv angaaer, saa maae vi uden Forbeholdenhed tilstaae, at man forgjeves vilde søge efter ham hos nogen Historieskriver. Imidlertid finde vi dog blandt Socrates's Venner en Agathon, som kunde have givet os nogle Grundtræk til vor Helts Billede.

Denne Agathon var, som det synes, af en god Familie i Athenen og et af de elskværdigste Mennesker i sin Tid. Plato, der taler om ham som en meget ung Mand, tillægger ham den smukkeste Skabning og naturlige Anlæg til en ædel og

ham; og hvor havde de ogsaa kunnet være saa skadelige, dersom de havde været saa dumme, som han beskriver dem. Virkeligen er denne sophistiserende Socrates Skyld i, at man sædvanligen ikke lader Sophisterne, hans Modstandere, vederfares den Ret, de tilkomme; — dette er viist udførligen af lærde Mænd, f. Ex. af Hardion i hans Afhandlinger sur l'origine et les progrès de la Rhetorique parmi les Grecs.

og dydig Caracteer *). Han udmærkede sig blandt de dramatiske Digtere i de bedste Tider, og det er ham til Ære, at en Konstdommer, som Aristoteles, har anseet ham værdig baade til sin Roes og til sin Last. Endog den Bebreidelse, der gjordes ham for hans store Tilbøielighed til Modsætninger, beviser hans Rigdom paa Dirtighed: en skjøn Feil, som ved den gode Tænkemaade, man tillægger ham, maatte forøge hans Elskværdighed som Selskaber. Ogsaa er det dette, Aristophanes, som sjelden roser og heller ikke har skaanet Agathon for denne Egenskab, dog imidlertid bersmmer ham for, hvorved ogsaa een af hans Fortolkere (formodentlig for at gjøre denne Roes des begribeligere) anmærker, at Digteren Agathon havde et godt Bord **). Som et Exempel derpaa pleier man at anføre et berømt Gjestebud, som han gav i Anledning af en Seier, han havde vundet i en offentlig Kamp mellem de tragiske Digtere, og af hvilken Plato har taget Anledning til een af sine skjønneste Dialoger. Den Omstændighed, at han havde tilbragt en Deel af sit Liv ved Hoffet i Macedonien, me-

dens

*) Plato i Protagora. Καλον τε καγαθοντημ Φυσιν, την δε ιδεαν παυυ καλον.

**) Scholiast. ad *Aristoph.* Ranas. Act. I. Scen. II. v. 84, την τραπεζαν λαμπρος.

dens Kong Archelaus, som ved sin Kierlighed til de skjønne Konster og den Agtelse, han formaaede at bevise en Euripides, har forskaffet sig Plads i Eftерverdenens Erindring, regierede *), synes at sætte Beviset for, at denne Agathon tilkommer Plads iblandt de skjønne Aander i det Socratiske Aarhundrede, uden for al Tvivl; og alt dette forsøger Beklagelsen over Tabet af hans Tragedier og Lystspil, hvoraf ikkun faa ubetydelige Fragmenter ere komne til os.

Endskjønt nu denne historiske Agathon kan have leveret nogle Træk til den Opdigtedes Caracteer, saa er det dog vist, at Forfatteren har fundet det egentlige Model til den sidste i Euripides's Jon. Begge vore op under den Delphiske Guddoms Laurbær i en fuldkommen Uvidenhed om deres Herkomst; begge ligne hinanden i Legems- og Aandsskjønhed; den samme Følsomhed, den samme fyrige Indbildningskraft og det samme skjønne Sværmerie, der caracteriserer den ene caracteriserer og, den anden. Det vilde være for vidtløftigt at bevise Ligheden omstændeligen; det er nok, at vi have givet Litteraturens unge Venner et Vink, saafremt de selv ville anstille en nøiere Sammenligning. Forfatteren af Agathon havde i sine yngre Aar studeret Euripides fornemmeligen fra den

Syns-

*) Cf. *Bayle* Dict. Art. *Archelaus* og *Euripides*.

punct og i den Hensigt, hvorfra og hvori unge Konstnere burde studere Laokoon, den Niobiske Gruppe, den Vaticanske Apollo, den Mediceiske Venus og andre af den høieste Konstes Værker, — og endskjønt han ikke er bleven nogen Euripides, har han dog ikke befundet sig ilde derved.

Ogsaa til den skjønne Danae finde vi ikke allene i den poetiske Verden, men ogsaa blandt de Græske Skjønne af den Classe, der stod under Kjerlighedsgudindens umiddelbare Beskyttelse, et Slags Sidestykke af lig Navn. Leotium, berømt formedelst sit Venskab for Philosophen Epicur og den Lighed St. Evremond fandt imellem hende og sin Veninde Ninon Lenclos, var Moder til denne historiske Danae, som efter Athenæuss Beretning drev sin Moders Profession med saa megen Lykke, at hun tilsidst blev Maitresse hos en vis Sophron, Statholder i Ephesus, og den berygtede Dronning Laodice af Syriens Fortrolige. Men hverken denne Omstændighed eller det, den anførte Autor fortæller om hendes tragiske Død,*) synes tilstrækkeligt til at forskaffe hende den Ære (om det er en Ære) at have været Modellet til vor Helts elskværdige Forførerinde. Rigtigere ville vi finde det i den skjønne Glycera, som Alciphron lader skrive saa indtagende Breve til sin kjære

*) S. *Bayle* Diction. Art. Leontium. Rem. D.

kjere Menander *) og i nogle Skildringer, som ere udmalede med Kjerlighedens vellystigste Smærmerie og udmærke det første, andet, tolvte og sex og tyvende af de Breve eller snarere Fortællinger, der tilskrives Aristænet.

Hos Sophisten Hippias ere de Efterretninger lagte til Grund, som man i Plato, Cicero, Philostratus og andre gamle Skribenter forefinder om ham, men hans Opholb i Smyrna og det dertil henhørende er formodentligen blot Opdigtelse, thi i det mindste findes der ingen historiske Vidner dertil. Denne Hippias var født i Elis, en Stad, der laae i en Provinds af samme Navn i Peloponnesus. Han var en Samtidig af Protagoras, Prodicus, Gorgias, Theodorus af Byzans og andre berømte Sophister i det Socratiske Aarhundrede, og udmærkede sig saasærdeles ved sin Veltalenhed og sin Duelighed i Forretninger, at han oftere end nogen anden af sine Lige, blev brugt til Gesandtskaber og Underhandlinger. Da han desuden efter Gorgias's Exempel underviste i sin Konst for Penge, saa samlede han en Formue *), der satte ham i Stand til at udholde det pragtfulde og vellystige Liv, man lader ham føre i

Agathon.

*) S. det 29 Brev af 1. og det 4 af II. Bog.

**) *Philostratus* de vitis Sophist. Lib. I. XI. p. 495 ed. G. Olear.

Agathon. Dersom man kan sige, at der nogensinde har været Folk, som forstode den Hemmelighed, at forvandle Materier af ringe Værdie i Guld, saa lader det sig virkelig sige om Sophisterne; og Hippias vidste at betjene sig saavel af den, at han, i Følge sin egen Forsikring, vandt mere derved, end to andre af hans Profession tilsammentagne *).

Overhovedet bleve Sophisterne i den Tid, der her tales om, ansete for Folk, der vidste alt. Den forommeldte Gorgias skal have været den første, der havde saa megen Tillid til sig selv, eller snarere saa ringe Tanker om sine Tilhørere, at han ved de olympiske Lege skal have opfordret den hele Græske Nation til at opgive ham, hvilken Materie, den vilde, til en Tale paa staaende Fod: et Pralerie, som den Tid gjalt for et fuldstændigt Beviis paa en ganske overordentlig Dueligbed, og erhvervede Taleren Gorgias en Billedstøtte i det Delphiske Tempel af støbt Guld **), men som siden efter blev saa almindeligt, at der allerede i Cicero's Tider ikke mere gaves nogen omvankende Græsk Bel-esprit af Profession, som ikke hvert Øieblik var beredt til paa Stedet, over alt Virkeligt og Mueligt, Stort og Smaat, Gammelt og Nyt, at foresnakke sine gunstige Tilhørere alt, hvad der nogensinde

*) *Hipp.* maj. pag. 282 T. III. opp. Plat.

**) *Cicero* de Orat. Lib. III. 32.

gensinde lader sig sige derom *). Dasaa i denne Henseende overgik Hippias sine øvrige Medprofessionister. Han gik saavidt, at han (som den Platoniske Socrates siger ham i Øinene) havde Dristighed til at optræde paa Olympia for alle Grækerne og sige: at

der

*) Postea vero vulgo hoc facere coeperunt hodieque faciunt, ut nulla sit res neque tanta neque tam improvisa neque tam nova, de qua se non omnia quæ dici possint, profiteantur esse dicturos. de Orat. Lib. I. 22. Uforskammenheden hos disse Snaagrækere, som Cicero her driver Spot med, steg siden efter i samme Grad, som Yppighedens Vand og allehaande Udsvævelser og Daarligheder tiltage i Rom under Cæsarne. Man kan ikke læse noget latterligere end det Skilderie, Juvenal, i sin tredie Satire, har malet af en saadan Græculus. "Dette forslagne Hoved, som I see her fremstille sig med saa uforskammet en Dristighed, som taler saa beløben og oversvømmer os med saa rivende en Strøm af Ord uden Betydning, hvem mene I det er? Det er Enhver: i sin egen Person medbringer han os alle Stænder og Professioner; han er Philolog, Rhetor, Geometer, Maler, Bader, Tegnfortolker, Liniedanser, Læge, Guldmager: hvad skulde en lille Græsk Bel-esprit ikke være eller ikke forstaae, naar han er hungrig? Han opstiger gjerne til Himmelen, om I ville have det.,, Kjende vi ikke hos os Originaler til dette Malerie af en Nation, som i mange Henseender er os det samme, som Grækerne fordum vare Romerne?

der ikke gaves nogen menneskelig Videnskab, som han ikke forstod, og ingen Konst, hvis Theorie og Udøvelse han ikke havde i sin Magt. „Mine Herrer! skal han have sagt, jeg er ikke allene fuldkommen i Gymnastik, Musik, Sprogkonst og Poetik, Geometrie, Astronomie, Physik, Ethik og Politik, jeg skriver ikke allene Heltehistorier, Tragedier, Comedier, Dithyramber og alle Slags Værker i Prosa og Vers, men endog, som I see mig her (og han var klædt meget prægtigen), har jeg klædt og prydet mig med mine egne Hænder: Underklæder, Caftan, Bælte, Kappe; alt har jeg selv forfærdiget, denne Signetring paa min Finger har jeg stukket selv, endog disse Halvstøvler ere af mit eget Arbeide *). „ Jeg veed ikke, om al den Agtelse, vi skylde Plato og hans Socrates (som dog ikke altid ligner Sophroniscus's Søn), kan berettige os til, i Henseende til en Mand som Hippias (en Mand af Levemaade, som besad Dueligbed og Klogskab nok til at sætte sig i den største Anseelse hos sine Samtidige), at føste Lid til et Træk, som i saadan Grad ligner en Markskrigers Skryderie i en Cirkel af Fiskerkoner og Dragere. Plato's Paalidelighed for saavidt det angaaer; han siger til Forringelse for Hippias, synes desuden saa meget mis-

*) *Plato i Hipp. minor.* T. opp. I. p. 368 og Cicero, som heri taler efter Plato, de Orat. L. III. c. 32.

mistænkeligere, som han, for at gjøre denne Sophist des latterligere, i begge de Dialoger, der føre hans Navn, betjener sig af det usle Konstgreb, at fremstille ham saa uudstaaelig dum og uvidende, at lægge ham saa yderst eenfoldige Svar i Munden, og endeligen, efterat han uden Møie har gjort ham til Skamme, endda at lade ham prale saa modbydeligen, at enten Grækerne i Plato's Tider kun maatte været lidet bedre end Tupinambus, eller Hippias umueligen kunde have været den elendige Stymper, Plato fornedrer ham til. Imidlertid lader der sig dog af dette Sted og overhovedet af alt, hvad Philosophen og hans Afskrivere sige om vor Hippias, i det mindste udlede, at Agathons Forfatter har havt tilstrækkelig Grund for sig, til at skildre denne Sophist som en Prætendent paa almindelig Lærdom, Smag, Bekjendtskab med Verden og en fiin Levemaade.

Alt, hvad der i Agathon siges om Pericles, Aspasia og Alcibiades stemmer overeens med de Efterretninger, som Plutarch, en Skribent, der er eller bør være i alles Hænder, har efterladt os i den førstes og den sidstes Levnedsbeskrivelser. Det samme er der ogsaa at sige om den yngre Dionysius i Syracus, Philistus, hans Minister og Fortrolige, og Dion, hans Beslægtede og Antagonist. Thi endskjønt den Rolle, man lader Agathon spille ved denne Førstes Hof, og adskillige Tildragelser, hvori han af denne Aarsag maatte indflettes, ere uden historisk

Grund

Grund, har man dog gjort sig det til en Lov, at fremstille de historiske Personer, der have Deel i denne philosophiske Roman, hverken bedre eller værre, end vi kjende dem af Historien. Overhovedet har man ikke tilladt Opdigtelsen andet, end at bestemme de historiske Begivenheder nøiere, og udmale dem tydeligere, og til den Ende har man blot digtet de Omstændigheder og Tildragelser, der syntes passeligste til saavel at sætte Hovedpersonen i Historien, som de forbenævnte historiske Personers bekiendte Caracteer i det bedste Lys og derved des fuldkommnere at opnaae den attraaede moralske Nytte, for hvis Skyld allene det hele Værk er blevet til.

De Læsere, det maaskee vilde forekomme, som Forfatteren havde forskjønnet Philosophen Aristipp formeget, og derimod ikke ladet Plato vederfares den Ret, han tilkommer, ville engang i Tiden finde de Grunde, hvorfor hiin ikke er bleven skildret hæsligere og denne fuldkommnere, tydeligen udvilflede i en udførlig Historie om den Socratiske Skole, saafremt vi ellers finde Tid og Leilighed til at udføre et Værk af dette Omfang *). Det maa være nok her, at vi

*) Mangfoldige, for det meste tilfældige, men dog derfor ikke mindre uovervindelige Hindringer have ikke tilladt denne Idee, som Forfatteren lang Tid har havt i Tankerne, at blive udført.

vi forsikre, at ingen af Delene er skeet uden tilstrækkelige Aarsager. Hvormegen Lighed Aristipp end havde med Sophisten Hippias, saa udmærkede han sig dog unegteligen ved en bedre Tænkemaade og en temmelig Deel Socratisk Aand. En Mand, som Aristipp, vil altid gjøre Verden mere Godt end Ondt; og endskjønt hans Grundsætninger, uden egentligen at understøtte Lasterne, vel, fra een Side betragtet, ikke synderlig fremme Dyden, saa kræver dog Billigheden, at man maa tilstaae, at de, fra en anden betragtet, ere en meget virksom Modgift for Indbildingskraftens og Hjertets Udskeielser, og derved rigeligen kunne oprette den første Skade *). Derimod frygte vi meget for, at Plato, istedet for at kunne fordre nogen Fyldestgjørelse af Agathons Forfatter, kunde ved nøieste Undersøgelse tabe ulige mere, end han kunde vinde.

Den ædleste, ærværdigste og lærerigste Caracteer i det hele Værk er unegteligen den gamle Archytas, og saa meget behageligere er det os til Menneskehedens Ære at kunne forsikre, at denne Caracteer er

*) Denne Dom over Aristipps Philosophie og den Caracteer, hvormed han er fremstillet i Agathon, har vor Autor (om vi ikke tage Feil) tilstrækkeligen retfærdiggjort ved det udførlige Skilderie, han har tegnet af begge i sin Commentar over de Horatziske Epistler.

er ganske historisk. Archytas, den bedste Mand, den Pythagoriske Skole har frembragt, forenede virkeligen i sin Person Philosophens, Statsmandens og Feldtherrens Fortjenester; hvad Plato vilde synes at være, det var Archytas, og dersom en Mand nogensinde har fortjent, at fremstilles som et Mønster paa Viisdom og Dyd, saa er det denne Forstander for den Tarentinske Republik *). Da han var en Samtidig af de vigtigste Personer i vor Historie, saa synes han, saa at sige, selv at tilbyde Forfatteren sig til det Brug, han gjør af ham. Hvem havde han vel og med bedre Grund og Held kunnet imodsætte en Hippias end denne sande Vise, hvis Grundsætninger indeholdt den paalideligste Modgift for Sophistens forføriske Skinslutninger og hvis hele Liv har været den kraftigste Gjendrivelse af samme?

*) Alt, hvad man om hans Levned og Caracteer finder adspredt i en Mængde gamle Skribenter, har Andreas Schmid, en Lærer i forrige Tider i Høiskolen i Jena, sammensanket i en lærd Afhandling de Archyta Tarentino, som paa bemeldte Sted er traadt for Lyset i Aaret 1683.

Agathon.

Første Bog.

Agathon bliver ved Ciliciske Sørøvere reddet af en farlig Forlegenhed, og sælges derpaa i Smyrna til Slave.

Første Capitel.

Vor Helts første Fremtrædelse.

Den dalende Soel nærmede sig sin Nedgang, da Agathon, forvildet i en Skov uden Vei og Sti, ankom, udmattet ved forgjeves Bestræbelse for at finde ud deraf, til Foden af et Bjerg, som han ønskede at bestige, i Haab om, fra Toppen af samme, at opdage et beboet Sted, hvor han kunde tilbringe Natten. Han arbeidede sig med Møie op ad en Fodsti, som han blev vaer imellem Buskene; men da han omtrent havde naaet Midten af Bjerget, følte han sig saa kraftesløs, at han tabte Haabet om at kunne naae Toppen, som syntes at trække sig længere og længere

bort

bort fra ham, jo nærmere og nærmere han søgte at komme den. Han kastede sig altsaa ganske aandeløs ned under et Træ, som beskyggede en lille Terrasse og besluttede her at tilbringe den indbrydende Nat.

Dersom et Menneske nogensinde har befundet sig i Omstændigheder, som kunne kaldes ulykkelige, saa var det dette unge Menneske i den Forfatning, vort Bekjendtskab begynder med ham. Kun for faa Dage siden en Yndling af Lykken og en Gjenstand for sine Medborgeres Misundelse, saae han sig nu ved en pludselig Omvexling berøvet sin Formue, sine Venner og sit Fædreneland, og udsat for alle den gjenstridige Lykkes Luner, ja endog for Uvisheden om, hvorledes han skulde opholde det blotte Liv, der var blevet ham tilovers. Men uagtet saa mange Vederværdigheder forenede sig for at nedtrykke hans Mod, forsikrer dog Historien os, at den, der havde seet ham i dette Øieblik, hverken i hans Aasyn eller i hans Miner havde kunnet mærke noget Spor af Fortvivlelse, Utaalmodighed eller endog kun Misfornøielse.

Maaskee nogle herved ville erindre sig hiin Stoikernes Viise, om hvilken man fordum forsikrede, at han i det mindste vilde været ligesaa lykkelig i Phalaris's gloende Øxe, som en morgenlandsk Bassa i en indtagende Circasserindes bløde Arme *).

Men

*) Seneca fortæller os i det 66 af sine Breve, at denne Rodomontade tilhører en Philosoph, som man vel ikke

Men da der i denne Histories Løb vil forekomme adskillige Prøver paa en ikke ubetydelig Forskiel mellem vor Helt og Seneca's Vise, saa holde vi det for sandsynligere, at hans Sjæl maa have været af det Slags, som ideligen ere aabne for Fornøielsen, og hos hvilke en eneste behagelig Følelse er nok til at lade dem forglemme al forbigaaen og tilkommende Kummer. En Aabning i Skoven imellem tvende Bjerge viste ham — den nedgaaende Sol. Mere end dette Syn behøvedes der ikke til at afbryde Forestillingen om hans tunge Omstændigheder hos ham. Han overgav sig til den Henrykkelse, som dette majestætiske Skuespil pleier at sætte følsomme Sjele i, og forglemte herover en Tidlang sine ste Fornødenheder. Endeligen vækkede det raslende Kildevæld, som et lidet Stykke borte vældede ud af en Klippe, ham af den behagelige Beundring,

ikke vilde tiltroet saadant. Det var Epicur, der sagde: „Om den Vise blev stegt i Phalaris's Øre, saa vilde han raabe: O, hvor vel jeg befinder mig!" Da en Epicur havde sagt saa skjønne Ting, saa kunde Stoikerne, efter Seneca's Mening, vel ikke med Ære sige mindre. Imidlertid tilstaaer han dog, at naar det stod til en viis Mand, saa vilde han vel hellere være fri for at steges, dog ikke just for Tingens Ubehagelighed, men fordi det ikke er overensstemmende med Naturen, at en viis Mand uden Nødvendighed lader sig stege.

undring, hvori han havde forglemt sig selv; han reiste sig og øste med den hule Haand af dette Vand, hvis rindende Cristal en velgjørende Nymphe efter hans Forestilling udgjød af sit Marmorkruus, for at slukke hans Tørst; og istedet for at savne de brusende Cypriske Vine, som han havde forladt ved de Athenienſiske Gjestebud, forekom det ham, som han aldrig havde nydt nogen behageligere Drik. Han lagde sig ned igjen, faldt i Søvn under Kildevældets bedøvende Musik, og drømte, at han igjen havde fundet sin elskede Psyche, hvis Tab var det eneste, der af og til afpræssede ham nogle Sukke.

Andet Capitel.

Noget ganske Uventet.

Dersom det har sin Rigtighed, at alle Ting i Verden staae i den nøieste Forbindelse med hinanden, saa er det ganske vist, at denne Forbindelse mellem enkelte Ting ofte er særdeles ukjendelig, og deraf synes det at komme, at Historien undertiden fortæller mange selsommere Tildragelser, end en Romanskriver torde vove at digte. Det, der mødte vor Helt i denne Nat, tjener til ny Bekræftelse paa denne Jagttagelse. Endnu nød han den søde Søvn, som Homer holder for saa stort et Gode, at han og-

saa

saa tilegner de Udødelige den, da han ved en larmende Balder pludselig blev opvakt deraf. Han lyttede hen ad den Side til, hvor den syntes at komme fra, og troede i den blandede Tummel at høre en besynderlig Hylen og Glædesskrigen, som gav en frygtelig Gjenlyd fra de lige for staaende Klipper. Agathon, som allene kunde forskrækkes i Søvne, besluttede at gaae denne Tummel modigen i Møde. Han besteg den øverste Deel af Bjerget saa hastigen, som det var ham mueligt, og Maanen, hvis fulde Glands hævede den hele Egn rundt omkring af den skumrende Skygge, befordrede paa sin Side hans Foretagende. Tummelen tog mere og mere til, jo nærmere han kom Ryggen af Bjerget. Allerede skjelnede han Larmen af Trommer og en skingrende Lyd af Piber og Skalmeier, blandet med et vildt Skrig af Fruentimmerstemmer, som ikke længere lod ham i Uvished om, hvad denne Tummel skulde betyde, da der med eet viste sig et Skuespil for ham, hvorover selv den ovennævnte Vise paa et Øieblik havde kunnet forglemme sin Guddommelighed. Der var en sværmende Hob unge Thraciske Damer, som denne Nat havde forsamlet sig, for at høitideligholde de affindige Skikke, som den hedenske Alderdom havde indført til Erindring om Bacchi berømte Tog fra Indien *).

Uden-

*) Bacchi Mysterier eller hemmelige Gudstieneste maatte i Følge deres Natur ikke høitideligholdes uden af Fru-

Udentvivl kunde en udsvævende Indbildningskraft eller en La Fages Griffel gjøre et temmelig forførisk Skilderie af en saadan Scene; men det Indtryk, som det virkelige Syn gjorde paa vor Helt, var intet mindre end af det behageligste Slags. Det vildt flyvende Haar, de funklende Øine, de skummende Læber, de opsvulmede Muskler, de forvildede Ansigtstræk og den rasende Glæde, hvormed disse Afsindige, i tusinde frække Stillinger, svingede deres med Slanger og Vedbende omvundne Spyd, sammensloge deres Klappertblik eller med lallende Tunge udstammede afbrudte Dithyramber, alle disse Udbrud af et fanatisk Raserie, som forekom ham saa meget des skjændigere, jo visseve han var overbeviist om, at det havde sit Udspring fra Overtroen, gjorde hans Øine ligegyldige, og indgjød ham Væmmelse for Tillokkelser, som med Unseelsen havde tabt al Magt over hans Sandser. Han vilde flygte, men det var umueligt; thi de vare allerede blevne ham vaer. Synet af en ung Mandsperson paa dette Sted og ved en Fest, som ikke maatte vanhelliges af noget Mandfolkesie, standsede pludseligen deres stoiende Glædesyttringer, for at

Fruentimmere, og bleve efter det fanatiske Raserie, som man derved, for at udtrykke Vinens Guds mægtige Virkninger, overgav sig til, kaldet Orgia. Til det Malerie, som her gjøres deraf, have Euripides, Virgil og Ovid levereret Farverne.

at tiltrække denne Gjenstand deres hele Opmærksomhed.

Her kunne vi ikke længere dølge en Omstændighed for vore Læsere, som ikke er af liden Indflydelse i hele denne Historie. Agathon besad saa overordentlig en Skjønhed, at hans Tiders Zeuxis og Alcamenes, betagne Haabet om, at kunne opfinde eller af Naturens adspredte Skjønheder at sammensætte nogen fuldkommere Skabning, pleiede at tage hans til Mønster, naar de vilde fremstille den skjønne Apollo eller den unge Bacchus. Aldrig havde noget qvindeligt Die seet ham, uden at betale den Told, som er paalagt et Kjøn, der synes at være skabt saa følsomt for Skjønheden, at denne eneste Egenskab skjuler Manglen af alle andre for de fleste af det. — Denne Skabning havde Agathon i dette Øieblik at takke for endnu mere: den reddede ham fra Penthei og Orphei Skjebne *). Hans Skjønhed satte disse Mænader i Forundring og Bestyrtelse. En ung Mandsperson af en saadan Skabning, paa et saadant Sted og paa en saadan Tid! Kunde de vel ansee ham for mindre end for Bacchus selv? I den Forvirring, deres Sandser vare, var intet naturligere end denne Tanke; ogsaa gav den deres Phantasie med eet saa fyrigt et Sving, at den saae den Gud, som de havde for sig,

*) De havde begge den Ulykke at blive sønderslidte af Bacchantinder i et Anfald af fanatisk Raserie.

sig, med alt, hvad han, foruden Skabningen, behøvede, for at være en fuldkommen Bacchus. Deres fortryllede Øine foreſtilte dem Silener og loddenbenede Satyrer ſværmende omkring ham, og Tigere og Leoparder kjærlig ſlikkende hans Fødder; det forekom dem, ſom der opſteg Blomſter under hans Fodſaaler, ſom der opſprudede Viin og Honning efter ethvert af hans Fjed, og ſom de ſaae ſkummende Bække deraf nedrinde af Klipperne. Med eet gjenlød det hele Bjerg, Skoven og de omliggende Klipper af deres høie Evan! Evoe! med ſaa forſkrækkelig en Larm af Trommer og Klappertblik, at Agathon, betagen af Beſtyrtelſe og Forundring, blev ſtaaende ſom en Billedſtøtte, medens de henrykte Bachantinder ſværmede dansende og hoppende omkring ham og ved tuſinde affindige Fagter udtrykte deres Glæde over Bacchi formeente Nærværelſe.

Men endog det overdrevneſte Sværmerie har ſine Grændſer, og maa endeligen engang vige for Sandſernes Overmagt. Til Ulykke for Helten i vor Hiſtorie kom diſſe Affindige efterhaanden af en Henrykkelſe, ſom formodentligen aldeles havde udmattet deres Indbildningskraft, til ſig ſelv, og opdagede ideligen mere og mere Menneſkeligt hos der Væſen der formedelſt ſin uſædvanlige Skjønhed paa en kort Tid havde været forgudet i deres Øine. Nogle, ſom Indbildningen om deres egen Skjønhed bevægede til at anſee ſig for denne nye Bacchi Ariadner, nærme-

de

de sig ham efterhaanden, og satte ham ved den Fyrighed, hvormed de yttrede deres Følelser i saa meget des større Forlegenhed, jo mindre tilbøielig han følte sig til at gjengjælde deres heftige Kjerlighedsbeviisninger. Formodentlig vilde der reist sig en rasende Strid mellem dem selv, og havde Agathon tilsidst maattet friste Orphei tragiske Skjebne, dersom ikke de Udødelige, som styre de Tilfælde, der møde Menneskene i Tingenes Gang, havde aabnet en uventet Vei til hans Redning i det farlige Øieblik, hvor saavel hans Styrke som hans Dyd var utilstrækkelig til at redde ham.

Tredie Capitel.

Bacchusfæstens Afbrydelse.

En Skare Ciliciske Sørøvere, som vare landede om Natten ved denne Kyst, for at forsyne sig med friskt Vand, havde allerede langt borte hørt Tummelen af Bacchantinderne, og ansaae det for en Opfordring til at gjøre et anseerligt Bytte. De erindrede sig, at de fornemste Fruentimmere i denne Egn pleiede paa denne Tid at holde deres hemmelighedsfulde Orgier, og gjøre Optoget i deres skjønneste Prydelser, ihvorvel de dog afførte sig alt, førend de bestege Bjerget, og lode det bevogte til deres Igjen-

komst

komst af et Antal Slavinder. Haabet om, foruden disse Damer, hvoraf de bestemte de skjønneste for de Asiatiske Fyrsters og Satrapers Gynæceer, ogsaa at gjøre en Mængde kostbare Klæder og Juveler til Bytte, forekom dem at være Umagen værd at opholde sig her noget længere for. De deelte sig altsaa i tvende Hobe, hvoraf den ene bemægtigede sig de Slavinder, der bevogtede Klæderne, medens den anden besteg Bjerget, stormede ind med Skraal og Skrig blandt Chracierinderne, og gjorde sig til Mester af dem, førend de fik Tid eller Mod til at sætte sig til Modværge. Omstændighederne vare unegteligen af saadan Beskaffenhed, at de allene kunde forsvare sig med deres Kjøns sædvanlige og anstændige Vaaben. Men disse Silicier vare alt for meget Sørsvere til at give Agt paa vore Skjønnes Taarer og Bønner eller endog paa deres Yndigheder, endskjønt de i dette Øieblik, hvor Skræk og Modløshed havde givet dem Qvindelighedens sagtmodige Ynde igjen, endog forekom den sædelige Agathon saa forførisk, at han fandt for godt at hefte sine ellers ikke synderlig lydige Øine paa Jorden. Røverne havde nu andet at tage Vare, og vare ikkun betænkte paa, hvorledes de paa det snareste kunde bringe deres Bytte i Sikkerhed. Og saaledes undgik Agathon — for nogle ikke alt for fine Skoser over det Selskab, man havde fundet ham i, og med Tabet af sin Frihed — en Fare, fra hvilken han i sine Tanker ikke kunde løskjøbe sig for

dyrt.

dyrt. Frihedens Tab syntes i de Omstændigheder, han var, kun at bekymre ham lidet. Ogsaa havde han virkeligen, da han havde tabt alt, hvad der gjør Friheden dyrebar, ingen synderlig Aarsag til at bedrøve sig over et Tab, der i det mindste lovede ham en Forandring i hans Ulykke.

Efterat Silicierne vare gaaede til Søes igjen med deres hele Bytte, og Delingen deraf var tilendebragt med større Enighed, end Forstanderne i mangen en lille Republik pleie at dele de offentlige Indkomster, tilbragte de det øvrige af Natten med et Gilde, hvorved de ikke forglemte at gjøre sig skadesløse for den Koldsindighed, som de havde viist ved Erobringen af de Thraciske Skjønne. Men imedens det hele Skib var i Færd med at fuldende den begyndte Bacchusfest, havde Agathon uformærkt trukket sig tilbage i en Krog, hvor han af Mødighed atter faldt i Søvn, og gjerne vilde have fortsat den Drøm, hvoraf de berusede Mænaders Evan Evoe havde vækket ham.

Fierde Capitel.

Uventet Sammenkomst for tvende Elskende. Psyches Fortælling.

Da den opstaaende Soel forgyldte det Joniske Hav med sine første Straaler, fandt den alle dem (for

at

at tale med Virgil) begravne i Vin og Syn, som om Natten havde ofret til Bacchus og hans Gudinde Søster. Ikkun Agathon, vant til at vogne med Morgenrøden, blev vækket af de første Straaler, som i en horizontal Linie stak ham lige i Panden. I det han slog Øinene op, saae han et ungt Menneske staaende for sig i Slaveklæder, og betragte ham med megen Opmærksomhed. Hvor smuk Agathon end var, saa syntes han dog i Henseende til Farvens og Legemsbygningens Fiinhed at overgaaes af dette elskværdige unge Menneske. Virkelig: havde han i sit Aasyn og sin hele Figur noget saadant jomfruagtigt, at han, blandet, lig den Horaziske Gyges, i Fruentimmerklæder mellem en Flok Piger, meget let vilde have bedraget den skarpeste Kjenders Øie *).

Agathon saae igjen paa den unge Slave med en Opmærksomhed, som i Forstningen var blandet med en behagelig Forundring, men efterhaanden steg til Henrykkelse. De samme Bevægelser yttrede sig ogsaa i den unge indtagende Slaves Ansigt; deres Sjele kjendte hinanden paa eengang, og syntes gjennem deres Øine

*) Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus ambiguoque vultu.

Horat. Od. II. 5.

Øine at forene sig, inden de favnede hinanden med deres Arme, og inden deres af Henrykkelse bævende Læber kunde raabe Psyche — Agathon.

De laug i nogen Tid. Hvad de følte var over al Beskrivelse. Og hvortil skulde de ogsaa behøvet Ord? Sprogets Brug ophører, naar Sjelene umiddelbar forklare sig for hinanden, umiddelbar beskue og berøre hinanden, og i et Øieblik føle mere end selv Musernes Tunge formaaer at sige i hele Aar. Solen vilde maaskee uformærkt gaaet over deres Hoved og stegen ned i Oceanet igjen, uden at de i deres vedvarende Henrykkelse vare blevne Timernes Omskifning vaer, dersom ikke Agathon (som det unegteligen heri tilkom at være den første) med sagtmodig Magt havde revet sig ud af sin Psyches Arme, for at erfare af hende, ved hvilken Hændelse hun var kommen i Sørsvernes Hænder. Tiden er kostbar, kjæreste Pysche! sagde han, vi maae føre os de Øieblikke til Nytte, hvor disse Barbarer, undertvungne af deres Guddoms Magt, ligge udstrakt for vore Fødder. Fortæl mig, ved hvilket Tilfælde Du blev bortreven fra min Side, uden at det var mig mueligt at komme efter, hvorledes det var gaaet til eller hvor Du vår bleven af. Hvad er Aarsag til, at jeg nu finder Dig i disse Slaveklæder og i disse Sørsveres Værge?

„Du erindrer Dig, svarede Psyche ham, hiin ulykkelige Time, da den skinsyge Pythia opdagede vor Kjerlighed, hvor hemmelig vi end troede at holde den.

den. Intet var at ligne ved hendes Forbittrelse, og der manglede kun, at hun ogsaa skulde forlangt mit Liv til Offer for sin Hævn; thi hun lod mig i nogle Dage prøve alt, hvad forsmaaet Kjerlighed kan optænke, til at martre en lykkelig Medbeilerinde. Endskjønt det stod til hende at unddrage mig Dine Øine aldeles, ansaae hun sig dog aldrig sikker nok, saalænge jeg befandt mig i Delphi. Hun udfandt derfor snart et Middel til at skille sig ved mig, uden at opvække Mistanke; hun overlod mig til en Paarørende, som hun havde i Syracus, og da hun ansaae mig paa dette Sted langt nok borte fra Dig, saa tøvede hun ikke med i største Stilhed at lade mig bringe til Sicilien. Den Daare! hun vidste ikke, at ingen legemlig Skilsmisse kunde hindre Din Psyche fra at flyve over Lande og Vande og lig en elskende Skygge at svæve over Dig. Eller haabede hun maaskee at blive mere indtagende i Dine Øine, naar Du ikke saae mig ved Siden af hende? Hvor lidet kjendte hun Dig og mig? — "

„Jeg forlod Delphi med et kummerfuldt Hjerte. Da jeg kastede Øiet for sidste Gang hen til den fortryllende Lund, hvor Din Kjerlighed gav mig et nyt Væsen, en ny Tilværelse, imod hvilken mit forrige Liv kun var en væmmelig Afvexling af ensformige Dage og Nætter, et ufølt Planteliv, — da jeg endeligen ganske tabte denne kjere Egn af Syne, — nei, Agathon! jeg kan ikke be-

skrive det! jeg ophørte at føle mig selv. Man bragte mig til Live igjen. En Taarestrøm lettede mit beklemte Hjerte. Der var et Slags Vellyst i disse Taarer; jeg lod dem have frit Løb, uden at bryde mig om, at man saae dem. Verden forekom mig som et tomt Rum, og alle de Gjenstande, der vare om mig, som Drømme og Skygger; Du og jeg vare allene; jeg saae ikkun Dig, hørte ikkun Dig; jeg laae ved Dit Bryst, slyngede mine Arme om Din Hals og viste Dig min Sjel i mine Øine. Jeg førte Dig ind i de hellige Skygger, hvor Du fordum lærte mig at føle de Udødeliges Nærværelse; jeg sad ved Dine Fødder, og min Sjel, hængende ved Dine Læber, troede at høre Muserne synge, naar Du talede. Vi vandrede Haand i Haand ved Maanens blide Skin igjennem elysæiske Egne, eller satte os tause i Blomsterne, medens vore Sjele i deres eget Sjelesprog forklarede sig for hinanden, saae lutter Lys og Salighed udbredt om sig, og ikkun ønskede at være udødelige, for at kunne elske hinanden evigen. Under disse Erindringer, hvis Heftighed fordunklede alle udvortes Fornemmelser, beroligede mit Hjerte sig efterhaanden. Holdende mig selv for en Deel af Dit Væsen, kunde jeg ikke troe, at vi stedse skulde forblive adskilte. Dette Haab udgjorde nu mit Liv, og bemægtigede sig mig i en saadan Grad, at min Græmmelse forsvandt derved. Jeg overlod Dig til en mægtig og indtagende Medbeilerindes brændende Lidenskab, uden at frygte noget Øieblik

for

for hende. Jeg vidste, at om hun endog kunde bringe det til at forføre Dine Sandser, saa vilde hun dog ikke være istand til at indgyde Dig en saadan Kjerlighed som vores, og at Du snart igjen vilde længes efter den, der allene kan gjøre Dig lykkelig, fordi ikkun hun allene kan elske Dig saaledes, som Du ønsker at elskes." —

„Under tusinde saadanne Tanker ankom jeg endelig til Syracus. Den forsigtige Præstinde havde sørget for, at jeg ingensteds kunde finde Middel til at give Dig Efterretning om mit Ophvldested. Min nye Beherskerinde var af det gode Slags Skabninger, der ere skabte til at behage sig selv og være fornøiede med alt. Jeg blev bestemt til at nyde den Ære at besørge hendes skjønne Hoveds Prydelse, og min Forvaltning af dette Kald satte mig i saadan Gunst hos hende, at hun næsten elskede mig ligesaa høit som sin Skjødehund. I denne Tilstand ansaae jeg mig saa lykkelig, som jeg, uden Din Nærværelse, i nogen anden havde kunnet være det. Men min Beherskerindes Søns Ankomst forandrede denne Scene."

„Narcissus (saaledes hedte den unge Herre) var af sin Moder sendt til Athenen, for at høre de Vise og antage Atheniensernes fine Sæder. Men han havde ligesaa lidet havt Tid til det ene som til det andet. Nogle unge Mennesker, der kaldte sig hans Venner, udfandt enhver Dag, der gik, en ny Forlystelse, som hindrede ham fra at besøge Phi-

losophernes alvorlige Spadseregange. Desuden havde de artigste Blomsterhandlerinder i Athenen sagt ham, at han var en meget elskværdig ung Herre; dette havde han troet, og havde altsaa ikke gjort sig nogen Umage for at blive, hvad han efter saa gyldige Vidnesbyrd allerede var. Han havde ikke befattet sig med andet, end at sætte sin Person i det fornødne Lys: ingen i Athenen kunde rose sig af at være pyntet latterligere og have hvidere Tænder og blødere Hænder end Narcissus. Han var den første i den Konst, at kunne dreie sig i eet Øieblik to Gange omkring paa den ene Fod, eller anbringe en Blomsterbusk paa de Skjønnes Hoved. Med saadanne Fortrin troede han at have et naturligt Kald til at byde Kjønnet sin Person. Den Lethed, hvormed hans Fortjenester havde seiret over Blomsterpigernes ømme Hjerter, indgjød ham Mod til at vove sig til Kammerpigerne, og fra disse Nympher opsvingede han sig endeligen til Gudinderne selv. Uden at see paa, hvorledes hans Hjerte blev imodtaget, havde han vant sig til at troe, at han var uimodstaaelig; og naar det traf sig, at han ikke ovnaaede Prøver derpaa, saa gjorde han sig skadesløs derfor ved at rose sig meest af de Gunstbevisninger, han ikke havde nydt. — Forundres Du, Agathon! over, hvor jeg er bleven saa nøie underrettet om ham? O, af ham selv! Hvad mine Øine ikke kunde opdage hos ham, sagde hans egen Mund mig. Thi han selv var uafladeligen

ladeligen Indholdet af hans Snak og den eneste Gjenstand for hans Beundring. En Elsker af dette Slags skulde vel efter Udseende kun have lidet at betyde. En Tidlang forlystede hans Daarligheder mig; men endeligen fandt han det uanstændigt, at en Opvarterske hos hans Moder skulde forblive ufølsom for et Hjerte, som Blomsterhandlerinderne og Fløitespillerinderne i Athenen havde misundt hinanden, og jeg saae mig derfor nødsaget til at tage min Tilflugt til hans Moder. Men det samme blide Sindelaug, der bevægede hende til at elske sig selv, sin Skjødehund og den hele Verden, bevægede hende ogsaa til at elske sin Søns Daarligheder. Hun syntes endog at blive fortrydelig over, at jeg ikke var mere indtagen i saa elskværdigt et ungt Menneskes Fortjenester. Min Utaalmodighed over de Anfald, jeg bestandig var udsat for, indgjød mig tusinde Gange den Tanke at stjæle mig hemmelig bort. Men da jeg ikke havde nogen Efterretning om Dig, hvor skulde jeg da have flygtet hen? En Reisende fra Delphi havde vel sagt os, at Du der var bleven usynlig, men ingen kunde sige, hvor Du var. Allerede satte denne Uvished mig i en Urolighed, der begyndte at blive min Sundhed skadelig, da Narcessus, hvis latterlige Kjerlighed til sig selv saalænge havde plaget mig, uden sit Vidende gav mig Livet igjen ved at fortælle: At en vis Agathon fra Athenen, efter en Seier over de persiske

Ind-

Indbyggere paa Eubøa, havde underkastet Republiken denne Ø igjen. De Omstændigheder, han tilføiede om denne Agathon, lode mig ikke tvivle om, at det var Dig. En godhjertig Slavinde befordrede min Flugt. Hun havde en Tilbeder, der havde overtalt hende til at lade sig bortføre af ham. Jeg hjalp hende at udføre dette Forsæt, og fulgte selv med hende; den unge Sicilianer forskaffede mig af Taknemmelighed denne Slavedragt, og bragte mig ombord paa et Skib, der var bestemt til Athenen. Jeg blev udgiven for en Slave, der søgte sin Herre i Athenen, og overlod mig nu for anden Gang til Bølgerne, men med ganske andre Følelser end første Gang; thi nu skulde de, istedet for at bortføre mig fra Dig, forene os igjen."

„Vor Reise var i nogle Dage lykkelig, undtagen for saavidt som Modvinde usædvanligen forlængede den. Men den sjette Dag om Aftenen reiste der sig en heftig Storm, der i faa Timer drev os et stort Stykke Vei tilbage igjen; dog vare vore Skippere endeligen saa lykkelige at naae een af de ubeboede Cyclader, hvor vi satte os i Sikkerhed for Stormen. I den Bugt, vi flygtede ind i, laae der et Skib, paa hvilket de Silicier befandt sig, som vi nu tilhøre. De havde opstukket et Græsk Flag, de hilsede os, de kom over til os, og da de talede vort Sprog, saa var det dem ikke besværligt at binde os saa mange Opdigtelser paa Ærmet, som de

fandt

fandt fornødent for at gjøre os sikre. Tid efter anden bleve vore Folk fortrolige med dem; endelig medbragte de engang nogle Kruse Cypriſk Viin, hvorved de i faa Timer gjorde alle vore Folk værgeløſe. De bemægtigede ſig derpaa vort Skib og begave ſig, ſaaſnart Stormen havde lagt ſig noget, i Søen igjen. Ved Delingen blev jeg eensſtemmigen tilkjendt Røvercapitainen. Man beundrede min Skabning, uden at formode mit Kjøn. Men denne Paaklædning hjalp mig ikke ſaa meget, ſom jeg havde haabet. Den Cilicier, jeg maatte erkjende for min Herre, tøvede ikke længe, inden han begyndte at martre mig med en væmmelig Lidenſkab. Han kaldte mig ſin lille Ganymed, og ſvor ved alle Tritoner og Nereider, at jeg ſkulde være ham, hvad denne Trojanſke Prinds havde været Jupiter. Da han ſaae, at hans Smiger forblev frugtesløs, nødede han mig tilſidſt til at viſe ham, at jeg anſaae mit Liv for intet mod min Ære. Dette forſkaffede mig nogen Ro, og nu begyndte jeg at ſønſe paa et Middel til min Befrielſe. Jeg lod mig mærke med for Røveren, at jeg var af en ganſke anden Stand, end min Slavedragt røbede, og bad ham paa det indſtændigſte at føre mig til Athenen, hvor han for min Løsladelſe ſkulde faae alt, hvad han nogenſinde vilde forlange. Men i Henſeende til denne Punct var han ubevægelig, og enhver Dag førte os længere bort fra det kjære Athenen, hvor jeg troede, min Agathon opholdt ſig.

Hvor

Hvor lidet tænkte jeg paa, at netop den Omstændighed, som jeg var utrøstelig over, skulde bringe os sammen igjen! Men ak, i hvad for Omstændigheder finde vi hinanden igjen! Begge berøvede Friheden, uden Venner, uden Hjelp, uden Haab om vor Frelse, og begge fordømte til at tjene disse raa Barbarer! Min Herres afsindige Lidenskab vil endog berøve os den eneste Fornøielse, der kunde lette vor Tilstand. Fra den Tid min Standhaftighed betog ham Haabet om at opnaae sine Ønsker, synes hans Kjerlighed at have forvandlet sig til en rasende Skinsyge, der søger at forebygge, at det, han ikke kan opnaae selv, skal blive nogen anden til Deel. Da denne Barbar neppe tillader mig at komme nogen for Øine, saa vil han vist heller ikke tilstæde Dig nogen Omgang med mig. Men den uvisse Fremtid skal ikke berøve mig noget Øieblik af min nærværende Salighed. Jeg seer Dig, Agathon! og er lykkelig. Hvor gjerne havde jeg ikke for faa Timer siden givet mit Liv for et eneste Øieblik som dette!"

I det hun sagde dette, omfavnede hun den lykkelige Agathon med saa rørende en Ømhed, at den Henrykkelse, deres Hjerter meddeelte hinanden, her frembragte den anden stumme Scene. Og hvor skulde vi kunne beskrive, hvad de følte, da Kjerligheden selv ikke var veltalende nok til at udtrykke det?

Femte Capitel.

Hvorledes Psyche og Agathon atter blive skilte ad.

Efter at vore Elskende vare komne til sig selv af deres Henrykkelse, forlangte Psyche den samme Frielighed af Agathon, som hun havde beviist hans Nysgjerrighed ved at fortælle sine Tildragelser. Han forklarede hende altsaa, hvorledes han var flygtet fra Delphi, hvorledes han var bleven bekjendt med en fornem Athenienser, og hvorledes de vare komme efter, at denne Athenienser var hans Fader; hvorledes han ved et Tilfælde var bleven indviklet i de offentlige Anliggender og ved sin Veltalenhed havde indtaget Folket for sig; hvad Tjenester, han havde beviist Republiken; hvad for Midler, hans Misundere havde betjent sig af, for at gjøre Folket opbragt paa ham; hvorledes han for faa Dage siden, med Tab af alle sine Fædrene-Eiendomme og Rettigheder, paa Livstid var bleven forviist Athenen; hvorledes han havde besluttet at gjøre en Reise i Østerlandene, og ved hvilket Tilfælde han var kommen i Siliciernes Hænder.

De begyndte nu at overlægge med hinanden, hvorledes de skulde forskaffe sig deres Frihed; men da Røverne allerede begyndte at røre sig og nogle deraf efterhaanden kom til sig selv, saae Psyche sig nødsaget til at skjule sig saa hastigen, hun kunde, for at fore-

forebygge en Mistanke, hvoraf Skyggen allene var nok til at koste hendes Agathon Livet. Nu beklagede de i deres Hjerter, at de, efter de Forelskedes Exempel i Romanerne, havde spildt saa gunstig en Tid med unødvendige Fortællinger, uagtet de dog kunde forudseet, at de ikke i Fremtiden vilde finde megen Leilighed til at tale med hinanden. Men hvad, der kunde have trøstet dem herover, var, at alle deres Overlæg og alle deres Opfindelser dog vilde været forgjeves. Thi samme Morgen endnu fik Capitainen Efterretning om, at et Skib, der havde en rig Ladning inde, allerede laae færdigt til at gaae fra Lesbos til Corinth, og at det, efter de Omstændigheder, der bleve berettede, vilde være let at optage det underveis. Denne Tidende bevægede Hovedmændene for Røverne til at holde et hemmelig Raad, og Beslutningen i denne Forsamling blev, at Agathon, de fangne Thracierinder og nogle andre unge Slaver skulde sættes under en Bedækning i en Baad, og uforsvet føres til Smyrna for at sælges, men Galeien skulde derimod gjøre sig færdig til med den største Deel af Sørøverne at gaae det rige Bytte, som de i Tankerne allerede bemægtigede sig, i Møde. I dette Øieblik forgik den Taalmodighed Agathon, hvormed han hidindtil havde udholdt alle de rasende Anfald, den gjenstridige Lykke havde gjort paa ham. Tanken om at skilles igjen fra sin Psyche bragte ham ud af sig selv. Han kastede sig ned for Silicierens Fødder,

svor

svor paa, at den forklædte Ganymed var hans Broder, bød sig selv til at være hans Slave, bad, anraabte ham og græd. — Men forgjeves. Sørøveren havde det Elements Natur, han beboede; Sirenerne selv havde ikke kunnet overtale ham til at forandre sin Beslutning. Agathon fik ei engang Tilladelse at tage Afsked med sin kjære Broder; den Hefstighed, han havde viist ved denne Leilighed, havde gjort ham mistænkelig for Capitainen. Han blev altsaa, bedøvet af Smerte og Fortvivlelse, baaren ned i Baaden, og havde allerede i rum Tid været ude af sin Psyches Synskreds, inden han kom til sig selv, for at føle hele Omfanget af sin Elendighed.

Sjette Capitel.

En Monolog.

Da vi have paalagt os ubrydeligen, at gjøre os Umage for at undvige alt, hvad der i denne Historie kunde opvække nogen beføiet Mistanke imod dens historiske Sandhed, saa vilde vi have gjort os Betænkning over, at meddele den Monolog, vi her forefinde i vort Haandskrivt, dersom ikke Forfatteren havde brugt den Forsigtighed at berette os: at hans Fortælling i Henseende til de flyste Omstændigheder grunder sig paa et Slags Dagbog, som efter sikre Beretninger skal

være

være skreven med Agathons egen Haand, og hvoraf han ved en Ven i Crotona har faaet en Afskrivt. Denne Omstændighed oplyser, hvorledes Historieskriveren kunde vide, hvad Agathon ved denne og andre Leiligheder har sagt ved sig selv, og befrier os tillige for de Indvendinger, der lade sig gjøre mod Monologer, hvori Historieskriverne pleie at efterligne Poeterne, uden dog, som de, at kunne beraabe sig paa Musernes Indskydelser.

Det Haandskrivt, vi bygge vor Fortælling paa, beretter altsaa, at Agathon, da Smerten (hvilken altid pleier at være stum og tankeløs) efter det første heftige Anfald havde lagt sig, skal have aabnet Øinene og seet sig om; og da han her paa alle Sider ikke saae andet end Luft og Vand, skal han, som han pleiede, have begyndt at philosophere saaledes med sig selv.

„Var det en Skygge, jeg saae, eller saae jeg hende virkeligen? Hørte jeg virkeligen hendes søde Stemmes rørende Toner, og var det hende selv, mine Arme slyngede sig om? O, var det mere end en Drøm, hvorfor er der da ikke blevet mig andet end Erindringen tilovers af en Gjenstand, der udslættede alle andre af min Sjel? Dersom Orden og Sammenhæng ere Sandhedens Kiendetegn, o, hvor meget ligner da ikke alt, hvad der har mødt mig i mit Liv, den drømmende Phantasies blændende Forestillinger! — Opdragen fra min Barndom af under

den

den Delphiske Guddoms hellige Laurbær, smigrer jeg mig med under dens Beskyttelse at tilbringe mit Liv, roligt og kummerfrit, med Sandhedens Beskuelse og i lønlig Omgang med de Udødelige. Uskyldighedens Dage, den ene som den anden, forsvinde i stille Rolighed, som det kun var Øieblikke, og uformærkt forlader jeg Barndomsalderen. En Præstinde, hvis Sjel skulde være Gudernes Bolig, ligesom hendes Tunge er deres Villies Redskab, forglemmer sit Løvte og stræber efter at lægge Snarer for min uerfarne Ungdom. Hendes Lidenskab bersøver mig den, jeg elsker; hendes Efterstræbelser fordrive mig endelig fra det hellige Tempel, hvor jeg, omgiven, saalænge jeg havde været mig min Tilværelse bevidst, af Gudernes og Heltenes Billeder, ene havde beflittet mig paa at ligne dem. Udjaget i en ubekjendt Verden, finder jeg uformodentligen en Fader og et Fædreneland, som jeg ikke kjendte. En hastig Forandring i Omstændighederne sætter mig ligesaa uformodentlig i den største Ansеelse i Athenen. Den blinde Tillid hos et Folk, der ligesaa lidet holder Maade i sin Gunst som i sin Ugunst, paanøder mig Befalingen over Krigshæren; en forunderlig Lykke fremmer alle mine Foretagender og udfører mine Planer; jeg vender seierrig tilbage igjen. Hvilken en Triumph! hvilken en Beundring! hvilken en Forgudelse! Og hvorfor? For Handlinger, som jeg kun havde den mindste Deel i. Men neppe prunker mit Billede blandt

Cerops

Cecrops og Theseus's Billeder, førend det samme Folk, der faa Dage forud var beredt til at bygge Altare for mig, slæber mig med rasende Forbittrelse frem for Domstolen. Misundelsen over min overdrevne Lykke havde ved dem, den krænkede, allerede indtaget alles Hjerter imod mig og tilstoppet alles Øren for mit Forsvar; Handlinger, som mit Hjerte bifalder, bleve paa mine Anklageres Læber til Forbrydelser: min Forviisningsdom bliver afsagt. Forladt af alle dem, der havde kaldt sig mine Venner, og som kort forud havde været de ivrigste i at udtænke nye Æresbeviisninger for mig, forlader jeg Athenen, forlader jeg det med et lettere Hjerte, end jeg faa Uger forud, under en talløs Mængdes Bifaldsskrig, blev indført igjennem dets Porte, og beslutter nu at streife omkring paa Jordkloden for at søge, om der gives et Sted, hvor Dyden, sikker for udvortes Krænkelser, kunde nyde sin naturlige Lyksalighed, uden at forvises af det menneskelige Selskab. Jeg tager Veien til Asia, for at besøge de Kilder paa Bredderne af Oxus *), fra hvilke den Orphiske Gudstjenestes Hemmeligheder ere henflydte til os. Et Tilfælde fører mig

*) Dette sigter formodentligen til Staden Balch eller Balk, som laae ved Oxus eller Amu (som den nu hedder), blev ødelagt af Gengiscan og hvor de Persiske Magier fra Zoroasters Skole havde deres berømte Collegium.

mig ind iblandt en Sværm rasende Bacchantinder, og det er kun ved at falde Ørsverbarbarerne i Hænderne, at jeg reddes fra deres forelskede Raserie. I dette Øieblik, da jeg har mistet alt, hvad der kan mistes paa Livet nær, finder jeg min Psyche igjen; men neppe begynder jeg at troe mine Sandser, at det er hende, jeg holder indsluttet i mine Arme, saa forsvinder hun igjen, og jeg befinder mig her i dette Fartøi for at føres til Smyrna og sælges som Slave. — Hvor meget ligner ikke alt dette en Feberdrøm, hvor den sværmende Phantasie, uden at tage Orden, Sandsynlighed, Tid eller Sted i Betragtning, river den bedøvede Sjel fra een Tildragelse til en anden, fra Tronen til Bøtlerstaven, fra Henrykkelse til Fortvivlelse, fra Tartarus til Elysium? — Og er da Livet en Drøm, en Drøm, der er ligesaa forgjængelig, uvæsentlig og betydningsløs som en Drøm? En tumlende Bold for den blinde Hændelse eller en Forlystelse for usynlige Aander, som ere saa grusomme at sætte deres Glæde i at gjøre os det ene Øieblik lykkelige og det andet ulykkelige? Eller er det hiin Verdenernes almindelige Sjel, hvis Tilværelse Naturens hemmelighedsfulde Majestæt forkynder os, er det denne alt bessélende Aand, der anordner Menneskenes Sager: — hvorfor hersker der da ikke i den moralske Verden den samme uforanderlige Orden og Sammenhæng, hvorved Elementerne, Aarets og Dagens

gens Tider, Stjernerne og Himmelens Kredser holdes i deres uforandrede Løb og Orden? Hvorfor lider den Uskyldige? Hvorfor seirer Bedrageren? Hvorfor forfølger en ubevægelig Skjebne den Dydige? Ere vore Sjele beslægtede med de Udødelige, ere de Himmelens Børn: hvorfor forlader da Himmelen sin Slægt og træder over til sine Fiender? Eller har den ganske overladt os Omsorgen for os selv: hvorfor ere vi da intet Øieblik Herrer over vor Tilstand? Hvorfor tilintetgjør snart Nødvendigheden, snart Tilfældet de viseste Planer?"

Her taug Agathon en Tidlang. Indviklet i Tvivl søgte hans Aand at rede sig ud deraf, indtil endelig et nyt Øiekast hen paa den majestætiske Natur, der omgav ham, udviklede en anden Række Forestillinger i ham. „Men ere, sagde han fremdeles til sig selv, mine Tvivl vel andet end Indskydelser af en egennyttig Lidenskab? Hvo var i Morges lykkeligere end jeg? Alt omkring mig var Vellyst og Salighed. Har Naturen siden den Tid forandret sig, eller er den mindre den grændseløse Fuldkommenheds Skueplads, fordi Agathon er Slave og seer sig skilt fra sin Psyche? Skam dig, forsagte Menneske! over dine taabelige Tvivl og din umandige Klage! Hvor kan du kalde det et Tab, hvis Besiddelse ikke havde noget Værd? Er det et Onde, at du er berøvet din Anseelse, din Formue og dit Fædreneland? Uagtet du ogsaa i Delphi maatte undvære alt dette,

var

var du dog lykkelig og savnede det ikke. Og hvorfor kalder du saadanne Ting Dine, som ere fremmede for dit Væsen og som Tilfældet giver og tager, uden at det staaer til dig at opnaae dem eller holde paa dem? — Hvor roligen, hvor tilfreds og lykkeligen hensvandt ikke mit Liv i Delphi, inden ieg kiendte Verden, dens Sysler, dens Sorg, dens Glæde og dens Afvexlinger, inden jeg blev nødsaget til at stride med andres eller mine egne Lidenskaber, opofre mig selv og Nydelsen af min Tilværelse for et utaknemmeligt Folk, og under en frugtesløs Bestræbelse for at gjøre Daarer eller lastefulde Mennesker lykkelige, selv at vorde ulykkelig! Misfornøielsens ubillige Tvivl gjendrives bedst af min egen Erfaring. Der gaves Øieblikke, Dage, mange Dage i Rad, da jeg var lykkelig; lykkelig i de glade Timer, da min Sjel, henrykt ved Naturens Beskuelse, tumlede sig i dybsindige Betragtninger og søde Ahnelser, ligesom om det havde været i Hesperidernes fortryllede Hauger; lykkelig, naar mit tilfredsstillede Hjerte i Kjerlighedens Arme forglemte alle Fornødenheder, alle Ønsker og nu troede at fatte, hvori Gudernes salige Glæde bestod, lykkeligere, naar min Aand — i Øieblikke, hvis blotte Erindring er istand til at forsøde endog den bitreste Smerte — tabte sig i Betragtningen, i den store Betragtning af den Evige, af den Almægtige. — Ja, du Godheden, der besjeler alt, der regierer alt! du er, — jeg saae, jeg følte dig! Jeg

følte dig, jeg følte Dyden, dit Billede, i al sin Skjønhed, jeg nød den Lyksalighed, der lader Dage forsvinde som Øieblikke, og giver Øieblikke Aarhundreders Værd. Følelsens Magt forjager min Tvivl og Erindringen om den Lyksalighed, jeg nød, hemmer min nærværende Smerte og lover mig en bedre Fremtid. Endnu rinde disse almindelige Glædeskilder, som alle Væsener øse af, rundt om mig ligesom tilforn; min Sjel er endnu, ligesom den Natur, den omgives af, det samme, som den altid har været. — O, mit Delphiske Livs Roligged, og du, min Psyche! ikkun Eder af alt, hvad der er uden for mig, kalder jeg mit! Dersom I for evig vare tabte for mig, da vilde min utrøstelige Sjel ikke finde noget paa Jorden, der igjen kunde opvække Kjerlighed til Livet hos den. Men jeg besad begge, uden selv at have givet mig dem, og den velgjørende Magt, der gav mig dem, kan atter give mig dem. Dyrebare Haab! du er allerede en Begyndelse til den Lyksalighed, du lover! Det vilde baade være ugudeligt og daarligt, at overgive sig til en Kummer, som fornærmer Himmelen, og berøver os selv Kræfter til at imodstaae Ulykken og Midlerne til at blive lykkelige igjen. O, saa kom da, du søde Haab om en bedre Fremtid! og smed min Sjel i dine smigrende Fortryllelses-Lænker. Roligged og Psyche — disse allene, I Guder! Giver, hvem I ville, Skatte og Laurbærkrandse."

Syvende Capitel.

Agathon bliver fulgt i Smyrna.

Veirliget var saa gunstigt for vore Søfarende, at Agathon havde Tid og Leilighed nok til at overgive sig til sine Betragtninger, saalænge han vilde, især da der ikke paa hans Reise forefaldt nogen af de Omstændigheder, hvormed en poetisk Søreise pleier at være udsmykket. Thi man saae her hverken Tritoner, der blæste paa krumme Ammonshorn, Nereider, der rede hen over Bølgerne paa Delphiner og styrede dem med Tømmer af Blomsterkrandse, eller Sirener, som, halv oven for Vandet med Legemet, fortryllede Øinene ved deres Skjønhed og Øret ved deres behagelige Stemme. Vindene selv vare i nogle Dage saa rolige, som om de havde aftalet med hinanden, at de ikke skulde give os Leilighed til at beskrive nogen Storm eller noget Skibbrud; kort, Reisen var saa lykkelig, at Baaden den tredie Dags Aften løb ind i den Smyrnaiske Havn, hvor Roverne, sikrede nu under den store Konges *) Beskyttelse, ikke tøvede med at sætte deres Fanger i Land, i Haab om at høste en betydelig Fordeel af dem paa Slavetorvet. Deres første Omsorg gik ud paa at bringe dem i et offentligt Bad, hvor man ikke forglemte noget, der kunde

*) Saaledes kaldte Grækerne almindeligen Kongen af Persien.

gjøre dem afsættelige Dagen derpaa. Agathon var endnu for henrykt i Betragtninger over alt, hvad der var foregaaet med ham, til at kunne give Agt paa det Nærværende. Han blev badet, aftørret, salvet med Salver og vellugtende Vande, iført en Silke-Slaveklædning af mange Slags Farver, prydet med alt, hvad der kunde forskjønne hans Skabning, og beundret af alle dem, der saae ham, uden at noget kunde betage ham den dybe Følesløshed, som i visse Omstændigheder yttre sig ved en overmaade stærk indvortes Bevægelse. Han var saa fordybet i det, der foregik i hans Sjel, at han syntes hverken at see eller høre, fordi han hverken saae eller hørte, hvad han ønskede; ikkun det Syn, der fremstilte sig for ham paa Slavetorvet, var istand til at vække ham af denne vaagne Drøm. Vel var ikke denne Scene saa afskyelig som et Slavetorv i Barbados endog kunde være for en Europæer, som de forfinede Folkeslags Fordomme ikke har berøvet al den medfødte Menneskefølelse; men den var dog afskyelig nok til at sætte en Sjel i Oprør, som havde vant sig til at see Menneskene tydeligere i deres skjønne Natur end i deres fornedrede Tilstand, at see mere i dem hvad de efter visse Forudsætninger kunde være, end hvad de virkeligen vare. En Mængde sørgelige Forestillinger stimlede sammen og opsteg blandt hinanden ved dette Syn i hans Sjel, og i det hans Hjerte betoges af Medlidenhed og Veemodighed, brændte det tillige af

en

en Afsky for Menneskene, som ikke kan opstaae uden hos den, der elsker Menneskeheden. Medens han stod her, indtaget ene af disse Følelser og aldeles følesløs for sin egen Ulykke, kom der en Mand af et ædelt Udseende, men som allerede syntes at være til Alders, gaaende over Torvet. Ved at blive Agathon vaer standsede han og betragtede ham med megen Opmærksomhed. Hvem tilhører denne unge Livegne? sagde han endelig til een af de Siliciere, der stode ved Siden af ham. Den, der kjøber ham af mig, svarede Silicieren. Hvad for en Konst har han lært? spurgte han fremdeles. Det vil han selv bedst kunne sige Dig, fik han til Svar. — Manden vendte sig altsaa til Agathon selv, og spurgte ham: om han ikke var en Græker, om han ikke havde været i Athenen og om han havde dyrket Musernes Konster? — Agathon besvarede alt dette med Ja. — „Kan Du læse Homer?" — Ja, jeg kan læse ham, og jeg troer ogsaa, jeg kan føle ham. — „Kjender Du Philosophernes Skrivter?" — Saavidt som der behøves til ikke at forstaae noget deraf. — „Du anstaaer mig, unge Menneske! Hvad Priis holder I ham i, min Ven?" — Han skulde, som de andre, opraabes af Herolden, svarede Silicieren; men for to Talenter hører han Dig til. „Følg mig hjem med ham, svarede Manden, jeg kjøber ham og giver Dig to Talen-

ter

ter for ham." — Dine Penge maae være Dig meget besværlige, sagde Agathon: hvoraf veed Du, at jeg kan være Dig nyttig for to Talenter? — „Om Du end ikke kunde det, svarede Kjøberen, saa tvivler jeg dog ikke paa, at der jo i Smyrna vil findes tyve Damer for een, som for Din Mines Skyld allene giver mig to Talenter igjen for Dig." — Med disse Ord befalede han Agathon at følge hjem med ham.

Agathon.

Anden Bog.

Agathon i Sophisten Hippias's Huus.

Første Capitel.

Hvem det var, der kjøbte Agathon.

Den Mand, der for to Talenter havde erhvervet sig Ret til at behandle Agathon som sin Livegne, var een af de mærkværdige Folk, som under Navn af Sophister droge om i de Græske Stæder, for at indtage de ædleste og rigeste unge Mennesker, og som i deres behagelige Omgang og deres glimrende Løfter om at danne deres Skolarer til fuldkomne Talere, Statsmænd og Feldtherrer, havde fundet den Hemmelighed, som Atchemisterne til den Dag i Dag forgjeves have søgt efter. Det Navn, de tillagde sig selv, betyder i Grækernes Sprog en Mand, der gjør Profession af Viisdommen, eller, om man kan

sige

sige det, en Virtuos i Viisdommen, og for dette bleve de ogsaa anseete af den største Deel af deres Samtidige. Imidlertid maa man tilstaae, at den Viisdom, de gjorde Profession af, var, baade i Henseende til Beskaffenheden og Virkningerne, uendelig forskjellig fra den Socratiske (som ved nogle af sine Beundrere er bleven saa særdeles berømt) eller, rettere sagt, en fuldkommen Antipode af samme. Sophisterne lærte den Konst: at opvække andre Menneskers Lidenskaber; Socrates den Konst: at tæmme sine egne Lidenskaber. Hiin lærte, hvad Fod man skulde tage det paa, for at synes dydig og viis; denne lærte, hvorledes man skulde være det. Hine opmuntrede de unge Mennesker i Athenen til at bemægtige sig Statens Regiering; Socrates viste dem, at de forud maatte anvende Halvdelen af deres Liv paa at lære at regiere sig selv. Hine spottede den Socratiske Viisdom, som ikkun bedækket af en slet og tarvelig Kappe og lod sig nøie med et Maaltid for sex Oboler, deres prunkede i Purpur og holdt aabent Taffel. Den Socratiske Viisdom var stolt af at kunne undvære Rigdommen; deres forstod sig paa at erhverve den. Sophisternes Viisdom var føielig, sleesk og antog alle Skikkelser; den forgudede de Store, krøb for deres Tjenere, spøgede med de Skjønne og smigrede enhver, der betalte derfor; den var allevegne paa sit rette Sted, elsket ved Hoffet, elsket ved Natbordet, elsket af de Store, ja elsket endog

af

af Præstestanden. Den Socratiske var langt fra ikke saa elskværdig. Den var tør og kjedsommelig; den forstod ikke at leve; den var uudstaaelig, fordi den lastede alt og altid havde Ret; den blev erklæret af den virksomme Deel i Verden for unyttig, af den arbeidsløse Deel for modbydelig og af den andægtige Deel endog for farlig. Vi vilde aldrig blive færdige, om vi vilde drive disse Modsætninger saavidt som de gik. Men vist er det imidlertid, at Sophisternes Viisdom havde et Fortrin, som den Socratiske ikke kunde gjøre den stridigt. Den forskaffede sine Dyrkere Rigdom, Ansees, Roes og et Liv, som havde Overflødighed af alt, hvad Verden kalder lykkeligt, og man maa tilstaae, at dette var et forførende Fortrin.

Hippias, vor Agathons nye Herre, var een af disse Lykkelige, som ved den Konst, at sætte andre Folks Daarligheder i Skat, havde erhvervet sig en Formue, hvorved han saae sig istand til at opgive dens Udsvelse og tilbringe den anden Halvdeel af sit Liv i de Forlystelser, som en bemidlet Arbeidsløshed tilstæder, og til hvis behagelige Nydelse den tiltagende Alder synes oplagtere end den brusende Ungdom. I denne Hensigt havde han udkaaret Smyrna til sit Opholdssted, efterdi den Joniske Himmels Skjønhed, den lykkelige Beliggenhed, den Overflødighed, som ved Handelen strømmede hertil fra alle Lande paa Jorden og den Græske Smags Forbindelse med den vellystige Østerlandske Yppighed, som herskede i dens

Sæder,

Sæder, lod ham give denne Stad Fortrin for alle andre Stæder. Hippias var bekjendt for, at der ikkun gaves faa, som kunde gjøre ham Rangen stridig i de Fuldkommenheder, der henhørte til hans Profession. Endskjønt han allerede havde tilbagelagt sit halvtredsindstyvende Aar, havde han dog beholdt saa meget tilovers af den Gave til at behage, der havde været ham saa gavnlig i hans Ungdom, at hans Omgang endnu blev søgt af de artigste Personer af begge Kjøn. Han besad alt, hvad der kunde gjøre det Slags Viisdom, han udøvede, forføriſk: en ædel Legemsbygning, en indtagende Ansigtsdannelse, et behageligt Mæle, en sund og øvet Vittighed og en Veltalenhed, der behagede saa meget mere, som den snarere syntes at være en Gave af Naturen end en Konst, der havde faaet sin Tilværelse ved Flid. Denne Veltalenhed eller snarere denne Gave til at tale behageligen var, i Forening med en Tinctur af alle Videnskaber, en fiin Smag for det Skjønne og Behagelige, og et udbredt Bekjendtskab med Verden, mere endog, end han behøvede til at gjælde hos alle dem, han omgikkes med (thi han indlod sig ikke med Socrater), for et Genie af første Rang, for en Mand, der forstod sig paa alt, som man beredte sig til at yde sit smilende Bifald, førend man engang vidste, hvad han vilde sige, og imod hvis Yttringer og Meninger det ikke var tilladt at indvende noget.

Imid-

Imidlertid var det dog fornemmelig den overordentlige Gave, han besad til at gjøre sig behagelig hos den skjønne Halvdeel af Selskabet, hvorved han havde gjort sin Lykke. Han var klog nok til meget tidligen at opdage, hvor magtpaaliggende det var at sætte sig i Gunst hos disse indtagende Skabninger, som i den policerede Deel af Jordkloden virkeligen udøve den Magt, som i Feehistorierne tillægges Feerne; som overbevise mægtigere ved et eneste Diekast eller en lille forsætlig Ulave i Halstørklædet, end Demosthenes og Lysias ved lange Taler; som ved en eneste Taare gjøre Anførerne for Legioner vaabenløse, og ved den blotte Fordeel, de vide at drage af deres Skabning og det stærkere Kjøns Fornødenhed, mangen engang opsvinge sig til uindskrænkede Beherskerinder over dem, der have hele Folkeslags Skjebne i deres Hænder. Hippias havde fundet denne Opdagelse saa fordeelagtig, at han ikke havde sparet nogen Møie for at bringe det til den høieste Grad Fuldkommenhed i Anvendelsen deraf, og det, der i hans høiere Alder var blevet ham tilovers deraf, beviste, hvad han maatte have været i sin blomstrende Alder. Hans Forfængelighed gik saavidt, at han ikke kunde holde sig for at danne en ordentlig Lærebygning af Konsten at fortrylle det fortryllende Kjøn, og meddele Verden sine Erfaringer og Jagttagelser af dette Slags i en meget lærd Afhandling, hvis Tab man ikke lidet maa beklage, og som

vel

vel neppe vil være at erstatte igjen af nogen Skribent i vore Dage.

Efter alt, hvad vi allerede have sagt om denne vise Mand, vilde det vel være overflødigt at gjøre nogen Skildring af hans Sæder. Hans Lærebygning om Konsten at leve vil om føie Tid vorde omstændeligen fremlagt for os; og han besad en Dyd, som ikke ellers pleier at være Moralisternes Dyd: han levede efter sine Grundsætninger.

Blandt andre skjønne Tilbøieligheder fandt han ogsaa særdeles Behag i alt, hvad der forlystede Øinene. Han vilde, at hans egne ikke skulde henvende sig til nogen Side, i det mindste ikke i hans eget Huus, uden at mødes af en behagelig Gjenstand. De skjønneste Malerier, Billedstøtter og Brystbilleder, de rigeste Tapeter, de zirligste Kar og det prægtigste Boskab tilfredsstillede endnu ikke hans Smag; han vilde ogsaa, at den levende Deel af hans Huus skulde stemme overeens med denne almindelige Skjønhed: hans Betjente og Slavinder havde derfor den udsøgteste Skabning, som det havde været ham mueligt at finde i et Land, hvor Skjønheden ikke er usædvanlig. Agathons Udseende maatte følgeligen for sig allene været nok til at sætte ham i Gunst hos ham, især da han behøvede en Forelæser, og han af dette smukke unge Menneskes Aasyn og første Ord kunde see, at han fuldkommen vel vilde skikke sig til en Tjeneste, hvortil en behagelig Ansigtsskab-

ning

ning og en musicalsk Stemme vare de nødvendigste Egenskaber. Men Hippias havde desuden og en anden hemmelig Hensigt. Endskjønt Kjerligheden til Sandsernes Vellyster syntes at være hans herskende Tilbøielighed, saa havde dog Forfængeligheden ikke liden Deel i de fleste Handlinger i hans Liv. Han havde, førend han begav sig til Smyrna, tilbragt den skjønneste Deel af sin Tid med at danne den ædleste Ungdom i Grækenlands Stæder. Han havde dannet Talere, som ved en konstig Sammenblanding af det Sande og Falske og en snedig Anvendelse af visse Figurer vare istand til at give en ond Sag Skin og Virkning af en god; Statsmænd, som vare udlærte i, under det bedaarede Folks Glædesskrig, at tilintetgjøre Lovene ved Friheden og Friheden ved slette Sæder, for at tvinge et Folk, der ikke vilde underkaste sig Lovenes gavnlige Bydende, til at bukke sit Hoved under deres Lidenskabers vilkaarlige Magt; kort, han havde dannet Folk, der lode sig opreise Veresstøtter for, at de havde voldet deres Fædreneland dets Undergang *). Men dette tilfredsstillede ikke hans

*) De Dæmagoger, der i de sidste tre eller fire Aar have bemægtiget sig den høieste Magt i Frankrige, henkaste et tydeligt Lys paa dette Sted, som for tredive Aar siden endnu var saare uforstaaeligt for de fleste Læsere.

Denne Note findes i den sidste Udgave af 1794.

Oversætteren.

hans Forsængelighed. Han vilde ogsaa efterlade sig nogen, der var istand til at fortsætte hans Konst, en Konst, som i hans Øine var alt for skjøn til at skulle uddøe med ham. Allerede længe havde han søgt efter et ungt Menneske af saa fuldkomne naturlige Anlæg, som der behøvedes til at blive en Hippias's Efterfølger. Hans virkelige eller indbildte Gave til af Minen og Skabningen at slutte sig til et Menneskes indvortes Beskaffenhed smigrede ham med at finde, hvad han søgte, hos Agathon; i det mindste ansaae han det Umagen værd at gjøre en Prøve med ham; og da han havde saa god en Fordom om hans Duelighed, saa faldt det ham aldeles ikke ind at tvivle paa hans Villighed til at føie sig efter de store Hensigter, han havde med ham.

Andet Capitel.

Agathons Forundring over sin nye Herres Viisdom.

Endnu vidste Agathon intet videre, end at han tilhørte en Mand, hvis udvortes Anseelse talede meget til hans Fordeel, men ved sin Indtrædelse i hans Huus satte Bygningens Skjønhed, Indretningens Bequemmeligheder, den Mængde Betjente, han forefandt, deres gode Mine, og den glimrende Pragt og Yppighed, som fra alle Kanter faldt ham i Øinene, ham i et Slags Forundring, som han ellers ikke pleie,

pleiede at betages af, og som end mere tiltog, da man sagde ham, at han skulle have den Ære at være under eet Tag med Hippias den Vise.

Han var endnu fordybet i Betragtninger over, hvad for et Slags Viisdom dette vel kunde være, da Hippias lod ham kalde til sig, for at bekjendtgjøre ham hans tilkommende Bestemmelse. Lovene, Callias! (thi dette skal i Fremtiden være Dit Navn) give mig vel Ret til, sagde Sophisten, at anse Dig som min Livegne; men det vil staae allene til Dig, at være ligesaa lykkelig i mit Huus, som jeg er det selv. Alle Dine Forretninger skulle bestaae i, at oplæse Homer ved mit Bord, og de Afhandlinger, jeg udarbeider til Tidsfordriv, i min Høresal. Hvor let end dette Kald synes at være, saa forsikrer jeg Dig dog, at jeg ikke er let at tilfredsstille, og at Du faaer Kjendere til Tilhørere. Et Jonisk Øre vil ikke blot forlystes, det vil ogsaa fortrylles. En behagelig Stemme, en reen og blød Udtale, en rigtig Accent, det Muntre, det Utvungne, det Musicalske er ikke nok; vi fordre en fuldkommen Efterlignelse, et Udtryk, der giver enhver Deel, enhver Periode, ethvert Vers, saa megen Liv, Affect og Sjel, som de behøve at have; kort, den Maade, der læses paa, skal lade Øret fortrænge alle de andre Sandser. Alcinous's Gjestebud skal i Aften være Dit Prøvestykke. De Øvner, jeg haaber at opdage hos Dig, ville bestemme mine

Hen-

Hensigter med Dig; og maaskee Du i Fremtiden vil finde Aarsag til at tælle den Dag, Du behagede Hippias, blandt de lykkeligste i Dit Liv.

Med disse Ord forlod han vor Agathon, og skaanede derved sig selv for den Ydmygelse at see, hvorlidet et Indtryk det Haab, denne Erklæring berettigede den nye Callias til, syntes at gjøre paa ham. Virkeligen havde den Bestemmelse, at fortrylle de Joniske Øren, ikke i Agathons Øine saa stort et Værd, at han skulde have anseet sig lykkelig derover, og desuden var der i den Tone, hvormed dette blev sagt, noget vist, der mishagede ham, uden at han egentlig vidste hvorfor.

Jo mere han imidlertid saae sig om i den vise Hippias's Huus, desmere tiltog hans Forundring, og han begreb nu ganske tydeligen, at hans Herre, hvorledes hans Grundsætninger end maatte være, i det mindste ikke gjorde Profession af Sandselighedens Undertrykkelse, hvorom han fordum havde hørt Plato i Athenen sige saa mange skjønne Ting. Men da han saae, hvad for et Taffel Viisdommen holdt i dette Huus, hvor prægtigen den lod sig beværte, hvad for indtagende Gjenstande der forlystede dens Øine, og hvad for vellystige Harmonier der forlystede dens Øren, medens Skjænkebordet, bedækket med Grækernes Vine og Asiaternes behagelig bedøvende Drikke, syntes at give Sandserne nye Kræfter til saa mangfoldige Slags Nydelser; da han saae den

Mæng-

Mængde unge Slaver, som alle lignede Elskovsguderne, disse Chor af Danserinder og Luthspillerinder, som ligesaa meget fortryllede ved deres indtagende Skabning som ved deres Færdigheder, og de efterlignende Danse, hvori de med en Fyrighed, der endog kunde gjort en Nestor ung igjen, ved allehaande Bevægelser forestilt en Leda's eller en Dana's Historie; da han saae de yppige Bad, de fortryllede Hauger, kort, da han saae alt, hvad der gjorde den vise Hippias's Huus til et Tempel for den udsøgteste, for den konstigste Sandselighed, da, da steg virkelig hans Forundring til det høieste, og da blev det ham umueligt at begribe, hvad denne Sybarit kunde have gjort, for at fortjene Navn af Viis, eller hvor han kunde undlade at skamme sig ved et Navn, der (efter hans Begreb) ikke sømmede sig bedre for ham, end det vilde sømmet sig for Alexander af Fera*), om man havde kaldt ham den Milde, eller for Phyrne, om hun havde faaet Navn af den Rydske. Alle de Forklaringer han kunde give sig selv derom, tilfredsstilte ham kun saa lidet, at han foresatte sig at forelægge Hippias selv dette Spørgsmaal ved den første Leilighed han kunde finde dertil.

*) En lille Første i Thessalien, der levede paa den Tid, denne Tildragelse foregik, og som er berygtet for sin Brutalitet. S. Plutarch i Pelopidas.

Tredie Capitel.

Hvilket hos nogle vil opvække Mistanke om, at denne Historie er opdigtet.

Agathons Forretninger lode ham beholde saa megen Tid tilovers, at han efter faa Dages Forløb følte sig i en høi Grad plaget af Kjedsommelighed i et Huus, hvor dog alting aandede lutter Glæde. Vel var Skylden ganske hans egen, om han her havde Mangel paa en Tidsfordriv, der ellers pleier at være den fornemste Forretning for unge Mennesker i hans Alder. Nympherne i dette Huus vare af saa feielig en Sindsbeskaffenhed, saa tillokkende en Skabning og saa indtagne af gunstige Fordomme for deres nye Medbeboer, at det hverken var Frygt for at blive afviist paa hans Side, eller Mangel paa Tillokkelser paa deres, der gjorde den skjønne Callias saa tilbageholden eller ufølsom, som han til deres største Forundring viste sig her.

Nogle, som af hans Adfærd sluttede sig til, at han maaskee endnu maatte have Mangel paa Erfaring, vare strax saa artige at stræbe efter at bortrydde de Vanskeligheder, som hans Frygtsomhed (efter deres Tanker) lagde i Veien for ham, og gave ham til den Ende Leiligheder, som endog kunde have gjort den Feigeste dristig. Men — vi maae tilstaae det, hvad Tanker man endog des-

desformedelst skulde gjøre sig om vor Helt — han gjorde sig ligesaa megen Umage for at undvige disse Leiligheder, som man nogensinde var istand til at gjøre sig, for at give ham dem. Hvis dette synes at røbe, at han enten havde nogen Mistillid til sig selv, eller alt for høie Tanker om disse skjønne Forførerinders Tillokkelser, saa tjener det maaskee til hans Undskyldning at sige, at han endnu ikke var gammel nok til at være en Xenocrates, og at han, formodentlig ikke uden Aarsag, havde fattet en Fordom imod det, man i Omgang mellem unge Mennesker af begge Kjøn pleier at kalde uskyldige Friheder. Det være imidlertid som det vil, saa er det dog vist, at Agathon ved denne selsomme Opførsel opvakte en Mistanke, der ved alle Leiligheder paadrog ham en bidende Spot af de Andre i Huset, ja som endog gik saavidt, at selv de Skjønne, ikke lidet fornærmede over hans Koldsindighed, paa en fiin Maade lode sig forstaae med, at de ansaae ham mere skikket til at bevogte Damernes Dyd, end til at sætte den paa Prøve.

Agathon fandt det ikke raadeligt at indlade sig i en Kamp, hvor han maatte befrygte, at den Begjerlighed efter at have Ret, der i Stridens Hede pleier at bemægtige sig endog den Klogeste selv, kunde forlede ham til at tage sin Tilflugt til farlige Documenteringer. Altsaa gjorde han ved saadanne Leiligheder

saa taabelig en Figur, at man nødedes til at antage en ligesaa ufordeelagtig Mening om hans Forstand, som man allerede havde fattet om hans Person; og den almindelige Foragt, han derved paadrog sig, bidrog maaskee ikke lidet til at gjøre ham sit Ophold besværligt i dette Huus, hvor desuden alt, hvad han saae og hørte, opvakte Forargelse hos ham. Han elskede vel de Konster, som Muserne, efter Grækernes Tro, havde Opsyn over, men han var saa vant til ikkun at tænke sig Muserne og deres Søstre Gracierne i Visdommens Følge, at han nødvendigen maatte ærgre sig over den Misbrug, Hippias gjorde af deres Gaver. De Malerier, som alle Værelser og Gange i Huset vare prydede med, forestilte saa slibrige og usædelige Gjenstande, at jo fuldkomnere Virkeligheden var efterlignet, deri og jo større Mester Gniet havde gjort sig for at laane Naturen selv nye Tillokkelser, desmindre kunde han tillade sine Øine at hefte sig længe derpaa. Ligesaa meget afveg og den Musik, han hver Aften kunde høre efter Taffelet, fra den, der efter hans Indbildning allene var Muserne værdig. Han elskede en Musik, der beroligede Lidenskaberne og vuggede Sælen i en behagelig Beundringsslummer, eller som med et fyrigt Sving af Begjeistring sang de Udødeliges Lov, satte Hjertet i en hellig Henrykkelse og opfyldte det med en høitidelig Følelse af den tilstedeværende Guddom; ubekjendt den derimod Ømhed og

Glæde

Glæde, saa skulde det være Uskyldighedens Ømhed og den ukonstlede Naturs rørende Glæde. —

Men i dette Huus havde man en ganske anden Smag. Alt, hvad Agathon hørte her, var Sirene-Toner, der endog gave Anacreons, Sapphos og Korinnes vellystigste Sange en Indtagenhed, som selv fra ubehagelige Læber vilde have været forførisk; Sange, som ved det efterlignende Udtryk af den smigrende, sukkende og længselfulde eller den triumpherende og i Henrykkelse opløste Lidenskab opvakte Begjerlighed efter at prøve det, der i den bloite Efterlignelse var saa indtagende; Lydiske Fløiter, hvis hvislende og kurrende Elskovstoner udfyldte Manglerne i Danserindernes talende Bevægelser og meddelte deres Pantomimer en Tydelighed, der ikke levn de Indbildningskraften det mindste at slutte sig til; Symphonier, som betoge Sjelen med en fortryllende Forglemmelse af sig selv, og, efter at have berøvet den Bruget af alle dens ædlere Kræfter, overgave den opvakte og villige Sandselighed til al den Vælde, hvormed Vellysterne fra alle Kanter stormede ind paa den.

Agathon kunde ved disse Scener, hvor der forenede sig saa mange Konster, saa mange fortryllende Midler for at gjøre Dydens Modstand afmægtig, ikke forblive saa ligegyldig, som han troede at see dem, der allerede vare vante dertil; og den Uroligshed, han derved blev sat i, gjorde ham (hvad Stoikerne end maatte sige) mere Ære, end Hippias og

hans Venner fortjente for deres Koldsindighed. Han fandt altsaa for godt, hver Gang han havde endt sin Rolle som Homerist, at begive sig bort, og opsøge en Krog, hvor han uforstyrret i sin Ensomhed kunde befrie sig fra de ufordeelagtige Indtrykke, som den bestandige og glade Tummel i Huset og Synet af saa mange Gjenstande, der krænkede hans moralske Sands, Dagen igjennem havde gjort paa hans Sjel.

Fjerde Capitel.

Vor Helts Sværmerie.

Hippias's Vaaning var mod Sønden omgiven af Hauger, i hvis vidtløftige Omfang Konsten og Rigdommen havde opbudet alle deres Kræfter for at overvælde den usminkede Natur med dens egne og fremmede Skjønheder. Enge bedækkede af Blomster, som vare samlede i alle Verdens Dele, og gjorde enhver Maaned til Foraar i et andet Clima, Løvhytter af allehaande vellugtende Buske, Spadseregange af Citrontræer, Oliventræer og Cedere, som vare saa lange, at det skarpeste Øie tabte sig, inden det naaede Enden deraf, Lystskove af allehaande Frugttræer, og Irgange af Myrter og Laurbærhækker, som vare indflættede med Roser af alle Slags Farve, og hvor tusinde

tusinde Marmornajader, som alle syntes at leve og bevæge sig, udgjøde smaa raslende Bække mellem Blomsterne, pladskede, for at forlyste sig, i speilklare Vande eller syntes at hvile sig efter deres Lege under skyggefulde Løvtage: alt dette gav Hippias's Hauger den første Lighed med de fortryllende Egne, som ere en Frugt af Digterens malende Phantasie, og som man bestyrtes over at see uden for Indbildningen.

Her var det, Agathon tilbragte sine behageligste Timer, her fandt han den Sjælsmunterhed igjen, som han uden al Sammenligning foretrak Sandsernes behageligste Tummel, her kunde han tale med sig selv, her saae han sig omgiven af Gjenstande, der passede sig for hans Sindsstemning, endskjønt dog den selsomme Tænkemaade, hvorved han i saa høi en Grad skuffede Hippias's Forventning, heller ikke undlod her at formindske hans Fornøielse ved Tanken om, at alle disse Gjenstande vilde været langt skjønnere, dersom ikke Konsten havde dristet sig til at berøve Naturen sin Frihed og rørende Simpelhed.

Naar han her i Maaneskin, hvilket han elskede høiere end Dagen, kastede sig ned i Skyggen, og overgav sig til sine eensomme Betragtninger, saa erindrede han sig ofte de glade Scener fra hans første Ungdom, de ubeskrivelige Indtrykke, som enhver skjøn Gjenstand, ethvert for ham nyt Optrin i Naturen havde gjort paa hans endnu uforvænte Sandser, og de søde Timer,

som

som under hans første skyldfrie Kjerligheds Henrykkelser vare blevne til Øieblikke for ham. Disse Forestillinger dysſede hans Sandser, under Nattens Stilhed, Vandets Spillen i de rolige Bække og Sommerluftens svage Puſt, i et Slags let Slummer, hvor Sjelens indvortes Kræfter virkede med fordobbler Styrke. Her viste der sig nu de behageligſte Udsigter i en bedre Fremtid for ham; han saae alle sine Ønsker opfyldte, han følte sig lykkelig i nogle Øieblikke; og naar han vaagnede igjen, saa forestilte han sig, at disse Udsigter ikke vilde rørt ham saa levende, ikke beskjæret ham saa rolig en Tilfredshed, dersom det blot var Indbildningens Drømmeværk, dersom det ikke snarere var indvortes Ahnelser, var Øiekast, som Aanden i den Stilhed og Frihed, de slumrende Sandser beskjære den, formaaer at gjøre ind i Fremtiden, ind i en videre Sphære, end de legemlige Sandsers Afmægtighed ellers betegne den.

I en saadan Time overraskede nu engang Hippias, — indbuden af en yndefuld Sommernats Behagelighed til en Spadseretour, — ham i disse Betragtninger, som han i Tanke om at være allene pleiede at overgive sig til. Han blev staaende nogle Øieblikke for ham, uden at Agathon blev det vaer; men endelig talede han til ham og indlod sig med ham i en Samtale, som endog alt for meget bestyrkede ham i den Mistanke, han allerede

havde

havde fattet om vor Helts Henfaldenhed til det, Verden kalder Sværmerie.

Femte Capitel.

En Samtale imellem Hippias og hans Slave.

Du forekommer mig fordybet i Tanker, Callias?

„Jeg troede, jeg var allene."

En anden i Dit Sted vilde vide anderledes at benytte sig af sin Frihed i mit Huus. Dog maaskee Du netop formedelst denne Tilbageholdenhed behager mig desmere. Men med hvad for Tanker fordriver Du Tiden, om det er tilladt at spørge derom?

„Den almindelige Stilhed, Maanens Skin, den slumrende Naturs rørende Skjønhed, den af Blomsterduften krydrede Natteluft, kort, tusinde behagelige Fornemmelser berusede min Sjel med en indtagende Forvirring, og satte mig i et Slags Henrykkelse, hvor der aabnede sig en anden Skueplads af ubekjendte Skjønheder for mine Øine. Det var kun et Øieblik, men et Øieblik, som jeg ikke vilde bortgive for et af Kongen af Persiens hele Aar."

Hippias smilede.

„Dette bragte mig paa Tanken om, hvor lykkelig en Tilstand de Aander maae være i, der

have

Have aflagt det grove dyriske Legeme, og i Beskuelsen af det væsentlige Skjønne, af den Uforgjængelige, Evige og Guddommelige tilbringe Aartusinde, der ikke forekomme dem længere end dette Øieblik er forekommet mig; og i de Betragtninger, jeg saaledes overgav mig til, var det, jeg blev overrasket af Dig."

Du sov dog ikke, Callias? Du har, som jeg seer, flere Talenter, end jeg tiltroede Dig; Du kan ogsaa drømme vaagen?

„Der gives mange Slags Drømme, og hos nogle Mennesker synes det hele Liv at være en Drøm. Dersom mine Forestillinger ere Drømme, saa ere de i det mindste behageligere end alt, hvad jeg i samme Tid kunde erfaret lysvaagen."

Du tror maaskee altsaa selv at blive een af disse Aander, som Du priser saa lykkelige?

„Jeg haaber det, og jeg vilde uden dette Haab ikke ansee min Tilværelse for noget Gode."

Kjender Du maaskee noget hemmeligt Middel til at forvandle legemlige Væsener til Aand? nogen Trylledrik af det Slags, hvormed Digternes Medeer og Circer frembringe saa forunderlige Forvandlinger?

„Jeg forstaaer Dig ikke, Hippias!"

Saa vil jeg forklare mig tydeligere. Dersom jeg har forstaaet Dig ret, saa anseer Du Dig for en Aand, der er indsluttet i et dyrisk Legeme?

„Hvad

„Hvad skulde jeg ellers anse mig for?"

Ere de firfødte Dyr, Fuglene, Fiskene og Ormene ogsaa Aander, som ere indsluttede i dyriske Legemer?

„Maaskee."

Og Planterne?

„Maaskee ogsaa de."

Du bygger altsaa Dit Haab paa et Maaskee? Om Dyrene maaskee ikke ere Aander, saa er maaskee Du det heller ikke; thi hvilket som er, saa er det vist, at Du er et Dyr. Du bliver til, ligesom Dyrene, Du voxer, ligesom de, Du har samme Fornødenheder, som de, samme Sandser, som de, samme Lidenskaber, som de, Du opholdes, ligesom de, Du formerer Dig, ligesom de, Du dør, ligesom de, og Du bliver, ligesom de, til en Smule Vand og Jord, som Du var tilforn. Dersom Du har noget Fortrin for dem, saa er det en smukkere Skabning, et Par Hænder, som Du kan udrette mere med, end Dyret med sine Poter, en vis Dannelse af visse Lemmer, hvorved Du opnaaer Evne til at tale, en fyrigere Forstand, som har sin Grund i Dine Fibres svagere og irritablere Beskaffenhed, og dog har Du aflært Dyrene alle de Konster, vi almindeligen bryste os saa meget af.

„Vi have altsaa, Du og jeg, meget forskjellige Begreber om den menneskelige Natur."

Formodentligen, fordi jeg ikke anseer den for andet, end hvad mine Sandser og en fordomsfri Jagttagelse vise mig, at den er. Dog, jeg vil være billig, jeg vil indrømme Dig, at det, der tænker i Dig, er en Aand, og væsentlig forskjelligt fra Dit Legeme. Men hvorpaa grunder Du Haabet om, at denne Aand vil vedblive at tænke, efterat Dit Legeme er forgaaet? Jeg vil ikke paastaae, at den bliver til intet. Men naar Dit Legeme ved Døden taber den Skikkelse, der gjorde det til Dit Legeme, hvad Grund har Du da til at haabe, at Din Aand ikke vil tabe den Skikkelse, der gjør den til Din Aand?

„At jeg umueligen kan forestille mig, at den høieste Aand, hvis Skabninger eller Afkom alle de andre Aander ere, vil tilintetgjøre et Væsen, som den har givet Evne til at være saa lykkelig, som jeg allerede har befundet mig!

Atter et Maaskee! Hvoraf kjender Du denne høieste Aand? *)

„Hvor-

*) Forfatteren vilde til Advarsel vise dem, der have samme Tanker som Hippias om visse Gjenstande, men ikke indsee Følgerne af hans Grundsætninger, at de ere den lige Vei til Atheismen. Hippias negter vel ikke et høiere Væsens Tilværelse, men han paastaaer dog, at man ikke kan bevise den, og at dette Begreb ikke staaer i nogen Forbindelse med vore øvrige Begreber,

„Hvoraf veed Du, hvem der har forfærdiget denne Amór?'

Jeg var overværende, medens Mesteren gjorde den; thi maaskee ogsaa en Billedstotte kunde blive til, uden at forfærdiges af nogen Konstner.

„Hvorledes det?"

En

greber, følgeligen heller ikke har nogen Plads iblandt de menneskelige Begreber. Dette Slags Scepticismus sandt er Atheisterie, og berover Menneket, som Agathon ganske rigtigen anmærker, det kraftigste Middel til at overvinde alle de Hindringer, der lægge sig i Veien for Dyden. Agathon opholder sig meest ved denne Indvending mod Hippias's Grundsætninger, fordi det er den tydeligste af alle. Vi ville dermed ikke afsætte de saakaldte metaphysiske Beviser al deres Værd; men selv de, der tillægge dem en Evidence, som Fornuften kan tilfredsstille sig ved, kunne dog ikke fragaae, at det moralske Bevis, Agathon igiendriver Sophisten med, overbeviser Hjertet; og dette var, efter Agathons daværende Sindsstemning, det fuldkommeste Slags Overbeviisning for ham. At Hippias i øvrigt ikke er skeet Uret, naar man har fremstilt ham som en sceptisk Atheist, det er saa meget sandsynligere, som vi af een af hans Medprofessionister, Protagoras, vide med Tilforladelighed, at han blev forviist Athenen, fordi han offentligen havde erklæret, at han ikke saae nogen Grunde, i Følge hvilke man enten kunde bekræfte eller benegte Gudernes Tilværelse.

Cicero de Nat. Deor. I. 28.

En tilfældig Bevægelse af dens mindste Elementer kunde vel omsider frembringe denne Form.

„En regelløs Bevægelse skulde frembringe et regeldannet Værk?"

Hvorfor ikke? Det kan træffe sig i Tærningespil, at Du kaster alle tolv. Ligesaa vel som dette er mueligt, er det ogsaa mueligt, blandt nogle Billioner Kast at træffe eet, hvorved et vist Antal Sandskorn vilde falde sammen i en cirkelrund Figur. Anvendelsen er det let at gjøre.

„Jeg forstaaer Dig. Men det forbliver stedse usandsynligt, at Elementernes tilfældige Bevægelse endog blot skulde kunne frembringe en eneste af de utallige Muslinger, der ligge hisset ved Strandbredden, og Evigheden selv synes ikke at være lang nok til, at denne Jordklode, allene denne lille Atom af den hele Verdensbygning, skulde kunne blive til paa en saadan Maade."

Det er nok, at der blandt uendelig mange tilfældige Bevægelser, som ikke frembringe nogen ordentlig dannet og varig Gjenstand, lader sig tænke Een, der kan frembringe en Verden. Dette møder Din Menings Sandsynlighed med et Maaskee, som med eet vil svække den.

„Saa meget netop, som en uendelig Tyngde taber ved et eneste Sandskorns Borttagelse derfra."

Du glemmer, at et uendeligt Tidsrum maa lægges i den anden Vægtskaal. Men jeg vil ikke holde mig til denne Indvending, endskjønt den dog lader sig drive videre: thi hvad vinder Din Mening derved? Maaskee Verden evig har været i den almindelige Tilstand, den nu er i? — Maaskee den selv er det eneste Væsen, der bestaaer ved sig selv? — Maaskee den Aand, Du taler om, i Følge sin Naturs væsentlige Beskaffenhed, er tvungen til at oplive den hele Verden efter en uforanderlig Nødvendigheds Love? — Og antaget endog, at Verden, som Du mener, har sin Tilværelse fra en forstandig og fri Beslutning, maaskee er den da mange Væseners Værk? Med eet Ord, Callias! Du har mange Muligheder at igjendrive, inden Du allene kan sætte Din øverste Aands Tilværelse uden for al Tvivl.

„Ikkun et maadeligt Brug af den almindelige Menneskeforstand kunde overbevise Dig, Hippias! om, at ingen af alle de Muligheder, Du opregner, ere Muligheder. Intet Menneske her i Verden har nogensinde været taabeligt nok til at troe, at der ved en tilfældig Bevægelse af de alphabetiske Bogstaver endog blot skulde kunne frembringes en Iliade. Og hvad er en tilfældig Bevægelse? Hvad er et udeleligt, evigt, nødvendigt og ved sig selv tilværende Støv? Hvad er en Verden, der bestaaer ved sig selv? Eller hvad er en Verden, som har sin Oprindelse fra mange Væse-

ner?

ner? Forklar Dig selv de Begreber, Du troer at forbinde med disse Ord, og da vil Du finde, at de tilintetgjøre hinanden, at Du hverken tænker eller kan tænke noget derved. Det er her ikke Sagen, forsætligen at bedrage sig selv ved vilkaarlige Abstractioner, men det kommer an paa at søge Sandheden; og dersom det var Din alvorlige Hensigt at søge Sandheden, hvor var det da muligt at forfeile den, hvor var det mueligt at forfeile en Sandhed, der paanøder sig Menneskehedens almindelige Følelse? Er vel denne store Gjenstand, som vi kalde Verden, noget andet end et Indbegreb af Virkninger? Hvor er Aarsagen dertil? Eller kan Du tænke Dig Virkninger uden Aarsag, kan Du tænke Dig sammenhængende, regelfaste Virkninger, Virkninger, som udvikle sig af hinanden og gaae ud paa eet Formaal, uden tillige at tænke Dig en forstandig Aarsag dertil? O, Hippias! tro mig, det er ikke Dit Hoved, (med mindre det maatte være et meget forstyrret Hoved), det er Dit Hjerte, der fornegter Gud. Dine Tvivl ere falske Udflugter af et Menneske, som ikkun søger at undvige Sandheden, fordi han frygter for at lade sig see for den. Et oprigtigt Hjerte, en uforstilt Sjel behøver ikke, for at søge den første, den sienspnligste og den elskværdigste af alle Sandheder, at tage sin Tilflugt til alle disse indviklede og forvildede metaphysiske Begreber. Jeg behøver allene at aabne mine Øine, at føle mig selv,

for

for i den hele Natur, i mit eget Inderste at see alle Tings Skaber og Opholder og blive forsikret om denne velgjørende og høieste Aands Tilværelse. Jeg erkjender den ikke blot ved Fornuftslutninger; jeg føler den, ligesom jeg føler, at der en Soel, ligesom jeg føler min egen Tilværelse."

En Drømmer, en Patient, en Vanvittig seer; og dog er ikke det til, han seer.

„Fordi han ikke i denne Tilstand kan see ret."

Hvormed kan Du bevise, at ikke Du, netop i hvad der angaaer denne Gjenstand, er syg? Spørg Lægerne: ligesom en Luth kan være stemt rigtigen paa en eneste falsk Strænge nær, saaledes kan og Menneskет være vanvittigt i Henseende til een og fornuftigt i Henseende til alle andre Puncter. Den rasende Ajax seer tvende Sole, en dobbelt Thebe. Hvad for ubedragelige Kjendetegn har Du, hvorefter Du kan skjelne det, der er, fra det, der blot synes at være, det, Du virkeligen fornemmer, fra det, Du kun indbilder Dig at fornemme, det, Du fornemmer rigtigen, fra det, en forstemt Nerve lader Dig fornemme? Og hvad, om nu al Fornemmelse bedrog, og intet af alt, hvad der er til, var saaledes, som Du fornemmer det?

„Det bekymrer jeg mig kun lidet om. Sæt, at Solen, hvilket jeg desuden finder meget sandsynligt, ikke var saaledes, som jeg seer og føler den,

saa er den dog derfor ikke mindre saaledes for mig, som jeg seer og føler den, — og dette er mig nok. Om den end ikke er saaledes, som den fremstiller sig for mine Sandser, ja om den end aldeles ikke er til, saa er dog derfor dens Indflydelse paa alle mine øvrige Fornemmelser ikke mindre virkelig."

Anvendelsen heraf, om Du behager?

„Den Fornemmelse, jeg har af det høieste Væsen, har den samme Indflydelse paa mit Sjelssystem, som den Fornemmelse, jeg har af Solen, har paa mit Legemssystem."

Hvorledes det?

„Naar mit Legeme befinder sig ilde, saa formerer Solens Fraværelse det Ubehagelige i denne Tilstand for mig. Men det tilbagevendende Soelskin opliver, opmuntrer og vedervæger mit Legeme, og da befinder jeg mig vel eller dog i det mindste letted. Den samme Virkning gjør ogsaa Forestillingen om det allerhøieste Væsen, der udbreder Liv i den hele Natur, paa min Sjel. Den opklarer, den beroliger, den opmuntrer mig; den forjager mit onde Lune; den opliver mit Haab; jeg har den at takke for, at min Tilstand, som ellers vilde være mig utaalelig, ikke gjør mig ulykkelig."

Jeg er altsaa lykkeligere end Du, efterdi jeg ikke behøver noget af alt dette. Erfaring og Eftertanke have befriet mig fra Fordomme; jeg nyder alt, hvad jeg ønsker, og ønsker intet, som det ikke staaer i

min

Magt at opnaae. Jeg veed altsaa kun lidet af ondt Lune og Sorg. Jeg haaber kun lidet, da jeg er tilfreds med det Nærværendes Nydelse. Jeg nyder med Maade, for at kunne nyde des længere; og naar jeg føler nogen Smerte, saa lider jeg med Taalmodighed, efterdi dette er det bedste Middel til at afkorte dens Varighed.

„Og hvorpaa grunder Du Din Dyd? Hvormed nærer og opliver Du den? Hvormed overvinder Du de Hindringer, der lægge sig i Veien for den og de Fristelser, der lokke Dig til at forlade den? Hvormed sætter Du Dig i Sikkerhed for Exemplernes Smitte, Begjerlighedernes Uorden og den Ladhed, som Sjelen saa ofte betages af, naar den vil opløfte sig?"

O, unge Menneske! længe nok har jeg hørt paa Dit Sværmerie. I hvad for en Hvirvar af Hjernespind har ikke Din fyrige Indbildningskraft indviklet Dig? Din Sjel svæver i en stedsevarende Fortryllelse, i en bestandig Afvexling af qvælende og henrykkende Drømme, og Tingenes sande Beskaffenhed forbliver ligesaa skjult for Dig, som Verdens synlige Skikkelse for den Blindfødte. Det gjør mig ondt for Dig, Callias! Din Skabning, Dine Gaver berettige Dig til at tragte efter al den Lykkelighed, der kan blive det menneskelige Liv til Deel; men Din Tænkemaade vil gjøre Dig ulykkelig. Vant til ikkun at see idealske Væsener omkring Dig, vil

Du ingensinde lære den Konst, at drage Fordeel af Menneskene. I en Verden, der vil kjende Dig ligesaa lidet, som Du kjender den, vil Du vanke vildfarende om som en Indbygger fra Maanen, og Du vil ingensteds befinde Dig paa Din rette Plads, uden Du er i en Ørken eller i Diogenes's Tønde. Hvad skal man foretage sig med et Menneske, som seer Aander? som forlanger af Dyden, at den uophørlig skal føre Krig med den hele Verden og med sig selv? med et Menneske, der sætter sig i Maanskin og anstiller Betragtninger over de ulegemlige Aanders Lyksalighed. Tro mig, Callias! (jeg kjender Verden og seer ingen Aander) Din Philosophie kan maaskee være god nok til at forlyste en Forsamling ørkesløse Hoveder af Mangel paa anden Tidsfordriv; men det er Daarlighed at ville udøve den. — Dog, Du er ung; af den Ensomhed, Du har tilbragt Din første Ungdom i, og de østerlandske Sværmerier, som noale Græske Dagdrivere have bragt med sig tilbage fra Ægypten og Chaldæa, har Din Phantasie antaget et romansk Sving, og Din Organisations overdrevne Følsomhed har banet Vei for dette behagelige Bedragerie. Hvad, Folk af dette Slags virkelig føle, er ikke skjønt nok for dem; for at tilfredsstille deres Umættelighed maa Phantasien skabe dem andre Verdener. Men dette Onde kan afhjelpes endnu. Selv det Sværmerie, Din Indbildningskraft er henfalden til, røber tydeligen en naturlig rigtig Forstand,

stand, som ikke mangler andet, end at sysselsættes med andre Gjenstande. Nogen Lærvillighed er alt, hvad Du behøver, for at helbredes for det selsomme Slags Vanvittighed, som Du holder for Visdom. Overlad det til mig, at føre Dig fra de usynlige Verdener ned i den virkelige Verden. Fordi den er ny for Dig, vil den i Førstningen forekomme Dig fremmed; men naar Du først er bleven vant til den, saa vil Du ligesaa lidet savne den ætheriske, som et voxent Menneske sine Barndomslege. Dette Sværmerie er Eensomhedens og Virksomhedens Fosterbarn. Hvo, der tørster efter behagelige Fornemmelser og er berøvet Midlerne til at forskaffe sig dem i Virkeligheden, er nødsaget til at lade sig nøie med Indbildninger, og af Mangel paa bedre Selskab at omgaaes med Sylpher. Erfaringen vil bedst formaae at overbevise Dig herom. Jeg vil aabenbare Dig Hemmeligheder, jeg vil lære Dig en Visdom, der baner Vei til Nydelsen af alt det Gode og Behagelige, som Naturen, Konsten, Selskabet ja endog Indbildningen selv (thi Mennesket er dog ikke skabt til bestandigen at være viist) have at tilbyde; og jeg maatte bedrage mig ganske i min Forventning om Dig, om Fornuftens Stemme, som Du lader til endnu aldrig at have hørt, ikke kunde kalde Dig bort fra den Vildfarelsesvei, hvorpaa Du ved Enden af Din Reise i Haabets Land, ikke vil finde Dig beriget med andet end Erfaringen af at have bedraget Dig. Nu

er

er det Tid til at gaae til Sengs; men den første rolige Morgen, jeg nyder, skal været ofret Dig. Jeg behøver ikke at sige Dig, hvor fornøiet jeg er med Din Forvaltning hidindtil af Dit Kald, og jeg ønsker intet hellere, end at en bedre Overeensstemmelse i vor Tænkemaade maa sætte mig i Stand til at give Dig Beviser paa mit Venskab.

Med disse Ord begav Hippias sig bort, og efterlod vor Agathon i den Forfatning, som Læseren vil see af det følgende Capitel.

Sjette Capitel.

Hvori Agathon gjør temmelig gode Slutninger for en Sværmer.

Vi tvivle ikke paa, at jo adskillige af denne Histories Læsere ville formode, at Agathon ikke maatte være bleven lidet forundret, eller dog i det mindste sat i nogen Uroligbed over denne eftertrykkelige Apostrophe af den vise Hippias. Sophistens Alder, den Ry, der gik af hans Viisdom, den selvtillidsfulde Tone, han talede i, det Skin af Sandhed, der var udbredt over, hvad han sagde, og, hvad der ikke just synes at være det mindste, den Anseelse, hans Rigdomme forskaffede ham, alle disse Omstændigheder synes vel at have maattet gjøre et stærkt Indtryk paa et Menneske, der saae sig nødt til at indrømme ham

saa

saa mange Fortrin, og som desuden ogsaa var hans Slave. Imidlertid havde dog Agathon hørt paa hele denne eftertrykkelige Tale med en Smiil, som vilde været istand til at sætte alle Sophister i Verden i Forlegenhed, dersom Mørket og Talerens høie Tanker om sig selv havde ladet ham blive det vaer; og neppe saae Agathon sig allene, førend den første Virkning deraf var, at denne Smiil forvandlede sig til en Latter, som han nu fandt ufornødent at tilbageholde længere til Skade for sit Mellemgulv. og som han stedse brød ud i paa ny, hver Gang han forestilte sig den Mine og Tone og de Fagter, hvormed den vise Hippias havde ledsaget de kraftigste Steder af sin Tale. Sandt er det, sagde han ved sig selv, at et Menneske, der lever som Hippias, ogsaa maa tænke som Hippias, og at den, der tænker som han, vilde være ulykkelig, om den ikke kunde leve som han; men desuagtet maa jeg dog lee, naar jeg tænker paa den afgjørende Tone, han talede i. Denne Tone er ikke saa fremmed for mig, som den vise Hippias troer. Jeg har kjendt Garvere og Grovsmedde i Athenen, som ikke ansaae sig selv for ringe til at tale med det hele Folk i denne Tone. Han troer, at han siger mig noget nyt, naar han kalder mine Forestillinger Sværmerie, og forkynder mig med Prophetens Ufeilbarhed den Skjebne, de ville berede mig. Men hvormeget bedrager han sig ikke, naar han mener, at han derved har forskrækket mig! O, Hippias! hvad

er

er det, du kalder Lykſalighed? Du vil ingensinde blive istand til at føle, hvad Lykſalighed er. Hvad du tillægger dette Navn, er Lykſalighed, ligesom den Følelse, dine Danserinder opvække hos dig, er Kjerlighed. Du kalder min Sværmerie. Lad mig længe nok være en Sværmer og vær du en Viis! Naturen har negtet dig denne Følelse, denne indvortes Sands, som udgjør Forskjellen imellem dig og mig; du ligner den Døve, der tilskriver Vinen eller Forstandens Fraværelse de glade Bevægelser, som en Damons besjelende Fløite sætter alle de Hørendes Lemmer i: dersom han kunde høre, vilde han danse ligesom de. De godt Folk af Verdens Tone ere virkeligen ikke at fortænke, om de holde os andre for lidet affindige. Hvo vil forlange af dem, at de skulle troe, de ikke have alt, hvad der udkræves til at være et fuldstændigt Menneske? Jeg kjendte i Athenen et Fruentimmer, som Naturen havde trøstet med den nydeligste Fod for Manglen af al Ynde i hendes øvrige Figur. Jeg gad dog vide, sagde hun til en Veninde, hvad disse unge Gjække see hos den indbildske Timandra, siden de ikke have Øine for andre, end for hende allene! Sandt er det, hendes Ansigtsfarve gaaer nok an, hendes Miner og Træk ere saa saa, og hendes Øine ere i det mindste opmuntrende nok; men hvad er det for Fødder hun har? Du har Ret, svarede hendes Veninde, som selv ikke havde noget skjønnere end et Par ualmindelig smaa Øren at takke

Na-

Naturen for: for at være smuk, maa man have en Fod som Du; men hvad siger Du om hendes Øren, Hermina? De vilde, saa sandt som Diana være mig naadig, endog gjøre en Faun Ære. — Saaledes ere Menneskene, og det vilde være ubilligt at regne dem til Onde, at de ere saaledes. Nattergalen synger, Ravnen skriger, og den sidste maatte ikke være Ravn, dersom den ikke indbildte sig, at den skreg godt; ja den har endog Ret, naar den troer, at Nattergalen ikke skriger godt. Sandt er det vel, den gaaer for vidt, naar den spotter Nattergalen, fordi den ikke skriger saa godt som den; men Nattergalen vilde have ligesaa stor Uret, om den gjorde sig tilgode over, at Ravnen ikke synger som den; thi synger den ikke saa godt, saa skriger den dog godt, og det er nok for den. Men Hippias er i Bekymring for mig, han beklager mig, han vil gjøre mig saa lykkelig, som han selv er. Det er ædelmodigt! — Han har opdaget, at jeg elsker det Skjønne, at jeg ikke er følesløs for Glædens Behagelighed. Det var let at gjøre denne Opdagelse; men i de Slutninger, han uddrager deraf, kunde han maaskee have bedraget sig. Den vise Ulysses foretrak sin gamle Kone, som han tyve Aar forud havde tilbragt sin Ungdom med, og sit lille stenede Ithaca, hvor han var fri, for den skjønne Calypso's fortryllede Øe, hvor han skulde være Slave og udødelig; og Sværmeren Agathon vilde med al sin Smag for det Skjønne og al sin Følelse

lelse for det Fornsiende, uden at betænke sig noget Øieblik, hellere krybe ind i Diogenes's Tønde, end være Eier af den vise Hippias's Pallast, Hauger, Serail og Rigdomme, og være en Hippias.

Idelig Monologer! høre vi Læserne sige. Ja, dette er i det mindste een, men hvo kan gjøre for det! Agathon havde ingen, han kunde tale med, uden sig selv; thi med Træerne og Nympherne tale ikkun de Forelskede. Vi ere nødsagede til at finde os i at bære over med denne Feil hos ham, og vi burde saa meget des lettere kunne det, da endog saa fiin en Mand af Verden, som Horaz unegteligen var, ikke har skammet sig over at tilstaae, at han ofte pleiede at tale med sig selv.

Syvende Capitel.

Forberedelse til det Følgende.

Agathon havde endnu ikke levet længe nok iblandt Menneskene til at kjende Verden saa vel, som en Theophrast kjendte den, da han maatte forlade den *). Men

*) Theophrast (den ypperste blandt den store Aristoteles's Ekolarer, og formodentligen bekjendt for Agathons Læsere af hans Caracterer) skal, da han i en Alder af fem og firesindstyve (eller, som den hellige Hieronimus siger, af hundrede og syv) Aar saae sit Endeligt

Men hvad, han manglede i Erfaring, erstattedes igjen af hans naturlige Gave til at læse i Sjelene, og denne Gave var end mere bleven styrket ved den Opmærksomhed, hvormed han havde betragtet Menneskene og de Optrin i Livet, som han havde havt Leilighed til at overvære. Deraf kom det, at hans sidste Samtale med Hippias, istedet for at lære ham noget Nyt, endog bestyrkede ham i den Mistanke, han allerede i nogen Tid havde havt om denne Sophist's Caracteer og Tænkemaade. Han kunde altsaa letteligen gjette, hvad Slags den hemmelige Philosophie, man havde lovet ham saa store Fordele ved, egentlig maatte være af. Men desuagtet følte han dog Længsel efter denne Sammenkomst, deels fordi han var nysgjerrig efter at see en Hippias's Tænkemaade bragt i System, og deels fordi han af hans Veltalenhed lovede sig det Slags Fornøielse, som vi føle ved at see en

svet

ligt nærme sig, have klaget bitterligen over, at Naturen kun tilstod Mennesket saa kort en Levetid: „Jeg har nu, sagde han, netop levet saalænge, som der behøves til at see sig om i Verden og lære, hvortil Livet nytter; og nu, da jeg ønsker at gjøre Brug deraf, maa jeg afsted." Det er den samme Tanke, som Pope med den Konst, der er ham saa egen har sammentrukket i disse bekiendte Linier:

Since Life can little more supply,
Than just to look about us and to die.

svet Gjøgler vise os, hvad vi ikke see, uden at det dog falder noget fornuftigt Menneske ind i mindste Maade at tvivle paa, at det, man seer, virkeligen kun er Blænderværk.

I en Sindsstemning, der kun saa lidet svarede til den Forventning, Hippias gjorde sig om Agathons Lærvillighed, indfandt nu den sidste sig nogle Dage derefter en Morgenstund, paa Forlangende, i Hippias's Værelse, hvor han fandt Sophisten, liggende paa en Løibænk, at vente paa ham, og modtog hans Befaling om at sætte sig ved Siden af ham og tage Frokost med ham.

Denne Artighed var en udtænkt Forberedelse af den vise Hippias, og for at befordre Virkningen deraf, havde han udsøgt den smukkeste Pige i sit Huus til at opvarte dem ved Frokosten. Virkeligen gjorde denne Nymphes Skabning og den gode Anstand, hvormed hun forvaltede sit Kald, hendes Opvartning i det mindste lidet forførisk for en Viis paa Agathons Alder, allerhelst da denne fortryllende Glut, for at hævne sig for den Ligegyldighed, hvormed han hidindtil havde overseet hendes forekommende Venlighed, ikke forsømte at betjene sig af nogen af de Konstgreb, hvorved hun troede sig istand til at lade ham føle, hvad for en Lykke han havde forspildt. Hun havde derfor været saa skielmsk at fremstille sig i saa nydelig, saa sædelig og dog saa forførisk en Morgendragt, at Agathon ikke

kunde

kunde formene den Tanke at opstaae hos sig, at Gracierne selv, naar de vilde vise sig i Klæder, ikke kunde opfinde nogen Dragt, der var istand til paa en velanstændigere Maade at holde Middelveien mellem Nøgenhed og legemlig Bedækning. Sandt at sige lignede det rosenfarvede Klædehon, der indhyllede hende, snarere det, Petron kalder en vævet Vind eller en linned Taage end et Klædebon, der var bestemt til at skjule Legemet for det forskende Øie. Og den mindste Bevægelse blottede Tillokkelser, som vare saa meget des farligere, som de strax derpaa igjen forstak sig under forføriske Skygger, og mere syntes at bestorme Indbildningskraften end det skuende Øie.

Desuagtet vilde dog vor Helt maaskee have trukket sig ganske vel ud af Sagen, dersom han ikke ved første Øiekast havde gjettet Hippias's og den skjønne Cyane's (saaledes hedte den unge Skjønne) Hensigter. Denne Opdagelse satte ham i et Slags Forlegenhed, som blev des kjendeligere, jo større Anstrængelse han anvendte for at skjule den. Han rødmede til sin største Ærgrelse over det hele Ansigt, gjorde allehaande tvungne Miner, og betragtede det ene Malerie i Værelset efter det andet for at skjule sin Forvirring. Men al hans Møie var forgjeves; den skjelmske Cyanes's Opfindelsesaand gav ham idelligen nye Anledninger til at hefte sine adspredte Øine paa hende.

Men den Triumph, hun nød i disse Øieblikke, varede ikke længe. Hvor følsomme Agathons Øine end vare, saa overgik de dog ikke deri hans moralske Sands, og en Gjenstand, der krænkede denne, kunde aldrig gjøre saa behageligt et Indtryk paa hiin, at det ikke blev undertrykt af den ubehagelige Fornemmelse denne havde. Den skjønne Cyans's Indbildninger, det Konstlede, det Listige, det Slibrige, der i hele hendes Person var ham anstødeligt, udslættede saa aldeles det Indtagende og gjorde hans Sandser saa ligegyldige, at en eneste Grad mere deraf vilde været istand til, ligesom Synet af en Meduſa, at forvandle ham til en Steen. Den Frihed og Koldsindighed, han derved opnaaede, undgik ikke Cyane's Opmærksomhed. Han sørgede for ved visse Øiekast og en vis Smil, hvis Betydning hun ganske vel forstod, at overbevise hende om, at hun havde triumpheret for tidligen. Denne Adfærd var alt for krænkende for hendes Yndigheder til, at hun kunde ansee den for naturlig og utvungen. Den Modstand, hun fandt, udfordrede hende til en Kamp, hvori hun opbød alle sine Konster for at opnaae Seieren. Men hendes Modstanders Styrke betog hende endelig Haabet, og neppe beholdt hun endnu Herredømme nok over sig selv, til at skjule den Vrgrelse, hun følte over denne Ydmygelse for sin Forfængelighed.

Hippias, som en Tidlang taus havde forlyſtet sig over dette Optrin, dømte endelig ved sig

selv,

selv, at det ikke vilde blive let, „fra Forstandens Side at fange et Menneske, hvis Hjerte, endog hvor det er svageſt, syntes saa overhaands vel befæstet.“ Men selv denne Dom tjente kun til at bestyrke ham i sine Tanker om den Methode, han havde troet at anvende hos sin nye Skolar; og da han selv var bedre overbeviist om sit Systems Almagt end nogen Bonze om Kraften i de Amulets, han uddeler blandt sine taknemmelige Tilhængere, saa tvivlede han ikke paa, at jo Agathon snarere vilde lade sig vinde ved frimodig Forklaring, end ved de veltalende Konstgreb, som han ellers med saa megen Held pleiede at betjene sig af hos svagere Sjele. Saasnart altsaa Frokosten var tilende, og den beskjæmmede Cyane var gaaen bort, begyndte han, efter en lille Forberedelsessamtale, den følgende mærkværdige Discours, for hvis fuldstændige Meddelelse vi haabe at fortjene saa meget des større Tak, som det af Kjendere er forsikret os, at den hemmelige Forstand skal i Vigtighed overgaae dens bogstavelige, og at den sande og ufeilbare Proces til at finde de Vises Steen skal ligge forborgen i denne Samtale.

Agathon.

Tredie Bog.

Hippias's Philosophie.

Første Capitel.

Prolog til en interessant Discours.

Naar vi give Agt, min kjære Callias! paa Menneskenes Gjøren og Laden, saa synes det vel, som de ved alle deres Foretagender og Bestræbelser ikke have andet Formaal end at gjøre sig selv lykkelige; men de faa, der gives, som virkeligen ere det eller dog troe at være det, beviser, tillige, at de færreste vide, hvad for Midler de skulle anvende, for at blive lykkelige, naar de ikke ere det, det er, hvorledes de skulle betjene sig af deres Lykke, for at bringe det til den Tilstand, som man kalder Lyksalighed. Man finder ligesaa mange Ulyksalige i Anseelsens, Lykkens og Vellystens Skjød,

Skjød, som der sukke under Mangel, Trældom og Undertrykkelse. Nogle have arbeidet sig ud af den sidste Tilstand i den Tanke, at de kun vare ulykkelige, fordi de ikke vare i Besiddelse af Lykkens Gaver. Men Erfaringen har lært dem, at dersom det er en Konst at erhverve sig Midlerne til at blive lykkelig, saa er det maaskee en større eller i det mindste en sjeldnere Konst, at bruge disse Midler rigtigen. Det har derfor stedse været de forstandigste Menneskers Hovedbestræbelse, ved Foreningen af disse tvende Konster, at bringe det til den, som man kan kalde Konsten at leve lykkelig, og i hvis Udøvelse, efter mine Begreber, Viisdommen, som saa sjelden bliver de Dødelige til Deel, egentligst bestaaer. Jeg kalder Viisdommen en Konst, fordi den beroer paa en Færdighed i at anvende visse Regler, som ikke uden ved Øvelse lader sig opnaae; men den forudsætter, ligesom alle Konster, en vis Grad Evner, som ikkun meddeles af Naturen, og som den ikke pleier at udruste alle med.

Nogle Mennesker synes neppe at være aabne for en større Lyksalighed end en Østers, og dersom de virkeligen have Sjel, saa er det kun saa meget, som der behøves til at sætte deres Legeme en Tidlang i Sikkerhed for Forraadnelsen. En større og maaskee den største Deel Mennesker, er det vel ikke saaledes beskaffet med; men da de dog mangle den fornødne Sindsstyrke og ikke have den rigtige fine Følelse, saa er

deres Liv, ligesom de øvrige Dyrs Liv her paa Jordkloden, deelt imellem Fornøielser, som de hverken forstaae at vælge eller nyde, og Smerter, som de hverken kunne modstaae eller undvige. Indbildning og Lidenskaber ere disse menneskelige Machiners Drivefjædre; begge udsætte dem for en uendelig Mængde Lidelser, som ikkun have Sted i en bedraget Indbildning, men og netop derfor ere, om ikke smerteligere, saa dog varigere og ulægeligere, end de, Naturen paalægger os. Dette Slags Mennesker kan hverken nyde nogen bestemt og varig Fornøielse eller opnaae nogen Lykkelighed; deres Glæder vedvare kun korte Øieblikke, og deres øvrige Liv er enten virkelige Lidelser eller en uophørlig Følelse af forvirrede Ønsker, en stedsevarende Ebbe og Flod af Frygt og Haab, Fantasier og Lyster, kort, en urolig Bevægelse, som hverken har noget vist Maal eller noget fast Formaal, og altsaa hverken kan være dem Middel til at opnaae, hvad der er godt, eller tilstæde dem at nyde, hvad de virkeligen besidde. Det synes altsaa umueligt, uden saa fiin og delicat en Følelse, at vi blive istand til at nyde i en videre Omkreds, med skarpere Sandser og paa en behageligere Maade, og uden den Sjelsstyrke, der meddeler os Kraft til at afkaste Indbildningens og Phantasiens Aag og have Lidenskaberne i vor Magt, at kunne opstige til den rolige Nydelses- og Tilfredshedstilstand, der udgjør Livets Lykkelighed. Ikkun den er virkelig lykkelig, der paa den ene Side har lært at befrie sig aldeles

fra

fra de Lidelser, der ikkun have Sted i Indbildningen, at undvige eller formindske dem, Naturen har underkastet Menneskene, og overhovedet at dysse Fornemmelsen deraf i Søvn, og paa den anden side at sætte sig i Besiddelse af alt det Gode, Naturen giver dem Evne til at tilegne sig, og forstaaer paa den behageligste Maade at nyde, hvad den besidder, ikkun denne Lykkelige alene er viis.

Dersom jeg ellers kjender Dig ret, Callias! saa har Naturen begavet Dig ligesaa rigelig med de Evner, der behøves til at være det, som med de Fortrin, hvis fornuftige Anvendelse almindeligen forskaffer os Lykkens Gunstbeviisninger. Men desuagtet er Du hverken lykkelig, eller vil Du nogensinde blive det, saalænge Du ikke lærer at gjøre et andet Brug af begge, end Du hidindtil har gjort. Du anvender Din Sjelsstyrke til at gjøre Dit Hjerte ufølsomt for de sande Fornøielser, og syssel-sætter Din Følelse med uvæsentlige Gjenstande, som Du ikkun seer i Indbildningen og ikkun nyder i Drømme. De Fornøielser, Naturen har tildeelt Mennesket, ere for Dig Smerter, efterdi Du maa gjøre Vold paa Dig, for at berøve Dig dem, og da Du, istedet for at overgive Dig til nyttige Sysler, bortdrømmer Dit Liv med søde Indbildninger, som Du venter Dig Erstatning i for Berøvelsen af den virkelige Fornøielse, saa giver Du Dig selv til Priis for alle de Lidelser, Na-

turen lærer os at skye. Dit Onde, kjere Callias! udspringer fra en Indbildningskraft, som viser Dig sine Fostere i en overjordisk Glands, hvorved Dit Hjerte forblændes og et falskt Lys bliver udbredt over det, der virkeligen er til; fra en digterisk Indbildningskraft, der syssselsætter sig med at opfinde skjønnere Skjønheder og behageligere Fornøielser, end Naturen har; fra en Indbildningskraft, uden hvilken hverken Homer, Alcamen eller Polygnot vare til, og som er bleven os til Deel for at forskjønne vore Forlystelser, men ikke for at styre og lede vort Liv. For at være viis, behøver Du allene at fortrænge dette besjelede fortryllende Væsen ved den sunde Fornuft, og give det kolde Overlæg Plads for en saare ofte bedragelig Følelse. Indbild Dig paa nogle Øieblikke, at Du først nu skulde, søge Veien til Lyksaligheden; spørg Naturen, hør dens Svar og følg den Sti, den vil betegne Dig!

Andet Capitel.

Fortsættelse af Hippias's Tale. Hans Theorie i Henseende til de behagelige Fornemmelser.

Og hvem andre end Naturen kunne vi spørge, for at blive vidende om, hvorledes vi skulle leve, for at leve vel? „Guderne?" Enten ere de Naturen

selv

selv eller har den sin Tilværelse ved dem: i begge Fald er Naturens Stemme Guddommens Stemme. Den er alle Væseners fælles Lærer, den lærer ethvert Dyr fra Elephanten til Insectet, hvad der er dets særegne Forfatning tjenligt eller skadeligt. For at være saa lykkeligt, som denne indvortes Indretning tillader det, behøver Dyret allene at lyde Naturens Stemme; snart indbyder denne det ved Fornøielsens søde Tillokkelser til at nyde, hvad der er det gavnligt, snart opfordrer den det ved Fornødenhedens utaalmodige Krav til at sørge for sit Livs og sin Arts Vedligeholdelse, snart paaminder den det ved Smertens ængstende Skrig om at vogte sig for det, der truer dets Væsen med Undergang. Skulde Mennesket allene være udelukket fra denne moderlige Forsorg, eller skulde det allene kunne feile, naar det lyder den Stemme, der taler til alle Væsener? Eller er ikke snarere Uopmærksomheden paa og Ulydigheden imod dens Paamindelser den eneste sande Aarsag, hvorfor Mennesket blandt en uendelig Mængde levende Væsener er det eneste, der befinder sig ulykkeligt?

Naturen har indpræget alle sine Værker en vis Simpelhed, der skjuler dens mosisommelige Foranstaltninger og den nøiagtigste Orden og Overeensstemmelse deri under et Skin af Lethed og Ynde. Med dette Stempel ere ogsaa de Love for Lyksaligheden, som den har foreskrevet Mennesket, betegnede. De

ere

ere ligefrem, de ere lette at efterleve, og de føre det lige og sikkert til Maalet. Den Konst, der udkræves til at leve lykkeligt, vilde være den almindeligste, ligesom den er din letteste af alle Konster, dersom Menneskene ikke vare vante til at indbilde sig, „at man ikke kan opnaae store Formaal uden ved store Foranstaltninger.“ Det forekommer dem for simpelt, naar der siges dem, at alt, hvad Naturen har at tilkjendegive os igjennem Sandhedens Mund, forener sig i disse tre Paamindelser: Tilfredsstil Dine Fornødenheder; fornøi alle Dine Sandser; undviig, saa meget Du kan, alle smertelige Fornemmelser. Og dog vil en liden Opmærksomhed overtyde Dig om, at den fuldstændigste Lyksalighed, der kan blive de Dødelige til Deel, er indsluttet af den Linie, der betegnes af disse tre Former.

Der har været Narre, som mosommeligen have undersøgt: om Fornøielsen er et Gode og Smerten et Onde! Ja der har været endnu større Narre, som virkeligen have paastaaet, at Smerten ikke er noget Onde og Fornøielsen ikke noget Gode; og, hvad der endnu er det morsomste, de have begge fundet Daarer, som have været eenfoldige nok til at anseе disse Narre for at være kloge. Fornøielsen er intet Gode, sige de, thi der gives Tilfælde, hvor Smerten maa foretrækkes den; Smerten er intet Onde, thi Fornøielsen staaer undertiden i sine Følger under den. Fortjener dette Ordspil noget Svar? Hvad

Navn

Navn vilde den Tilstand tilkomme, der bestod i en uophørlig Fornemmelse af alle muelige Smerter i allerhøieste Grad? Dersom denne Tilstand er det største Onde, saa er Smerten et Onde.

Men vi ville lade disse Daarer forlyste sig med Ord, og lade dem have, hvad Betydning de ville for dem. Naturen besvarer dette Spørgsmaal, om det kan være noget Spørgsmaal, paa en Maade, som ikke tillader mindste Tvivl. Hvo er den, der ikke hellere vilde tilintetgjøres, end uophørligen lide Pine og Marter? Hvo seer ikke hellere en skjøn end en modbydelig Gjenstand? Hvo hører ikke hellere Nattergalens Sang end Natuglens Skrig? Hvo foretrækker ikke en behagelig Lugt eller Smag for en ubehagelig Lugt eller Smag? Og vilde ikke selv den afholdne Callias hellere hvile paa et Blomsterleie ved en skjøn og yndefuld Nymphes duunbløde Barm, end kaste sig i det Kobber-Afgudsbilledes gloende Arme, som visse Syriske Folkeslag af en umenneskelig Andagt ofre deres Børn til? Ligesaa lidet synes det underkastet nogen Tvivl, at Smerten og Fornøielsen fordrages saa lidet med hinanden, at endog en eneste martret Nerve er nok til at gjøre os ufølsomme for alle Vellysters forenede Tillokkelser. Befrielsen fra alle Slags Smerter er altsaa unegteligen een af Lykkaligheds uundgaaelige Betingelser; men da den ikke selv er noget Positivt, saa er den ikke saa meget et Gode, som den er en Tilstand, hvori man er

istand

istand til at nyde det Gode. Ikkun denne Nydelses Varighed er det, der frembringer den Tilstand, man kalder Lyksalighed.

Unegteligt er det, at ikke enhver Grad og ethvert Slags Fornøielse er et Gode. Kun Naturen alene har Ret til at anvise os de Fornøielser, den har bestemt os. Hvor uendelig Mængden af disse behagelige Fornemmelser end synes at være, saa er det dog let at indsee, at de alle henhøre enten til Sandsernes, Indbildningskraftens eller begges forenede Fornøielser. Indbildningskraftens Fornøielser ere enten Erindringen af forhen nydte sandselige Fornøielser, Midler til at gjøre Nydelsen deraf behageligere for os, eller behagelige Opdigtelser og Drømme, som deels bestaae i en ny vilkaarlig Forbindelse af behagelige sandselige Forestillinger, deels i en indbildt Forstørrelse af de Fornøielser, vi have nydt. I Grunden ere de altsaa alle, naar man vil tale bestemt, sandselige Fornøielser; thi enten de er umiddelbar eller formedelst Indbildningskraften, de blive os til Deel, saa kunne de dog ikke opkomme uden ved sandselige Forestillinger.

Philosopherne tale om Aandens Fornøielser, om Hiertets Fornøielser, om Dydens Fornøielser. Men enten ere alle disse: — Fornøielser for Sandserne, for Indbildningskraften, eller ere de; — intet.

Hvorfor er det hundrede Gange behageligere at læse Homer end Heraclitus? Fordi den førstes Digte fremstille en Række Malerier, som — enten ved Gjenstandens egen Behagelighed, Farvernes Liv og Munterhed, den Contrast, der, ved saa passelig en Blanding af ubehagelige Følelser, formaaer at forhøie Fornøielsen, eller ved behagelige Sindsbevægelsers Opvækkelse — fortrylle vor Phantasie, naar derimod Philosophens tørre Skrivter ikke tilbyde os andet end en Række Ord, som ikke ere Billeder, men blotte Tegn, af hvilke Indbildningskraften ikke uden med megen Anstrængelse og en uafladelig Bestræbelse for at undgaae Forvirring mellem saa mange farve- og skikkelseløse Skygger formaaer at udlede sig nogen Forestilling om de abstracte Begreber, de betegne. Sandt er det, der gives abstracte Begreber, som ere henrykkende for visse enthusiastiske Sjele; men hvorfor ere de det? De ere det virkeligen kun, fordi Indbildningskraften paa en listig Maade veed at give dem legemlige Skikkelser. Undersøg alle behagelige Ideer af dette Slags, hvor ulegemlige og oversandselige de end maatte være, og Du vil sikkerligen finde, at den Fornøielse, de gjøre Din Sjel, har sin Grund i de sandselige Forestillinger, de ere ledsagede af. Gjør Dig saa megen Umage, som Du vil, for at forestille Dig Guderne uden Legeme, uden Glands, uden noget, der rører Sandserne; det vil altid være Dig umueligt. Homers og Phidias's Jupiter, Ideen om en Hercules eller Theseus, saaledes som vor

Inde-

bildningskraft pleier at forestille sig disse Helte, Ideerne om en overjordisk Glands, en mere end menneskelig Skjønhed, en ambrosisk Lugt, disse ville uformærkt indtage Pladsen for dem, Du forgjeves bestræber Dig for at tænke Dig, og Du vil endog, naar Du indbilder Dig at svæve i empyræiske Egne, fremdeles vedblive at klæbe ved den jordiske Klode.

Ere Hjertets Fornøielser mindre sandselige? O nei, de ere de sandseligste af alle. En vis Grad deraf udbreder en vellystig Varme i vort hele Væsen, forstærker Blodets Omløb, opmuntrer Fibrene til Bevægelse, og sætter vor hele Machine i en vis Behagelighedstilstand, der saa meget mere bemægtiger sig Sjelen, som dens egne naturlige Forretninger derved blive lettede paa den behageligste Maade. Beundring, Kjerlighed, Længsel, Haab, Medlidenhed, kort, enhver øm Affect frembringer i nogen Grad denne Virkning, og en saadan Affect er altid des behageligere, jo mere den nærmer sig den Vellyst, som vore Forfædre have fundet værdig til i Skikkelse af den personifiserede Skjønhed, af hvis Nydelse den udflyder, at indrømmes Plads iblandt Guderne selv. Den, der aldrig af sin Ven er bleven forsat i den Henrykkelse, som ligner Kjerlighedens Henrykkelser, den er ikke berettiget til at tale om Venskabets Fornøielser. Hvad er det for en Medlidenhed, der driver os til velgjørende Handlinger?

ger? Hvo er aaben for denne Følelse? Er det ikke allene de følsomme Sjele, hvis Øine ikke formaae at udstaae Synet af Smerten og Elendigheden, hvis Øre føler sig martret af den gispende og jamrende Tone, og som i det Øieblik, de lindre den Ulykkeliges Nød, næsten føle og nyde den samme Fornøielse, som i dette Øieblik vilde bleven dem til Deel, om de havde været i den Lindredes eget Sted? Dersom Medlidenheden ikke er en vellystig Følelse, hvorfor rører da intet os saameget som den lidende Skjønhed? Hvorfor aflokker da den klagende Phædra i Efterligneln vort Øie medlidende og ømme Taarer, medens den klynkende Hæslighed i Naturen ikkun opvækker Væmmelse? Og ere vel Menneskekjærlighedens og Velgjørenhedens Fornøielser mindre sandselige? Det, der foregaaer i Dig, naar Du forestiller Dig de contrasterende Malerier af en kummerfuld og en glad Stad, som Homer sætter paa Achilles's Skjold, vil besvare Dig dette Spørgsmaal. Ikkun den, der sættes i den heftigste Henrykkelse ved Glædens Nydelse, er istand til af den blide Forestilling om en almindelig Glæde og Lykkelighed at røres i en saadan Grad, at han ønsker at see den udenfor sig selv; Glæden over at være velgjørende retter sig altid i sit Omfang efter den Glæde, han føler ved at see et fornøiet Ansigt,

sigt, en munter Dans og en offentlig Forlystelse. Jo almindeligere denne Scene er, desmere tiltager hans Fornøielse derover; jo flere Forlystelserne ere og jo mere Afvexling der herster i Glæden, des større er den Vellyst, som det Slags Mennesker, hos hvilke alt er Sands, alt er Hjerte og Sjel, overøses med ved Synet deraf. Lader os altsaa tilstaae, Callias! at alle de Fornøielser, Naturen tilbyder os, ere sandselige, og at den høistflyvende, abstracteste og oversandseligste Indbildningskraft ikke kan forskaffe os uden saadanne, som vi kunne indsuge paa en langt fuldkomnere Maade af det rosenrøde Bæger og den skjønne Cyanes Læber.

Sandt er det, at der ogsaa gives et andet Slags Fornøielser, som ved første Øiekast synes at være en Undtagelse fra min Sætning. Disse kunde man kalde Konstlede, efterdi vi ikke modtage dem af Naturens Hænder, men allene have visse Overeenskomster i det menneskelige Selskab, hvorved det, der gjør os disse Fornøielser, har faaet Betydning af et Gode, at takke derfor. Men den mindste Overveielse vil overbevise os om, at disse Ting ikke bereede os anden Fornøielse, end den, vi føle ved at eie Penge, et Gode, som vi vilde betragte med Ligegyldighed, dersom det ikke var os Borgen for alle de virkelige Fornøielser, som vi kunde forskaffe os derfor. Af samme Natur er altsaa det, den Ærgjerrige føler, naar han nyder Beviser paa en udvortes

Høi-

Høiagtelse; de ere ham som Tegn paa hans Anseelse og den Magt, de give ham over andre, behagelige. En østerlandsk Despot bryder sig kun lidet om sit Folks Høiagtelse, slavisk Underdanighed er ham nok. Derimod er det Menneske, hvis Lykke staaer i saadanne Folks Hænder, som ere hans Lige, nødsaget til at erhverve sig deres Høiagtelse. Men denne Underdanighed er ikke Despoten, denne Høiagtelse ikke Republicaneren behagelig, uden fordi den giver ham Lyne eller Leilighed til desbedre at tilfredsstille de Lidenskaber og Begjerligheder, som ere umiddelbare Kilder til Fornøielsen. Hvorfor er Alcibiades ærgjerrig? Han tragter efter en Hæder, der kan bedække hans Udsvævelser, hans Hovmod, hans slæbende Purpur, hans Gjestebud og hans Kjærlighedshistorier, der kan stemme Athenienserne til at taale Synet af Amor, bevæbnet med Jupiters Lynild, paa deres Feldtherres Skjold, der kan forblænde den Spartanske Konges Gemalinde i en saadan Grad, at hun er stolt af at holdes for hans Frille *). Uden disse Fordele vilde Roes og Anseelse være ham ligesaa ligegyldige, som en Hob Regnepenge en Corinthisk Vexelerer.

„Men, siger man, er det rigtigt, at Sandsernes Fornøielse er alt, hvad Naturen har indrømmet

*) Man see Plutarch i Alcibiades's Levned.

met os, hvad er da lettere, hvad behøves der da mindre Konst og Foranstaltning til, end at være lykkelig? Hvorlidet behøver ikke Naturen for at være tilfreds?"

Det er sandt, den raa Natur behøver kun lidet, Uvidenhed er den Vildes Rigdom. En Bevægelse, der holder hans Legeme muntert, den Føde, der stiller hans Hunger, en Kone, smuk eller hæslig, naar Fornødenheden paaminder ham om sit Krav, en skyggefuld Græsplet, naar han trænger til Søvn, og en Hule til at beskjerme sig i for Uveir, dette er alt, hvad det vilde Menneske behøver, for i et Liv paa fiirsindstyve eller hundrede Aar eiengang at drømme om, at man kunde trænge til noget mere herpaa Jorden. Indbildningskraftens og Smagens Fornøielser ere ikke til for ham; han nyder ikke mere end Dyrene, og han nyder det ligesom de. Er han end lykkelig, fordi han ikke anseer sig ulykkelig, saa er han det dog ikke i Sammenligning med den, som Vittighedens og Smagens Konster have lært den behageligste Maade at nyde paa, og for hvilken de have opfundet en utallig Mængde Forlystelser for Sandserne og Indbildningen, som Naturen i sin raa Tilstand ikke har noget Begreb om. Sandt er det, denne Sammenligning finder ikkun Sted i den Tilstand, som et Selskab, der efter mange Aarhundredes Arbeide endeligen har opsvinget sig til en vis Grad Fuldkommenhed, befinder sig i. Men i denne

Til-

Tilstand, bliver alt det til Fornødenhed, som den Vilde, blot fordi han ikke kjender det, er fri for at føle Savnet af. Diogenes kunde ikke være lykkelig i Corinth, dersom han ikke var — en Nar.

Visse poetiske Hoveder have drømt sig en Guldalder, et idealsk Arcadie, et indtagende Hyrdeliv, som skal holde Middelveien mellem den raae Natur og den Levemaade, der har Sted hos den bemidlede Deel af et oplyst og sindrigt Folk. De have blottet den forskjønnede Natur for alt det, den er bleven forskjønnet ved, og have kaldt dette abstracte Begreb den skjønne Natur. Men (uden at tale om, at denne Natur ingensteds er at finde i den vegne Tilstand, man tillægger den) hvo seer ikke, at Digternes gyldne Alder forholder sig til den, der ved Konsterne beriges og prydes med alt, hvad der i Nydelsen af en uafbrudt Vellyst kan beskjerme os for den Lede, som er en Følge af Mættelsen, ligesom den vildeste Sogdianers Levemaade forholder sig til hiin? Er det behageligere at boe i en magelig Hytte end i et huult Træ, saa er det behageligere endnu at boe i et rummeligt Huus, som er forsynet med de udsøgteste og vellystigste Bequemmeligheder og prydet allevegne med Fornøielsens Billeder. Og er en Phyllis, pyntet med Baand og Blomster, ydigere end et smudsigt Fruentimmer hos de Vilde, maae da ikke

de

de Skjønne hos os, hvis naturlige Yndigheder ophøies af en glimrende og vel udtænkt Pynt, være meget behageligere end en saadan Hyrdinde?

Tredie Capitel.

En ægte Materialist's Lære om Aanderne.

Vi have nu, Callias! spurgt Naturen, hvori Lykſaligheden beſtaaer, og vi have hørt dens Svar, „Et Liv uden Smerter, den behageligſte Tilfredsſtillelſe af vore naturlige Fornødenheder og en afvexlende Nydelſe af alle de Fornøielſer, Indbildningskraften, Vittigheden og Konſterne formaae at ſmigre vore Sandſer med," dette er alt, hvad Menneſket kan forlange. Gives der noget høiere Slags Lykſalighed, ſaa kunne vi i det mindſte være ſikre paa, at den ikke er for os, da vi jo ei engang ere iſtand til at gjøre os nogen Forestilling om den. Vel er det ſandt, at den enthuſiaſtiſke Deel af Gudernes Dyrkere ſmigre ſig med en tilkommende Lykſalighed, ſom Sjelen først ſkal opnaae efter Legemets Ødelæggelſe. De ſige, at Sjelen var fordum Gudernes Ven og Legekammerat, at den var udødelig ſom de, og at den (ſom Plato homeriſerer) fulgte Jupiters bevingede Vogn, for med de øvrige Udødelige at beſkue de ufor-gjængelige Skjønheder, ſom de uudmaalelige Rum

over Sphærerne ere opfyldte med. En Krig, der opkom imellem Beboerne i den usynlige Verden, indviklede den i de Overvundnes Sag; den blev nedstyrtet fra Himmelen, fængslet og indsluttet i et dyrisk Legeme, for i en Tilstand, der bestaaer af en uophørlig Række Plager og Smerter, med Tabet af sin forrige Salighed at afsone sin Brøde. En uendelig Attraa, en aldrig slukket Tørst efter en Lyksalighed, som den ikke finder i noget Gode paa Jorden, er det Eneste, der til dens Qval er blevet den tilovers af dens forrige Tilstand; og det er umueligt, den igjen kan opnaae den fuldkomne Salighed, den ene kan tilfredsstilles ved, førend den igjen har hævet sig til sin oprindelige Tilstand, førend den har opsvinget sig til Aandernes rene Element. Den er altsaa for Døden ikke istand til at nyde anden Lyksalighed end den, den ved en frivillig Bersvelse af alle jordiske Ting, ved at undertrykke alle jordiske Lidenskaber og ved Undværelsen af alle sandselige Fornøielser, bliver gaaben for. Ikkun ved denne Afsondring fra Legemet bliver den istand til at nyde den Beskuelse af de væsentlige og guddommelige Ting, i hvilken Aanderne finde deres eneste Næring og sætte den fuldkomne Salighed, som de sandselige Mennesker ikke kunne gjøre sig noget Begreb om. Ikkun saaledes kan den, esterat den, formedelst forskjellige Renselsesgrader, er bleven befriet fra alt det Dyriske og Legemlige, opsvinge sig igjen til den overjordiske

Grader af det, Sandserne allerede have fornummet, men om hvilket man dog aldrig formaaer at gjøre sig nogen tydelig Forestilling? Thi hvad fornemme vi ved de Homerske Guders ætheriske Glands eller ambrosiske Lugt? Vi see, om jeg kan udtrykke mig saaledes, Skyggen af en Glands i vor Indbildning, vi luzte, saa at sige, Skyggen af en behagelig Duft, men vi see ingen ætherisk Glands og fornemme ingen ambrosisk Lugt. Kort, man forbyde Skaberne af de overjordiske Verdener at betjene sig af jordiske og sandselige Materialier, da ville deres Verdener (for at betjene mig af et af deres Udtrykke) pludselig forvandle sig til det Intet, de ere tagne af.

Og behøve vi vel for at finde hele denne Theorie mistænkelig, noget andet Beviis end den Methode, man foreskriver os, til at opnaae den himmelighedsfulde Lyksalighed, for hvilken vi skulle opofre den, Naturen og vore Sandser tilbyde os? Vi skulde unddrage os de synlige Ting, for at see de usynlige, vi skulle ophøre at fornemme, for at phantasere des stærkere. Lukker Eders Sandser, sige de, saa ville I see og høre Ting, som disse dyriske Mennesker, der ligesom det Umælende see med Øinene og høre med Ørene, ikke kunne gjøre sig noget Begreb om. I Sandhed, en fortræffelig Diæt! Hippocrates's Skolarer ville bevise Dig, at man ikke kan opfinde nogen bedre til at blive — vanvittig.

Det er altsaa meget sandsynligt, at alle disse Aander, disse Verdener, de beboe, og disse Lyksa-

lig-

ligheder, som man haaber efter Døden at dele med dem, ikke have mere Sandhed for sig, end Digternes Nympher, Kjerlighedsguder og Gratier, end Hesperidernes Hauger og Circes og Calypso's Øe, kort, end alle disse Indbildningskraftens Opfindelser, der forlyste os, uden at vi anse dem for virkelige. Vore Fædres Religion befaler os at troe paa en Jupiter, en Apollo, en Aphrodite; ganske vel! men hvad for en Forestilling bibringer man os om dem? Enhver tilstaaer, at det er umueligt at danne noget fuldkomnere Billede af disse Guder og Gudinder, end Phidias og Praxiteles have leveret os. Imidlertid er dog Phidias's Jupiter ikke andet end en heroisk Mand, Praxiteles's Cythere intet mere end en smuk Qvinde; om en Gud og Gudinde har intet Menneske i Grækenland har det mindste Begreb. Man lover os efter Døden et udødeligt Liv hos Guderne; men de Begreber, vi gjøre os derom, ere enten sammensatte af de sandselige Vellyster eller de høieste og behageligste Aandsglæder, vi have nydt i dette Liv; det er altsaa aabenbart, at vi aldeles ikke have nogen virkelig Forestilling om Aandernes Liv og Lyksalighed.

Jeg vil herved ikke modsige, at der jo kan gives eller maaskee virkeligen gives Guder, Aander eller fuldkomnere Væsener, end vi ere. Men dog bevise mine Slutninger: „at vi ikke ere istand til at gjøre os nogen rigtig Forestilling om dem, eller rettere, at vi ere ganske uvidende i Henseende til dem."

dem." Ere de os nu baade i Henseende til deres Tilstand og deres Natur ubekjendte, saa er det jo det samme for os, som om de aldeles ikke vare til. Anaxagoras beviste mig engang med al den Euthusiasme, der var en Stjernekiger muelig, at Maanen havde Indbyggere. Maaskee det var Sandhed, han sagde. Men hvad ere disse Maanebeboere for Dig og mig? Mener Du, at Kong Philippus i mindste Maade vil frygte for, at Grækerne skulde kalde dem til Hjelp imod ham? Lad der end være Indbyggere i Maanen, saa er dog Maanen hverken mere eller mindre for os end en tom glindsende Skive, der lyser for os om Natten og afmaaler vor Tid.

Naar det altsaa, min kjere Callias! er og nødvendigen maa være af den Beskaffenhed med alle de oversandselige Ting: hvor daarligt vilde det da ikke være, at bygge Reglerne for vort Levned paa Chimairer og berøve os den Lykksalighed, vi virkelig kunde nyde, for at bespise os, ligesom Hunden i Nilen, med uvisse Forhaabninger, med Skyggerne af vore Ønsker! Hvad kunde være afsindigere, end at opofre Frugten af sin Tilværelse, i Haab om at holde sig skadesløs derfor, naar man ikke mere er til! Thi at vi nu leve, og at dette Liv vil ophøre, det vide vi jo vist; om et andet da begynder, er i det mindste uvist, og om det end var vist, saa er det dog umueligt at bestemme Forholdet imellem det og det nærværende, efterdi vi ikke have noget Middel til at gjøre os noget ægte Begreb derom. Lader os altsaa bygge Reglerne

for

for vort Liv efter det, vi vide og kjende, og lader os, efterat vi have fundet, hvori et lykkeligt Liv bestaaer, bestræbe os for at følge den ligeste og sikreste Vei, der fører os hen til dette Liv!

Fjerde Capitel.

Hvori Hippias synes at lægge en udbredt Kundskab om Verden for Dagen.

Jeg har allerede anmærket, at den Lyksalighed, vi søge, ikkun har Sted i den Tilstand, et Selskab befinder sig i, naar det har opsvinget sig til en vis Grad Fuldkommenhed. I et saadant Selskab udvikle alle de mangfoldige Evner og Færdigheder sig, som hos det raae Menneske, der ikkun behøver lidet, lever eensomt og ikkun har faa Lidenskaber, stedse forbliver døde Evner. Eiendommens Indførelse, Rigdommenes og Stændernes Ulighed, den enes Fattigdom og den andens Overflødighed, Yppighed og dorske Levned, dette er sande Guder for Konsterne, dette er de Mercurer og Muser, som vi have at takke for deres Opfindelse eller i det mindste for deres Fuldkommenhed. Hvor mange Mennesker maae ikke forene deres Bestræbelser for at tilfredsstille en eneste Rig! Disse dyrke hans Marke og Vinbjerge; hine plante i hans Lysthauger; andre brække og hugge den Mar-

mor,

mor, hans Vaaning opføres af. Tusinde flakke om paa Havet for at tilføre ham fremmede Landes Rigdomme; Tusinde ere sysselsatte med at berede den Silke og forfærdige det Purpur, han iører sig, de Tapeter, der pryde hans Værelser, de kostbare Kar, han spiser og drikker af, og det bløde Leie, som han nyder sin vellystige Rolighed paa; Tusinde tilbringe Nætterne søvnløse og anstrænge uafladeligen deres Hoved, for at opfinde nye Bequemmeligheder, nye Vellyster for ham, udtænke, hvorledes han lettest og behageligst kan forrette de letteste og behageligste Forretninger, Naturen paalægger os, og anvende den Konst, der ved sine Fortryllelser formaaer at give endog de almindeligste Ting Nyhedens behagelige Tillokkelser, til at skufte hans Væmmelse og opmuntre hans Sandser, naar de erentrætte af Nydelsen. Maleren, Tonekonstneren, Digteren og Skuespilleren arbeide for ham, og stride med utallige Vanskeligheder for at bringe de Konster til Fuldkommenhed, der skulle forsøge Antallet af hans Forlystelser. Men vilde disse mange Mennesker, der arbeide for det lykkelige Menneske, vilde de gjøre det, dersom de ikke selv ønskede at være lykkelige? Arbeide de for andre end den, der kan belønne dem for den Møie, de gjøre sig for at fornøie ham? End ikke Kongen af Persien selv er mægtig nok til at tvinge en Zeuxis til at male ham en Leda. Ikkun Guldet, som i Følge en almindelig Forening imellem de oplyste Folkeslag er til-

lagt

lagt en lige Værdie med de allernyttigste og behageligste Ting, ikkun det formaaer ved sin fortryllende Kraft at gjøre Geniet og Fliden arbeidspligtige for en Midas, som aden sine Skatte maaskee engang vilde være værdig til at rive Farverne for den Maler, der arbeider for ham.

Konsten, at forskaffe sig Midlerne til at fremme sin Lyksalighed, er altsaa, min kjære Callias! funden, saasnart vi have fundet Konsten, at overkomme et tilstrækkeligt Forraad af denne de Vises Lande Steen, som giver os Magt over den hele Natur, gjør Millioner af vore Lige til frivillige Trælle for vor Yppighed, og lader os finde en tjenstfærdig Mercur i ethvert forslaget Hoved, og ved en Guldregns uimodstaaelige Glands en Danae i enhver af de Skjønne.

Konsten at vorde rig er i Grunden ikke andet, Callias! end Konsten at bemægtige sig andres Eiendomme med deres gode Villie. En Despot har under Bekiendtelse af en Fordom, der nøie ligner den, hvormed Ægypterne forgude Crocodillen, ualmindelige Fordele i denne Henseende. Da hans Rettigheder strække sig ligesaa vidt, som hans Magt, og denne Magt ikke er indskrænket af Pligter, som han er udsat for at vorde tvungen til at opfylde, saa kan han tilegne sig sine Undersaatters Formue, uden at sørge for, at det skeer med deres gode Villie. Det koster ham ingen Møie at erhverve sig umaade-

lige

lige Rigdomme, og for at forøde Millioner i een Dag ved den grændseløseste Overdaadighed, behøver han blot at lade den Deel af Folket, som af sin Fattigdom fordømmes til et evigtvarende Arbeide, henfaste en saadan Dag. Men uden at tale om, at denne Fordeel ikkun kan blive meget faa Dødelige til Deel, er den heller ikke af saadan Beskaffenhed, at nogen viis Mand kunde ønke sig den. Fornøielsen ophører at være Fornøielse, saasnart den drives til mere end en vis Grad. De sandselige Vellysters Overmaal ødelægger Fornemmelsesredskaberne; Indbildningskraftens Fornøielsers Overmaal fordærver Smagen for det Skjønne; thi for alt for overdrevne Begjerligheder kan intet, af hvad der er indsluttet i Naturens Forhold og Symmetrie, være indtagende. Almindeligen have derfor de Østerlandske Førster, som lade sig indspærre af deres Seraillers Mure, den Skjebne, at omkomme af Mættelse og Lede i Vellystens Arme. De forgaae af Kjedsommelighed, medens den sødeste arabiske Vellugt forgjeves dufter for dem, og de kraftigste Vine i sølvklart Cristal tindre dem i Øinene, uden at smages af dem, medens tusinde Skjønheder, hvoraf enhver i Paphos vilde faae et Alter, forgjeves prunke med alle deres Tillokkelser, forgjeves anvende alle deres lokkende Konster for at opmuntre deres sovende Sandser, og medens titusinde Slaver af deres Øppighed kappes med hinanden om at optænke uhørte og uhyre Vellyster, for om mueligt paa nogle Øieblikke at skuffe disse

ulyk-

ulykkelige Lykkeliges ſlovede Følelse. Vi have altſaa mere Aarſag, end man almindeligen troer, til at takke Naturen, naar den ſætter os i en Stand, hvor vi nødes til at kjøbe Fornøielſerne ved Arbeide og til at tæmme vore Lidenſkaber, inden vi opnaae en Lykſalighed, ſom vi ikke kunde nyde, uden at holde dem i Tømme.

Da det nu allene er Deſpoterne og Stratenrøverne, ſom (med egen Fare) tillade ſig at bemægtige ſig andres Formue med Vold, ſaa bliver der ikke andet tilovers for den, der vil unddrage ſig Mangel og Afhængighed, end: „at erhverve ſig Evne til at befordre Lykkens Yndlingers Bedſte og Fornøielſe.“

Blandt de mange Slags Maader, dette kan ſkee paa, ere nogle ene og allene forbeholdte Folk af Genie, og diſſe dele ſig, efter deres forſkjellige Formaale, i tvende Claſſer, hvoraf den førſte gjør det til ſin Hovedſag at gavne og den ſidſte at fornøie den betydeligſte Deel af Nationen. Den førſte indbefatter Regierings- og Krigskonſten, og ſynes fædvanligen kun at finde Plads i frie Stater *); den anden har ikke

*) Hippias taler her ſom en Mand, der ikke havde noget Begreb om en monarchiſk Forfatning, ſom er bygt paa Grundſætninger og ret vel kan beſtaae med Folkets Frihed. Thi i hans Tid kjendte man intet uden deſpotiſke Riger og Friſtater.

ikke andre Grændser end Omfanget af ethvert Folks Rigdom og Yppighed, dets Statsforfatning være af hvad Natur den vil. I det fattige Athenen blev en god Feldtherre agtet utallige Gange høiere end en god Maler. I det rige og vellystige Athenen gjør man sig derimod ingen Umage for at undersøge, hvo der er den dygtigste til at anføre en Krigshær. Man har hervigtigere Ting at afgjøre. Spørgsmaalet er her, hvilken Danserinde der har de netteste Fødder og gjør de letteste Spring? Enten Praxiteles's eller Alcamenes's Venus er den smukkeste? — Deraf kommer det og, at den første Classe Geniers Konster sielden, for sig allene, berede deres Dyrkere nogen Rigdom. De store Talenter, de store Dyder og Fortienester, der udkræves dertil, findes almindeligen kun i fattige Republiquer, som stræbe efter at svinge sig i Veiret, og betale alt, hvad man gjør for dem, allene med Laurbærkrandse. Men i Stater, hvor Rigdom og Yppighed allerede have faaet Overhaand, kan man undvære alle de Talenter og Dyder, som Regieringskonsten synes at gjøre nødvendige. Man kan i saadanne Stater give Love uden at være en Solon og anføre Krigshære uden at være en Leonidas eller Themistocles. I Athenen regieredes Staten og anførtes Tropperne af Pericles og Alcibiades, endskiønt hiin ikkun var en Taler og denne ikke forstod anden Konst end at besnære Hjerter. I saadanne Fristater har Folket de samme Egenskaber, som

i en

i en despotisk Stat findes hos den Eneste, der ikke er Slave: man behøver kun at behage ham, for at findes dygtig til alt." Pericles herskede, uden de udvortes Tegn paa den kongelige Værdighed, ligesaa uindskrænket i det frie Athenen, som Artaxerxes i det underdanige Asia. Hans Talenter og de Konster, han havde lært af den smukke Aspasia, erhvervede ham et Slags Herredømme, der, overdraget ham frivilligen, var saa meget des mere uindskrænket. Jat opvække store Tanker om sig, i at overtale, i at drage Fordele af Athenienſernes Forfængelighed og i at styre og lede deres Lidenskaber bestod hans hele Regieringskonst. Han indviklede Republiquen i uretfærdige og ulykkelige Krige, han udtømte det offentlige Skatkammer, han ophidsede Athenienſernes Bundsforvandte ved voldsomme Præsninger, og for at betage Folket Tid til synderligen at lægge Mærke til saa slet en Statsforvaltning, bygte han det Skuespilhuse, gav det smukke Billedstötter og Malerier at see paa, forlystede det med Danserinder og Virtuoser og vante det saaledes til disse afvexlende Forlystelser, at endog Forestillingen af et nyt Stykke eller en Kamp om den første Plads imellem nogle Fisitespillere bleve Statsanliggender, som man forglemte dem over, som virkeligen vare der. Halvtredsindstyve Aar forud vilde man have ansect Pericles som en Pest for Republiquen; men den Gang vilde han have været en Aristides. I sit Tidsrum var han, netop saaledes

som

som han var og fordi han var saaledes, den største Mand i Staten, den Mand, der ophøiede Athenen til den høieste Glands og Magt, den nogensinde kunde naae, den Mand, hvis Tidsalder man i alle de paafølgende Aarhundreder vil fremstille som Musernes gyldne Alder, og, hvad der var det vigtigste for ham selv, den Mand, for hvilken Naturen sammensankede Euripiderne og Aristophanerne, Phidiaserne og Zeuxiserne, Damonerne og Aspasierne, paa det hans Privatliv skulde være ligesaa behageligt som hans offentlige Liv var glimrende. Uden al Tvivl er altsaa Konsten at herske over Menneskenes Indbildningskraft, at styre de lønlige og dem selv ubevidste Drivefjedre for deres Bevægelse efter sit eget Godtbefindende og at gjøre dem til Redskaber for sine Hensigter, i det man lader dem staae i den Tanke, at man er det for deres Hensigter, uden Tvivl er det denne Konst der er sine Dyrkere nyttigst, og denne Konst er det netop, Sophisterne lære og udøve og som de have at takke for den Anseelse, den Uafhængighed og de lykkelige Dage de nyde. Du kan letteligen forestille Dig, Callias! at den hverken kan læres eller lade sig lære i nogle Timer; men min Hensigt for nærværende Tid er og kun at give Dig et almindeligt Begreb derom.

Det, man kalder Sophisternes Visdom er Færdighed i at behandle Menneskene saaledes, at de blive tilbøielige til at befordre vore Fornøielser eller overhovedet at være Redskaber for vore Hensigter.

Vel-

Veltalenheden, en Gave, der ikke fortjener dette Navn, førend den er istand til at overtale Tilhørerne, hvem de end maatte være, til at troe, hvad vi ville, og stemme enhver Lidenskab i den Tone, vor Hensigt udkræver,, en saadan Veltalenhed er unegtelig et uundværligt Redskab og det fornemste, hvorved Sophisterne opnaae dette Formaal. Sproglærerne bestræbe sig for at danne unge Mennesker til Talere; men Sophisterne gjøre endnu mere, de lære dem at vorde Overtalere, dersom det er mig tilladt at bruge dette Ord. Heri allene bestaaer det Overordentlige i en Konst, som maaskee ingen endnu har bragt det saa vidt i som Alcibiades, og formedelst hvilken han i vore Tider har gjort saa stærk en Opsyn. Den Vise betjener sig kun af denne Overtalelsesgave som et Redskab til at befordre høiere Hensigter. Alcibiades overlader det til en Antiphon *) at anstrænge sig med at file paa en konstig udarbeidet Tale, medens han overtyder sine Landsmænd om, at saa elskværdig

*) Denne Antiphon skal have været den første, der bragte Konsten at tale for Retterne til en vis Fuldkommenhed. Ogsaa ham roser man for at have kunnet overtyde sine Tilhørere om alt, hvad han vilde (Philostr. vit. Sophist. I. 15). Men alligevel kunde han dog ikke, da han blev anklaget for en Statsforbrydelse, overtale Athenienserne til at frifinde ham, endskjønt Thucidides, som selv var tilstede derved, forsikrede neminem unqvam melius ullam oravisse capitis causam. Cic. de Clar. Or. XII

dig en Mand som Alcibiades har Ret til at gjøre, hvad der behager ham, overtaler Spartanerne til at forlemme, at han har været deres Fiende, og ved første Leilighed, der gives, vil blive det igjen, Dronning Timea til at blive ved ham Moder til en ung Alcibiades, og den store Konges Satraper til at troe, at han vil forraade Athenienserne, i det Øieblik han overtyder disse om, at de ubeføiet have anseet ham for en Forræder *). En saadan Overtalelseskraft forudsætter Evne til at antage enhver Skikkelse, under hvilken man kan behage den, man har Øie paa, Evne til at forsikre sig de lønligste Veie til dens Hjerte, og eftersom helst man finder det fornødent, at opvække, smigre, forstærke, svække eller endog undertrykke den ene af dens Lidenskaber ved den anden; den kræver en Venlighed, som Sædelærerne kalde Smiger, men som ikkun fortjener dette Navn, naar den efterabes af de Gnathoner, der sværme omkring de Riges Tafler, — — en Venlighed, der er Frugten af et nøie Bekjendskab med Menneskene, og er det Modsatte af den latterlige Egensindighed, som man støder paa hos visse Fantaster, der ere saa taabelige at regne Menneskene det til Onde, at de ete anderledes, end disse selvgjorte Lovgivere ville have dem; kort, den Venlighed, uden hvilken det maaskee er umueligt at opnaae Menneskenes Høiagtelse, men al-

*) See Plutarch i Alcibiades's Levned.

drig deres Kjerlighed, efterdi vi ikkun formaae at elske dem, der ligne os, have eller synes at have vor Smag og ere saa ivrige i at befordre vore Fornøielser, at de heri endog tage hiin Aspasia fra Miletet til Mønster, som ved at trække sig i den Alder, hvor man begynder at elske Damernes Siel, inden for den Platoniske Kjerligheds Grændser, og lade andre spille Legemets Rolle*), satte sig istand til indtil Enden at forsikre sig Pericles's Gunst.

Jeg læser i Dine Øine, Callias! hvad Du har at indvende imod disse Konster, der saa lidet kunne fordrages med de Fordomme, som Du er vant til at holde for Grundsætninger. Vel er det en Sandhed, at den Konst at lære, som læres af Sophisterne, er bygt paa ganske andre Begreber om, hvad der i moralsk Forstand fortjener Navn af skjønt og godt, end de godt Folk have, der vide at sige saa mange skjønne Ting om det idealske Skjønne og en vis Dyd, der skal være sin egen Løn. Men dersom Du endnu ikke er kjedere af at høre mig, end jeg er af at tale, saa troer jeg, det ikke skal falde mig

tunat,

*) Vi have ikke kunnet finde noget sædeligere Udtryk for den Forelighed, som Aspasia af en vis Comediemager Hermippus offentligen beskyldtes for. Plutarch og hans ærlige Italienske Oversætter Amyot sige uden Omsvøb, qu'elle servoit de maquerelle à Pericles, recevant en sa maison des bourgeoises de la ville, dont Pericles jouissoit.

tungt, at overbevise Dig om, at det idealske Skjønne og den idealske Dyd henhøre til samme Classe som hine Opdigtelser om Aanderne, som jeg allerede har talet med Dig om.

Femte Capitel.

Anti-Platonismus *in nuce*.

Hvad er det Skjønne? Hvad er det Gode?*) — Inden vi kunne besvare dette Spørgsmaal, maae vi, i mine Tanker, forud spørge: Hvad er det, Menneskene kalde skjønt og godt? Vi ville begynde med det Skjønne. Hvor uendelig en Forskjel er der ikke paa de Begreber, man hos forskjellige Folkeslag paa Jorden gjør sig om Skjønheden! Hele Verden stemmer overeens i, at et smukt Fruentimmer er det skjønneste af alle Naturens Værker. Men hvorledes

*) Dette er det samme Spørgsmaal, for hvilket den Platoniske Socrates chicanerer vor Sophist i den Dialog, som man kalder den større Hippias. Hippias bekjendte sig virkeligen til de Grundsætninger, som man lader ham forsvare i dette Capitel. De ere aldeles det Modsatte af det, Plato lærer os i sin Phædrus. Dog har man maattet lade Sophisten tale noget sandsynligere og vittigere, end Plato lader ham tale; thi han maatte dog i det mindste fortjene at høres.

des maa et Fruentimmer være, for at holdes for en fuldkommen Skjønhed i sit Slags. Her begynder Modsigelsen. Forestil Dig en Forsamling af saa mange Elskere, som der gives forskjellige Nationer under forskjellige Himmelstrøg: hvad er da vissere, end at enhver vil forfegte sin Elskedes Fortrin for de øvrige? Europæeren vil foretrække den blændende Hvide; Mohren den ravnsorte; Grækeren vil beundre en lille Mund, et Bryst, der kan bedækkes med den flade Haand, og en behagelig Overensstemmelse i de spæde og fine Lemmer; Africaneren, en indtrykt Næse og udstaaende tykke røde Læber; Perseren, store Øine og en rank Vext, og Sereren*) vil finde smaa Øine, en rund Mave og overhaands smaa Fødder fortryllende. Monne det skulde være anderledes beskaffent med det Skjønne i moralsk Forstand, med det Anstændige? Jeg troer nei. De Spartanske Jomfruer skamme sig ikke ved at lade sig see i et Optog, hvori den ringeste offentlige Skjøge i Athenen vilde ansee sig beskjæmmet. I Persien vilde et Fruentimmer, der blottede sit Ansigt paa et offentligt Sted, blive ligesaa foragtet, som et Fruentimmer, der her i Smyrna lod sig see uden mindste Bedækning paa Legemet. Hos de østerlandske Folkeslag kræver Velanstændigheden en Mængde Bøininger og underdanige Fagter for den, man vil bevise

*) Uden al Tvivl er det Chineserne, der forstaaes ved dette Navn.

sin Ærbødighed; vi Grækere finde derimod denne Høflighed ligesaa skjænoig og slaviſk, som vi vilde finde den Attiſke Urbanitet i Perſepolis grov og bondeagtig. Hos Grækerne har et frifødt Fruentimmer miſtet sin Ære, naar hun lader nogen anden end sin Mand afløſe hendes jomfruelige Belte; hos visſe Folkeſlag paa hiin Side Ganges stiger en Piges Værd i Forhold til Antallet af Elſkere, som af Erfaring vide at roſe hendes Yndigheder. Denne Forſkjel i Begreberne om det moralſke Skjønne viſer sig ikke allene i sære Skikke og Sædvaner hos forſkjellige Folkeſlag, hvorpaa det vilde være mueligt at fremſtille et nendeligt Antal Exempler, men den har endog Sted i det Begreb, de overhovedet gjøre sig om Dyden selv. Hos Romerne er Dyd og Tapperhed eet. Hos Athenienſerne indbefatter dette Ord alle Slags nyttige og behagelige Egenſkaber. I Sparta kjender man ingen anden Dyd end Lydigheden imod Lovene; i deſpotiſke Riger ingen anden end den slaviſke Underdanighed imod Monarchen og hans Satraper; ved det Caspiſke Hav er den, der plyndrer bedſt og slaaer de fleſte Fiender, den Dydigſte; i de varmeſte Indiſke Himmelſtrøg har ikkun den, der ved en fuldkommen Uvirkſomhed, i Følge diſſe Folks Mening, beviſer sin Lighed med Guderne, opnaaet den høieſte Dyd.

Hvad følger der nu af alle diſſe Exempler? Er intet i og for sig skjønt og ret? Gives der ingen vis

Model, hvorefter det, der er skjønt eller sædeligt, bør bedømmes? Lader os see til. Gives der en saadan Model, saa maa den findes i Naturen. Thi det vilde være Daarlighed at indbilde sig, at nogen Pygmalion skulde kunne danne en Billedstøtte, der var skjønnere, end den berømte Phryne, som var sig sin Fuldkommenhed i Hensende til alle sine Legemsdeles Skabning saa nøie bevidst, at hun, da hun ved en Fest for de Eleusinske Gudinder badede sig, bedækket allene af sit lange flagrende Haar, offentlig i Havet, ikke tog i Betænkning at gjøre en uendelig Mængde Øine til Dommere derover. Visseligen er ethvert Folkeslags Venus ikke andet end et Billede af det Fruentimmer, hos hvilket Nationalskjønheden, efter dette Folks almindelige Dom, vilde findes i høieste Grad. Men hvilken af saa mange Slags Modeller er da i sig selv den skjønneste? Hvo skal gjøre Udslaget mellem den store Mængde, der med lige sandsynlig Grund gjør Fordring paa Guldæblet? Vi ville undersøge det. Antager man, at der blev berammet en almindelig Forsamling, hvortil enhver Nation skulde sende den smukkeste Mand og den smukkeste Qvinde efter deres Nationalmodel at dømme, og hvor Fruentimmerne skulde afgjøre, hvilken af alle disse Medbeilere om Prisen for Skjønheden der var den smukkeste Mand, og Mandfolkene ligeledes, hvilken der var den smukkeste Qvinde; antager man dette, siger jeg, saa vilde man meget snart

blandt

blandt dem alle udkaare dem, der vare fødte under de milde og tempererede Himmelstrøg, hvor Naturen pleier at give alle sine Værker den fineste Symmetrie i Henseende til Skabningen og den behageligste Blanding i Henseende til Farven. Thi Naturens fortrinlige Skjønhed i de tempererede Zoner strækker sig fra Menneskene til Planterne. Af disse Udvalgte af begge Kjøn vilde man maaskee længe forblive raadvild, hvem man skulde tilkjende Fortrinet; men endeligen vilde dog blandt Mændene den vinde Prisen, der henhørte til en Nation, hvor alle de gymnastiske Øvelser bleve dyrkede meest og vare stegne til den høieste Fuldkommenhed, og ligesaa vilde alle Mændene med een Stemme erklære den for den Skjønneste blandt de Skjønne, som var afsendt fra et Folkeslag, der ved Østerenes Opdragelse gjorde den naturlige Skjønheds mueligste Pleie og Udvikling til sin Hovedsag. Formodentligen vilde altsaa Spartaneren blive erklæret for den smukkeste Mand, og Perserinden for den smukkeste Qvinde*). Grækeren, som, i Betragtning af at Grækinderne

*) De nuværende Perserinder ere ikke det, de Perserinder, Hippias taler om, vare. De ere efter de troværdigste Øievidners Forklaring mere hæslige end smukke. De Fruentimmere, der ere i de Stores Harem, ja endog de, man offentligen kan see, ere fra Tschircassien og Georgien.

derne ere mere indtagende end skjønne, giver Ynde Fortrin for Skjønheden, vilde dog ikke des mindre, i det samme hans Hjerte gav en Pige fra Paphos eller Milet Fortrinet, finde sig nødsaget til at bekjende, at Perserinden var skjønnere; og det samme vilde ogsaa Sereren gjøre, om han end fandt sin Landsmandindes tredobbelte Hage og Liv at være mere indtagende.

Formodentligen er det af samme Beskaffenhed med det moralske Skjønne. Hvor stor en Forskjel der end gives i Begreberne under forskjellige Zoner, saa kan det dog vel neppe negtes, at det er den Nation, der er sindrigst, der er dannet meest, der er belevnest, omgjængeligst og behageligst, man maa indrømme Prisen for Sæderne. Athenienserens utvungne og indtagende Urbanitet maa være enhver Fremmed behageligere end Osterlænderens afmaalte, alvorlige og ceremoniefulde Høflighed. Det forbindtlige Væsen, den udvortes Venlighed, som hiin veed at ledsage endog sine ubetydeligste Handlinger med, maa opnaae et ligesaa stort Fortrin for Perserens stive Alvorlighed eller Scytens uslebne Godhjertighed, som hiin Pynt, hvilken den Smyrnaiske Skjønne veed et anbringe saaledes, at den hverken ganske bedækker Skjønheden, eller giver den ganske til Priis for Diet, ufeilbarligen maa indrømmes for Osterlænderindens tætte Bedækning eller den Vildes dyriske Nøgenhed. Mønstret for den op-

ly-

lysteste og selskabeligste Nation synes altsaa at være den sande Regel for det sædelige Skjønne eller det Anstændige, og Athenen og Smyrna ere følgelig den Skolerne, hvor man maa danne sin Smag og sine Sæder.

Men efterat vi have fundet en Regel for det Skjønne, hvor skulle vi nu finde een for det, der er Ret, især da de Begreber, der herske herom blandt Menneskene, ere saa forskjellige og modsigende, at den Handling, der hos det ene Folkeslag bliver belønnet med Laurbærkrandse og Statuer, hos det andet fortjener en skjændselfuld Dødsstraf, og at der neppe gives en eneste Last, som ikke eet eller andet Sted har sine Altare og sine Præster. Sandt er det vel, at Lovene ere Rettesnoren for Ret og Uret hos det Folk, de ere givne for, men hvad, der imidlertid hos det ene Folk befales ved Lovene, bliver derimod hos det andet forbudet ved Lovene.

Spørgsmaalet er altsaa: Gives der ingen almindelig Lov, som bestemmer, hvad der i og for sig er Ret? Jeg svarer Jo; og hvad andet kunde vel den Lov være end hiin Naturens Stemme, der siger til enhver: Sørg at befordre dit eget Vel, eller med andre Ord: Tilfredsstil dine naturlige Begjerligheder og nyd saa megen Fornøielse, som du kan. Dette er den eneste Lov, Naturen har givet Mennesket, og saalænge det befinder sig i Naturens Stand er den Ret, det har til alt, hvad det attraaer

eller

eller der behager det, ikke indskrænket uden allene ved Omfanget af dets Styrke: det maa alt, hvad det kan, og er ingen det mindste skyldigt. Men den selskabelige Stand, der forener et Antal Mennesker til deres fælles Bedste, føier til hiin eneste Lov af Naturen: Søg at befordre dit eget Vel, den Indskrænkning: uden at skade nogen anden. Ligesom altsaa alt, hvad der i Naturens Stand er nyttigt for Mennesket, og er ret for det, saa erklærer igien Lovene i Selskabets Stand alt, hvad der skader Selskabet, for uret og strafværdigt, og forbinder derimod Forestillingen om Fortrin og belønningsværdig Fortjeneste med alle de Handlinger, hvorved Selskabets Nytte eller Fornøielse bliver befordret.

Begreberne om Dyd og Last ere altsaa paa den ene Side bygte paa den Forening, et vist Selskab indbyrdes har indgaaet, og ere følgeligen for saavidt vilkaarlige, men paa den anden ere de grundede paa det, der er ethvert Folk nyttigt eller skadeligt, og deraf kommer det, at der herskер saa stor en Modsigelse i forskjellige Nationers Love. Climatet, Forfatningen, Regieringsformen, Religionen, Temperamentet, Nationalcaracteren, Levemaaden, Styrken eller Svagheden, Rigdommen eller Fattigdommen, dette bestemmer ethvert Folkeslags Begreber om, hvad der er det gavnligt eller skadeligt. Derfra den uendelig store Forskjel paa Ret eller Uret hos de policerede

Natio-

Nationer; derfra Contraſten mellem Moralen i de brændende Zoner og Moralen i de kolde Lande, imellem Moralen i de frie Stater og Moralen i de deſpotiſke Riger, mellem Moralen i en fattig Republik, ſom ikke kan drage Fordele uden af ſin krigerſke Aand, og Moralen i en rig Republik, ſom har Handelsaanden og Freden at takke for ſin Velſtand; derfra endeligen den Taabelighed hos Moraliſterne, at bryde Hovedet for at beſtemme, hvad der er ret for alle Nationer, inden de have bragt det til at kunne beſtemme, hvad Fod man ſkal tage det paa, for at gjøre een og ſamme Ting lige nyttig for alle Nationer.

Sophiſterne, hvis Sædelære ikke grunder ſig paa abſtracte Ideer, men paa Naturen og Tingenes virkelige Beſkaffenhed, finde Menneſkene paa ethvert Sted ſaaledes, ſom de kunne være. De agte ikke en Statsmand i Athenen i og for ſig høiere end en Gjøgler i Perſepolis, og en Matrone fra Sparta er ikke i deres Øine noget fortræffeligere Væſen end en Lais i Corinth. Sandt er det vel, at Gjøgleren vilde være ſkadelig i Athenen og Lais ſkadelig i Sparta; men i Perſepolis vilde en Ariſtides og i Corinth en Spartanerinde være, om ikke ligeſaa ſkadelige, ſaa dog i det mindſte ganſke unyttige. De Idealiſter (ſaaledes pleier jeg at kalde diſſe Philoſopher), der ville omſkabe Verden efter deres Ideer, danne altid deres Skolarer til Menneſker,

Mennesker, som man ingensteds kan indrømme at have hjemme, efterdi deres Moral forudsætter en Lovgivning, som ikke findes nogensteds paa Jorden. De forblive fattige og nyde ingen Agtelse; thi Agtelse og Belønning yder et Folk ikkun den, der befordrer eller dog synes at befordre dets Vel; ja de blive endog ansete som Ungdommens Forførere og Selskabets lønlige Fiender, og Landsforviisningen eller Giftbægeret er tilsidst alt, hvad de høste til Belønning for deres utaknemmelige Bestræbelse for at gjøre Menneskene legemløse og ophøie dem til lige Rang med de mathematiske Puncter, Linier og Triangler. Klogere end disse indbildte Vise, der, ligesom hiin Citharspiller fra Aspendus*), ikkun musicere i og for sig selv, overlade Sophisterne det til ethvert Folks Love at lære deres Borgere, hvad der er Ret eller Uret. Da de ikke selv henhøre til noget bestemt Statslegeme, saa nyde de Verdensborgerens Fortrinsrettigheder; og uagtet de bevise Lovene og Religionen hos ethvert Folk, de befinde sig iblandt, saa megen Agtelse, som der behøves til at sikre dem for alle Ulejligheder af deres Haandhævere, erkjende og følge de dog i Grunden ikkun hiin Naturens almindelige Lov, der giver Mennesket dets eget Bedste til eneste Rettesnor. Jagttagelsen af en gavnlig Klog-

*) *Cicero* 1. in Verrem. c. 20. Illum Aspendium Citharistam, de quo sæpe audistis id quod est Græcis hominibus in proverbio, quem *omnia intus canere* dicebant. —

Klogskab, der paalægger dem at give deres Handlinger den Farve, det Snit og den Prydelse, hvorved de blive behageligst for dem, de have at gjøre med, er det eneste, der indskrænker deres naturlige Frihed. Det moralske Skjønne er det samme for vore Handlinger, som Pynten er for vort Legeme, og det er ligesaa nødvendigt at indrette sin Opførsel efter de Menneskers Fordomme og Smag, man lever iblandt, som det er at klæde sig efter dem. Det Menneske, der er dannet efter en vis egen Form, burde, ligesom Dædalus's vandrende Billedstøtte*), fastlænkes paa sin Fædrene-Jordbund; thi det er ingensteds uden blandt sine Lige paa sin Plads. En Spartaner vilde være ligesaa lidet skikket til at spille Artaxerxes's øverste Slaves Rolle, som en Sarmater til at være Polemarchus**) i Athenen. Den Vise er derimod et almindeligt Menneske, er et Menneske, som alle Farver anstaaer og som skikker sig i alle Omstæn-

*) Dædalus var den første Græske Billedhugger, der gav sine Billedstøtter særskilte Fødder, eller (for at tale med Kong Lear hos Shakspear) en gaffeldannet Skabning. Dette blev anseet for saa stort et Konststykke, at der i de ældigere Tider gik et Sagn, efter hvilket hans Billedstøtter (ligesom de, Homers Vulcan dannede) af sig selv havde kunnet vandre, hvorhen de vilde, og at man havde maattet lægge dem i Lænker, paa det de ikke skulde løbe bort fra deres Eier. Plato Opp. II. 97.

**) Krigsminister.

stændigheder, alle Forfatninger og alle Stillinger; han er viis, just fordi han ikke har nogen særegne Fordomme og Lidenskaber, fordi han ikke er andet end et Menneske. Han behager allevegne, fordi han, hvor han kommer hen, finder sig i de Fordomme og Daarligheder, han træffer der. Kan det være andet, end at han maa elskes, da han altid er beredt til at bestræbe sig for andres Fordele, bifalde deres Meninger og smigre deres Lidenskaber? Han veed, at der ikke gives noget, som Menneskene ere mere overbeviste om end deres Vildfarelser, som de elske inderligere end deres Feil, og at der ikke gives noget sikrere Middel til at paadrage sig deres Mishag, end naar man aabenbarer dem en Sandhed, som de ikke ville vide. Langt fra altsaa at aabne deres Øine imod deres Villie, eller at vise dem et Speil, der bebreider dem deres Hæslighed, bestyrker han tvertimod Daarerne i den Tanke, at intet er smagløsere end at have Forstand, Forøderen i den Indbildning, at han er ædelmodig, Gnieren i den Forestilling, at han er en god Huusholder, den Hæslige i den søde Indbildning, at hun er saa meget des vittigere og skarpsindigere, og den Store og Rige i den Fordom, at han er en Stadtsmand, en Lærd, en Helt, en Ven af Muserne, end Yndling af Kjønnet, kort, alt hvad han vil være. Han beundrer Philosophens System, Hofmandens indbildske Uvidenhed og Generalens store Bedrivter. Han indrøm-

mer

mer Danſemeſteren uden Modſigelſe, at Cimon havde været den ſtørſte Mand i Grækenland; om han havde forſtaaet at ſætte — ſine Fødder bedre, og Maleren, at man behøver mere Genie, for at være en Zeuxis end en Homer. Denne Maade at omgaaes Menneſkene paa er uendelig fordeelagtigere, end man ved første Diekaſt ſkulde troe. Den erhverver os deres Kjerlighed, deres Tillid, og jo større Tanker vi lade til at have om deres Fortjeneſter, des større Tanker gjøre de ſig igjen om vore Fortjeneſter. Den er det ſikkreſte Middel til at opſvinge ſig til den høieſte Lykke. Mener Du, det er de ſtørſte Talenter, de ſtørſte Fortjeneſter, der gjøre en Archont, en Hærfører, en Satrape eller en Førſteyndling? See Dig om i Republikerne, og Du ſkal der finde, at den ene ſkylder den venlige Mine, han hilſer Borgerne med, den anden ſin Maves anſeelige Peripherie, den tredie ſin Gemalindes Skjønhed og den fjerde ſin brølende Stemme Takken for ſin Anſeelſe. Gaa til Hofferne, og Du vil der finde Folk, ſom maae takke en Kammertjeners Anbefaling, den Gunſt, de have ſat ſig i hos een eller anden Dame, ſom er gaaen i Borgen for deres Talenter, eller den Sovesyge, der har indſtilt ſig, medens Veziren fordrev Tiden med deres Koner, for al den Lykke, de prunke med. Intet er almindeligere i dette Fortryllelſernes Land, end at ſee en duunhaget Dreng forvandles til en Feldtherre, en Gisgler til en Statsminiſter og en Kobbler til en Ypperſtepræſt, ja, ofte kan et

Men-

Menneske uden al moralsk Fortjeneste ved et eneste Talent, som han mueligen ei engang tør være bekjendt, bringe det til en Lykke, som en anden ved de største Fortjenester forgjeves har søgt at naae.

Hvo kunde altsaa tvivle paa, at Sophisternes Konst skulde være istand til paa een eller anden Maade at forskaffe sin Dyrker Lykkens Behagenhed, — forudsat, at han besidder de naturlige Gaver, uden hvilke enhver Mand af Forstand maa vige for en Dosmer, der er udrustet dermed? Men end ikke paa Fortjenesternes Vei er nogen vissere paa at gjøre sin Lykke end han. Hvor er det Kald, han ikke vil forvalte med Hæder? Hvo er bequemmere til at regiere Menneskene end den, der bedst forstaaer at omgaaes dem? Hvo er bedre skikket til offentlige Underhandlinger? Hvo besidder større Evne til at være en Førstes Raadgiver eller et uafhængigt Folks Demagog? Ja, hvo formaaer med større Hæder at anføre en Krigshær, naar kun Lykken er paa hans Side? Hvo forstaaer bedre den Konst at lade sig belønne for sine Undergivnes Dueligheder og Fortjenester? Hvo veed bedre end han at sætte den Forsigtighed, han ikke har brugt, de kloge Foranstaltninger, han ikke har føiet, de Saar, han ikke har faaet, i Anseelse?

Dog, det er Tid til at ende en Discours, der begynder at falde os begge kjedsommelig? Jeg har sagt Dig nok, for at hæve den Fortrydelse, som

Svær-

Sværmeriet har paaført Din Sjel, og dersom dette ikke er nok, saa vilde alt, hvad jeg kunde tilføie, være overflødigt.

Tro i øvrigt ikke, Callias! at Sophisternes Orden udgjør en uanseelig Deel af det menneskelige Selskab. Antallet af dem, der udøve vor Konst, er meget betydeligt i alle Stænder, ja Du vil neppe blandt hundrede, der have gjort en udmærket Lykke, finde en eneste, der ikke skylder en passelig Anvendelse af vore Grundsætninger Takken derfor. Disse Grundsætninger udgjøre (endskjønt de af Kloaskab ikke bekjendes høit eller blive tilstaaede) den almindelige Tænkemaade hos Hofmændene, hos dem, der have bestemt sig til de Stores Tieneste, og overhovedet hos den Classe Mennesker, der paa ethvert Sted ere de Største og Anseeligste, og de faa Tilfælde undtagne, hvor den spillende Lykke ved et blindt Kast lader en Daare falde ned paa et fornuftigt Menneskes Plads, er det i øvrigt altid de gode Hoveder, som bedst vide at gjøre Brug af disse Maximer, der bringe det videst paa Ærens og Lykkens Bane.

Aga-

Agathon.

Fjerde Bog.

Agathon bliver ved Hippias bekjendt med den skjønne Danae.

Første Capitel.

Agathons uventede Ulærvillighed.

Hippias kunde vel holde sig berettiget til at have fortjent nogen Tak af sin Discipel, da han havde gjort sig saa megen Møie for at gjøre ham viis. Men vi nødes til at tilstaae, at han her havde at gjøre med et Menneske, der ikke var istand til at indsee denne Tjenestes Vigtighed eller føle nogen Skjønhed i et Lærebegreb, der stred saa meget imod alle hans egne Begreber og Følelser. Hans Forventning blev altsaa ikke lidet skuffet, da Agathon, saasnart han mærkede, hans vise Herre var tilende med sin Tale, gav ham dette korte Svar:

„Du har, Hippias! holdt en smuk Tale; Dine Jagttagelser ere meget fine, Dine Slutninger me-

get grundige, Dine Maximer meget practiske, og jeg tvivler ikke paa, at den Vei, Du har betegnet mig, virkeligen fører hen til den Lyksalighed, hvis Fortrin for min Du har sat i saa klart et Lys. Men desuagtet føler jeg ikke den mindste Lyst til at være saa lykkelig, og dersom jeg ellers kjender mig selv ret, saa bliver jeg vist neppe nogen Sophist, førend Du afskaffer Dine Danserinder, helliger Dit Huus til et offentligt Tempel for Diana, og drager til Indien for at blive en Gymnosophist."

Hippias loe af dette Svar, uden at det derfor behagede ham desmere. Og hvad, spurgte han, har Du at indvende imod mit System?

„At det ikke overbeviser mig," svarede Agathon.

Og hvorfor ikke?

„Fordi mine Erfaringer og Følelser modsige Dine Slutninger."

Jeg gad dog vide, hvad det er for Erfaringer og Følelser, der modsige det, den hele Verden erfarer og føler?

„Du vilde bevise, at det er Chimairer."

Og om jeg havde beviist det?

„Saa havde du kun beviist Dig selv det; Du vilde ikke dermed bevise andet, end at Du ikke er Callias."

Men Spørgsmaalet er: om Hippias eller Callias tænker rigtigen?

„Hvo

„Hvo skal være Dommer?"

Det hele menneskelige Kjøn.

„Hvad vilde vel det bevise imod mig?"

Saare meget. Naar ti Millioner Mennesker dømme, at to eller tre blandt dem ere Narre, saa ere de det og; det er unegteligt.

„Men om nu de ti Millioner, hvis Dom forekommer Dig saa afgjørende, vare ti Millioner Daarer, og de andre tre vare Kloge?"

Hvorledes skulde det gaae til?

„Kunne ikke ti Millioner have Pest og Socrates allene forblive sund?"

Denne Instance er intet Bevis for Dig. Et Folk har ikke altid Pest; men disse ti Millioner tænke altid som jeg. Naar de tænke saaledes, saa ere de i deres naturlige Tilstand, og hvo, der tænker anderledes, henhører altsaa enten til et andet Slags Væsener, eller til de Væsener, som man kalder Daarer.

„Saa finder jeg mig i min Skjebne."

Men der gives, unge Menneske! endnu et Alternativ. Enten skammer Du Dig ved at forandre Dine Tanker saa hastigen, eller er Du en Hykler.

„Ingen af Delene, Hippias!"

Negt mig, for Exempel, om Du kan, at dit skjønne Cyane, som opvartede os ved Frokosten, opvakte Begjerligheder hos Dig, og at Du hemmeligen skottede...

„Jeg negter intet."

Saa tilstaae, at Beskuelsen af disse runde sneehvide Arme, denne under det flagrende Silke stigende og faldende Barm opvakte Attraa hos Dig' efter hendes Nydelse.

„Er Beskuelsen ingen Nydelse?"

Ingen Udflugter, unge Menneske!

„Du bedrager Dig, Hippias! om det er tilladt at sige den Vise, han bedrager sig; jeg trænger ikke til Udflugter. Jeg gjør ikkun Forskjel mellem min Sjels Villie og en mechanisk Drivt, der ikke er ganske afhængig af mig selv. Den Villie, Du beskylder mig for, har jeg ikke havt."

Jeg beskylder dig ikkun for at drive Spot med mig. Jeg mener dog, jeg skulde kjende Naturen. Sværmeriet kan i Din Alder ikke være saa ulægelig en Sygdom, at den skulde kunne staae sig imod Fornøielsens Fristelser.

„Derfor skyer jeg ogsaa Lelighederne."

Du tilstaaer altsaa, at Cyane er indtagende?

„O, ja! meget indtagende."

Og at hendes Besiddelse vilde være en Fornøielse?

„Formodentlig."

Hvorfor plager Du Dig da for at berøve Dig en Fornøielse, som det staaer i Din Magt at nyde?

„Fordi jeg derved vilde berøve mig mange andre Glæder, som jeg sætter høiere! Priis paa."

Kan man i Din Alder endnu være saa uerfaren i Verden? Hvad for en Fornøielse, som er alle andre Mennesker ubekjendt, har Naturen forbeholdt Dig allene? Dersom Du kjender nogen større end denne — Dog, jeg mærker det. Du vil atter beraabe Dig paa Aandernes Glæder, paa Nectar, paa Ambrosia; men vi spille ikke nu nogen Comedie, min Ven!

„Hippias! jeg taler, som jeg tænker. Jeg kjender Fornøielser, som jeg agter høiere end dem, Mennesket har tilfælles med Dyrene."

For Exempel?

Fornøielsen over at have udøvet en god Handling."

Hvad kalder Du en god Handling?

„En Handling, hvorved jeg med nogen Anstrængelse af mine Kræfter eller med Opofrelse af en Fordeel eller Fornøielse befordrer andres Vel."

Du er altsaa daarlig nok til at troe, at Du er andre mere skyldig end Dig selv?

„O nei; men jeg troer at handle fornuftig, naar jeg opofrer det mindre Gode for det større, jeg nyder, naar jeg kan befordre mine Medskabningers Lykke."

Du er meget tjenstfærdig. Men sæt, det var saa, hvad Forbindelse staaer da dette i med det, vi nu tale om?

„Det

„Det er let at see. Sødt, jeg overgav mig til de Indtrykke, som den skjønne Cyanes Ydigheder kunde gjøre paa mig, og hun tilstod mig alt, — hvad en Skabning som hun kan tilstaae, saa kunde dog vel en Forbindelse af dette Slags ikke være af nogen synderlig Varighed. Men vilde ikke desuagtet Erindringen om de nydte Glæder opvække Begjerlighed efter at nyde dem igjen?"

En ny Cyane —

„Vilde blive mig ligegyldig igjen, og dog atter efterlade denne Begjerlighed."

En uafbrudt Afvexling er altsaa heri, som Du seer, Naturens Lov.

„Men paa denne Maade vilde jeg meget snart bringe det saavidt, at jeg ikke kunde imodstaae nogen Begjerlighed."

Hvorfor behøver Du og at imodstaae, saalænge Dine Begjerligheder blive inden for Naturens og Maadelighedens Skranker?

„Men om det nu endeligen blev min Vens Kone eller hvem anden det ellers maatte være, som det ærværdige Modernavn bør sætte i Sikkerhed endog for den blotte Tanke om noget ukydsk Anfald, eller om det var en ung uskyldig Pige, som maaskee ikke havde anden Medgivt end sin Skjønhed og Uskyldighed, der blev Gjenstand for den Begjerlighed, som jeg ved saa megen Eftergivenhed havde tabt alt Herredømme over?"

Saa

Saa maatte Du, i det mindste i Grækenland, vogte Dig for Lovene. Men hvad maatte det og være for en Hjerne, som ikke i saadanne Omstændigheder kunde udfinde et Middel til at tilfredsstille sin Lidenskab uden at stille sig blot for Lovene? Jeg seer, at Du ikke kjender de Skjønne i Athenen og Sparta.

„O, hvad dette angaaer, saa kjender jeg endog Præstinderne i Delphi. Men er det mueligt, at Du mener for Alvor, hvad Du siger?"

Jeg har talet efter mine Grundsætninger. Lovene have i visse Stater (thi der gives nogle, hvor de ere mere overbærende) fundet fornødent at indskrænke vor naturlige Ret til enhver, der opvækker vore Begjerligheder. Men da dette ikkun er skeet for at forebygge visse Uleiligheder, som i saadanne Stater vilde være at befrygte af denne Rets ubehindrede Brug, saa seer Du, at Lovens Aand og Hensigt ikke blive krænkede, naar man er forsigtig nok til, at vogte sig for at have Vidner paa de Undtagelser, man gjør deraf.

„O, Hippias! raabte Agathon, nu har jeg Dig, hvor jeg vilde have Dig. See engang Følgerne af Dine egennyttige Grundsætninger! Dersom alt, hvad mine Begjerligheder ville, i sig selv er ret, dersom Lidenskabernes udsvævende Fordringer, under det Navn af Nytte, de ikke tilkomme, ere den eneste Rettesnor for vore Handlinger, dersom Lovene ikkun maae undviges med Forsigtighed og alt er tilladt

ladt i Løndom, dersom Dyden og Dydens Forventninger ikkun ere Chimairer: hvad hindrer da Børnene, saasnart de finde det nyttigt og det kan skee ustraffet, fra at sammenrotte sig imod deres Forældre? hvad hindrer da Moderen fra at give sig selv og sin Datter til Priis for den Meestbydende? hvad hindrer da mig, naar jeg har Fordeel deraf, fra at støde Dolken i min Vens Bryst, fra at plyndre Gudernes Tempel, fra at forraade mit Fædreneland, fra at stille mig i Spidsen af en Røverbande, og (om jeg har Magt nok dertil) at ødelægge hele Lande og drukne hele Folk-slag i deres Blod? Seer Du ikke, at Dine Grundsætninger (som Du uden Undseelse kalder Viisdom og ved en konstig Blanding af det Sande og Falske søger at give Skin af Sandhed) vilde forvandle Menneskene til langt værre Uhyrer end Hyæner, Tigere og Crocodiller, om de bleve almindelige? — Du spotter Religionen og Dyden? — Vid, at det kun er de udslættelige Træk, hvormed deres Billede er indgravet i vor Sjel, at det kun er den lønlige og undersulde Ynde, der holder os til Sandhed, Orden og Godhed og er mere frugtbringende for Lovene end alle andre Belønninger og Straffe, vid, at det kun er dette, man har at tilskrive, at der endnu gives Mennesker paa Jorden, og at der endnu blandt disse Mennesker findes en Skygge af Moralitet og Godhed. Du erklærer Ideerne om moralsk Fuldkommenhed for Phantasier. See, Hip-

pi-

pias! see, saaledes som jeg her er, byder jeg alle Dine Cyaners Forførelser, byder jeg Din egoistiske Viisdoms mægtigste Overtalelser, byder jeg alle de Fordele, Dine Grundsætninger og Dit Exempel love mig. Trods. En eneste af disse Phantasier er nok til at adsprede alle Dine Blændeværkers uvæsentlige Fortryllelse. Kald Dyden, saa meget Du vil, Sværmerie; den er dog et Sværmerie, der gjør mig lykkelig, der vilde gjøre alle Mennesker lykkelige og der vilde forvandle den hele Jord til et Elysium, dersom ikke Dine Grundsætninger og de Mennesker, der udøve dem, udbredte Elendighed og Fordærvelse, saavidt som deres smittende Gift formaaer at trænge sig."

Agathon blev overmaade heed ved denne Erklæring, og for en Maler, der skulde male den opbragte Apollo, vilde hans Aasyn i dette Øieblik have været et passeligt Monster. Den vise Hippias mødte derimod denne Ivrighed med en Smiil, der endog vilde gjort Momus selv Ære, og sagde uden at forandre sin Tone: Nu troer jeg at kjende Dig, Callias! og Du vil fra nu af ikke have mere at befrygte af mine Forførelser. Den sunde Fornuft er ikke skabt for saa varme Hoveder som Dit. Hvor letteligen havde Du ikke, om Du havde været istand til at forstaae mig, kunnet besvare Dig selv den Indvending, at Sophisternes Grundsætninger vilde være fordærvelige, om de bleve almindelige! Naturen har allerede sørget for, at de ikke skulle blive almin-

deli-

delige. — Dog, jeg vilde forekomme mig selv latterlig, om jeg vilde besvare Din besjelede Apostrophe eller vise Dig, hvormeget ogsaa Dydens Affect kan forstille Ansigtet. Bliv, om Du kan, Callias! stedse, hvad Du er. Vedbliv at erhverve Dig Aandernes Bifald og de ætheriske Skjønnes Gunst; rust Dig til at gaae den Ulejlighed, Din Platonismus vil paaføre Dig i denne jordiske Verden, høimodigen i Møde, og trøst Dig, naar Du seer Folk, som ere nedrige nok til at glæde sig ved de jordiske Lyksaligheder, med den trøstende Tanke, at de i et andet Liv, hvor Raden kommer til Dig at være lykkelig, ville vride og vende sig i Phlegethons Luer.

Med disse Ord reiste Hippias sig, gjorde et foragtende og medlidende Dikkast til Agathon og vendte ham Ryggen, for med den Høflighed, som er Brug hos saadanne Folk, at tilkjendegive ham, at han kunde trække sig tilbage.

Andet Capitel.

Hemmelige Anslag mod vor Helts Dyd.

Formodentlig vil det forekomme nogle af Læserne, som Hippias ved sin Discours med sin smukke Slave havde forudsat en større Mangel paa Erfaring og Kundskab om Verden, end han, efter alt, hvad der hidindtil allerede var foregaaet med vor Helt,

Helt, havde Aarsag til at tiltroe ham. Vi maae altsaa til denne Vises Undskyldning sige, at Agathon (af Aarsager, som ere forblevne os ubekjendte) havde fundet for godt at gjøre en Hemmelighed af den glimrende Deel af sine Tildragelser, ja endog af sit Navn. Thi dette Navn var formedelst den Rolle, han havde spillet i Athenen, blevet alt for bekjendt i de Græske Steder, til ikke og at skulle være det for Hippias, endskjønt dog denne, siden han havde bosat sig i Smyrna, kun bekymrede sig lidet om Grækernes Statsanliggender, hvilke han troede ret vel forvaltede, saalænge de vare i hans Venners og Skolarers Hænder. Da nu Agathon havde brugt den Forsigtighed at skjule alt det for ham, der havde kunnet opvække nogen Mistanke om, at han nogensinde havde været mere end en Opvarter i Templet i Delphi, saa kunde Hippias endog saa meget mere ansee ham for et aldeles uerfarent Menneske i Verden, som hverken denne unge Mands Tænkemaade eller Forhold var saaledes beskaffen, at en Kjender derved havde kunnet bringes paa gunstigere Tanker om ham. Folk af dette Slags kunne virkeligen have levet ti Aar i Rad i den store Verden, uden at tabe det fremmede og laante Væsen, som allerede ved første Diekast forkynder, at de ikke have hjemme her, endsige, at de skulde være istand til at hæve sig til denne ædle Frihed for den sunde Fornufts Lænker, denne vise Ligegyldighed for alt, hvad skjønne Sjele kalde Følelse, og

til

til denne Smagens forkjelede Fiinhed, hvorved Folk som Hippias paa saa fordeelagtig en Maade udmærke sig. Vel kunne de ogsaa gjøre Jagttagelser; men da de naturligviis mangle det sympathetiske Instinct, formedelst hvilket hine saa hastigen og tilforladeligen kjende hinanden, da de blive rørte af alt paa en ganske anden Maade, og de med al muelig Anstrængelse af deres Indbildningskraft dog aldrig kunne sætte sig ret i Egoisternes Sted: saa ere de i en Verden, hvor den største Deel Mennesker ere af dette Slags, bestandigen i et ubekjendt Land, hvor deres Kundskab blot bliver staaende ved Formodninger, og deres Forventning hvert Øieblik bliver bedragen ved ubegribelige Tilfælde og uventede Tildragelser.

Imidlertid var dog Agathon med alle sine Fortrin et Medlem af denne sidste Classe, og det er altsaa intet Under, at han, de dybe Betragtninger uagtede, han anstilte over sin Samtale med sin Herre, langt fra ikke formaaede at gjette den Plan, Sophisten, — hvis Forfængelighed følte sig langt mere krænket ved hans Forehavendes slette Fremgang og dette selsomme unge Menneskes Egensindighed, end han havde ladet sig mærke med — nu gik frugtsommelig med. Dersom Agathon virkelig var, hvad han syntes at være, saa var han (tænkte Sophisten ikke uden Grund) en levende Igjendrivelse af hans System. „Hvorledes? sagde han til sig selv, jeg har levet mere end fyrgetyve Aar i Verden, jeg har blandt en uende-

lig

lig Mængde Mennesker af alle Stænder og Classer ikke funder en eneste, der ikke har stadfæstet mine Begreber om den menneskelige Natur, og dette unge Menneske skulde endnu lære mig at troe paa Dyden? Nei, det kan ikke være; det er en Sværmer eller en Hykler. Men lad ham være, hvad han vil, saa skal jeg dog komme efter det. — Godt! Et lykkeligt Indfald! Jeg vil sætte ham paa en Prøve, hvor han skal bukke under, om han er en Sværmer, eller aflægge sin Maske, om han er en Comediant. Han har holdt Prøve hos Cyane; det har gjort ham stolt og sikker; men det beviser dog intet. Vi ville stille ham paa en stærkere Prøve! Dersom han ogsaa ved den beholder Seieren, saa maa han — Naa ja, da vil jeg, ved Hercules, give mine Nympher Afsked, overdrage Cybeles Præster mit Huus, og drage til Ganges, for i en gammel udhulet Palme, med lukkede Øine og Hovedet mellem Knæerne, at blive siddende, til jeg, alle mine Sandser til Trods, indbilder mig, at jeg ikke mere er til!"

Dette var et haart Løvte! Men Hippias holdt sig ogsaa meget fast overbeviist om, at det ikke vilde komme dertil; og paa det han ikke skulde forsømme noget af Tiden, føiede han samme Dag endnu Anstalt til at udføre sin Plan.

Tredie Capitel.

Hippias aflægger et Besøg hos en Dame, der vil spille en betydelig Rolle i denne Historie.

Damerne i Smyrna havde den Tid en Skik, der gjorde deres Skjønhed større Ære end deres Sædelighed. De pleiede almindelig i de varme Maaneder hver Eftermiddag at betjene sig af et kjølende Bad, og for ikke at lide af Kjedsomhed, modtoge de paa denne Tid Besøg af de Mandfolk, der vare berettigede til fri Adgang i deres Huus. Denne Skik var i Smyrna ligesaa uanstødelig, som den Skik er det hos vore vestlige Naboerfker, at have Mandfolk omkring sig ved deres Toilette; ogsaa blev denne Frihed ikkun deres Venner til Deel, og derimod vare deres Tilbedere (naar man undtager det enkelte Tilfælde, at et uerfarent ungt Menneske formedelst sin haardnakkede Tilbageholdenhed trængte til nogen Opmuntring) her aldeles udelukkede.

Blandt et temmeligt Antal Skjønne, som den vise Hippias nød dette Fortrin hos, var der ogsaa een, som under Navn af Danae indtog den første Plads i den Classe Fruentiminere, som man hos Grækerne pleiede at kalde Selskaberinder. Disse vare den Tid blandt deres Kjøn, hvad Sophisterne vare blandt Mændene. Ogsaa nøde de en ikke ringe

Ag-

Agtelse, *) ligesom de og kunde rose sig af, at de fuldkommeste Mønstre paa alle Kjønnets Fortrin, paa den strænge Dyd nær, at Targelierne, Aspasierne og Leontioerne ikke gjorde sig nogen Betænkning over at være af deres Orden. Hvad vor Danae angik, saa gjorde Mandfolkene i Smyrna ingen Hemmelighed af, at de erkjendte, at hun i Skjønhed og Artighed overgik alle andre baade galante og tilbageholdne, baade dydige og andægtige Fruentimmere. Sandt er det, Historien melder ikke, at Damerne synderligen kappedes om at bestyrke Mandfolkenes Dom ved offentligen at erklære sig af samme Tanker som de; men dog er det vist, at der ikke var en eneste blandt dem, som ikke vilde tilstaae sig selv, at den skjønne Danae paa en eneste Person nær, som man aldrig kunde overtale sig til at nævne offentlig, overgik alle de andre ligesaa meget, som denne Ubenævnte overgik hende. Virkeligen var hendes Berømmelse fra denne Side saa rodfæstet, at man ikke fandt det Nyate usandsynligt, der forsikrede, at hun i sin første Ungdom hav-

*) For Sophisten Gorgias blev der i Delphi opreist en Guld-Billedstotte. Den samme Ære nød ogsaa den berømte Phryne. See Plutarch i Afhandlingen om Phytia's Oracler og i en anden om Kjerligheden. I Grækere ere dog evigen Børn, sagde en Ægyptisk Præst til Solon; og denne Præst havde Ret.

havde tjent de berømteste Malere til Model, og at hun ved en saadan Leilighed havde faaet det Navn, hun i Jonien var bekjendt under. Nu havde hun vel allerede tilbagelagt sit tredivte Aar, men hendes Skjønhed syntes derved at have vundet mere end den havde tabt; thi den blændende Ungdomsglands, som pleier at forsvinde med Livets Foraar, blev igjen erstattet ved tusinde andre Tillokkelser, der (efter Kjenderes Dom) gave hende en Tiltrækningskraft, som man, uden at gjøre sig skyldig i noget svulstigt Udtryk, i visse Omstændigheder kunde kalde uimodstaaelig. Men desuagtet frygtede ikke den vise Hippias for under den Ligegyldighedsægide, hvori endog de skjønneste Figurer den Tid pleiede at lade ham, saare ofte at udsætte sin Dyd for denne Fare. Han var under Navn af Ven den skjønne Danae særdeles behagelig, ja den hemmelige Historie siger endog, at hun tilforn ikke skulde have fundet ham uværdig til at indtage en interessantere Plads hos hendes Person, en Plads, som ellers ikkun blev betroet de Elskværdigste af hans Kjøn. Og denne Dames Hjelp var det nu, Hippias foresatte sig at betiene sig af til at udføre sit Anslag mod vor Helt, hvis sværmerske Dyd, i Følge hans Tanker, var en Beskjæmmelse for hans Grundsætninger, som forekom ham langt ufordrageligere end den allerskarpsindigste Gjendrivelse in forma.

Han

Han begav sig altsaa paa den sædvanlige Tid hen til hende, og han traadte aldrig saasnart ind i Salen, hvor hun blev opvartet med Badets Fornødenheder af tvende Drengebørn, der syntes at være et Par Elskovsguder, førend hun strax i hans Aasyn mærkede en Forandring, der ganske stred imod hans sædvanlige Tilfredshed: „Hvad fattes Dig, Hippias! sagde hun til ham, siden Du medbringer saa dybsindig en Mine?"

Jeg veed ikke, svarede han, hvorfor jeg skulde være dybsindig, naar jeg besøger en Danae i Badet; men dette veed jeg, at jeg endnu aldrig har seet Dig saa smuk som i dette Øieblik.

„Vel, sagde hun; dette stadfæster min Jagttagelse. Jeg er vis paa, at jeg ikke i Dag seer bedre ud, end den sidste Gang, Du saae mig; men Din Phantasie er stemt høiere end sædvanlig, og Du skriver af Ædelmodighed den Indskydelse, den har paa Dine Øine, paa den Gjenstands Regning. Du seer for Dig. Jeg torde vædde paa, at den hæsligste af mine Kammerpiger vilde i dette Øieblik forekomme Dig som en Gracie."

Jeg kan ikke, svarede Hippias, gjøre Fordring paa nogen fyrigere Indbildningskraft end Zeuxis og Polygnotus, som ikke have tiltroet sig at kunne opfinde nogen fuldkommere Skabning end Da-

nae. Hvilken en skjøn Leilighed til en ny Forvandling, om jeg var Jupiter!

„Og hvad for en Skikkelse vilde Du antage, for paa eengang at overvinde min Kulde og skuffe Din Juno's Aarvaagenhed? Thi blandt alle bevingede, flirfødde og krybende Dyr gives der vel ikke et eneste, som jo har maattet tjene en Udødelig til at skuffe en ærlig Pige."

Jeg vilde ikke betænke mig længe; thi kunde jeg antage nogen Skikkelse, som vilde være Dig behageligere og mere tjene mig til min Hensigts Befordring, end den, Du seer i denne Spurv, som saa ofte har opvakt Dine Tilbederes beføiede Misundelse, som, opmuntret ved de kjerligste Navne, med saadan en Frihed flagrer om Din Hals, som med Spøg og Venlighed pikker paa Din skjønne Barm, og altid dobbelt vorder gjengjeldt de Kjerlighedsbeviisninger, den yder Dig?

„Det synes at være Dig lettere, svarede Danae, at sætte Spurven i Dit Sted, end Dig i Spurvens Sted; Du var endog istand til at gjøre mig min lille Yndlings Venlighed mistænkelig. Men nok om den Kraft, Du tiltroer min Skjønhed; lader os tale om noget andet. Veed Du, at jeg har givet min Tilbeder Afsked?"

Den smukke Hyacinthus?

„Ja, ham selv, og, hvad der endnu er mere, med den faste Beslutning, aldrig at besætte hans Plads igjen!"

En

En tragisk Beslutning, min smukke Danae!

„Ikke saa tragisk, som Du troer. Jeg forsikrer Dig, Hippias! min Taalmodighed formaaer ikke længere at udholde alle de Daarligheder, jeg er Vidne til hos disse Gjekke, der ville tale Følelsens Sprog og ikke føle noget, der snakke om Marter og Lue, og hvis Hjerter ikke ere saarede saa dybt, som om det var skeet med Spidsen af en Naal, der ikke ere istand til at elske noget andet end sig selv, og ikkun bruge mine Øine til et Speil, hvori de beundre Vigtigheden af deres lille uforskammede Figur. Neppe indbilde de sig at have erhvervet sig et Slags Ret til vor Godhed, førend de endog troe at bevise os en særdeles Ære, naar de taale vore Kjerlighedsbeviisninger med en adspredt Mine. Ethvert Diekast, de gjøre til os, siger os, at vi kun tjene dem til Legetøi, og Halvdelen af vore Yndigheder ere spildte for dem, efterdi de ingen Sjel have til at føle Sjeles Skjønheder."

Din Misfornøielse er beføiet, svarede Sophisten; det er forrædeligt, at man ikke kan overtyde disse Mandfolk om, at Sjelen er det Elskværdigste hos de Skjønne. Men giv Dig tilfreds! Ikke alle Mandfolk tænke saa uædelt. Jeg kjender en Mand, der vilde behage Dig, om Du, til Afvexling, engang havde Lyst til at forsøge en metaphysisk Elsker.

„Og hvo kan det være, om man tør spørge?"

Det er et ungt Menneske, der synes skabt til at ydmyge Dine Hyacinther, et ungt Menneske, skjønnere end Adonis.

„Fy, Hippias! det er ligesom Du sagde, sødere end Jomfruhonning. Du veed ikke, hvor væmmelige disse skjønne Herrer ere mig."

O, det har intet at betyde; jeg indestaaer Dig for denne. Han har ingen saadanne Feil som de Narcisser, der ere Dig saa forargelige. Neppe engang synes han at vide, at han har et Legeme. Det er et Menneske, som man ikke seer mange af: skjøn som en Apollo, men ligesaa meget Aand som en Zephyr; et Menneske, der er lutter Sjel, der ikke vilde ansee Dig, som Du er her, for andet end en Sjel, og der gjør alt det paa Aanders Viis, som vi andre gjøre paa Menneskers Viis. Du forstaaer mig dog, smukke Danae?

„Ikke ganske just; men Din Beskrivelse behager mig dog ikke desmindre. Er det Alvor, Du siger?"

Reen Alvor! Dersom Du skulde have Lyst til at smage den metaphysiske Kjerlighed, saa har jeg fundet Din Mand. Han er mere platonisk end Plato selv! — Og imidlertid mener jeg dog, Du kunde give os hemmelige Efterretninger om denne berømte Vise.

„Jeg

„Jeg erindrer mig, svarede Danae smilende, at han engang havde en lille Tidsfordriv med een af mine Veninder, som Du ikke maa regne ham til Onde. *) Hvor er der en Aand, som en artig Pige paa atten Aar ikke kunde give et Legeme?"

„Det siger Du blot, fordi Du endnu ikke kjender min Mand; Gudinderne fra Paphos, ja Du selv vilde ikke være istand til at bringe det dertil med ham. Du kan have ham Dag og Nat hos Dig, Du kan sætte ham paa alle mueligе Prøver, Du kan tage ham til Din Sengekammerat, Danae! og han vil vist ikke give Dig Leilighed til endog at anbringe det mindste Udraab. Kort, hos ham kan Din Dyd indslumre ganske roligen, uden nogensinde at see sig i Fare for at blive vækket.

„Ah, nu forstaaer jeg Dig! Det vilde vel lønne Umagen at drive dette Spøg saa vidt! Jeg begjerer ikke en Elsker, der kun holder sig til min Sjel, fordi det Øvrige er ham unyttigt."

O,

*) Plato's Beundrere have ingen Aarsag til at ærgre sig over denne lille Anecdote. Den Svaghed, den skjønne Danae bebylder ham for, stadfæstes mere end nok ved en bekjendt Distichon, der unegteligen har ham til Forfatter, og det vilde til Philosophens Ære være at ønske, at disse Vers virkeligen havde sigtet til en Veninde af Danae.

O, den, jeg anpriser Dig, er langt fra at henhøre til denne Classe; det behøver Du ikke at gjøre Dig nogen Bekymring over. Hvad Du anseer for Følgen af en physisk Aarsag, er hos ham en Virkning af Dyden, af den høie Philosophie, han gjør Profession af.

„Den Mand gad jeg dog see! — Men veed Du og, Hippias! at min Forfængelighed ikke tillader mig at være tilfreds med at blive elsket paa saa koldsindig en Maade? Sandt er det vel, jeg er hjertelig kjed af disse mechaniske Elskere; men jeg vilde dog heller ikke være ganske tilfreds med en Tilbeder, der var uden al Følelse for det, som hine allene have Følelse for. Et Fruentimmer finder altid Fornøielse i at opvække Begjerligheder, om hun end ikke er til Sinds at tilfredsstille dem. Selv endog de koldsindigste ere ikke frie for denne Svaghed. Hvortil behøve vi at høre af en Elsker, at vi ere indtagende? Vi ville see det af de Indtrykke, vi gjøre paa ham. Jo visere han er, desmere smigrende er det for vor Forfængelighed, om vi kunde forjage hans Koldsindighed. Nei, Du begriber ikke, hvormeget den Fornøielse, at see alle de Daarligheder, vi kunne forlede disse Skabelsens Herrer til, overgaaer al anden, de formaae at gjøre os. En Philosoph, der kurrer for mine Fødder som en Turteldue, som lader sit Haar og sit Skiæg kruse for at behage

hage mig, der lader al optænkelig Vellugt fra Arabien og Indien dufte omkring sig, og der, for at gjøre sig yndet af mig, kysser og klapper min Skjødehund, og gjør Oder over min Spurv, — ah, Hippias! man maa være et Fruentimmer for at begribe, hvad dette er for en Fornøielse!"

Jeg beklager altsaa, at Du vil savne denne Fornøielse hos den Virtuos, jeg taler om. Han har allerede gjort sin Prøve. Han har Følelse som en Dreng paa sexten Aar, men ikkun, som sagt, for de Skjønnes Sjele; alt Andet gjør ikke større Indtryk paa ham end paa en Billedstøtte.

„Det ville vi see, Hippias! Jeg paalægger Dig udtrykkeligen at bringe ham hen til mig i Aften. Du vil kun finde et lidet Selskab, der ikke skal forstyrre os. — Men hvo er da den Ubenævnte, som vi her allerede have talet saa længe om?"

Det er en Slave, som jeg, for nogle Uger siden, har kjøbt af en Cilicier, men en Slave, som man ellers aldrig seer Mage til. Han er opdragen i Delphi i Apollo's Tempel, og formodentligen skylder han denne Guddoms eller een af dens Representanteres antiplatoniske Kjerlighed til een eller anden smuk Hyrdinde, som har vovet sig for dybt ind i dens Laurbærlund, Takken for sin Tilværelse. Han har siden været i Athenen, og her have Plato's skjønne Taler fuldendt den romanagtige Opdra-

dragelse, som han har faaet i de helligede Delphiske Lunde. Han faldt af en Hændelse de Ciliciske Sørsvere i Hænderne, og af disse er han igjen kommen i mine Hænder. Han kaldte sig Pythocles, men da jeg ikke kan lide dette Slags Navne, saa kaldte jeg ham Callias; ogsaa fortjener han at bære dette Navn, thi det er det smukkeste Menneske, jeg nogensinde har seet. Hans øvrige Gaver stadfæste de gode Tanker, hans Udseende opvækker om ham. Han har Vittighed, Smag og Videnskaber; han er en Elsker, ja endog en Yndling af Muserne; men med alle disse Fortrin synes han dog ikke at være andet end et underligt Hoved, en Sværmer og et ubrugbart Menneske. Han kalder sin Egensindighed Dyd, fordi han indbilder sig, at Dyden maa være Naturens Antipode; han holder sin Phantasies Udsvævelser for Fornuft, efterdi han har bragt dem i en vis Sammenhæng med hinanden, og han anseer sig selv for viis, efterdi han raser paa en methodisk Maade. Han behagede mig ved første Øiekast, og det blev strax min Beslutning, at gjøre Noget af dette unge Menneske; men al min Møie har været forgjeves. Dersom det er mueligt, han ved nogen kan bringes paa rette Vei, saa maa det skee ved et Fruentimmer; thi jeg troer at have mærket, at man kun igjennem hans Hjerte kan finde Adgang til hans Hoved. Denne Prøve vilde være Dig værdig.

dig, skjønne Danae! Dersom den ikke lykkes Dig, saa er han uforbederlig og fortjener, at man overlader ham til sin Daarlighed og sin Skjebne.

„Du har opvakt min hele Ærgjerrighed, Hippias! svarede den skjønne Danae. Bring ham i Aften endnu med Dig; jeg vil see ham; og dersom han ikke er sammensat af andre Elementer end Jordens øvrige Sønner, saa ville vi gjøre en Prøve paa, om Danae er sin Læremesterinde værdig."

Hippias var meget glad over, saa lykkeligen at have naaet Hensigten med sit Besøg, og lovede ved Afskeden, til bestemt Tid at fremstille dette forunderlige unge Menneske, som den skjønne Danae var saa begjerlig efter at forsøge sine Yndigheders Magt paa.

Fjerde Capitel.

Nogle Efterretninger om den skjønne Danae.

Den Skjønne, vi i forrige Capitel have gjort Læserne bekjendte med, har formodentligen opvakt ligesaa megen Lyst hos dem til at høre en nøiere Forklaring om hendes Caracteer og Historie, som vi føle Tilbøielighed til at tilfredsstille deres Ønske. Imidlertid er dog det, man den Gang i Smyr-

na

na vidſte, eller dog offentlig ſagde om hende, alt, hvad vi for det første, til der maaſkee ſiden viſer ſig Leilighed til af hendes egen Mund at opnaae en nsiere og tilforladeligere Efterretning, kunne meddele Læſerne.

Det almindelige Rygte i Smyrna ſagde, at hun var en Datter af den berømte Aſpaſia fra Milet. Denne Aſpaſia havde allerede i ſin Fødeby drevet Galanteriet eller (ſom man og kunde kalde denne Konſt) den qvindelige Sophiſtik, ved at forene den med Muſernes Konſter, til ſaa ſtor en Fuldkommenhed, at hun med Grund kan anſees for den ſande Opfinderinde af ſamme. Endeligen anſaae hun Milet for en alt for liden Skueplads for ſig. Hun reiſte derfor til Athenen, og betjente ſig der af ſine ſjeldne Fortrin paa ſaa fiin en Maade, at hun blev uindſkrænket Herſkerinde over den ſtore Pericles, ſom beherſkede det hele Grækenland, eller, ſom de comiſke Digtere i hans Tid udtrykke ſig, den athenienſiſke Jupiters Juno.

Unegtelig kunde man ikke give den ſkjønne Danae nogen Herkomſt, der var en Perſon af hendes Claſſe til ſtørre Ære end denne. Men de Formodninger, denne Mening grundede ſig paa, ere ikke tilſtrækkelige til at opveie hendes egen Tilſtaaelſe, i Følge hvilken hun var født paa Den Scios, og efter ſine Forældres Død i ſit fjortende

Aar

Aar var kommen med en Broder til Athenen, for i denne Stad, hvor alle behagelige Talenter fandt Opmuntring, at gjøre sine gjældende. Den Konst, hun udøvede her, bestod i et Slags pantomimiske Danse, hvortil der almindeligen kun udkrævedes to Personer, og hvori den Dansende, efter Modulationen af en Fløite eller Lire, ved Miner og Bevægelser forestilte visse Stykker af de Græske Guders og Heltes Historie. *) Men da denne Konst, formedelst den Mængde, der udøvede den, ikke var tilstrækkelig til at underholde hende anstændigen, saa saae den unge Skjønne sig nødsaget til at tjene Konstnerne i Athenen til Model. Foruden den Fordeel, hun havde deraf, opnaaede hun ogsaa derved den smigrende Ære, snart som Danae eller Leda at tiltrække sig Kjenderes Beundring, snart som Diana eller Venus at forskaffe sig Pøbelens Tilbedelse.

Ved en saadan Leiligged traf det sig, at hun blev overrasket af den unge Alcibiades, og i Danaes Stilling funden alt for indtagende til, at en ringere Mand end han endog blot skulde tillades Synet af saa mange Skjønheder. Det er let at begribe, at denne elskværdige Forfører, som havde sin Skabning, sine Manerer, sin Stand og sin Rig-

*) Man seer derpaa et Exempel i Xenophons Gjæstebud.

Rigdom til Talsmænd for sig, kun behøvede at gjøre sig liden Møie for at overtale en Pige af dette Slags til at begive sig under hans Beskyttelse. Han førte hende ind i Aspasia's Huus, hvilket saavel var et Academie for de skjønne Aander i Athenen, som et Slags Kruentimmerskole, hvori unge Piger med de sjeldneste Gaver, under Opsyn af saa fuldkommen en Mesterinde, nøde en Opdragelse, der skulde gjøre dem skikkede til den Bestemmelse, at forlyste de Store og Rige i Republiquen i deres ledige Timer. *) Danae førte sig denne Leilighed saa vel til Nytte, at hun erhvervede sig Aspasia's Gunst og endeligen ogsaa hendes Fortrolighed, og at Aspasia, høit ophøiet over de almindelige Sjeles Nedrighed, saae sig med saa megen Fornøielse paa ny frembragt i denne unge Person, at hun derved gav Anledning til den Formodning, vi allerede ovenfor have nævnet. Imidlertid nød Alcibiades allene Frugterne af en Opdragelse, hvorved hans unge Venindes naturlige Gaver bleve udviklede til en Fuldkommenhed, der forskaffede hende Navn af den anden Aspasia; og den skjønne Danae paalagde sig selv den Pligt, at vise ham en Troskab, som han ikke fandt fornødent at belønne med en lige Troskab. Da Tilbøielighed til Forandring var en stærkere Liden-

skab

*) S. Bayles Diction. Article *Pericles* Rem. O.

skab hos ham, end den Kjerlighed, nogen Dødelig kunde opvække i hans Hjerte, saa maatte ogsaa Danae, efterat hun en rum Tid havde indtaget den første Plads hos ham, vige for en anden, der ikkun havde det Fortrin for hende, at hun endnu var ny for ham. Hvor svag maaskee Danae end fra en vis Side betragtet var, saa ædelt var dog hendes Hjerte i andre Henseender. Hun elskede Alcibiades, fordi hun var fortryllet af hans Person og hans Egenskaber, og hun tænkte kun lidet paa at drage Fordeel af hans Rigdomme. Hun vilde altsaa ikke beholdt andet efter ham, end Erindringen om at have været elsket af den elskværdigste Mand i sin Tid, dersom han ikke havde været ligesaa stolt og gavmild, som hun (imod dette Slags Fruentimmeres Sædvane) var uegennyttig, og derfor havde paanødet hende en Sum, der, som han sagde, var mere end tilstrækkelig til at beskjærme hende fra den Fornedrelse, at maatte overlade den Rigeste, hvad der kun tilkom den Elskværdigste.

Efter Aspasia's Død fandt hun Leilighed til at blive bekjendt med den yngre Cyrus, hvis glimrende Egenskaber ved Xenophons Pen ere blevne ligesaa bekjendte, som det ulykkelige Udfald paa det Foretagende, hvorved han haabede at trænge sin Broder Artaxerxes fra den store Cyrus's Trone. Det første Dikkast allerede gjorde hende til Herskerinde over en Prinds, der var saa

mes

meget des følsommere for det Slags Yndigheder, hvorved Aspasia's Skolarinder udmærkede sig, som de kun ere sjeldne at træffe hos de levende Statuer, der i Persien bestemmes de Store til Fornøielse, og virkeligen og kun behøve lidet Sjel til det Brug, deres Beherskere vide at gjøre af dem. Danae ledsagede denne Prinds ved hans Feldtog mod den store Konge, og valgte, efter det ulykkelige Udfald derpaa, Smyrna til sit bestandige Opholdssted, efterdi Cyrus, der ikke i Gavmildhed vilde staae tilbage for nogen Borger i Athenen, havde været ædelmodig nok til at sætte hende i Stand til at see sig befriet fra al anden Sorg end den, hvorledes hun behageligst skulde kunne tilbringe sine Dage. Hun betjente sig af denne Lykke, som Navnet af den anden Aspasia krævede af hende. Hendes Huus syntes at være et Tempel for Muserne og Gracierne, og om end Amor ikke blev udelukket fra saa indtagende et Selskab, saa var det og kun den Amor, som Muserne hos Anacreon binde med Blomsterkrandse, og som i dette Fangenskab befinder sig saa vel, at Venus forgjeves vil søge at overtale ham til at lade sig sætte i sin forrige Frihed igjen. Leeg, Spøg og Glæde (om det er os tilladt at bruge Homers Sprog, hvor det almindelige synes for mat) sluttede med de blideste Timer en uopløselig Dansekreds om hende, og Tungsindighed, Mættelse og Kjedsomhed vare

med

med alle Rolighedens og Fornøielsens andre Fiender aldeles forviste fra dette Glædernes Sæde.

Vi have, i vore Tanker, sagt mere end nok, for ikke at sætte vore Læsere i en ringe Bekymring for vor Helts Dyd. Virkeligen havde han endnu aldrig befundet sig i Omstændigheder, hvor vi have havt mindre Grund til at haade, at den vilde være istand til at holde Prøve. Den Fare, den havde svævet i hos den yppige Pythia, de rasende Bacchantinder og i den vise Hippias's Huus, som saa meget lignede Circe's Stald, denne Fare kommer i aldeles ingen Betragtning mod den, der forestaaer den, og som vi gjerne havde skaanet den for, dersom Historieskriverens Pligter tillode ham, til Skade for Sandheden, at lade sig forføre af en skadelig Partiskhed.

Femte Capitel.

Hvor farlig en forskjønnet Indbildningskraft er.

Om end en levende Indbildningskraft forskaffer sin Besidder en uendelig Mængde Fornøielser, som ere negtede de øvrige Dødelige; om end dens fortryllende Indflydelse forskjønner alt det Skjønne i hans Øine, og sætter ham i Henrykkelse, naar andre eiengang føle; om den end i lykkelige Timer

mer gjør denne Verden til et Paradis for ham og i sørgelige Timer borttrækker hans Sjel fra Kummerens Scene og forflytter den til bedre Verdener, som fortrylle hans Lidelser ved forstørrende Skygger af en fuldkommen Glæde: saa maae vi dog ikke desmindre tilstaae, at den ogsaa er en Kilde for ham til Vildfarelser, Udsvævelser og Qvaler, som han end ikke, ved Hjelp af Viisdommen og den inderligste Kjærlighed til Dyden er istand til at løsrive sig fra, førend han (paa hvad Maade det end er) har bragt det til at kunne tæmme dens alt for store Fyrighed.

Den vise Hippias havde kun gjort vor Helt saare liden Uret ved at tillægge ham en saadan Indbildningskraft, og den listige Danae gjorde sig og, efter Hippias's Beskrivelse, saa rigtig en Forestilling om ham, at hun troede at have vundet alt, naar hun kun formaaede at bringe hans Indbildningskraft paa sin Side. Hippias, tænkte hun, havde kun feilet deri, at han havde villet forføre ham ved Sandserne. Og paa denne Forudsætning bygte hun en Plan, med hvis Udfald hun allerede forud ønskede sig til Lykke; men hun tænkte ligesaa lidet paa, at Udførelsen deraf kunde koste hende hendes eget Hjerte, som Agathon paa sin Side drømte om den Fare, der blev beredt hans Dyd.

Den Time, hun havde bestemt Sophisten, kom nu, og Agathon fulgte altsaa med sin Herre, uden at vide hvorhen. De traadte ind i et Pal-

lads,

last, der stod paa en dobbelt Række Joniske Piller, og var prydet med mange forgyldte Billedstøtter. Det Indvendige stemte fuldkommen overeens med den udvendige Pragt. Allevegne mødtes de af en utallig Mængde sysselsatte Slaver og Slavinder, hvoraf alle de første ikke allene vare under det fjortende Aar, men ogsaa, ligesom de sidste, prunkede med en overordentlig Skjønhed. Deres Klædedragt fremstilte for Øiet en behagelig Forbindelse mellem Eensformigheden og Afverlingen; nogle vare hvide, andre himmelblaa, andre igjen rosenfarvede, atter andre grønne, og enhver Farve syntes at betegne en egen Classe, der havde sine visse Forretninger at besørge.

Agathon, som det Skjønne pleiede at gjøre et stærkere Indtryk paa, end der behøvedes til at være nok efter Moralisternes Maalestok, blev ved alt, hvad han her saae, saa fortryllet, at han troede sig forflyttet til een af sine idealske Verdener. Inden han endnu havde faaet Tid til at komme til sig selv igjen, førte Hippias ham ind i en stor med Lys klart oplyst Sal, hvor det Selskab, de skulde formere, fandtes forsamlet. Neppe havde han kastet Øiet paa de Tilstædeværende, førend den skjønne Danea kom ham med en Ynde, der var hende allene naturlig, i Møde, for at sige ham, at en Ven af Hippias havde Ret til at ansee sig i hendes Huus og i dette Selskab for

at være hjemme. Saa artig en Modtagelse fortjente vel et Svar i samme Tone; men Agathon var ikke i dette Øieblik istand til at være høflig. Et saadant Øiekast, som man maatte bruge til at udtrykke den yderste Grad af den behageligste Henrykkelse, var alt, hvad han vidste at svare paa denne forbindtlige Compliment.

Selskabet bestod af lutter saadanne Personer, som havde det Fortrin at nyde den fortroligste Omgang i dette Huus, og som besadde den Attiske Urbanitet (som kjendeligen stak af imod de nuværende Europæeres stive og ceremonierige Høflighed) i ligesaa høi Grad som Danae selv. I et Selskab af den nuværende Tone vilde Agathon i de første Øieblikke, efter han havde fremstilt sig, givet Stof til en Mængde smaa vndskabsfulde Anmærkninger, men i dette var et flygtigt Øiekast alt, hvad han havde at udholde. Samtalen blev fortsat; ingen hviskede hinanden noget i Øret eller lode til at mærke den Forundring, hvormed hans Øine syntes at opsluge den skjønne Danae; kort, man undte ham al den Tid, han behøvede, for at komme til sig selv igjen, saafremt dette Udtryk ellers er skikket til at skildre den Forfatning, som han hele denne Aften igjennem befandt sig i.

Maaskee man venter, vi skulde give en nøiere Forklaring over det overordentlige Indtryk, Danae gjorde paa vor alt for følsomme Helt. Men vi

see

see os endnu ikke istand til at tilfredsstille Læserens Nysgjerrighed i Henseende til en Punct, som Agathon selv ikke vilde været istand til at gjøre Regnskab for. Alt, hvad vi kunne sige derom, er, at denne Dame kun havde gjort sig saa liden Møie for ved en glimrende Pynt at ophøie sine Yndigheder, eller ved andre Konststykker at sætte dem i et blændende Lys, at det snarere syntes, som hun ingensinde mindre kunde vente at gjøre en saadan Virkning. En hvid Klædning med smaa Purpurstriber og en halv udsprungen Rose i hendes sorte Haar udgjorde hendes hele Pynt; og fra den Gjennemsigtighed, hvorved Cyanes Paaklædning var bleven vor Helt anstødelig, var hendes saa uendelig langt borte, at man med god Møie kunde klage over, at hun bedækkede alt for meget. Sandt er det, at hun havde baaret Omsorg for, at en meget nydelig lille Fod ikke altid blev unddraget Øiet; men denne lille Fød, en sneehvid Haand med sine rosenfarvede Fingre og Begyndelsen af en fuldkommen smuk Arm var alt, hvad det misundelige Klædemon ikke skjulte for de begjerlige Øine. Hvad det altsaa end maatte være, der foregik i hans Hjerte, saa er det dog vist, at der i den skjønne Danaes Person og Forhold ikke lod sig opdage det mindste, der havde kunnet røbe noget særdeles Anlæg paa vor Helt, og at hun, det være sig enten af Ligegyldighed eller af Beskedenhed, eiem-

gang syntes at mærke, at Agathon ikkun havde Øine for hende allene, og for at beskue hende, havde tabt Bruget af alle sine andre Sandser.

Sjette Capitel.

Pantomimer.

Efter Maaltidet, hvorved Agathon næsten havde været en ganske ørkesløs Tilskuer, traadte der en Danser og en ung Danserinde ind, for, efter Modulationen af tvende Fløiter, at danse Apollo's og Daphnes Historie. De Dansendes Færdighed tilfredsstilte alle Tilskuerne, alt var Sjel og Udtryk hos dem, og skjønt man ikkun saae dem, troede man dog stedse at høre dem.

Hvorledes behager Danserinden Dig, Callias? spurgte Danae Agathon, som ikkun syntes middelmaadig opmærksom paa denne Forestilling, og som var den eneste, der ikke lagde Mærke til, at Danserinden var ualmindelig smuk, og, ligesom Cyane kort forhen, eiengang var indhyllet i mere end vævet Luft. Det forekommer mig, svarede Agathon, som nu begyndte at betragte denne Daphne opmærksommere, det forekommer mig, som hun, maaskee af alt for stor Begierlighed efter at behage, forlader den Caracteer, hun skal forestille. Hvorfor seer hun sig

om

om, i det hun flygter? hvorfor gjør hun det med et Øiekast, som synes at bebreide hendes Forfølger, at han ikke er hastigere end hun? — Vel, meget vel! (føiede han til, da man kom til det Sted, hvor Daphne anraaber Flodguden om Hjelp) Uforbederligt! Med hvilken Sandhed hun udtrykker sin Forvandling! Hvor hun blegner! hvor hun gyser! Hendes Fødder fastgroe midt i en skrækkelig Bevægelse; det er forgjeves, hun vil trække sine udbredte Arme tilbage. — Men hvorfor dette ømme og bange Øiekast paa hendes Elsker? hvorfor disse Taarer, der synes at standse i hendes Øine?

En almindelig Smil besvarede Agathons Spørgsmaal. Netop hvad Du laster, sagde een af Gjesterne, beundre vi meest. En almindelig Danserinde vilde ikke været istand til at fortjene Din Daddel. Det er umueligt at anvende mere Aand, mere Fiinhed og anbringe en skjønnere Contrast i denne Rolle, end den lille Psyche har viist.

Daphne selv blev ikke mere bestyrtet, da hun følte sig forvandlet, end Agathon i det Øieblik, han hørte Psyches Navn; han standsede midt i et Ord, som han havde begyndt paa, blev rød i Ansigtet, og røbede saa kjendelig en Forvirring, at Danae, der troede, det var en Følge af Indvendingen mod hans Dom, fandt fornødent at komme ham til Hjelp. Callias's Dom, sagde hun,

beviser, at han ligesaa godt som Phædrias har følt den Aand, Psyche spillede sin Rolle med. Men maaskee den og derfor ikke er mindre grundet. Psyche skulde have spillet Daphnes Rolle, men hun har spillet sin egen. Er det ikke saaledes Psyche? Du tænkte: hvorledes vilde jeg været til Mode i Daphnes Sted? — Og hvad andet kunde jeg have gjort, min Beherskerinde? spurgte den lille Danserinde. — „Du skulde antaget den Caracteer, Digterne give hende, og Du har ladet Dig nøie med at sætte Dig selv i hendes Omstændigheder." — Hvad for en Caracteer er da dette? spurgte Psyche. — Ufølsomhedens, Callias's Yndlings-Caracteer, sagde den vise Hippias. — Atter en Leilighed til at rødme for den gode Agathon.

Du har ikke truffet det, svarede vor Helt. Den Caracteer, Daphne efter min Idee skulde have, er Ligegyldighed og Uskyldighed; og begge Dele kunde have Sted hos hende, uden at hun behøvede at være ufølsom.

Psyche fortjener altsaa desmere Roes, svarede Phædrias (hvem hun var mere end en blot Danserinde for), siden hun endog har forskjønnet den Caracteer, hun skulde forestille. Striden imellem Kjerlighed og Ære kræver mere Genie til at efterlignes, og er mere rørende for Tilskuerne, end den Ligegyldighed, Callias fordrer. Og desuden, hvor er den unge Nymphe, som kunde være ligegyl-

gyldig ved at elskes af saa smuk en Gud som Apollo? — Jeg er af samme Mening som Du, sagde Hippias. — Daphne flyer for Apollo, fordi hun er en ung Pige; og fordi hun er — en ung Pige, ønsker hun i sit Hjerte, at han maatte fange hende. Hvorfor seer hun sig saa ofte tilbage, naar det ikke er for at bebreide ham, at han ikke er hurtigere? Saasnart han kommer hende saa nær, at hun ikke mere kan undflye, anraaber hun, siger Fabelen, Flodguden om at forvandle hende. Grimace! Hun behøvede jo kun at styrte sig i Floden, om det var hendes Alvor! Hun gjorde, hvad en Nymphe bør gjøre, da hun anraabte Flodguden; men hvo kunde ogsaa frygte for, saa hastigen at blive bønhørt? Og naar skulde hun kunne ønske det mindre end i det Øieblik, hun allerede følte sig omslynget af sin Elskers heftige Arme? Mon hun af nogen anden Aarsag havde løbet sig aandeløs, end paa det han des vissere skulde naae hende? Hvad er altsaa naturligere end den Misfornøielse, den Smerte og den Bedrøvelse, hun yttrer, naar hun føler de Arme, hun vil — støde ham fra sig med, forvandlede til Laurbærgrene? Endog hendes smme Øiekast er her naturligt; thi Forstillelsen ophører vist, naar man bliver omskabt til et Laurbærtræ. Var ikke dette Udførelsen af Psyches hele Rolle? Og kan noget være naturligere? Det er en ung Piges Caracteer;

for-

forstaae mig, min kjere Callias! den Caracteer man maa vente hos een af de unge Piger, man finder i denne materielle Verden. — Jeg giver mig tabt, svarede Agathon; Danserinden har gjort alt, hvad man kunde fordre af hende, og det var latterligt af mig at vente, at hun skulde udføre den Idee, jeg har dannet mig i min Phantasie om en Daphne.

Agathon havde neppe sagt dette, førend Danae, uden at sige et Ord, reiste sig fra sit Sæde, gav Danserinden et Vink og forsvandt med hende. Lidet derefter kom Danserinden allene tilbage, Fløiterne begyndte atter og Apollo og Daphne igjentoge deres Pantomimer. Men hvor studsede ikke Agathon, da han saae, at det var Danae selv, som i Danserindens Klæder spillede Daphnes Rolle. — Arme Agathon! Alt for indtagende Danae! Hvo skulde have ventet sig en saadan Streg? Hendes hele Spil udtrykte netop Agathons Idee, men udtrykte den med en Ynde, med en Fortryllelse, som hans Phantasie ikke havde givet ham nogen Idee om. De Følelser, hans Sjel i dette Øieblik blev betagen af, vare saa levende, at han gjorde sig Umage for at borttrække sine Øine fra denne alt for fortrylende Gjenstand. Men forgjeves! En uimodstaaelig Magt traf dem tilbage. Hvor ædle, hvor skjønne vare alle hendes Bevægelser! Med hvilken rørende Simpelhed udtrykte hun ikke Uskyldighe-

dens

dens hele Caracteer! — Fordybet i en stum Henrykkelse vedblev han stirrende at betragte Stedet, hvor hun blev forvandlet, til hun atter forsvandt, uden at oppebie den Roes og Beundring, som Tilskuerne, ikke istand til at finde Ord til at kunne skildre den Fornøielse, Danae ved denne uventede Prøve paa sine Talenter, havde gjort dem, saae sig pligtige til at yde hende. Faa Øieblikke derefter kom hun allerede tilbage igjen i sin egen Person. — Hvor heilig forbunden er Callias Dig, skjønne Danae! sagde Phædrias, i det hun traadte ind. Du alene kunde retfærdiggjøre hans Dom; ikkun den kunde det, som er elskværdig nok til at gjøre Ufølsomheden selv indtagende. Hvor meget vilde ikke en Apollo, som Du var Daphne for, være at beklage!

Til Lykke for den gode Agathon var han, medens dette med et betydende Øiekast blev sagt, saa fordybet i den skjønne Danaes Beskuelse, at han ikke hørte det mindste; thi ellers vilde en ny Rødme paa hans Side have leveret Forklaringen over denne Text. Den Tid, Selskabet endnu her fordrev med hinanden, forsvandt under Lovtaler over Danae og en Samtale over Dansekonsten, en Samtale, som Læseren vist gjerne forskaaner os for at meddele, paa det vi des før kunne tilfredsstille hans Længsel efter en vigtigere Forklaring. Ikkun den Omstændighed kunne vi ikke forbigaae

at

at nævne, at Agathon blev ved denne Leilighed ligesaa snaksom, som han tilforn havde været taus og dybsindig. En smilende Munterhed var udbredt over hans hele Ansigt, og endnu aldrig havde hans Vittighed udmærket sig saa spillende som denne Aften. Han forskaffede sig det hele Selskabs Bifald, og selv den skjønne Danae kunde ikke holde sig for af og til at betragte ham med en Ytring af Fornøielse og Tilfredshed, medens der i hans sjelden fra hende afvendte Øine tindrede noget, som vi forgjeves have gjort os Umage for at finde Navn til i Menneskenes Tungemaal.

Syvende Capitel.

Hemmelige Efterretninger.

Vi have lært af vor Ven Plutarch, at meget ubetydelige Tildragelser ofte formedelst deres store Følger blive mærkværdige, og at meget ubetydelige Handlinger ikke sjelden tilstæde os at læse langt tydeligere i Menneskenes Inderste, end de store og høitidelige, hvortil man, fordi de ere udsatte for den offentlige Dom, almindeligen pleier at sætte sig i en vis med sig selv aftalt Forfatning. Denne Jagttagelses Grundighed har bevæget os til at være saa omstændelige i Historien om det Pantomi-

mimespil, der udfylder det forrige Capitel; og vi haabe fuldkommen at retfærdiggjøre os derfor, naar vi til denne Fortælling endnu tilføie, hvad der fremdeles angaaer den elskværdige Psyche, som Læseren allerede i den første Bog, endskjønt kun i Forbigaaende, har begyndt at gjøre Bekiendtskab med.

Denne Psyche havde, saaledes som hun var, blandt alle de Væsener, der aabenbare sig for Sandserne (vi tilføie ikke uden Aarsag denne Indskrænkning, hvor selsom den end maatte synes i antiplatoniske Øren), indtaget den første Plads i Agathons Hjerte; og han havde og i al den Tid, hun havde været borte fra ham, ikke seet noget Fruentimmer, som ikke ved den blotte Erindring om Psyche havde tabt al Magt over hans Hjerte, ja endog over hans Sandser selv. Thi de sidstes Bevægelser holde ikke altid saa lige Skridt med de førstes, som mangen en Romanskriver synes at forudsætte. For at tilstaae Sandheden, saa var ikke dette Virkningen af den heroiske Troskab og Standhaftighed, som i de ommeldte Romaner blive gjorte til en Dyd af første Classe. Psyche holdt sig i Besiddelsen af hans Hjerte, enten fordi den blotte Erindring, der endnu var levnet ham af hende, beredte ham en langt høiere Nydelse, end de Følelser, nogen anden af de Skjønne formaaede at indgyde ham, eller fordi han hidindtil ikke havde

seet-

seet nogen, der var saa skikket for hans Hjerte som hun. Nogle faa Aars Erfaring bragte ham til at troe, at det altid vilde blive saaledes, og deraf kom maaskee den Bestyrtelse, han blev betagen af, da han, ved første Gang at see den skjønne Danae, saae i hende en Fuldkommenhed, som, i Følge hans Forestilling, kun skulde være at finde paa hiin Side af Maanen. Han maatte ikke været Agathon, om ikke dette Syn havde indtaget hans Sjel i den Grad, vi have seet. Aldrig, syntes det ham, havde han seet alle de fine Skjønheder, som ikke almindelige Sjele blive rørte af, forenede i saa høi en Grad og med saa sjelden en Harmonie som her. Hendes Skabning, hendes Diekast, hendes Smiil, hendes Miner, hendes Gang, alt havde den Fuldkommenhed, som Digterne pleie at tillægge Gudinderne. Hvad Under altsaa, at han i de første Timer ikke kunde andet end beskue og beundre, og at hans henrykte Sjel endnu ikke havde Tid til at give Agt paa det, der foregik i den? Virkeligen vare alle dens øvrige Kræfter saa bundne, at han, imod sin Sædvane, hele denne Tid igjennem ikke erindrede sig sin Psyche mere, end om hun aldrig havde været til.

Men da den unge Danserinde, der forestilte Daphnes Person, lod sig see, fremstilte nu den Lighed, som hun, hvad Ansigtsdannelsen og Figuren angik, virkelig i nogen Henseende havde med Psyche,

che, hans fraværende Herskerindes Billede med eet, endskjønt uden at han var sig det tydeligen bevidst, for hans Øine. Strax satte her hans Indbildningskraft med en sædvanlig mechanisk Virkning Psyche i denne Daphnes Sted, og at han nu fandt saa meget at udsætte paa Danserinden, var i Grunden kun, fordi Sammenligningen viste ham, at han ved første Øiekast havde bedraget sig, eller fordi hun ikke virkeligen var Psyche. Hvor sædvanlige end saadanne Optrin ere i Indbildningskraften, saa sjeldent er det dog, at man tydeligen mærker den Indflydelse, de pleie at have paa vore Domme eller Tilbøieligheder. End ikke Agathon selv, som dog fra sin første Ungdom af havde gjort sig Umage for at udforske de hemmelige Drivefiedre til de Bevægelser, der yttrede sig i ham, mærkede, hvad der ved denne Leilighed foregik i hans Phantasie, førend Navnet Psyche (dette Navn, hvis blotte Tone tilforn havde været Musik i hans Øren) satte ham i Oprør, og betog ham med en Blanding af Følelser, som han selv havde Møie for at beskrive, om det ellers er os tilladt at dømme derom efter den besynderlige Dunkelhed, der paa dette Sted hersker i det Haandskrivt, vi have for os.

Men hvad der end maatte have været Aarsag til denne Bestyrtelse, saa er det dog vist, at han var langt fra at have den mindste Formod-

ning

ning om, at Skytsaanden for hans første Kjerlighed maaskee stødsede over at finde en Medbeilerinde i hans Hjerte, istedet for den ellers var vant til at see det opfyldt af Psyche allene. Hans Selvforblændelse (saafremt det var en Selvforblændelse) synes at fortjene saa megen mere Undskyldning, som dette kjære Navn virkeligen paa nogle Øieblikke opvakte hans hele Kjerlighed paa ny. Nu først saae han tydeligen den Lighed, begge Psycherne havde med hinanden, og da sammenlignede han dem med en Fordom, der var saa gunstig for den Fraværende, at den Nærværende kun maatte tjene hende til Skygge. Ja, vi vide ei engang, om ikke saa levende en Erindring vilde have gjort den skjønne Danae selv Afbræk, dersom hun ikke (ligesom om hun ved et Slags Divination havde gjettet, hvad der foregik i hans Sjel) var falden paa det lykkelige Indfald at indtage den lille Danserindes Plads, for at udføre den Forestilling, Agathon havde gjort sig om en ideelsk Daphne, en Idee, som hendes fine Aand vidste at bemægtige sig saa hastigen og lykkeligen, som vi allerede have seet En værre Streg kunde hun virkeligen ikke spillet nogen af Psycherne. Begge bleve saa fordunklede af hendes blændende Glands, som tvende Nabostjerner af den fulde Maane. Og hvor kunde og Billedet af den fraværende Psyche vedblive at sysselsætte vor Helt, siden neppe engang alle

hans

hans Sjels Beskuelseskræfter, heftede paa denne eneste fortryllende Gjenstand, forekom ham tilstrækkelige til at opdage dens hele Fuldkommenhed, siden han her Ansigt til Ansigt saae den himmelske Venus med alle hendes oversandselige Gracier, hvis blotte Skyggebillede Psyche kun havde formaaet at give ham en Forestilling om?

Vi vide ikke, om man just behøvede at være en Hippias for at troe, at Skjønheder af en ikke saa ulegemlig, endskjønt i sit Slags ligesaa fuldkommen Natur kunde have bidraget langt mere, end Agathon selv blev vaer, til den Henrykkelse i de idealske Verdener, hvori han befandt sig under Danaes pantomimiske Dans. Den nympheagtige Dragt, der krævedes til denne Dans, var endog alt for skikket til at vise disse Yndigheder i deres hele Styrke og sætte dem fra alle Sider i det tydeligste Lys; og vi maae tilstaae, at selv Gudinden for Kjerligheden havde ikke med større Tillid end den ulastelige Danae tordet overgive sig i denne Dragt til den skarpeste Kjenders, ja endog en Medbeilerindes forskende Øie. Den usminkede Uskyldigheds Caracteer, som hun her saa uforbederligen efterlignede, syntes derved endog at faae mere Liv og Udtryk, ja at faae saa megen Liv, at enhver anden end en Agathon vilde derved kommen i Fare for at tabe sin. Rigtig nok havde de øvrige Tilskuere deres Møie med at holde

sig

sig for at spille Apollo's Rolle for ranme Alvor. Men af vor Helt havde Danae intet at befrygte, ja hun fandt endog, at Hippias ikke havde overdrevet sin Beskrivelse over ham. Hvormeget end disse legemlige Skjønheder, som han eiengang tydeligen lagde Mærke til, efterdi de i hans Øine smeltede sammen med de ulegemlige, ophøiede hans Følelsers Fyrighed, saa kunde de dog ikke forandre deres Natur; de havde ingensinde i hans Liv været venere, friere for Begjerligheder og ulegemligere end nu. Kort, hvor urimeligt det end maatte forekomme hine Jordboere, som, dannede af en grovere Stof, ikke i den fuldkomneste Qvinde kunne see andet end en Qvinde, saa er dog intet vissere, end at Danae med en Skabning og i en Dragt, der (om det er os tilladt at bruge et Udtryk af Hippias) endog havde kunnet gjøre en Aand til et Legeme, virkeligen forvandlede dette selsomme unge Menneske til saa fuldstændig en Aand, som man nogensinde har seet paa denne Side af Maanen.

Ottende Capitel.

Hvad der foregik om Natten i Hovedpersonernes Sjel.

Vi have allerede sagt saa meget om vor Helts nærværende Sindsforfatning, at man ikke vil for-

forundre sig, om vi tilføie, at han tilbragde den øvrige Deel af Natten i en uafbrudt Beskuelse af den ideale Fuldkommenhed, som hans Indbildningskraft med sin sædvanlige Konst, og uden at han blev Bedrageriet vaer, havde forbyttet den skjønne Danae med. Denne Beskuelse satte hans Sind i saa behagelig og rolig en Henrykkelse, at han, ligesom om alle hans Ønsker nu vare tilfredsstilte, ikke følte det mindste til den Uroelighed, Begjerlighed, indvortes Gjæring og Afvexling af Kulde og Hede, hvormed den Lidenskab, som man, ikke uden Sandsynlighed, kan troe ham behersket af, ellers almindeligen pleier at forkynde sin Tilværelse.

Hvad den Skjønne, der havde den Ære at opvække disse overjordiske Følelser hos ham, angaaer, da tilbragte hun det øvrige af Natten, om ikke med saa høie, saa dog efter sin Maade med ligesaa behagelige Betragtninger. Agathon havde behaget hende; hun var tilfreds med det Indtryk, hun havde gjort paa ham, og hun troede, efter de Jagttagelser, denne Aften allerede havde givet hende Leilighed til at gjøre, at hun med god Grund kunde ansee sig istand til, lidet efter lidet, at danne sig en anden og maaskee bestandigere Alcibiades af ham. Intet var hende herved saa behageligt, som at see, hun havde formaaet at udtænke sig den letteste Maade at bemægtige sig hans Hjerte paa. Sandt er det, at det Indfald, at udføre Danserindens Rolle, ikke var faldet hends

ind, førend i det Øieblik, hun benyttede sig af det. Men hun vilde vist ikke betjent sig af det, dersom hun ikke med et Slags Vished havde forudseet den gode Virkning deraf. Havde hun i det første Øieblik, vor Helt saae hende i hendes egen Person, havt det mindste i sine Lader eller Paaklædning, der kunde været ham anstødeligt, saa vilde det faldet hende vanskeligt nogensinde at udslette det modbydelige Indtryk, hun derved havde opvakt hos ham. Agathon maatte bringes i en saadan Sindsstemning, at han ikke kunde undgaae at bedrage sig selv, uden dog at mærke det mindste dertil; og dersom han skulde gjøres følsom for subalterne Skjønheder, saa maatte det ske ved Indbildningskraftens Mægling og paa en saadan Maade, at Aandens og Legemets Skjønheder blandede sig i hans Øine, eller at han i de sidste ikke troede at see andet end Gjenskinnet af de første.

Den vise Hippias havde saa megen Aarsag til ved denne Leilighed at give Agt paa Agathon, at ikke det mindste af alt, hvad der syntes at forsikre ham om en lykkelig Udførelse af hans Anslag, undgik hans forskende Øie. Men han smigrede sig selv for meget, naar han haabede, at Callias, i den ekstatiske Tilstand, han syntes at være, vilde fortroe ham sine Følelser. Den Fordom, denne havde fattet imod ham, tilspærrede hans Mund, hvor gjerne han end vilde give sine besjelende Følelser

lelser Luft. En Danae var i hans Øine en alt for fortræffelig Gjenstand, og det, han følte for hende, var alt for reent, alt for høit ophøiet over en Hippias's dyriske Tænkemaade, til at han ikke skulde have troet ved en utidig Fortrolighed til denne Uindviede at vanhellige begge.

Niende Capitel.

En lille metaphysisk Udsvævelse.

Der gives saa forskjellige Slags Kjerlighed, at det — som en Kjender har forsikret os — ikke vilde være umueligt at elske tre eller fire Personer paa eengang, uden at nogen af dem kunde beklage sig over Utroskab. Agathon havde i sit syttende Aar begyndt at føle noget for Præstinden i Delphi, som virkeligen lignede det Slags Kjerlighed, som, (efter Fjeldings Udtryk) en veltillavet Rostbeef indgyder et Menneske, der har en god Appetit. Denne animalske Kjerlighed havde, inden han selv endnu vidste, hvad der kunde blive deraf, maattet vige for den Ømhed, Psyche opvakte hos ham. Den Tilbøielighed, han følte for denne elskværdige Skabning, var en sympathetisk Kjerlighed, en Harmonie imellem Hjerterne, et hemmeligt Slægtskab imellem Sjelene, som umueligen

kan beskrives rigtigen for dem, der ikke kjende den af Erfaring, en Kjerlighed, som Hjertet og Aanden have mere Deel i end Sandserne, og som maaskee er det eneste Slags Forbindelse, der (om den kunde blive almindelig) vilde være istand til at give de Dødelige noget Begreb om de himmelske Aanders Forbindelser og Fornøielser.

Agathon kunde altsaa tale af Erfaring om dette dobbelte Slags Kjerlighed, hvoraf det ene er en Antipode af det andet; men den Kjerlighed, hvori begge disse blande sig med hinanden, den Kjerlighed, der paa eengang fortryller baade Aanden og Hjertet, den heftigste, den skjønneste og den farligste af alle Lidenskaber, den var ham endnu ubekjendt. Man kan vel altsaa ikke forundres over, at den havde bemægtiget sig hans hele Væsen, uden det engang var faldet ham ind at gjøre den Modstand.

Rigtig nok vilde det, der foregik i hans Hjerte, efterat han i to eller tre Dage hverken havde seet eller hørt noget til den skjønne Danae, have gjort dets Tilstand mistænkelig for enhver fordomsfri Tilskuer; men selv fattede han dog ikke den mindste Mistillid til sine Følelsers Uskyldighed. Hvad er naturligere, tænkte han, end at ønske sig Leilighed til bestandigen at kunne see det fuldkomneste og elskværdigste, man eengang har seet? — Saaledes dømmer Lidenskaben.

„Men, hvad sagde da Fornuften?" — Fornuften? O den sagde aldeles intet.

I øvrigt maae vi dog, — være sig enten det tjener eller ikke tjener vor Helt til Undskyldning, — ingenlunde tabe den Omstændighed af Syne: „at han ikke vidste andet, den skjønne Danae angaaende, end han havde seet. Den Caracteer, Verden tillagde hende, var ham aldeles ubekjendt.

Han havde ikke havt nogen Anledning, og, for at sige Sandheden, heller ikke fornummet nogen Længsel efter at søge nogen Oplysning derom.

Agathon.

Femte Bog.

Agathon i Danaes Huus.

Første Capitel.

Hvor Hippias's Hensigter gjøre en mærkelig Fremgang.

Imidlertid var der omtrent forløbet otte samfulde Dage, som til den ondskabsfulde Sophistes store Glæde forekom den tause og melancholske Agathon som otte samfulde Aar, da den første endelig en Morgen kom til ham og sagde i en ligegyldig Tone: Danae behøver en Opsynsmand over sine Hauger og Landgodser: hvad siger Du til det Indfald, jeg har, at ansætte Dig til denne Post? Jeg mener, Du ikke vil være ilde skikket til at forvalte den. Har Du Lyst til at træde i hendes Tjeneste?

Gaves der et Ord, der paa eengang udtrykte Bestyrtelse og overdreven Glæde, Mistillid og Haab, Blegnen og Blussen, saa vilde det komme os ret vel til Pas, for at beskrive den Forvirring, den gode

Aga-

Agathon ved denne Indgang blev sat i. Den var for stor til, at han strax kunde svare herpaa. Men Sophistens Øine, hvori han læste en Deel af den Ondskab, som han søgte at skjule, gav ham dog snart Mælet igjen. Dersom Du har Lyst til at skille Dig ved mig paa denne Maade, svarede han med saa megen Koldsindighed, som han kunde tvinge det til, saa har jeg kun een Betænkelighed.

„Og den er?"

At jeg kun meget lidet forstaaer mig paa Landhusholdningen.

„Det vil ikke sige noget; Du faaer Folk under Dig, som desbedre forstaae sig derpaa, og det er nok. I øvrigt troer jeg, at Du vil finde Fornøielse i at være i dette Huus. Du elsker det landlige Liv, og Du vil der faae Leilighed til at smage alle dets Behageligheder. Dersom Du er tilfreds dermed, saa gaaer jeg, for at bringe det i Rigtighed."

Du har kjøbt Dig Ret til at gjøre med mig, hvad Du vil.

„Sandt at sige, Callias! saa skiller jeg mig, uagtet den lille Uenighed, der herskер mellem vore Hoveder, meget nødigen ved Dig. Men Danae synes at ønske det, og jeg er hende fra andre Sider forbunden. Hun har, jeg veed ikke hvorledes, fattet store Tanker om Dine Evner; og da jeg hver Dag vil have Leilighed til at see Dig i hendes Huus, saa kan jeg saa meget des lettere overtale mig til at afstaae

staae Dig til en Veninde, som jeg er overbeviist om at ville behandle Dig saaledes, som Du fortjener."

Agathon vedblev den ligegyldige Tone, han havde antaget, og Hippias, som det kostede Møie at tilbageholde den Spot, der hvert Øieblik svævede ham paa Læberne, forlod ham endelig uden at have ladet sig mærke med, at han ikke var uvidende om, hvad Tanker han skulde gjøre sig om hans Ligegyldighed.

Agathons Adfærd ved denne Leilighed vil maaskee opvække Mistanke om, at han vår sig bevidst, det ikke stod saa ganske rigtigen til i hans Hjerte. Thi hvorfor skulde han ellers behøvet at forstille sig? Men man maa erindre sig de Fordomme, han havde fattet om Sophisten, for at see, at han blev sin Caracteer fuldkommen troe, naar han søgte at skjule Følelser for ham, der vilde været ganske uforstaaelige eller aldeles latterlige for saa uforbederlig en Anti-Plato. Den Glæde, han følte, saasnart han igjen blev allene, lader os ingen Tvivl tilovers om, at han den Gang endnu ikke havde mindste Mistanke til sit Hjerte.

Denne Glæde var over al Beskrivelse. Elskere af et vist Slags ville nok formaae at gjøre sig en Forestilling derom, som altid kan staae ved Siden af den heldigste Beskrivelse, og de øvrige vilde en saadan Beskrivelse omtrent være til samme Tieneste, som et Sexkort er en Fodgjænger. At see den uforlignelige Danae igjen; ja, ikke allene at see hende, men

og at være i hendes Huus, at leve under hendes Øine, at nyde hendes Omgang, og maaskee — at værdiges hendes Venskab — her standsede hans henrykte Indbildningskraft. En almindelig Elskers Forhaabninger vilde gaaet videre, men Agathon var ingen almindelig Elsker. Jeg elsker den skjønne Danae, sagde Hyacinthus, da han brændte af Begjerlighed efter hendes Besiddelse; derfor just elsker J hende ikke, vilde den Socratiske Diotima*) have svaret ham. „Den, der i det Øieblik, hans Elskede tilstæder ham det første Kys paa sin Haand, føler Længsel efter en større Lyksalighed, bør ikke sige, han elsker."

Andet Capitel.

Scenens Forandring.

Ved Prinds Cyrus's Gavmildhed var Danae, foruden det Huus, hun beboede i Smyrna, bleven Eier af et Landgods i den behageligste Egn uden for Staden, hvor hun af og til pleiede at tilbringe nogle til Fornøielse bestemte Dage. Her maatte Agathon begive sig hen, for at tage sin nye Post i Besiddelse, og

*) En Dame, som Socrates i Plato's Gjestebud forsikrer, han har lært sin Theorie om Kjerlighe den og den sande Konst at elske af.

og føie de fornødne Anstalter til at modtage sin Beherskerinde, som havde foresat sig at nyde det Øvrige af den skjønne Aarstid paa Landet.

Vi undertrykke vor Lyst til at levere en Beskrivelse over dette Landgods, for at unde Læseren den Fornøielse, at forestille sig det saa vel anlagt, saa prægtigt og saa behageligt, som han vil. Alt, hvad vi ville sige derom, er, at den, der trænger til nogen Understøttelse for sin Indbildningskraft, kunde læse den sextende Sang af det befriede Jerusalem, for at danne sig en Forestilling om det Sted, som denne Græske Armida valgte sig til Skueplads for den Seier, hun haabede at vinde over vor Helt. Hun fandt ikke for godt, eller kunde ikke bære det over sit Hjerte, at lade ham vente synderlig længe paa hendes Ankomst, og hun var aldrig saasnart kommen, førend hun lod ham kalde til sig, og satte ham ved følgende Modtagelse i en behagelig Bestyrtelse. „Det Bekjendtskab, vi for nogle Dage siden kom i med hinanden, vilde, endog uden de Efterretninger, Hippias giver mig om Dig, have været nok til at overbevise mig om, at Du ikke er født for den Stand, et uheldigt Tilfælde har sat Dig i. Den Retfærdighed, jeg formaaer at lade Folk af Fortjenester vederfares, opvakte Begjerlighed hos mig efter at befrie Dig fra en Forbindelse med Hippias, som Forskjellen paa Din og hans Tænkemaade i Tidens Længde vilde have gjort Dig besværlig. Han var

saa

saa artig at foreslaae mig Dig som en Mand, der var skikket til at paatage sig Opsynet i mit Huus. Jeg antog hans Tilbud for at have den Fornøielse at gjøre det Brug deraf, som jeg er Dine Fortjenester og min Tænkemaade skyldig. Du er fri, Callias! og har uindskrænket Raadighed over at gjøre, hvad Du finder for godt. Kan det Venskab, jeg tilbyder Dig, bevæge Dig til at blive hos mig, saa vil Navnet af et Kald, hvis Pligter jeg ganske fritager Dig for, i det mindste tjene til at give Verden en begribelig Aarsag, hvorfor Du er i mit Huus. Hvis ikke, saa skal den Fornøielse, hvormed jeg vil byde Haanden til at befordre de Planer, Du kan lægge i Hensende til Dit tilkommende Liv, overtyde Dig om, hvor rene de Bevæggrunde ere, der have drevet mig til at handle saaledes imod Dig.

Den ædle og utvungne Indtagenhed, hvormed dette blev sagt, fuldendte ganske den Virkning, som saa ædelmodig en Erklæring nødvendig maatte gjøre paa den følelsesfulde Agathon. Hvilken en Tænkemaade! hvilken en Sjel! — Kunde han gjøre mindre, end kaste sig for hendes Fødder, for i Udtrykke, hvis Forvirring udgjorde deres hele Veltalenhed, at lade den Beundring og Taknemmelighed, som truede med at sprænge hans Bryst, have frit Løb? — „Ingen Taksigelse, Callias! afbrød den ædelmodige Danae ham: hvad jeg har giort, er ikke mere, end jeg og troede at skylde enhver

hver anden, der havde Dine Fortjenester." — Jeg har ingen Udtrykke for det, jeg føler, tilbedelsesværdige Danae! raabte den henrykte Agathon; jeg modtager Din Gave, for at nyde den Fornøielse at være frivilligen Din Slave, en Ære, for hvilken jeg vilde forsmaae Kongen af Persiens Trone. Ja, skjønne Danae! fra det Øieblik, jeg første Gang saae Dig, har jeg ikke kunnet tænke mig nogen større Lyksalighed end at see Dig igjen; og dersom alt, hvad jeg formaaer at gjøre i Din Tjeneste, kunde være istand til i mindste Maade at overbevise Dig om den ubeskrivelige Følelse, jeg har af Dit Værd — kunde fortjene at belønnes med et eneste tilfreds Øiekast af Dig — ø, Danae! hvo vilde da være saa lykkelig som jeg? — „Lader os, sagde den beskedne Nymphe, ende en Samtale, som Dit Hjertes alt for store Taknemmelighed har stemt i en alt for høi Tone. Jeg har har sagt Dig, paa hvad Fod Du skal være her. Jeg anseer Dig som en Ven af mit Huus, hvis Nærværelse fornøier mig, hvis Værd jeg sætter en høi Priis paa, og hvis Tjeneste i mine Anliggender maa være mig saa meget des nyttigere, som den skeer frivillig og vil være Frugten af et uegennyttigt Venskab."

Med disse Ord forlod hun den taknemmelige Agathon, — i hvis Erklæring nogle maaskee ville have fundet Svulst og Affindighed eller dog i det

mind-

mindste for megen Ild og Hensykkelse. Men de behage at erindre sig, at Agathon hverken var i saa rolig en Sindsforfatning som de, eller vidste alt, hvad vi have betroet dem, den skjønne Danae angaaende. Vi vide omtrent, hvad vi skulle tænke om hende, men i hans Øine var hun en Gudinde, og liggende for hendes Fødder kunde han, især ved den Forbindtlighed han skyldte hende, naturligviis ikke see denne Danae med den philosophiske Ligegyldighed, hvormed vi andre — ikke see hende.

Agathon boede nu altsaa under eet Tag med den skjønne Danae, og robede med hver Dag nye Fuldkommenheder, som viste ham værdig til denne Lykke, og som hans ringe Agtelse for Hippias havde hindret ham fra at lægge for Dagen i Sophistens Huus. Da det finere Slags Forlystelser, hvori Vittigheden og Muserne have den meste Deel, i Forening med det landlige Livs egne Behageligheder, var den fornemste Forretning, man paa dette behagelige Opholdsted anvendte Tiden til, saa havde han Leilighed nok til at lade sine Talenter glimre fra denne Side. Hans fortryllede Phantasie førte ham paa saa mange Opfindelser, at hans eneste Moie bestod i at vælge dem, han troede passeligst til at forlyste hans Beherskerinde og det lille Selskab af fortrolige Venner, der indfandt sig hos hende. Saavidt var det nu allerede kommet med den, der for faa Dage siden havde anseet det for

en uværdig Bestemmelse, at fortrylle de Joniske Øren i en uskyldig Forelæsers Person.

Virkeligen kunne vi ikke længere negte, at denne ubeskrivelige Følelse (som han kaldte det Indtryk, den skjønne Danae havde gjort paa ham) dette, jeg veed ikke hvad, og som vi (hvor nødig han end vilde tilstaae det) uden nogen Frygt ville kalde Kjerlighed, i en Tid af faa Dage var stegen saa høit, at enhver anden end en Agathon maatte have aabnet sine Øine for sit Hjertes sande Tilstand. Og uagtet vi maae befrygte, at vor Fortællings Omstændelighed ved denne Deel af hans Historie vil forekomme de alvorligste af vore Læsere noget kjedsommelig, saa kunne vi dog ikke holde os for at aflægge nøiere Regnskab over, hvorledes og hvorfor denne hastige Forandring foregik i ham. Endog med al den Agtelse, vi ere de ommeldte alvorlige Læsere skyldige, kunne og bør vi ikke undslaae os for at antage som mueligt, at denne Historie maaskee i Tiden kunde falde en ung og endnu ikke fuldmoden Agathon i Hænderne, og at han af en nøiere Beskrivelse over de Forandringer, Gudinden Danae efterhaanden frembragte i vor Helts Hjerte og Tankemaade, kunde uddrage sig visse Jagttagelser og Cautheler, som han maaskee vil faae Leilighed til at gjøre Brug af med Fordeel. Vi troe derfor saa meget snarere at finde Undskyldning for, at vi, af Føie-

lig-

lighed for denne tilkommende Agathon, gjøre os den Umage at følge vor Helts Lidenskab i dens skjulte Løb lige fra dens Kilde af, som det staaer alle dem, der ikke vide at føre sig disse Anecdoter til Nytte, frit for at springe over det næste Capitel.

Tredie Capitel.

Den platoniske Kjerligheds naturlige Historie.

Kjerlighedens Kilde (siger Zoroaster eller havde han dog kunnet sige) er Synet af en Gjenstand, der fortryller vor Indbildningskraft.

Ønsket om bestandig at see denne Gjenstand er dens første Grad.

Jo mere henrykkende denne Beskuelse er, og jo mere den til dette Fuldkommenhedsbillede fængslede Sjel opdager og finder at beundre hos det, des længere bliver den staaende inden for Grændserne af denne første Grad Kjerlighed.

Det, den fornemmer herved, nærmer sig i Førstningen temmelig den overordentlige Tilstand, som man kalder Henrykkelse. Alle de andre Sandser, alle Sjelens virkende Kræfter synes at staae stille og være opslugt af et eneste Gienkast, hvori man ikke mærker den allermindste Tidsfølge.

Denne Tilstand er for voldsom til at kunne vedvare synderlig længe.

Lang-

Tidligere eller sildigere gjør den Plads for Bevidstheden om en uudsigelig Fornøielse, der er en naturlig Følge af hiin ekstatiske Beskuelse, og hvorom (som nogle Adepter have forsikret os) intet Slags Fornøielse eller Vellyst kan give os et bedre Begreb, end det urene og dunkle Skin af en Begfakkel, om det klare ulegemlige Lys, hvori Aanderne (efter deres Mening) skulle leve som i deres Element.

Denne inderlige Fornøielse yttrer sig snart ved de Forandringer, den frembringer i den mechaniske Deel af vort Væsen. Den bevæger sig med hoppende Munterhed i vore Aarer, den lyser os ud af Øinene, den udbreder en smilende Glæde over vort Ansigt, den meddeler alle vore Bevægelser ny Fyrighed og Ynde, den stimmer og ophøier alle vore Sjelekræfter, den opflammer Phantasien og Vittigheden, og den iføver, saa at sige, alle vore Ideer Kjerlighedens Glimmer og Farve.

En Elsker er i dette Øieblik mere end et almindeligt Menneske, han er (som Plato siger) opfyldt af en Guddom, der taler af ham og virker ved ham, og ingen Fuldkommenhed, ingen Dyd, ingen Heltegjerning er saa stor, at han jo i denne Besjelelsestilstand og under den elskede Gjenstands Øine formaaer at udøve den.

Den-

Denne Tilstand vedvarer endog, om han end befinder sig fraværende fra den; dens Billede synes at opfylde hans hele Sjel og er saa levende, at der behøves Tid, inden han mærker Originalens Fraværelse.

Men aldrig saasnart fornemmer Sjelen denne Fraværelse, førend og denne Fornøielse forsvinder med hele sit fortryllende Følge; man fornemmer nu i stedse tiltagende Grader det Modsatte af alle Virkningerne af den ommeldte Bessjelelse; og den, der kort forud syntes at være mere end et Menneske, synes nu ikke at være andet end Skyggen af sig selv, uden Liv, uden Aand, og ikke skikket til andet end at vanke om i mørke Skove som et Spøgelse, indgrave sin Gudindes Navn i Steenklipper og klage sin Smerte i dybe Sukke for døve Træer.

I Sandhed, en beklagelig Tilstand, dersom ikke et eneste Øiekast af den Gjenstand, denne selsomme Fortryllelse reiser sig fra, var tilstrækkelig til i et Øieblik at gjengive denne Skygge et Legeme, Legemet en Sjel og Sjelen den Bessjelelse, ved hvilken den, uden at iagttage nogen Gradation, overgaaer fra Fortvivlelse til en umaadelig Glædeshenrykkelse.

Dersom ikke Agathon fornam alt dette i fuld saa høi en Grad som andre Elskere af dette Slags, saa maa det formodentligen allene tilskrives den Indflydelse, hans elskede Psyche endnu havde paa det, der foregik i hans Hjerte.

Men vi maae tilstaae, at denne Indflydelse ideligen blev svagere; de levende Farver, hvormed hendes Billede hidindtil havde svævet for hans Indbildning, bleve mattere og mattere, og istedet for, at hans Hjerte ellers pleiede at erindre ham om hende, skede det nu ikke uden ved et Tilfælde.

Endeligen forsvandt dette Billede ganske. Psyche ophørte at være til for ham; ja, neppe engang erindrede han sig, hvad der førend hans Bekjendtskab med den skjønne Danae var foregaaet, uden som et voxent Menneske erindrer sig sin første Barndom.

Det er altsaa let at begribe, at ogsaa hans hele forrige Fornemmelses- og Tilværelsesmaade leed nogen Forandring, og antog Farve og Tone af den Gjenstand, der herskede med saa uindskrænket en Magt over ham.

Hans alvorlige Væsen gav efterhaanden Plads for en vis Munterhed, der viste ham meget, som han tilforn havde misbilliget, i et blidere Lys; hans Sædelære blev uformærkt friere og mildere, og hans forrige Venner, de ætheriske Aander, maatte, om de endnu skulde have nogen Adgang til ham, finde sig i at antage den skjønne Danaes Skabning, for at indlades til ham. Af Begierlighed efter at behage sit Hjertes Beherskerinde, forglemte han at bekymre sig om sit Livs usynlige Tilskueres Bifald; og de henfarne Sjeles Tilstand forekom ham nu ikke mere saa misundelsesværdig, siden han, uden at have af-

lagt

lagt sit Legeme, i Beskuelsen af denne jordiske Gudinde nød en Fornøielse, som oversteg alle hans Indbildninger.

Ønsket om bestandigen at være hos hende var nu opfyldt. Det næste, der vilde have fulgt paa dette, Længselen efter at opnaae hendes Venskab, havde hun strax ædelmodigen forekommet af sig selv, og den forbindtlige og fortrolige Maade, hun nogle Dage igjennem omgikkes med ham paa, lod ham ikke fra denne Side beholde noget mere tilovers at ønske sig.

Da han nu havde opnaaet hendes Venskab, saa ønskede han sig ogsaa hendes Kjerlighed.

„Hendes Kjerlighed?" — Ja, men en Kjerlighed, som kun en Agathons Indbildningskraft er istand til at forestille sig. Kort, da han begyndte at mærke, at han elskede hende, saa ønskede han at blive elsket igjen. Men han bar saa uegennyttig, saa oversandselig, saa kydsk en Kjerlighed til hende, at hans forvovneste Ønske ikke gik videre end til at staae i hiin sympathetiske Sjeleforbindelse med hende, som Psyche havde lært ham at kjende af Erfaringen. Hvor behagelig (tænkte han), hvor henrykkende, hvor langt over alt, hvad de Dødeliges Sprog formaaer at udtrykke, maatte ikke en saadan Sympathie med en Danae være, siden den endog havde været saa behagelig med en Psyche!

Til Ulykke for vor Platoniker var dette en Plan, som Danae ikke føiede sig saaledes efter, som han ønsk-

skede. Thi hun vedblev stedse at holde sig inden for Venskabets Grændser, det være sig enten, hun ikke var Aand nok til at gjøre sig noget ret Begreb om den intellectuelle Kjerlighed, eller hun fandt det latterligt i sin Alder og med sin Figur at spille en Rolle, der kun syntes at skikke sig for Personer, der ikke mere i Badet modtage Besøg. Vel var hun alt for beskeden til at forklare sig tydeligen over denne Punct; men hun manglede dog ikke Vendinger til paa en fiin Maade at lade ham forstaae sine Tanker derom. Visse smaa Skjødesløsheder i hendes Pynt, en forrædersk Zephyr, eller hendes overgivne lille Spurv, som undertiden, naar hun sad paa Sophaen ved Agathons Side, gjorde sig en Fornøielse af med sit lille Næb at trække i det Klædemon, der flagrede om hendes Fødder, — syntes ofte at drive Spot med hans ætheriske Kjerlighed og give ham Opmuntringer, som en mindre fortryllet Elsker ikke havde behøvet.

Hun havde Aarsag til at være tilfreds med Virkningen af disse smaa Konstgreb. Agathon, som var vant til at betragte Legeme og Sjel som to forskjellige Væsener, og i hvis Øine Danae i rum Tid ikke havde været andet end (efter Guidi's Udtryk) *) en himmelsk Skjønhed i et jordisk Slør, begyndte nu jo længere des mere at blande disse to Væsener i sin Forestilling sammen med hinanden, og kunde og

des

*) Endimione. Atto V. Sc. 2.

des lettere gjøre det, da virkeligen alle hans Gudinnes legemlige Skjønheder vare saa besjelede og alle hendes Sjeleskjønheder saa sandselige, at det næsten var umueligt at forestille sig hine uden disse eller disse uden hine.

Denne Omstændighed frembragte vel ingen væsentlig Forandring i hans Maade at elske paa; men dog er det vist, at den ikke bidrog lidet til uformærkt at sætte ham i en Forfatning, der mere syntes at befordre end afskrække den listige Danaes Hensigter.

O Du, for hvem vi af ædelmodigt Venskab have gjort os den Umage at skrive dette Dig allene heligede Capitel! stands her og spørg Dit Hjerte! Dersom Du har fundet en Danae — arme unge Menneske, hvilken Molly Seagrim *) kan ikke i Dine fortryllede Øine være det! — og Du forstaaer Slutningen af dette Capitel, saa kommer allerede vor Advarsel for sildig. Det er ude med Dig. Fly i dette Øieblik, fly, og undertryk Ønsket om at see hende igjen. Kan Du ikke det, vil Du ikke flye, efterat Du har læst denne Advarsel: saa er Du ingen Agathon mere, saa er Du, hvad alle vi andre ere: gjør da, hvad Du vil, da er der intet mere at opofre for Dig.

Fier-

*) Af den første Deel af den lærerige Fieldingske Historie kiender man uden Tvivl denne første Gienstand for Tom Jones's Tilbøielighed.

Fjerde Capitel.

Nye Talenter hos den skjønne Danae.

Det var langt fra, at Danae var ligegyldig for Callias's Fuldkommenheder; tvertimod (for at sige det uden Forbeholdenhed) kostede det hende endog nogen Moie at skjule for ham, hvad Indtryk hans Kjerlighed gjorde paa hende, og hvor gjerne hun havde villet betjene sig af den. Men at omskabe en Agathon til en Alcibiades, det lod sig ikke gjøre i faa Dage, allerhelst da han ved ukjendelige Skridt, og uden at det lod, som hun medvirkede dertil, maatte beredes til saa stor en Forandring, dersom den ellers skulde have nogen Varighed.

Her kom det altsaa an paa den store Konst, under Venskabets Maske at opvække hans Begjerlighed, i det samme hun ved en uaffecteret Tilbageholdenhed syntes at betage ham alt Haab.

Men heller ikke dette var nok; han maatte forud tabe al Evne til at imodstaae, naar det Øieblik engang kom, hvori hun vilde beslutte sig til at anfalde ham med sine Yndigheders hele Magt. En ømtaalig Qvindagtighed maatte først betage hans hele Sjel, og hans af Glæde berusede Sandser maatte indtages af en sød Urolighed og en vellystfuld Længsel, inden hun torde vove at gjøre et Forsøg, som alt for let, om det blev gjort for tidligen, kunde forstyrre hendes hele Plan.

Til Ulykke for vor Helt sparede hans Indbildnings magiske Kraft hende for Halvdelen af den Magie, som hun af det inderligste Venskab vilde anvende for at skjule den Forvandling for ham, der skulde foregaae med ham. En Smil af hans Gudinde var nok til at lade ham svømme i Glædesfølelse, hendes Aasyn syntes ham at udbrede en overjordisk Glands over alle Gjenstande, og hendes Aande at besjele den hele Natur med Kjerlighedens Aand. Hvad maatte der altsaa blive af ham, da hun til sin Seiers Fuldendelse anvendte alt, hvad der endog kunde kaste det følesløseste Menneske paa Jorden for hendes Fødder?

Agathon vidste endnu ikke, at hun spillede paa Luth, og i Musiken var en ligesaa stor Virtuosinde som i Dansekonsten. De landlige Fester og Forlystelser, som han var uudtømmelig i at opfinde, gav hende Leilighed til at sætte ham i Forundring over disse nye Fuldkommenheder hos hende. Det er billigt, sagde hun, at jeg gjengjelder Dig Dine Bestræbelser for at fornøie mig ved en Opfindelse af mit Slags. I Aften vil jeg give Dig Sirenernes og Musernes Kamp, et Stykke af den berømte Damon, som jeg endnu har tilovers fra Aspasia's Tider og som af Kjendere er erklæret for et Mesterstykke i Tonekonsten. Anstalterne dertil ere allerede gjorte, og Du allene skal være Tilhører af og Dommer over denne Veddesang.

Aldrig havde Tiden forekommet Agathon længere end i de faa Timer, han tilbragte i Forventning af denne belovede Fornøielse. Dange havde forladt ham, for at give sin Skjønhed ved et forfriskende Bad en ny Glands, medens han syntes at tælle den ene efter den anden af den nedgaaende Soels forsvindende Straaler. Endeligen kom den berammede Time.

Den skjønneste Dag havde gjort Plads for den yndigste Nat, og en sød Skumring havde allerede indhyllet den hele slumrende Natur, da pludselig en ny fortryllende Dag, fremkaldt ved en utallig Mængde konstigen skjulte Lamper, oplyste den indtagende Skueplads, som Stedets Fee havde ladet berede til dette Lystspil.

En Bakke, bedækket med skyggende Laurbærtræer, hævede sig op af en lille speilklar Sø, der paa Bunden var beklædt med Marmor og omkring Bredderne var indhegnet med Myrter og Rosenhækker. Ned af Laurbærlunden strømmede der smaa Kilder, som raslende med en sagte Susen eller i behagelige Dryp faldt ud i den lille Sø, paa Bredderne af hvilken der hist og her hævede sig smaa Grotter, prydede med Coralmuslinger og andre Sovoxtet og som syntes at være Vaaninger for Nympherne i dette Vand. En lille Baad, af Skikkelse som en Perlemusling, laae, holdt i Veiret af en Marmor-Triton, ved Bredden lige over for Bakken, og var bestemt til Sæde for

Aga-

Agathon, medens han som Dommer var Tilhører af Veddesangen.

Femte Capitel.

Musikens magiske Kraft.

Aldrig saasnart havde Agathon indtaget sin Plads, førend man hørte en vrimlende Pludsten i Vandet og langt borte en duus sammensmeltende Harmonie af allehaande Instrumenter, uden at see hvorfra den kom. Vor Elsker, som denne Begyndelse satte i en stille Henrykkelse, blev, uagtet han var forberedt til dette Optrin, fristet til at troe, at hans indvendige Øre var blevet aabnet for hiin Sphærernes Harmonie, hvis Virkelighed de Pythagoriske Vise havde forsikret ham om. I det denne behagelige Lyd mere og mere nærmede sig, saae han Museerne fremkomme af den lille Laurbærskov og Sirenerne af deres Grotter. Danae havde udsøgt de yngste og smukkeste af sine Opvarterinder til at forestille disse Havnymfer, hvilke, ikkun omslyngede af et flagrende Slør af himmelblaa Byssus, hævede sig med Cithare og Fløiter i Haanden op over Bølgerne og blottede med jomfruelig Stolthed deres ulastelige Skjønheder for deres skinsyge Medsøstre. Tritonerne blæste, svømmende omkring dem, i krumme Horn og drillede dem ved deres smaa Overgivenheder, medens Danae midt iblandt Mu-

ſerne nedſteg til Manden af den lille Halvse, og, udmærket ſom Venus blandt Gratierne eller Diana blandt ſine Nymphер, ikke tilſtædede Øiet Frihed til at ſtandſe ved nogen anden Gjenſtand. Et langt ſneehvidt Klædemon, omgivet under den halv blottede Barm med et guldvirket Belte, flagrede i ſmaa bevægelige Folder om hendes Fod; en Krands af Roſer ſlyngede ſig om hendes Lokker, ſom tildeels ſvævede med konſtløs Ynde om hendes Hals; i hendes høire Arm, hvis Hvidhed og Skjønhed ſelv Homers Juno havde kunnet være misundelig over, hvilede en Luth af Elfenbeen. De øvrige Muſer leirede ſig, forſynede med forſkiellige Strengeinſtrumenter, ved hendes Fødder; hun allene blev ſtaaende i en uefterlignelig indtagende Stilling, og hørte paa den Opfordring, de overmodige Sirener ſang hende i Møde.

Man maa tilſtaae, at den Scene, der i dette Øieblik fremſtilte ſig for vor Helt, var ligeſaa lidet ſikket til at lade hans Hjerte ſom hans Sandſer forblive rolige. Imidlertid havde Dánae dog kun til Øiemeed at forberede ham ved Øiet til Ørets Forlyſtelſe, og hendes Stolthed forlangte ingen mindre Triumph, end ved hendes Stemmes og hendes Strengers fortryllende Magt at udſlette dette yndefulde Malerie af hans Sjel.

Hun ventede ſig ikke for meget. Sirenerne ophørte at ſynge, og Muſerne beſvarede deres Opfordring ved en Symphonie, der ſyntes at udtrykke,

hvor

hvor visse de vare paa deres Seier. Efterhaanden forsvandt den Munterhed, der herskede i denne Symphonie; en høitidelig Alvorlighed afløste den; Tonen blev eensformigere, overgik endelig til en dæmpet og dunds Lyd, aftog efterhaanden, og hørtes omsider aldeles ikke mere. En almindelig Forventning syntes at lytte efter, hvad der vilde følge paa denne forberedende Stilhed, da den med eet blev afbrudt ved en indtagende Harmonie, som den skjønne Danaes hurtige og sjelefulde Fingre udlokkede af hendes Luth. En Stemme, der syntes istand til at bortføre Sjelene fra deres Legemer og kalde Døde til Live igjen, om det er os tilladt at laane et Udtryk af den skjønne Laura's Tilbeder *) de indtagende Ord, den dannede. Veddesangens Indhold var en Strid om Fortrinet mellem den Kjerlighed, der grunder sig paa Følelse, og den, der er grundet paa Begjerlighed allene. Intet kunde være mere rørende end det Malerie, Danae fremstilte af det første Slags Kjerlighed. I saadanne Toner, tænkte Agathon, visseligen ikke i andre, sige de Udødelige hinanden, hvad de føle; kun et saadant Sprog er Guderne værdigt! Det forekom ham, som denne Sang ikkun va-

*) Petrarka tilskriver ikke hans Laura's Stemme, men hendes Øine denne Magt.

Poffenti a rischiarar abisso e notti
E torre l' alme à corpi e darle altrui.

Sonnet. 178.

varede et eneste Øieblik, og han blev ganske misfornøiet, da Danae pludseligen taug, og een af Sirenerne, accompagneret af sine Medsøstres Fløiter, var forvoven nok til at torde maale sig med hans Guddinde. Men han blev snart nødsaget til at forandre sine Tanker, da han hørte hende; hvor fordomsfuld han end vat for Muserne, kunde han dog ikke holde sig for at tilstaae sig selv, at der herskede en næsten uimodstaaelig Forførelse i hendes Toner. Hendes Stemme, der ikke kunde overtræffes i Bøielighed og Blødhed, syntes at udtrykke alle de Grader Henrykkelse, der er muelig for den sandselige Kjerlighed; og Fløiternes vellystige Toner ophøiede Fyrigheden i dette Udtryk til en Grad, der neppe lod nogen Forskjel tilovers mellem Efterlignelsen og Sandheden. Dersom de Sirener, den vise Ulysses maatte passere forbi, have sjunget saaledes (tænkte Agathon), saa havde han Aarsag nok til at lade sig binde med Hænder og Fødder til Masten.

Saasnart Forførerinderne havde endt deres Sang, hørtes der en overmodig Klappen paa Vandet, og stødte de smaa Tritoner i deres Horn, for at tilkjendegive den Seier, som de troede at have opnaaet over Muserne. Men disse havde ikke tabt Modet; de fattede sig snart igjen, og istemte en Symphonie, der syntes at være en spottende Efterligning af Sirenernes Sang. Noget derefter forvandlede de Tonen og Tacten og gik over til en Adagio, der lidet efter al-

aldeles udslættede alle Spor af de Indtrykke, Sirenernes Sang kunde have gjort paa Tilhørernes Sjel. En sød Tungsindighed bemægtigede sig Agathon; han hensank i en behagelig Henrykkelse; ufrivillige Sukke undfoer hans Bryst, og vellystfulde Taarer trillede ned af hans Kinder.

Under denne rørende Harmonie opløftede endeligen den skjønne Danae, opfordret af sine Medbeilerinders skinsyge Bestræbelser, sin indtagende Stemme, og anvendte alle Konstens fortryllende Kræfter, for at gjøre Seieren fuldkommen afgjørende for Muserne. Hendes Sang skildrede den sande Kjerligheds rørende Smerter, den melancholske Fornsielse, denne Kjerlighed endog finder i sine virkelige Lidelser, dens bestandige Troskab og den Belønning, den omsider engang høster ved den ømmeste Gjenkjerlighed. Maaden, hun udførte dette paa, eller rettere, det Indtryk, hun derved gjorde paa sin Elsker, overgik alt, hvad man kan forestille sig. Alle hans Sandser vare Øre, medens hans hele Hjerte hensmeltede i de Følelser, der herskede i hendes Sang. Han var ikke saa langt borte fra Danae, at hun jo blev vaer, hvor meget han var ude af sig selv, hvor megen Anstrængelse han maatte anvende, for ikke at styrte sig ud i Vandet, svømme over til hende og betagen af Henrykkelse og Kjerlighed opgive sin Aand for hendes Fødder. Hun blev selv saa rørt ved dette Syn, at hun sage sig nødsaget til at vende Øinene bort fra ham, for at kun-

ne

ne fuldende sin Sang; men hun besluttede og i sit Hjerte, ikke længere at opsætte den Belønning, som hun troede at skylde saa fuldkommen en Kjerlighed.

Endeligen endtes hendes Sang; den accompagnerende Symphonie ophørte, de beskjæmmede Sirener flygtede ind i deres Grotter, Muserne forsvandt, og den forundrede Agathon blev allene tilbage i en sørgmodig Henrykkelse.

Sjette Capitel.

En Afvigelse, der tjener til Forberedelse for det Følgende.

Vi kunne ikke skjule den Forlegenhed, vi finde os satte i ved de Omstændigheder, vi ved Slutningen af det forrige Capitel have forladt vor Helt i De true den ophøiede Caracteer, som han hidindtil med en rosværdig Standhaftighed er bleven troe, og hvorved han med Føie har sat sig i en ikke ringe Anseelse hos vore Læsere, med et Fald, som nødvendigen maa være alle dem, der kræve en fuldkommen Dyd af en Helt, saa meget des anstødeligere, som de efter det, der allerede er foregaaet med ham, naturligviis have kunnet vente sig noget mere af ham.

Hvor stor en Fordeel har ikke Romandigteren i denne Henseende for den, der har forpligtet sig til, uden Fordomme eller Partiskhed, med Fornegtelse af den

Roes

Roes, han maaskee ved at forskjønne sin Caracteer og opløfte det Naturlige til det Underfulde havde kunnet erhverve sig, at forblive Naturen og Sandheden med samvittighedsfuld Oprigtighed usvigelig troe! Naar hiin seer Mueligheden hele grændseløse Verden til frit Brug udbredt for sig; naar hans Opdigtelser ved det Majestætiskes og Overordentliges mægtige Tillokkelser ere sikre nok paa at bringe vor Indbildningskraft paa hans Side; naar endog det mindste Skin af Overeensstemmelse med Naturen er tilstrækkeligt til at overbevise det Underfuldes talrige Venner om deres Mueligheed, ja, naar de lade ham fuldkommen Frihed til endog at omskabe Naturen selv og, som en anden Prometheus, at give det smidige Leer, han danner sine Halvguder og Halvgudinder af, den Skikkelse, han finder for godt eller den Hensigt, han har med os, byder ham: saa seer derimod den arme Historieskriver sig nødsaget til paa en snæver Sti at følge den forudgaaende Sandhed Skridt for Skridt i dens Fodspor, at male enhver Gjenstand saa stor eller lille, saa smuk eller hæslig, som han finder den, at angive Virkningerne saaledes, som de i Følge Naturens uforanderlige Love udflyde af Aarsagerne, og, naar han nu i alle Maader har opfyldt sin Pligt, maa han endeligen finde sig i, at man, naar alt kommer til alt, ikke finder hans Helt mere eller synderlig mere agtværdig, end den sletteste Læser omtrent pleier at anse sig selv.

Naa-

Maaskee der ikke gives noget ubedrageligere Middel til endog med det mindste Forraad Genie, Videnskab og Erfarenhed at blive en berømt Skribent, end naar man giver sig af med at omslæbe Mennesker (thi Mennesker skal det dog være) uden Lidenskaber, uden Svaghed, uden Mangel eller Skrøbelighed gjennem nogle Bind af underfulde Tildragelser i den eensformigste Lighed med sig selv. Inden man veed et Ord deraf er der en flink og færdig Bog, som ved den strænge Sædelæres Tone, ved blændende Sentenser, ved Personer og Handlinger, der alle ere følgeværdige Mønstre, tilsniger sig Bifald af alle de godhjertige Sjele, der finde enhver Bog, som anpriser Dyden, fortræffelig. Og hvad for et Bifald maa nu ikke et saadant Værk kunne love sig, naar Forfatteren er i Besiddelse af den Konst eller Naturgave, at kunne stemme sin Skrivemaade i Besjelelsens Tone, og, forelsket i sin ophidsede Indbildningskrafts skjønne Fostere, at opvække den Fordom om sig, at han er det i Dyden selv. Da vil den mistænkelige Konstdommer forgjeves skrige sig hæs for at godtgjøre, at et saadant Værk er ligesaa lidet noget Beviis paa sin Forfatters Talenter, som der er Verden til nogen Nytte; da vil han forgjeves forestille, hvor let det er at forvandle Definitionerne i et Udtog af Sædelæren til Personer og Epictets Maximer til Handlinger; da vil han forgjeves bevise, at den ufeilbare Beundring af en Fuldkommenhed,

hed,

hed, som man har lige saa liden sand Villie i, som virkelig Evne til at naae, et det høieste, disse gode Folk kunne vente af deres Bestræbelser for at fremme den ulærvillige Verdens Bedste: den visere Dadler er for dem en Zoilus, og kan sige sig lykkelig, om ikke den Dom, han fælder over saa moralsk et Vittighedsværk, terner tilbage paa hans egen moralske Caracteer, og hans Hjernes sunde Tilstand ikke bliver brugt til Beviis paa, hans onde Hjerte.

Med alt det kunne vi dog ikke dølge, at vi efter adskillige Grunde have følt os fristede til denne eneste Gang at gjøre Vold paa den historiske Sandhed og udrede vor Agathon ukrænket, om det end-skulde skeet ved en Deus ex Machina, af den Fare, han befinder sig i. Men da vi derhos toge i Betragtning, at denne eneste poetiske Frihed vilde nøde os til at gjøre saa mange Forandringer i hans følgende Tildragelser, at Agathons Historie derover maatte forlade en Histories Natur, saa besluttede vi at ophøie os over alle de Betænkeligheder, der i Førstningen bragte os til at studse, og overtyde os om, at den Nytte, den forstandige Læser i Tiden kunde finde Leilighed til at drage endog af vor Helts Svagheder, vilde være ulige større, end den usikre Fordeel, Dyden vilde opnaae, om vi satte den skjønne Danae i den Nødvendighed at tænke i Stilhed om ham, hvad den berømte Phryne

ved en vis Leilighed skal have sagt offentligen om den vise Xenocrates *).

Saa hører da, vore smukke Læserinder! (men vogter Dem dog for at være stolte af Deres tryllende Magts Seier) at Agathon — efterat han en Tidlang var bleven allene tilbage i en Sindstilstand, som ikke vor Pensel har Kræfter til at male — enten af egen Tilbøielighed eller efter en hemmelig Tilskyndelse af een eller anden usocratisk Genius — skal have taget Veien hen til en Pavillon, som laae i en liden Lund af Citron-, Granat- og Myrtetræer i den østlige Kant af Haugen, og var opført paa Joniske Piller af Jaspis, — at han, da han her fandt Lys, skal være gaaen ind, have ilet igjennem en Sal og to eller tre mindre Værelser, og endeligen i et Cabinet, som syntes bestemt til Hvile for Kjerlighedsgudinden, have fundet den skjønne Danae sovende paa en Sopha, — at han, efterat han en lang Tid i ubevægelig Henrykkelse havde betragtet hende med en Ømhed, hvoraf den indvortes Følelse overgik i Sødhed al optænkelig legemlig Forlystelse, skal, henreven af sine Følelsers Magt, have været for afmægtig til at holde sig længere for at kaste sig paa Knæ for hendes Fødder, bemægtige sig een af hendes skjødesløs udstrakte skjønne Hænder, og kysse den med en brændende Heftighed, som ikkun

saa

*) At han var en Billedstøtte. Diog. Laert. L. IV. c. 2.

faa Elskere ere istand til at gjøre sig nogen Forestilling om, uden at hun dog skal have vaagnet derved — at han derpaa endnu mindre end før skal have kunnet overtale sig til at snige sig ligesaa uformærkt bort, som han var kommen, og — kort — at Danserinden den lille Psyche (som siden hiin Pantomime aldeles ikke, uden at man veed hvorfor, var nogen Veninde af ham) skal have villet see med sine egne Øine, at at han, — temmelig langt oppe paa Morgenstunden, — med en Mine, som der kunde sluttes meget af, skal have sneget sig ganske allene bag ved Myrtehækkene bort fra Pavillonen.

Syvende Capitel.

Efterretninger til at forebygge en muelig Misforstaaelse. Slutningen af det tredie Capitel. Autor søger at lette sit Hierte.

Dyden er (pleier man at sige efter Aristoteles eller Horaz) Middelveien mellem to Afveie, som lige omhyggeligen maae undviges.

Det er uden Tvivl velgjort, naar en Skribent, der har foresat sig et vigtigere Formaal, end blot at forlyste sine Læsere, ved visse Leiligheder, istedet for mange af de nyere Franskmænds tøilesløse Overgivenhed, bestræber sig paa i beskeden Tilbageholdenhed at efterligne den blufærdige Virgil, som ved en Leilighed, hvor Angolaerne og Versoranderne vilde have

odslet med hele deres Malerkonst, og ikke frygtet for andet, end de ikke skulde være syrige og tydelige nok, — lader sig nøie med at sige os: „At Dido og hans Helt befandt sig allene i en Hule."

Men naar denne Tilbageholdenhed gaaer saa vidt, at den Dunkelhed, den udbreder over en slibrig Gjenstand, kunde give Anledning til Misforstaaelse og Vildfarelse, saa udarter den i vore Tanker til falsk Undseelse, og i dette Fald synes det os raadeligere at trække Forhænget lidet til Side, end af overdreven Beskedenhed at staae Fare for, maaskee at udsætte Uskyldigheden selv for ugrundede Formodninger.

Hvor mistænkelig altsaa Synet af et smukt ungt Menneske for Fødderne af en Danae, som selv i Slummer aander lutter Kjerlighed og Vellyst, med Foie maa forekomme vore Læserinder, saa kunne vi dog ikke undgaae at opholde os endnu i nogle Øieblikke ved denne anstødelige Gjenstand. Man er ved saadanne Leiligheder saa tilbøielig til at give Indbildningskraften Tømmen, at vi vilde gjøre os latterlige, om vi vilde paastaae, at vor Helt den hele Tid, han, efter den lille Danserindes Foregivende, skal have tilbragt i Pavillonen, have holdt sig i den ærbødige Stilling, man i Slutningen af det forrige Capitel har seet ham i. Ja vi maatte endog befrygte, at Folk, som — rigtig nok ikke ere Agathoner, maaskee vilde gaae saa vidt at slutte, at han kunde have

fort

fort sig den dybe Søvn, Danae syntes at ligge i, til Nytte paa en Maade, der i Grunden kun skikker sig for en Faun, og som vor Ven Johan Jacob Rousseau selv ikke ligefrem vilde have billiget, hvor skarpsindig han end i en Note under sit Brev til D'Alembert veed at retfærdiggjøre det, han kalder afnøde et stiltiende Samtykke.

For nu at sætte Agathon i Sikkerhed for alle saadanne uforskyldte Formodninger, maae vi, til Ære for Sandheden, berette, at selv den skjønne Sovendes indtagende Stilling, selv den gunstige Lethed i hendes Paaklædning, som unegteligen syntes at indbyde ham til at tillade sine Øine alt, neppe vilde have overrasket hans Beskedenhed, dersom det havde været ham mueligt at gjøre den mægtige Følelse, der bemægtigede sig alle hans Kræfter, nogen Modstand *). Han overlod altsaa sin Sjel til den fuldkom-

*) I de ældre Udgaver af dette Værk læser man herfølgende Tilsætning: „Vove vi for meget, om vi erklære en saadan Modstand i hans Omstændigheder for umuelig, siden den endog har været umuelig for en Agathon?" Spørgsmaalet synes vel at forvandle denne Erklæring til et Problem; men det falder dog tydeligen nok i Øinene, at det er en blot Vending, for nogenledes at formilde det Udtrykkelige deri. Forfatteren har altsaa følt sig

komneste Salighed for dens ædleste Sands, til Beskuelsen af en Skjønhed, som endog hans idealske Indbildning maatte staae langt tilbage for; og (som ikkun de ville begribe, der kjende den sande Kjerlighed;) denne Beskuelse blev saa reen, saa fuldkommen, saa ubeskrivelig en Tilfredsstillelse for hans Hjerte, at han derover syntes at have forglemt alle Ønsker, alle Ahnelser om nogen større Lykkalighed. Formodentlig (thi med Vished kunne vi ikke dømme derom) vilde ikke Gjenstandens Skjønhed allene, hvor fuldkommen den end var, have gjort denne besynderlige Virk-

sig tvungen til at udelade dette Sted, da det (efter hans nuværende Overbeviisning) indeholder tvende falske Sætninger. Thi for det første er Agathon, hvor store end hans Fuldkommenheder maatte være, kun et enkelt Menneske, hvis Dyd ikke kan gjøres til Maalestok for den menneskelige Naturs moralske Kræfter, og for det andet er det falskt, at Agathon selv ikke kunde have gjort den Modstand, han ikke gjorde, dersom han efter sin Skyldighed havde betjent sig af alle de Kræfter, et fornuftigt og frit Væsen besidder, følgeligen af alle de moralske Hjelpemidler for Dyden, som han virkeligen havde i sin Magt. Den Tilsætning: „i hans Omstændigheder," gjør ikke Paastanden rigtigere; thi Omstændighederne kunne vel formindske Brøden, men ikke undskylde, end sige retfærdiggjøre den.

Virkning. Men denne Gjenstand var hans Elskede. Dette var en Omstændighed, der forstærkede den Beundring, hvormed endog den Koldsindigste nødes til at betragte Skjønheden, med en Følelse, som endnu ingen Digter har været istand til at beskrive, hvor meget det end kan formodes, at den af Erfaring har været de fleste af dem bekjendt. Ikkun denne navnløse Følelse er det, der skiller den sande Elsker fra Satyren, og udbreder et Slags sædelig Gratie endog over det, der hos denne blot er Instincteis eller en animalsk Hungers Værk. Hvilken Satyr vilde i saadanne Øieblikke været istand til at handle som Agathon? — Vaersom og med en Sylphes lette Haand trak han det Silkegevandt, som Amor forrædersk havde skudt til Side, over den skjønne Sovende igjen, kastede sig atter for Fødderne af hendes Sopha, og lod sig nøie med at trykke hendes skjødesløs udstrakte Haand med en Henrykkelse, med en Ømhed, med en Inderlighed, som endog maatte have opvakt en Billedstøtte, til sine brændende Læber.

Hun maatte altsaa omsider vaagne. Og hvor havde hun ogsaa længere kunnet holde sig derfor, da hendes Slummer hidindtil virkeligen kun havde været forstilt? Hun havde af en Nysgjerrighed, der vist i hendes Forfatning kan synes naturlig, villet see, hvorledes en Agathon ved en saadan besynderlig Leilighed vilde forholde sig. Men dette sidste Vevis paa en fuldkommen Kjerlighed, der (hendes Erfaren-

hed

hed uagtet) havde alle Nyhedens Behageligheder for hende, rørte hende saa meget, at hun, overvunden af en uimodstaaelig Følelse, i et Øieblik, hvor hun for første Gang troede at elske og blive elsket, ikke mere var Herre over sine Bevægelser. Hun aabnede sine smukke Øine, Øine, der svømmede i de vellystigste Kjærlighedstaarer, og aabenbarede den henrykte Agathon hans hele Lykke paa en uendelig fuldkommnere Maade, end den mest veltalende Tilstaaelse nogensinde havde kunnet det. O, Calias! (raabte hun endeligen med en Stemme, der satte enhver Nerve i hans Legeme i Bevægelse, i det hun slyngede sin skjønne Arm om ham og trykte den lykkeligste af alle Elskere til sin Barm) hvad giver Du mig ikke for et nyt Væsen! Nyd, o nyd, Du Elskværdigste blandt de Dødelige! den grændseløse Ømhed i sit hele Omfang, Du indgyder mig. Og uden at opholde Læseren unsødvendigen med, hvad hun fremdeles sagde og han svarede, overlade vi her Pensclen til en Correggio og træke os tilbage.

Dog, vi begynde, skjønt for silde, at blive vaer, at vi have undskyldt vor Ven Agathon paa hans smukke Venindes Bekostning. Det er let at forudsee, hvor liden Naade hun vil finde hos den ærværdige og lykkelige Deel af vore Læserinder, som ere sig bevidste, eller i det mindste smigre sig med, at de i lige Omstændigheder vilde have forholdt sig ganske anderledes end Danae. Ogsaa er det langt fra, vi ville

ret

retfærdiggjøre denne alt for amme Nymphe, hvor meget end Kjerligheden veed at besmykke sine Feil. Imidlertid bede vi dog de forommeldte Lucretier om Tilladelse til at maatte slutte dette Capitel med en liden Lærdom, som de formodentligen ikke have beredt sig paa.

Disse Damer (med al den Ærbødighed, vi eve dem skyldige, være det sagt) vilde bedrage sig meget, om de troede, at vi kun havde aabenbaret de Svagheder, saa elskværdig en Skabning, som den skjønne Danae, gjorde sig skyldig i, for at give dem Leilighed til derved at kildre deres Egenkjerlighed. Vi ere virkeligen ikke saa fremmede i Verden, at vi kunne lade os indbilde, at enhver, der vil forarges over vor Danaes Forhold, vilde i hendes Sted været visere. Vi vide meget vel, at ikke alt, hvad der bærer Dydens Præg, er virkelig ægte og uforfalsket Dyd, og at tredsindstyve Aar, eller en vis Figur, ikke giver nogen, eller dog kun en meget liden Ret til at bryste sig storligen af en Dyd, som maaskee ingen har forsøgt at sætte paa Prøve. Kort, vi tvivle med god Grund paa, at de, der dømme ubarmhjertigst om en Danae, vilde i hendes Sted kradse Øinene ud paa en Tilbeder, være sig end han stod en temmelig Deel tilbage for en Agathon. Og om de end gjorde det, saa vilde vi maaskee dog betænke os paa at tilskrive Dyden det, der ligesaa vel kunne være en mechansk Virkning af følesløse Sandser eller et følesløst Hjerte.

Vort

Vort Die er blot henvendt paa Eder, I indtagende Skabninger, som Naturen har skjænket sin skjønneste Gave, Gaven til at behage, — som den har bestemt til at gjøre os lykkelige, men som en eneste lille Uforsigtighed ved Opfyldelsen af denne skjønne Bestemmelse saa letteligen kan sætte i Fare for, ved den agtværdigste af Eders Egenskaber, ved det, der er Anlæg til enhver Dyd, ved Eders Hjertes Ømhed, at blive ulykkelige! Eder allene ønskede vi at kunne overbevise om, hvor farlig den Indbildning er, hvormed Bevidstheden om Eders Uskyldighed smigrer Eder, at det altid skulde staae i Eders Magt at sætte Grændser for Kjærligheden og dens Fordringer. Gid de Udødelige (dersom ellers Uskyldigheden og Hjertets Godhed, som vi haabe, have himmelske Beskyttere) gid de maatte vaage over Eders! Gid de i rette Tid maatte advare Eder for at forlade Eder paa en Ømhed, som, fortryllet af den høimodige Fornøielse at gjøre Gjenstanden for sin Tilbøielighed lykkelig, saa let kan forglemme sig selv! Gid de endeligen i hine Øieblikke, hvor Beskuelsen af de Henrykkelser, som I formaae at sætte os i, kunde besnære Eders Klogskab, maatte hvidske Eder i Øret: At selv en Agathon hverken har Værd eller Følelse nok til at fortjene, at Tilfredsstillelsen af hans Ønsker skulde koste Eder Eders Hjerters Rolighed.

Ottende Capitel.

Hvilken en Tilstand, om den kunde vedvare.

Den skjønne Danae var ikke af dem, der lade det, de gjøre, forblive halvgjort. Da hun nu engang havde besluttet at gjøre sin Ven lykkelig, saa fuldførte hun det paa en Maade, der forvandlede alt, hvad han hidindtil havde kaldt Glæde og Fornøielse, til Drømme og Skygger.

Man erindrer sig formodentlig endnu, at et Slags Nysgjerrighed, eller rettere et lunefuldt Indfald, at forsøge sine Yndigheders Magt hos vor Helt, var i Førstningen den eneste Drivefjæder til de Anslag, hun havde gjort paa hans Hjerte. Det personlige Bekjendtskab opflammede dette Forehavende ved den Smag, hun fandt i ham; og den daglige Omgang, Agathons Fuldkommenheder, og (hvad, der i de fleste Tilfælde, om ikke allene foraarsager, saa dog i det mindste befordrer den qvindelige Dyds Nederlag) hiin forelskede Bevelelses smittende Kraft, som den guddommelige Plato med Rette tillægger de underfuldeste Kræfter, alt dette tilsammentaget forvandlede tilsidst denne Smag til Kjerlighed, til den sandeste, den simmeste, den heftigste Kjerlighed, der nogensinde har fundet Sted paa Jorden. Vor Helt allene var forbeholdt den Ære (om det var en Ære) at indgyde hende en Lidenskab, for hvilken hun, uagtet alt hvad der hidindtil

indtil er os bevidst af hendes Historie, endnu var ligesaa fremmed som en Vestalie. Kort, han, ikkun han allene, var skabt til at overvinde den Modbydelighed, som de almindelige Tilbedere, de skjønne Hyacinther, disse tomhovede Gjekke, som Halvdelen af hendes Yndigheder (efter hendes egen Tilstaaelse) vare spildte for, havde begyndt at indgyde hende for alt, hvad der bar Præg af Kjerlighed.

De fleste af de Naturkyndige, der med Herr Buffon holde for, at det Physiske i Kjerligheden er det Bedste deraf, ville uden Betænkning tilstaae, at Besiddelsen eller (for nøiere at bestemme vort Udtryk efter deres Ideer) Nydelsen af en Danae, i sig selv betragtet, indbefatter det fuldkomneste Slags Fornøielse, vore Sandser ere aabne for. En Sandhed, der, uagtet et Slags stiltiende Overeenskomst om, „at man ikke skal tilstaae den høit, erkjendes saa almindeligen af alle Folkeslag og til alle Tider, at Carneades, Sextus, Cornelius Agrippa og Bayle selv ikke have dristet sig til at drage den i Tvivl.

Endskjønt vi nu ikke have Mod nok til, imod saa ærværdigt et Vidnis, som man har i det hele menneskelige Kjøns eenstemmige Følelse, offentlig at tilkjende de Kjerlighedsforlystelser, der ere Sjelen egne, Fortrinet for hine, saa ville dog ikke saa være enige med os i, at en Elsker, der selv har en Sjel, kun i en meget ufuldkommen Grad vilde finde endog hiin

af

af de nyere Epicuræere saa høit anpriste Forlystelse i Besiddelsen af den allerskjønneste Statue af Kjød og Blod, der kan gives i Verden, og at den ikkun af Hjertets Følelse faaer hiin forunderlige Indtagenhed, som stedse er bleven holdt for en ubeskrivelig Egenskab — til Stoikeren Rousseau, nedlod sig til at skildre den i det fem og fyrgetyvende af den nye Heloises Breve. Uden Tvivl er det Elskere som Saint Preux og Agathon, Elskere, der formedelst deres Følelses Finhed og Fyrighed blive gjorte ligesaa skikkede til at dømme om de legemlige Fornøielser, som formedelst deres Hjertes Ømhed og deres indvortes Sands for det sædelige Skjønne, om de moralske Fornøielser i Kjærligheden — det tilkommer at fælde en afgjørende Dom over det ommeldte Stridsspørgsmaal. Og hvor sandt, hvor naturligt ville ikke disse, om der ellers endnu gives Lige til dem i denne fordærvelige Tidsalder, finde hiint Udraab, som var uforstaaeligere for den animalske Kjærligheds Dyrkere end en Hetruscisk Opskrivt for de Lærde — „O, unddrag mig for stedse disse berusende Henrykkelser, som jeg tusinde Gange vilde give mit Liv for! — Giv mig kun alt det igjen, der ikke er dem, men tusinde Gange sødere end de!"

Den skjønne Danae var saa sindrig, saa stor en Mester i at mangfoldiggjøre sine Gunstbevisninger, at forhøie deres indvortes Værd ved udvortes Indtagenheder, at pryde dem uophørligen med Nyhedens friske Blomster og klogeligen bortjage alt det Ensformige

formige, alt hvad der havde kunnet opløse Fortryllelsen og aabne Veien for Føde og Mættelse, at hun, eller en anden som hun, endog kunde bragt Herr Buffon selv til at forandre sine Tanker om Kjerligheden. Disse lykkalige Elskende behøvede intet, for efter deres Følelse at staae i Salighed ved Siden af Guderne, uden deres Kjerlighed. De forsmaaede nu alle de Forlystelser, som de tilforn havde fundet saa megen Smag i. Deres Kjerlighed udgjorde alt deres Arbeide og alle deres Fornøielser: de følte intet andet, de tænkte paa intet andet, de talede om intet andet med hinanden. Og dog syntes det dem stedse, som de saae hinanden for første Gang, som de sagde hinanden for første Gang, at de elskede hinanden, og naar de ikke havde gjort andet fra den ene Morgenrøde til den anden, saa beklagede de sig endnu over, at Tiden var saa karrig, at den i et Liv, som de for deres Kjerligheds Skyld vilde ønsket udødeligt, førte dem Dage paa Regning, som kun vare Øieblikke for dem. Hvilken en Tilstand, om den kunde vedvare! — udraaber her den Græske Autor.

Niende Capitel.

En mærkværdig Virkning af Kjerligheden, eller om Sjelesammenblandelsen.

En gammel Skribent, som vist ingen vil beskylde for at have behandlet Kjerligheden for metaphysisk, og som vi kun behøve at nævne, for at befrie ham for al Mistanke om det, de materielle Sjele erklære for Platoniske Griller, med eet Ord, Petronius betjener sig, hvorsomhelst et Sted, af et Udtryk, der ganske tydeligen røber, at han ikke allene har holdt en forelsket Sammenblandelse af Sjelene for muelig, men endog for en Omstændighed, der naturligen pleier at være i Følge med Elskovsgudindens Hemmeligheder. At han selv har indseet dette Udtryks hele Styrke, eller tillagt det saa megen Betydning, som vi, kan paa gode Grunde storligen drages i Tvivl. Nok, at vi finde dette Sted af en Hypothese saa gunstigt for os, at vi tro adskillige Phænomener i Kjerligheden ikke vel efter vor Mening uden det kunne forklares, og at vi i Følge den antage: „at der hos sande Elskende i visse Omstændigheder ikke (som een af vore dydigste Digtere mener *) foregaaer et Bytte, men en virkelig Sammenblandelse af Sjelene.

At

*). Bodmer i Noachiden o. a. st.

At undersøge, hvorledes dette er mueligt, overlade vi til de vise og dybsindige Folk, som i stolt Rolighed og salig Fraværelse fra denne sublunariske Verdens Tummel syssselsætte sig med den nyttige Speculation, at lære os, hvorledes alt, hvad der er virkeligt, uden Skade for deres Meninger og Lærebygning, kan være mueligt. For os er det nok, at en Erfaring, der er stadfæstet ved utallige Exempler, sætter det uden for al Tvivl: at det Slags Kjerlighed, som Shaftesbury med første Øie gjør til et Slags Enthusiasmus, og mod hvilket Lucrets af samme Grund med saa megen Iver erklærer sig, virkelig frembringer Virkninger, som ikke kunne afmales bedre end ved det Petroniske Udtryk.

Agathon og Danae, som have givet os Anledning til denne Anmærkning, havde neppe tilbragt fjorten Dage (hvilke rigtig nok efter Kjerlighedens Calender kun 'vare fjorten Øieblikke) i den lyksalige Fortryllelse, vi i forrige Capitel forlode dem i, da den emmeldte Sjelesammenblandelse yttrede sig i en saadan Grad hos dem, at de kun syntes oplivede og besjelede af en eneste fælles Sjel. Virkeligen var der foregaaet saa stor en Forandring i deres nærværende Tilværelse var der, saa stor en Afstand mellem den og den forrige, at Alcibiades ligesaa lidet vilde have igjenkjendt sin Danae, som Præstinden i Delphi sin ulegemlige Agathon. At denne af en speculativ Platoniker var bleven en practisk Aristip; at han havde forbyttet en Philo-

sophie, som sætter den reneste Lyksalighed i Beskuelsen af usynlige Skjønheder, med en anden, der søger den i behagelige Fornemmelser, og disse behagelige Fornemmelser i deres nærmeste Kilder, i Naturen, i vore Sandser og i vore Hjerter, at han af de Guder og Halvguder, han tilforn havde havt Omgang med, ikkun havde beholdt Gratierne og Elskovsguderne tilbage, at denne Agathon, som tilforn kunde aflagt Visdommen selv Regnskab for sine Minuter, for sine Øieblikke, nu derimod var istand til (vi skamme os ved at sige det) at fordrive hele Timer, hele Dage i en kjærlig Drukkenskab, — alt dette, hvor stor Forandringen end er, vil dog synes de Fleste begribeligt. Men at Danae, der havde seet de skjønneste og ædleste Mænd i Asia, der havde seet Forster og Satraper for sine Fødder, der var vant til at glimre som en Stjerne i de yppigste Forsamlinger, at see et Hof af alt, hvad der i Følge Fødselens, Forstandens, Rigdommens og Talenternes Fortrin var berettiget til at stræbe efter hendes Bifald, forsamlet om sig, at denne Danae nu kastede et foragteligt Øie til den store Verden, og ikke fandt noget behageligere end den landlige Simpelhed, intet kjønnere end at vanke om i de grønne Lunde, flette Blomsterkrandse for sin Hyrde, indslumre ved en raslende Kilde i hans Arm, at være forglemt af Verden og igjen forglemme den, — at hun, som den følsomme Kjærlighed tilforn havde været en uudtømmelig

Kilde til vittige og spottefulde Anmærkninger for, nu kunde røres indtil Taarer af Nattergalens samme Klagetoner ved den stille og klare Nat, eller, naar hun fandt sin elskede Agathon sovende i en skyggefuld Løvhytte, kunde blive siddende hele Timer fordybet i kjerlig Forundring og Nydelsen af sine Følelser ubevægelig ved hans Side, uden at tænke paa at vække ham ved et egennyttigt Kys, — at denne Skolarinde af en Hippias, som havde været vant til, ikke at at finde nogen Ting sad, latterligt som Haabet om Udødeligheden og disse søde Drømme om bedre Verdener, som følsomme Sjele saa gjerne pleie at smigre sig med, — at hun nu, spadserende ved Agathons Side i det skumrende Maaneskin, troede sig allerede skilt ved sit Legeme, allerede svævende i Elyseums salige Dale, — at hun midt i Kjerlighedens berusende Glæde kunde fordybe sig i Tanker om Grave og Urner, derpaa trykke sin Elskede smmere til sit Bryst, beskue den stjernefulde Himmel med Forundring, og hele Timer igjennem phantasere om de Udødeliges Glæde, uforgjængelige Skjønheder og himmelske Verdener, — dette var virkeligen **Underværker** af **Kjerligheden**, Underværker, som ikkun en Agathons Kjerlighed, ikkun hiin Sjeleforblandelse, hvorved begges Tænkemaade, Ideer, Smag og Tilbøieligheder fløde sammen til eet, vare istand til at gjøre.

Hvilken af dem, der vandt eller tabte ved denne Sjeleblanding, ville vi overlade til Læserne at afgjøre,

og

og formodentligen vil den ommere Deel her tilkjende den skjønne Danae Fordelen. Ogsaa, mene vi, vil ingen være saa usleben eller saa stoisk at negte, at de vare lykkelige — felices errore suo! — lykkelige i denne søde Fortryllelse, som ikke til at være det, de Vise saalænge have søgt og aldrig have fundet, mangler det mindste andet, end at den ikke (som den Græske Autor her udraaber paa ny) kan vedvare bestandigen.

Agathon.

Sjette Bog.

Fortsættelse af Agathons og den skjønne Danaes Kjerlighedshistorie.

Første Capitel.

Danae faaer et Besøg af Hippias.

Tilfældige Aarsager havde føiet det saaledes, at Hippias havde maattet forlade Smyrna paa nogle Uger, og at hans Fraværelse netop indtraf i den Tid, vor Helts og den skjønne Danaes Kjerlighed steg til den allerhøieste Grad.

Denne Omstændighed havde givet dem fri Raadighed over en Tid, som de ogsaa til Fordeel for Kjerligheden og deres Fornøielse saa vel havde vidst at

føre

sore sig til Nytte. Ingen af Danaes forrige Tilbedere fik Tilladelse til at forstyrre deres Ensomhed, og de Veninder, som hun ellers omgikkes med, havde paa denne Tid saa meget at gjøre med deres egne Anliggender, at de kun bekymrede sig lidet om hendes. Dertil var hendes Ophold paa Landet intet Usædvanligt, og Staden Smyrna's almindelige Genius var Friheden i Valget af Forbindelserne alt for gunstig til, at en Danae (som man desuden ikke krævede den strængeste Dyd af) havde behøvet at frygte for meget haarde Domme over sine, om de endog havde væres bekjendte.

Men Hippias var aldrig saasnart kommen tilbage fra sin Reise, førend han lod det være een af sine første Sorger, i egen Person at forespørge sig om, hvad Fremgang den Plan, han i Fællesskab med hende havde lagt, for at omvende den alt for Platoniske Callias, imidlertid havde havt. Den ualmindelig fortrolige Forbindelse, han i mere end ti Aar havde staaet i med hende, gav ham en fortrinlig Ret til ogsaa at kunne overraske hende, naar hun ellers ikke var tilstæde for nogen anden. Han ilede derfor, saasnart han kunde, til hendes Landgods, og her behøvede han kun at kaste Øinene paa vore Elskende, for at see, hvorvidt det var gaaet med den ommeldte Plan i hans Fraværelse. En vis Tvang, en vis Tilbageholdenhed, et Slags undseelig Frygtsomhed, der, især hos Aspasia's Pleiedatter, næsten forekom ham

latterlig, var det første, der faldt ham i Øinene hos dem begge to. Sand Kjerlighed er (som man for lang Tid siden har opdaget) ligesaa omhyggelig for at skjule sin Lykkalighed, som hiin kolde Kjerlighed, der er et Foster af Kjedsomhed eller Coquetterie, er begjerlig efter at udbasune sin Seier. Men dette var hverken den eneste eller den fornemste Aarsag til den Tilbageholdenhed, som vore Forelskede, al anvendt Møie uagtet, ikke kunde skjule for saa skarpsynet en Forsker. Bevidstheden om den Forvandling, der var foregaaen med dem, Frygten for det comiske Udseende, dette maatte give dem i Sophistens Øine, Frygten for en Spot, hvis ondskabsfulde Ytring de ventede sig ved ethvert Øiekast, ved enhver Smiil, dette var det, der satte dem i Forlegenhed og meddeelte de artigste Ansigter i hele Jonien noget Fortrædeligt, som af enhver anden end ham havde maattet optages for et Tegn paa, at hans Nærværelse var dem ubehagelig.

Hippias antog det for det, det virkeligen var, og da ingen var større Mester i Levemaaden end han, saa syntes han saa lidet at lægge Mærke til, hvad der forégik i dem, spillede saa naturlig den Uopmærksommes og Ligegyldiges Rolle, havde saa meget at fortælle om sin Reise og tusinde andre ligegyldige Ting, og vidste uformærkt at give Samtalen saa fri og munter en Vending, at de vandt tilstrækkelig Tid til at

satte sig igjen og sætte sig i en ganske utvungen Forfatning.

Om Agathon end herved blev saa beroliget, at han virkelig haabede, han havde bedraget sig i sine første Foreſtillinger, saa var det dog langt fra, at den skarpsynede Danae lod sig forblænde af Sophistens Konstgreb. Hun kjendte ham alt for vel til ikke at læse i hans Sjel. Der var ingen Tvivl hos hende om, at det maatte komme til en Forklaring mellem dem; og hun var ikkun urolig over, hvorledes hun skulde undskylde sig for, at hun ved sin Bestræbelse for at omdanne Agathons Caracteer havde opofret sin egen, eller dog en god Deel deraf.

Med disse Tanker havde hun sysselsat sig i den Tid, hun pleiede at tage sin Middagshvile, og endnu var hun ikke ret enig med sig selv om, hvorvidt hun burde fortroe sig til Sophisten, da han traadte ind i Stuen til hende, og med en gammel Vens fortrolige Frimodighed aabenbarede hende, at det blot var Begjerlighed efter at erfare deres hemmelige Anslags Fremgang, der saa snart efter hans Tilbagekomst havde drevet ham til at besøge hende. Callias's Lykſalighed (sagde han til) lyser for levende ud af hans Øine og hans hele Udvortes til, at jeg, smukke Danae! ved noget overflødigt Spørgsmaal skulde søge at forhøie den indtagende Farve paa disse elskværdige Kinder. Men finder Du ham imidlertid værdig til

den

den Mose, Du uden Tvivl har maattet anvende, for at tilveiebringe hans Omvendelse?

Den Mose! saade Danae smilende: jeg forsikrer Dig, at ingen Mose i mit Liv har været mig saa let, som at lade mig elske af den elskværdigste Dødelige, jeg nogensinde har kjendt. Thi deri har den hele Mose bestaaet.

Nei, ikke ganske (afbrød Hippias hende), om Du ellers vil være saa oprigtig, som jeg kan vente af vort Venskab. Jeg er vis paa, han ikke tænkte paa nogen Forstillelse, medens han befandt sig i mit Huus, og den Forandring, jeg bliver vaer hos ham, er saa stor, røber sig saa tydeligen i hans hele Person og har gjort ham saa ukjendelig, at Danae selv, hvor megen Overtalelse der end ligger paa hendes Læber, ikke skal kunne overtale mig til at troe, at en saadan Sjeleforvandling kan foregaae i Søvne. Ingen Tilbageholdenhed, smukke Danae! Virkningerne vidne om deres Aarsager, og et stort Værk forudsætter store Tilberedelser. Naar en Callias bringes dertil, at han rynter sig som en Yndling af Venus, at han dømmer med en Sybarits Tunge om Retternes Nydelighed og Vinenes Velsmag, at han med henrykt Klappen i Hænderne forlanger de vellystigste Modulationer af en rørende Kjerlighedssang igjentagne, og at han ligesaa liaegyldig modtager Bægeret af en Nymphe med blottet Barm, som han kaster sig paa den duunblede Persiske Seng; — sandeligen, smukke

Da-

Danae! dette kalder jeg en Forvandling, som jeg ikke, især i saa kort en Tid, havde troet nogen dødelig Gudinde istand til at frembringe.

Jeg veed ikke, hvad Du vil sige dermed, svarede Danae med en forstilt — adspredt Mine: mig forekommer intet naturligere end alt det, Du her anstiller Dig saa forundret over. Og sæt, Du havde bedraget Dig i Din Dom over Callias: kan det være hans Skyld? Sandt at sige, kan der intet være forskjelligere end den Callias, Du har skildret mig, og den, jeg har fundet. Du lod mig vente en pedantisk Daare, et Æmne til en Comedie, og jeg — Du maa lee af mig, saa meget Du vil, jeg igjentager dog: — Alcibiades var ikke i Live, i sin Skjønheds Foraar elskværdigere end den Mand, Du skildrede mig som en latterlig Mellemting af en Phantast og en Billedstøtte. Dersom der gives nogen Forskjel mellem Agathon og dem, jeg tilforn af Taknemmelighed, Smag eller Lune har viist mig artig imod, saa er den ganske til hans Fordeel, saa bestaaer den deri, at han er ædlere, oprigtigere og smmere, at han elsker mig, istedet for hine ikkun elskede sig selv i mig, at min Fornsielse gjør ham lykkeligere end hans egen, at han besidder det høimodigste og erkjendtligste Hjerte i Forening med de lyseste Aandsfuldkommenheder og med alt, hvad der kan gjøre Omgangen behagelig.

Hvil-

Hvilken en Strøm Veltalenhed! raabte Hippias med en Smil som en Faun: Du taler, ligesom Du skulde holde hans Apologie for mig! Og naar har jeg da vel sagt noget andet? Beskrev jeg ham ikke som et elskværdigt Menneske? Sagde jeg Dig ikke, at han vilde gjøre alle Dine gjøglende Sommerfugle utaalelige for Dig. — Men vi ville ikke trættes, smukke Danae! Jeg seer, at Amor har gjort her mere, end der var ham paalagt. Han skulde ikkun hjelpe Dig at overvinde Callias; men den overmodige lille Pog har anseet det for en større Ære at overvinde Dig selv, at overvinde den Danae, der hidindtil kun har spøget med hans Pile. Bekjend, Danae . .

Ja, faldt hun ham med Heftighed i Ordet, jeg bekjender, at jeg aldrig har elsket, saaledes som jeg nu elsker, at alt, hvad jeg tilforn kaldte Lyksaligheb, neppe engang har fortjent Navn af Tilværelse. Jeg bekjender, Hippias! og jeg er stolt af at bekjende, at jeg føler mig istand til at ofre alt, hvad jeg eier, alle Forlystelser i Smyrna, alle mine Fordringer paa Bifald, alle Forfængelighedens Tillokkelser og alle de Elskere, der gives i Verden, at jeg kunde bortkaste alt som en Nøddeskal, for at leve med Callias i en Straahytte og med disse Hænder, der ikke skulde være for hvide og kjelne dertil, at tillave den Melk, der, naar han kom hjem fra Marken, vilde sma-

ge ham sødere, fordi jeg bød ham den, end Nectar af Elskovsgudindens Hænder.

O, det er noget andet, raabte Hippias, som nu ikke kunde holde sig længere for at bryde ud i en høi Latter: naar Danae taler i denne Tone, saa har Hippias intet mere at sige! Men (føiede han til, efterat han havde tørret sine Øine og bragt sin Mund i Lave igjen) jeg leer virkeligen, min smukke Veninde! i Utide. Sagen er alvorligere, end jeg ved første Øiekast forestilte mig, og jeg frygter nu for ramme Alvor, at Callias, hvor meget han end synes at tilbede Dig, ikke formaaer at elske høit nok, til at fortjene Din Kjerlighed.

Jeg fritager Hippias for denne Frygt, sagde Danae med en spodsk Smiil, som klædte hende saare yndig: det skal være min Sorg. Mig synes, Hippias, som er saa stor en Mester i at slutte fra Virkningerne til Aarsagerne, skulde kunne være ganske rolig i Hensende til, at Danae ikke lader sig fange som en fjortenaars Pige.

Guderne for Glæde og Kjerlighed forebygge, at mine Ord skulde indholde nogen ildespaaende Mening, svarede Hippias. Du elsker, skjønne Danae! Du elskes igjen: ingensinde har Amor forenet noget Par, der var værdigere til at være lykkeligt, der var mere skabt til at gjøre hinanden lykkelig. Udøsmmer alt det Tilokkende, Kjerligheden eier! Drikker uafladeligen ny Henrykkelse af Eders Nectarbæger! Og gid

Eders

Eders misundelsesværdige Fortryllelse maa vare saalænge, som Eders Liv!

Andet Capitel.

En Prøve paa en Elskers Talenter.

I saa venskabelig og sværmerisk en Tone omstemte den behagelige Sophist sit Sprog, da Agathon traadte ind, for at foreslaae dem en Spadseretour i Haugerne, hvorved han havde i Sinde at gjøre sig den Fornøielse, at overraske dem med en hemmelig foranstaltet Forlystelse. Man antog Forslaget, og efterat Hippias havde taget en Række nye Malerier, hvormed Galleriet var blevet formeret, i Diesyn, gik man ned i Haugen, hvor store Blomsterstykker, Spadseregange af høie Træer, smaa Parke, konstige Lunde, Løvhytter og Grotter, efter Persisk Smag, i en behagelig Uorden syntes omstrøede blandt hinanden. Samtalen blev nu ligegyldig igjen, og Hippias vidste at mage det saaledes, at Agathon uformærkt blev forledet til paa hundrede Maader at forraade den nye Vending, hans Indbildningskraft havde taget.

Imidlertid nærmede Solen sig sin Nedgang, da de, ved Indtrædelsen i en liden Skov af Myrthe- og Citrontræer, bleve modtagne med en usynlig Concert,

som

som efterlignede alle Slags syngende Fuglestemmer. Fra hver Green, fra hvert Blad syntes der at komme en anden Stemme, saa fuldkommen var den Musik, der her, ved den konstløse Naturs Efterlignelse i phantaserende Toners forstilte Uorden, frembragte den behageligste Harmonie, man nogensinde havde hørt. Den skjønneste Aftenskumring og Stedets særegne Ynde forenede sig dermed for at udbrede den fuldkomneste Fortryllelse over denne Lystskov. Danae, som paa nogle Uger havde faaet en ganske ny Følelse for Naturens Skjønhed og Indbildningskraftens Fornøielser, saae paa sin Yndling, der anstilte sig ganske uvidende, med et Par Øine, der sagde ham, at det ikkun var Hippias's Nærværelse, der hindrede hende fra at kaste sine skjønne Arme om hans Hals.

I det samme kom der uventet en Flok smaa Elskovsguder og Fauner springende frem af Lunden, hine let bedækkede af flagrende Silkesløer, ivirket efter gjorte Roser, disse nøgne, naar man undtager en Vedbendekrands med gule Roser, som slyngede sig omkring deres sneehvide Hofter og omvandt de smaa forgyldte Horn, som stak frem under deres korte sorte krøllede Haar. Alle disse smaa Genier strøede de skjønneste Blomster for Danae af zirlige Smaakurve, flettede af Sølvtraad, og førte hende dansende hen i Midten af Skoven, hvor Buske af Jasminer, Roser og Acacier dannede et Slags halvcirkelrundt Amphitheater, undre hvilket

der

der var bygt en zierlig Trone af Løvværk og Blomsterkrandse for den skjønne Danae. Efterat hun havde sat sig her, bredte Elskovsguderne et Persisk Teppe ud for hende, medens nogle af de smaa Fauner vare sysselsatte med at opstille Guld- og Cristal-Drikkekar af den smukkeste Dannelse paa Jorden, andre igjen under Byrden af fulde Flasker kom fremkrybende med comiske Miner og Fagter, og i Forbigaaende spottede den vise Hippias ved hundrede smaa Overgivenheder.

Med eet smuttede Gratierne, tre unge Søstre, hvis halv opblomstrede Skjønhed en let Sky af Silkestor snarere syntes at blotte, end misundelig at bedække, frem fra en Myrthehække, der havde skjult dem. De omringede deres Beherskerinde, og medens den første ombandt hendes smukke Tinding med en frisk Blomsterkrands, rakte begge de andre hende knælende de udsøgteste Frugter og Forfriskninger paa Guldfade, ligesom og Faunerne bekransede Hippias med Vedbende og udgjøde vellugtende Salver over hans skaldede Hoved og graanende Skjeg.

Allerede yttrede begge deres Fornøielse over dette smukke Skuespil, som i det Hele udgjorde det blideste Malerie af Verden, da i det samme en kjølen Symphonie af Fløiter, som syntes at nedtone fra Luften, gjorde Selskabet opmærksomt paa en ny forestaaende Scene. Elskovsguderne, Faunerne og Gra-

tier-

klerne vare forsvundne, og lige over for Danae aabnede der sig en Skov scene, for at fremstille Amor i en forgyldt Sky, som blev holdt af Zephyrer over Rosenbuskene En skjelmsk Smiil, der udbredte sig over hans yndige Aasyn, syntes at advare Hjerterne om at vogte sig for at lade sig føre bag Lyset af denne indtagende unge Guds forstilte Uskyldighed. Han sang med den behageligste Stemme, og Indholdet af hans Sang udtrykte hans Glæde over, at han endeligen havde fundet Leilighed til at hævne sig paa den skjønne Danae. „Lig min Moder, Gudinden for Kjerligheden (sang han), hersker hun uindskranket over Hjerterne og aander Kjerlighed rundt omkring sig; besjelet af hendes Diekast, retter Naturen som hendes Gudinde sig efter hende: forsjønnet, naar hun smiler, sørgmodig og falmende, naar hun vender sig fra den! Forladte staae Altrarne i Paphos; ikkun hende søge de Elskendes Sukke, og i det hendes seierrige Øine saare og henrykke ethvert Hjerte omkring hende, leer hun, den Stolte, af mine Pile og trodser med et frit Bryst den Magt, som endog Guder skjælve for. Men længere skal hun ikke trodse! Her er den skarpeste Piil, skarp nok til at saare en Barm af Marmor og tænde de koldeste Sjele i Kjerlighedes-Lue. Skjælv, Du uforsigtige Skjønne! Dette Øieblik skal hævne Amor og hans Moder! Dybt sukkende skal Du fare op som en ung Raa, naar den, slumrende under Roser, føler Jægerens bevingede Piil; smertefuld og trøsteløs

skal

skal Du vanke om i eensomme Skove, og, siddende paa øde Klipper, formere den rindende Bæk med Dine Taarer."

Saaledes sang han og spændte med en skjelmsk Smiil sin Bue; allerede var Pilen lagt an, allerede sigtede han efter hendes Barm; men pludselig foer han tilbage med et høit Skrig, sønderbrød sin Piil, kastede Buen fra sig og ilede med en øm og frygtsom Mine hen til den skjønne Danae. „O, Gudinde! tilgiv mig, (sang han, i det han bedende omfavnede hendes Knæ) tilgiv mig, tilgiv mig, min smukke Moder! Mine Øine have bedraget mig! Hvor let var det ikke at tage Feil! Jeg ansaae Dig for den skjønne Danae."

I det samme, han havde sjunget dette, fremkom igjen Gratierne, Elskovsguderne og de smaa Faunner, for at ende Scenen med Sang og Dans til Priis for den skjønne Danae, som paa saa smigrende en Maade var erklæret til Gudinde for Kjerligheden. Denne overraskende Compliment (som den Gang endnu havde Nyhedens Tillokkelse) syntes at gjøre hende Fornøielse; og den dobbelt forlystede Hippias tilstod, at hans unge Ven havde ret lært at gjøre Brug af sin Indbildningskraft. Tænkte jeg ikke, Callias! (sagde han sagte til ham, i det han klappede ham paa Skuldrene), at en Maaned under den skjønne Danaes Øine vilde helbrede Dig for de Fordomme, hvormed Du var indtaget imod mine Grundsæt-

sætninger? Jeg seer, Du allerede har lært at udøve dem mesterligen."

Den øvrige Deel af Aftenen blev tilbragt paa en ligesaa behagelig Maade, indtil endeligen Hippias (som Dagen derpaa igjen skulde tilbage til Smyrna) blev bragt til Sengs af de smaa Fauner i en Tilstand, hvori han mere lignede Fader Silen end en Viis.

For Agathon var der nu intet saa vigtigt, som at erfare, hvad der havde været Gjenstand for Danaes Samtale i Eenrum med Hippias. Man vil nok undskylde denne Skjønne, om hun ikke drev sin Oprigtighed saa vidt, at aabenbare ham den Forstaaelse, som hun fra først af havde ladet sig trække ind i af Sophisten, og hvorpaa Udfaldet var blevet saa afvigende fra den første Plan. End ikke af den ømmeste og fortroligste Kjerlighed hindres man fra at forbeholde sig smaa Hemmeligheder, ved hvis Obenbarelse Kjerligheden vilde tabe alt for meget. Hun lod sig altsaa nøie med at sige ham: At Hippias havde sagt meget til hans Roes og forsikret, at han havde fundet ham langt mere artig og opvakt, end han tilforn havde været. Det havde forekommet hende, at han havde villet sige mere dermed, end hans Ord i sig selv havde sagt; men hun havde ligesaa lidet tænkt paa at gjøre ham til sit Hjertes Fortrolige, som hun fandt nogen Aarsag til at skjule den Agtelse, man ikke kunde negte Callias's personlige Fortjenester. I

ovrigt havde hun tilskrevet Tiden, som havde svækket Erindringen om hans Ulykker, og den fuldkomne Frihed, han nød i Hendes Huus, den Munterhed, der viste sig hos ham.

Agathon lod sig ikke allene berolige ved denne Fortælling, men da hans Indbildningskraft stedse var vant ved at føre ham videre, end han selv havde i Sinde at gaae, saa følte han sig endog, efterat de en Tidlang havde talet om denne Sag, saa modig og drislig, at han foresatte sig at besvare Hippias's Skjemt, saafremt det oftere skulde falde ham ind at gjøre sig tilgode over hans Venskab med Danae, i den samme Tone: en Beslutning, som (omendskjønt han ikke selv blev det vaer) virkeligen forudsatte en større Uforskammenhed, end en meget længere Reise paa den Afvei, han var kommen paa, burde kunnet give en Agathon.

Tredie Capitel.

Convulsivisk Bevægelse af den opvaagnende Dyd.

Ikkun faa Dage vare forløbne siden Hippias's sidste Besøg, da en Fest, som denne Sophist pleiede at holde hvert Aar, gav ham Leilighed til at sende den skjønne Danae og hendes Ven en Indbydelse. Da de ikke havde noget passeligt Paaskud til at undskylde sig med, saa indfandt de sig den bestemte Dag, og Agathon ankom der med en Munterhed, som gav ham selv Haab om, at han skulde holde sig saa kjek, som de Anfald, han ventede af Sophistens Skalkagtighed, nogensinde kunde kræve det. Hippias havde ikke forglemt noget, som kunde forøge Festens Pragt, og efter det, vi i den anden Bog have forklaret om denne Mands Grundsætninger, Levemaade og Rigdomme, kunne vore Læsere gjøre sig saa store Tanker derom, som de ville, uden at befrygte, at vi ved nogen overflødig Beskrivelse skulle opholde dem fra de vigtigere Gjenstande, som her kræve vor Opmærksomhed.

Under Taffelet havde Agathon ret vel spillet sin Rolle som et vittigt Hoved. Han havde underholdt Selskabet med saa fiin og munter en Skjemt og ved mangen en Leilighed saa tydeligen forraadt de Forestillinger, som hans Sjel blev behersket af, at Hippias ikke kunde holde sig for i et Øieblik, hvor de be-

fandt sig allene, at udtrykke ham sin hele Glæde derover. „Det glæder mig, Callias! (sagde han til ham) at see, Du er kommen ind i vort Laug. Du retfærdiggjør fuldkommen de gode Tanker, jeg ved første Øiekast fattede om Dig; jeg sagde stedse, at en Sjel, der var saa fyrig, som Din, ikkun manglede virkelige Gjenstande, for at borttrækkes uden nogen Møie fra de Chimairer, som Du, endnu for faa Uger siden, syntes fængslet saa overhaands stærkt til."

Til Lykke for den gode Agathon reddede nogle af Selskabets Mellemkomst ham midt i det Svar, han stammende havde begyndt paa; men fra den Urolighed, disse faa Ord af Sophisten havde sat hans Sind i, kunde intet befrie ham. Al den Møie, han anvendte, al den Tidsfordriv, han saae sig omgiven af, alt var for svagt til at udtrække ham af en Forvirring, som endog ved Synet af den skjønne Danae end mere blev formeret. Han saae sig, under Paaskud af en liden Upasselighed, nødsaget til at forlade Selskabet, for at overgive sig i et ofliggende Cabinet til den Mængde Tanker, der med eet stormede ind paa ham og en Tidlang betog ham al Evne til at skille den ene fra den anden. Endeligen fattede han sig dog saa meget, at han kunde skaffe sit beklemte Hjerte Luft ved følgende ofte afbrudte Samtale med sig selv.

„Det glæder mig, at see, Du er kommen ind i vort Laug, sagde han jo? — Er det mueligt? I Hans Laug? — Skulde jeg ligne Hippias? — Hippias,

pias, hvis Grundsætninger, hvis Levned, hvis formeente Visdom for kort siden endnu opvakte saa stor en Afsky hos mig? — Og denne Forvandling er saa stor, at den ikke lader ham beholde nogen Tvivl tilovers? — Gode Guder! hvad er der blevet af Eders Agathon? — Ak, det er desværre alt for vist, at jeg ikke mere er den, jeg var! — Hvorledes? Ere ikke alle de Gjenstande i dette Huus, som min Sjel tilforn vendte sig bort fra med Skræk og Væmmelse, nu blevne mig ligegyldige eller endog behagelige? Disse yppige Malerier, — disse slibrige Nymphер, — disse Samtaler, hvori alt, hvad der bør være Menneskет stort og agtværdigt, bliver sat i et comisk Lys, — denne Tidens Forædelse, — disse mosisommelig udtænkte og langt over Naturens Fordringer drevne Forlystelser, — — Himmel! hvor er jeg! Paa hvad for en steil Brink b finder jeg mig ikke! — Hvilken en Afgrund ligger der ikke under mine Fødder! — O, Danæ, Danae!"

Her taug han, for at give de trøstelige Indtrykke, som dette Navn og de fortryllende Billeder, som vare forbundne dermed, gjorde paa hans af sig selv martrede Sjel, noget mere Rum. Under en pludselig Overgang fra Tungsindighed til Henrykkelse gjennemstreifede den nu alle de Kjerligheds- og Lykksaligheds-scener, der havde gjort de sidst forløbne Dage til Øieblikke for den; og gjennemstrømt af disse Forestillinger med en inderlig Vellyst, kunde eller vilde den

snarere ikke udholde den Tanke, at den i saa misundelsesværdig en Tilstand kunde være nedsunken under sig selv. „Guddommelige Danae! (udbrød den arme Patient i et fordobblet Anfald af den tilbagevendende Tummel) kunde det være en Forbrydelse at elske den fuldkomneste af alle Skabninger? En Forbrydelse at være lykkelig! — I denne Tone vedblev Amor (som Plato meget rigtigen kalder den største af alle Sophister) saa meget mere ubehindret at opmuntre ham, som Egenkjerligheden kom ham til Hjelp og gjorde hans Sag til sin egen. Thi hvad er ubehageligere, end at maatte anklage og fordømme sig selv? Og hvor gjerne høre vi ikke Lidenskabens Stemme, naar den forsvarer sig? Hvor grundig finde vi ikke enhver Skingrund, hvormed den søger at forlede den dømmende Fornuft til en falsk Dom?

Agathon hørte denne bedragerske Forsvarer saa gjerne, at det lyktes den at berolige hans Sind igjen. Uagtet den Forandring, der var foregaaen i hans Tænkemaade, og som han søgte at forestille sig som en Forbedring, smigrede han sig dog med, at der var saa stor, saa væsentlig en Forskjel mellem ham og Hippias, som der nogensinde havde været. Han skjulte sin svage Side bag de Dyder, han troede at være sig bevidst, og beroligede sig endelagen fuldkommen med en idealsk Plan til et med hans egne Grundsætninger overeensstemmende Liv, til

hvil-

hvilket han troede sin elskede Danae allerede saa forberedt, at han nu uden længere Opsættelse kunde fremlægge den for hende. Han vendte og med saa muntert et Aasyn tilbage til Selskabet, at Danae og Hippias selv lode sig nøie med at troe, at hans forrige Anstød maatte tilskrives en hastig ophørt Upasselighed.

Forlystelser fulgte nu saa umiddelbar og saa afvexlende paa Forlystelser, at den overvældede Sjel ikke fik nogen Tid til at gjøre sig selv Regnskab for sine Følelser; og med disse adspredende Fornøielser blev den hele Nat tilbragt indtil Morgenrøden igjen brød frem. Den elskværdige Danaes Nærværelse virkede med al sin fortryllende Kraft paa vor Helt, uden dog at kunne forhindre, at han jo af og til blev betagen af en Adspredelse, hvilken hun, saasnart hun blev det vaer, gjorde sig Umage for at betage ham igjen. De Gjenstande, der tilforn havde krænket hans Sands for det Sædelige, vare her tilstæde i saa stor en Mængde, at det ikke kunde feile, at jo en lønlig Følelse af hans Fornedrelse, midt iblandt de flygtige Fornøielser, hvormed de, saa at sige, henglede over Overfladen af hans Sjel, maatte farve hans Kinder med Skamrødme over hans Forandring: den sande Forløber for den tilbagevendende Dyd.

Dette indtraf især ved en pantomimisk Dans, hvormed Hippias søgte en rum Tid efter Midnat at holde sine af Bacchus for største Delen overvældede Gjæster fra at falde i Slummer. Danserinden, en

ind-

indtagende Pige, der, sin Ungdom uagtet, allerede længe havde været indviet i Cytheres Hemmeligheder, dansede Leda's Fabel, dette bekjendte Mesterstykke af de Gamles ligesaa fuldkomne som yppige Dans-konst, hvis Virkninger Juvenal i en af sine Satirer afskildrer med Træk, der ere mere mærkværdige formedelst deres Styrke, end formedelst deres Sædelighed. Hippias og de fleste af hans Gjæster yttrede en umaadelig stor Fornøielse over Maaden, hvorpaa hans Danserinde efter tvende Floiters vellystige Modulation vidste ved Bevægelsens stumme Sprog at overgaae fra Scene til Scene af denne slibrige Historie til dens endelige Udvikling. Zeuxis og Homer selv, raabte de, kunde ikke male bedre, ikke male tydeligere med Farver eller Ord, end Danserinden ved sine Bevægelser. Fruentimmerne troede at have gjort nok, naar de lode til ikke at give Agt paa dette Skuespil; men Agathon kunde ikke uden megen Moie indslutte det modbydelige Indtryk, det gjorde paa ham, i sig selv. Han stod allerede i Begreb med at sige noget, der ikke kunde have gjort synderlig megen Effect i et saadant Selskab, da just et beskjæmmende Dikkast tilbage paa sig selv og maaskee og Frygten for at opfordre den frække Hippias til en alt for skarp Hævn, qvalte Ordene paa hans Læber og (siden han dog allerede havde ladet nogle Udtryk falde sig af Munden) forvandlede den Dadel, han havde foresat sig at bryde ud i, til en tvungen Bifaldsyttring. Men han havde nu in-

gen

gen Ro paa sig, førend han fik den skjønne Danae overtalt til at liste sig med ham og een af sine Veninder bort fra et Selskab, som Gratierne skamrøde vare bortflygtede fra; og hans Misfornøielse yttrede sig og, medens de vare paa Hjemveien, i en skarp Dom over Sophistens fordærvede Smag; som ikke ophørte, førend de i Dagbrækningen ankom til Danaes Lystgaard, for at hjelpe Naturen, som var saa udmattet af Forlystelser, ved Søvn og Nolighed til Kræfter igjen.

Fjerde Capitel.

En Drøm.

Stoikerne (denne strænge moralske Orden, hvis Tab vi føle os fristede til at kalde med den fortræffelige Montesquieu et Tab for det menneskelige Kjøn *), havde blandt andre Besynderlighe-

*) Si je pouvois un moment ceſſer de penſer que je ſuis chrétien, je ne pourrois m' empêcher de mettre la deſtruction de la ſecte de Zenon au nombre des malheurs du genre humain. Eſprit des Loix. Livre XXIV. Ch. 10.

heder et stort Beareb' om Drømmenes Natur og Bestemmelse. De dreve det saa vidt dermed, at de endog gjorde sig den Umage at skrive Bøger om denne Materie, der i Størrelse ikke gave dem noget efter, hvormed den lærde Verden endnu vore Dage er bleven begavet af nogle vise Munke om den store Konst at prøve og forvise Spøgelser. De inddeelte Drømmene i mange Slags Classer og Arter, tillagde dem deres hemmelige Betydninger, opgave Reglerne dertil og toge ikke i Betænkning at tilskrive de Aander, de havde udbredt over alle Dele af Naturen, en ganske ufeilbarlig Indsigtelse paa nogle Arter af dem. Virkeligen synes de ene og allene i denne Henseende at have rettet sig efter en almindelig Tro, der fra utænkelige Tider har haandhævet sig i alle Tidsaldere og hos alle Folkeslag, og bragt det i Form af en lærd Theorie, der hos deres Oldemødre maa have været en meget usikker Blanding af Tradition, Indbildning og Aandssvaghed. Dette være nu, hvad det vil, saa kan det dog vel neppe negtes: at vi undertiden have Drømme, hvori der findes saa megen Sammenhæng, saa meget, der sigter til vore forbigangne og tilkommende Omstændigheder, at vi, uagtet den liden Tilsætning af Unaturligt og Ubegribeligt der er deri, finde os, formedelst hine Kjendetegn paa Sandheden, tilbøielige til at søge noget Hemmeligt og Forvarslende i denne

Deel

Deel deraf. At tilskrive Aanderne uden for os eller (som Pythagoræerne gjorde) en vis prophetisk Kraft eller Divination hos vor Sjel, som under Sandsernes dybe Slummer har en større Frihed til at udvikle sig, med afgjørende Vished saadanne Drømme, overlade vi til dem, der i fuldkommnere Grad end vi have sat sig i Besiddelse af hiin Lykksalighed, at indsee Tingenes Aarsager, som Lucrets berømmer med saa megen Enthusiasme. Imidlertid have vi dog gjort os det til en Lov, ikke at kaste Foragt paa de gode Raad, for hvilke vi maae takke vore Bedstemødre og Tanter, som, imedens vi vare saa lykkelige at nyde deres indsigtsfulde Opdragelse, under Paaberaabelse af en lang Række Familieexempler pleiede at formane os alvorligen om, ikke at ansee de Advarsler og Vink, der bleve os givne i Drømme, for inteibetydende.

Agathon havde denne Morgen, efterat han omsider i en Virvar af uenige Tanker og Sindsbevægelser var falden i Slummer, en Drøm, som man med nogen Foie kan regne iblandt de smaa Aarsager, der have frembragt store Begivenheder. Vi ville fortælle den, som vi finde den i vort Haandskrivt, og overlade til Læseren at dømme derom, hvad han finder for godt.

Det forekom ham, som han forlystede sig paa en Slette i et Selskab af Nymper og Elskovsguder. Danae var iblandt dem. Med en fortryllende

de

de Smiil rakte hun ham, ligesom Ariadne sin Bacchus, en Skaal med Nectar, hvilken han, stirrende paa hendes Øine, udtømte med Vellyst. Med eet begyndte alt at danse omkring ham. Han dansede med. En Taage af vellugtende Duft syntes rundt omkring at indhylle Tingenes sande Skikkelse; tusinde behagelige Figurer forsvandt, som Sæbeblærer, ligesaa hastig for hans Øine, som de viste sig. I denne Tummel hoppede han en Tidlang omkring, indtil endeligen Taagen og det hele glade Selskab med eet forsvandt for ham. I dette Øieblik følte han sig, som om han var vaagnet op af en dyb Søvn, og da han slog Øinene op, saae han sig paa Spidsen af en bred Klippe, under hvilken en rivende Strøm borrskyllede sine skummende Bølger. Lige over for ham, paa den anden Bredde af Floden, stod Psyche. Et sneehvidt Klædebon flagrede om hendes Fødder; hun stod ganske allene, var bedrøvet og saae paa ham med et Øiekast, der gjennemborede hans Hjerte. Uden at betænke sig noget Øieblik styrtede han sig ned i Floden, arbeidede sig over til den anden Bredde og ilede afsted for at kaste sig for sin Psyches Fødder. Men hun undveg ham som en Skygge; han strakte sine udbredte Arme efter hende, men forgjeves: det var ham umueligt at tilbagelægge det korte Mellemrum, der skilte ham fra hende. Endnu heftede hun stedse sine Øine paa ham; virkelig

Rum-

Kummer talede af hendes Aasyn, og med den høire Haand pegede hun hen til en fraliggende Egn, hvor det forekom ham, han ganske tydeligen kunde skjelne det Delphiske Tempels forgyldte Taarne og hellige Lunde. Taarene strømmede ham ved dette Syn ned over Kinderne. Han strakte sine Arme, bedende og beklemt af uudsigelige Følelser ud efter sin kjære Psyche. Men hun flygtede hastigen bort fra ham hen til en Billedstotte af Dyden, der stod imellem Gruset af et forfaldet Tempel eensom og ufortæret i majestætisk Rolighed paa en ubevægelig Cubus. Denne Billedstotte omfavnede hun, kastede derpaa endnu engang Øiet tungsindig paa ham og forsvandt. Betagen af en ubeskrivelig Angest, vilde han ile efter hende, men pludselig saae han sig nu staaende i et høit Dynd, og den Umage, han gjorde sig for at arbeide sig op, var saa stærk, at han vaagnede deraf.

En Strøm Taarer, som hans bristende Hjerte brød ud i, var den første Virkning af det dybe Indtryk, denne besynderlige Drøm efterlod i hans opvaagnede, men endnu af dette Syn aldeles omgivne Sjel. Han græd saalænge og saa heftigen, at hans Hovedpude blev ganske gjennemblødt af Taarer. Ak, Psyche, Psyche! raabte han af og til, i det han strakte sine over Kors slagne Arme ud, som om han vilde omfavne hendes Billede, og derpaa styrtede der paa ny en Taareflod ud af hans opsvulmede

Øi-

Dine. Hvor er jeg? raabte han atter, og saae sig omkring, som om han blev bestyrtet over at finde sig liggende paa en blød Seng i et Gemak, der var ziret med Persiske Tapeter paa Veggene: — o, Psyche! hvad er der blevet af Din Agathon! — O, ulykkelige Dag, paa hvilken de forhadte Røvere reve mig ud af Dine Arme! — Under saadanne Forestillinger og Udraab stod han op, gik i en heftig Bevægelse frem og tilbage paa Gulvet, kastede sig atter paa Sengen og blev siddende her en lang Tid stum, ubevægelig, fordybet i Tanker og med Øinene stirrende hefstede paa Jorden. Omsider fattede han sig igjen, reiste sig op, klædte sig paa og gik ned i Haugen, for at søge den Rolighed, han trængte til, i de eensomste Egne i Lunden, og overgive sig her til sine Betragtninger over sin Drøm, sin nærværende Tilstand og de Beslutninger, han maatte fatte. Blandt alle de Billeder, Drømmen havde efterladt sig i hans Sjel, var der intet, der rørte ham stærkere, end Forestillingen om, hvorledes Psyche med en alvorlig Mine pegede hen til det Delphiske Tempel og de Delphiske Lunde, disse helligede Steder, hvor de første Gang havde seet hinanden, hvor de saa ofte havde tilsvoret hinanden en evig Kjerlighed, hvor de havde elsket hinanden saa reent, saa dydigen

„som de Udødelige i det hellige Olymp."

Disse Forestillinger havde noget, der var saarende, den Smerte, de gjennemtrængte ham med,

blev

blev saa formildet ved den levende Erindring, der opvaktes hos ham om hans forrige Lyksalighed, at han følte et Slags Vellyst i at overgive sig til den blide Vemodighed, de udbredte i hans Sjel. Han sammenlignede sin nærværende Tilstand med hiin salige Rolighed, der herskede i hans Hjerte, hiin altid smilende Munterhed, hiin blide uskyldige Glæde, som de udødelige Tilskuere havde ydet deres Bifald; og i det han, istedet for at fortsætte Sammenligningen upartisk, uformærkt gav sin Indbildningskraft frit Løb, forekom det ham, som hans Sjel higede efter hiin Elysæiske Rolighed igjen som efter sit medfødte Element. Lad end være, det var Sværmerie, raabte han sukkende, lad end være, det var blotte Drømme, min halv hensovede, halv forgudede Aand underholdt sig med, — hvor saligt et Sværmerie var det dog ikke! Og hvor meget lykkeligere følte jeg mig ikke ved disse Drømme, end jeg siden har følt mig ved alle de larmende Glæder, der trække Sandserne ind i en Vrimmel Vellyster og kun efterlade sig Beskjæmmelse, Fortrydelse og en tungsindig Tomhed i den utilfredsstillede Sjel, naar de ere forbi!

Maaskee vore Læsere af det, der den Gang foregik i vor Helts Sjel, ville spaae sig meget Godt for hans Omvendelse til Dyden igjen. Men med Bedrovelse maae vi tilstaae, at der i hans Inderste rustede sig en anden Sjel, som — være sig enten det var Naturens eller Lidenskabens Stemme, eller det

var

var dem begge, der forenede sig for at forsone ham igjen med sig selv og det Nærværende uden noget Afbræk for hans Egenkjerlighed — om en føie Tid gjorde disse Bevægelser kraftesløse igjen.

I sig selv var det ved den Fyrighed, der caracteriserede alle Ideer og Sindsbevægelser hos dette besynderlige Menneske, neppe mueligt, at den heftige Affect, hvori vi have seet ham, kunde have nogen synderlig lang Varighed. Hans Følelsers Styrke udmattede sig selv. Hans Indbildningskraft pleiede ved saadanne Leiligheder at fortsætte sit Løb i lige Linie, til den fandt sig nødsaget til at vende om igjen. Han begyndte nu at overtale sig selv om, at der var mere Sværmerie, end Sandhed og Fornuft i hans Bedrøvelse. Ved noiere Sammenligning troede han at finde, at hans Lidenskab for Danae retfærdiggiordes tilfulde ved Gjenstandens Fuldkommenhed. Saa fortrinlig hans Delphiske Livs Lykfalighed og hans første uerfarne Kjerligheds uskyldige Glæder kort forud forekom ham, saa uvæsentlig fandt han alt dette nu i Sammenligning med den Lykfalighed, den skjønne Danae havde ladet ham smage i sine Arme. Den blotte Erindring derom satte hans Blod i Lue og hans Sjel i Henrykkelse. Hans anstrængte Indbildning maatte bukke under for Bestræbelsen efter at føle en fuldkommere Glæde. Psyche forekom ham nu, hvor elskværdig hun end maatte være, ikke at have været

be-

bestemt til andet end at udvikle hans Hjertes Fuldsomhed, og derved sætte ham istand til at erkjende den uforlignelige Danaes Fuldkommenheder. At han ved en Drøm, som han, hvor underfuld den end syntes, dog ikke kunde holde for mere end et Paafund af sin Phantasie, havde ladet sig sætte i saa heftig en Bevægelse, dette tilskrev han et Anfald af sit forrige Sværmerie. Det eneste, der endnu foruroligede ham, var den Bebreidelse, han gjorde sig for sin Utroskab mod en Pige, som han havde elsket saa inderligen og som havde elsket ham saa inderligen igjen. Men den Umuelighed, det var, ikke at blive overvunden af den uimodstaaelige Danae (en Ting, hvilken han troede sig ligesaa fuldkommen overbeviist om, som om sin egen Tilværelse) og Tabet af alt Haab om nogensinde mere at finde Psyche igjen (hvilket han uden nøiere Undersøgelse antog for afgjort) syntes ham at have megen Vægt imod denne Bebreidelse. For at befrie sig ganske derfra, faldt han endeligen og paa den Tanke, at hans Forbindelse med Psyche mere havde været broderlig Kjerlighed til en Søster, en blot Sjelekjerlighed, end den Lidenskab, som i egentlig Forstand kunde kaldes Kjerlighed: en Opdagelse, som efter Sammenligningen imellem Symptomerne af begge Slags Kjerlighed, syntes ham uimodsigelig. Disse Forestillinger bleve efterhaanden (især paa et Sted, hvor enhver skyggefuld Løvhytte, enhver Blomsterbænk, enhver Grotte var et Vidne om den

Lyksalighed, han havde nydt) saa levende, at de igjen tilbagekaldte et Slags Rolighed i hans Sjel, dersom ellers den Forblændelse hos den Syge, der i Feberhe-den lader ham indbilde sig, han er frisk, kan fortjene dette Navn. Dog formaaede den ikke at afværge, at der jo endnu den hele Dag igjennem forblev en Levning af Tungsindighed tilbage i hans Sjel. De Billeder af Psyche og Dyden, som han i saa lang en Tid havde været vant til at sammenblande med hinanden, fremstilte sig ideligen paa ny for hans Øine. Forgjeves søgte han ved Adspredelser at forjage dem: de overraskede ham under hans Arbeide og forurolige de ham i hans Forlystelser. Den Ulykkelige! Han søgte at undvige dem, og blev ikke vaer, at netop dette var et aabenbart Beviis paa, at det ikke stod saa rigtigt til med ham, som han søgte at indbilde sig selv.

Femte Capitel.

Et kiært Skridt til en Catastrophe.

Damae elskede alt for ømt til, at den stille Kummer, der udbredte en vis (skjønt behagelig) Tungsindighed over vor Helts smukke Aasyn, skulde kunne blive

blive skjult for hende. Men paa selv samme Grund var hun og for frygtsom til at ile med at spørge ham om Aarsagen til saa uventet en Forandring. Det var let at see, at hans Hjerte maatte lide; men med al den Skarpsindighed, der er Kjerlighedens Øine egen, kunde hun dog ikke blive enig med sig selv om, hvad der vel maatte være Aarsag dertil. Hendes første Tanke var: at den ondskabsfulde Hippias maaskee ved een eller anden for vidt dreven Skjemt kunde være bleven ham anstødelig. Men end ikke det værste, Hippias kunde have sagt, syntes hende tilstrækkeligt til at slaae saa dybt et Saar i hans Hjerte, som hun troede at see deri. Dog, hendes eget Hjertes Interesse bragte hende snart paa en anden Tanke, hvilken hun formodentligen ikke vilde været istand til at fatte, dersom ikke hendes Kjerlighed havde været stærkere end den Forfængelighed, der (som man siger) hos de fleste af Kjønnet er den sande Kilde til det, de udgive for Kjerlighed til os. „Hvorledes, om hans Kjerlighed begyndte at aftage? sagde hun til sig selv. — Himmel! dersom dette skulde være Aarsagen, o, saa vil han snart aldeles ophøre at elske mig!“ — Denne Tanke var alt for skrækkelig for et fuldkommen fængslet Hjerte til at kunne forvises saa snart igjen. Hvor beskeden gjør dog ikke den sande Kjerlighed os! Hun, som havde været vant til at læse sine Yndigheders Seier i alles Øine; hun, som ikke kjendte en eneste blandt de fuldkomneste af sit

Kjøn, som nogensinde endog kun et eneste Øieblik havde forstyret hende i den søde Bevidsthed, hun havde om sine Fortrin, med eet Ord: Danae begyndte nu skjælvende at spørge sig selv: „Om hun ogsaa var elskværdig nok til at holde saa overordentlig en Mands Hjerte i sine Lænker?" — Og om end Egenkjærligheden beroligede hende i Henseende til hendes personlige Værd, saa var hun dog ikke uden Bekymring for, at der maatte være noget i hendes Forhold, hvorved det Besynderlige i hans Tænkemaade eller hans fine Følelse kunde være bleven fornærmet. „Havde hun ikke givet ham for mange Beviser paa sin Kjærlighed? Burde hun ikke have gjort ham Seieren tungere? Var det sikkert at lade ham see den Lidenskab, hun var betagen af, i dens hele Styrke, og gjøre sig Regning paa, hun skulde beholde hans Hjerte, naar hun aldeles overgav ham sit?" — Disse Spørgsmaale vare hverken Subtiliteter eller saa lette at besvare, som mangt et godt Pigebarn, der har ladet sig tilsværege en evig Kjærlighed, og hvis mindste Bekymring det er, om man formaaer at holde Ord, indbilder sig. Den Skjønne indsaae tilfulde, hvor vigtige disse Spørgsmaale virkeligen vare; og alt, hvad hun kunde sige sig selv til Svar derpaa, tilfredsstillede hende langt fra ikke saa meget, at hun jo skulde have fundet det fornødent at udsøge et beleiligt Øieblik til at oplyse sig tydeligen om alle sine Tvivl. I øvrigt var hun meget overbeviist om, at det ikke vilde

fattes hende paa Midler til at raade Bod paa det opdagede Onde, hvori det endog bestod. Heller ikke undlod Agathon den samme Dag endnu at give hende Leilighed dertil.

Tungsindighed og Kummer gjøre Sjelen efterhaanden slov, veemodig og ualmindelig oplagt til ømme Indtrykke og Følelser. Denne Sætning er saa rigtig, at der gives tusinde Kjerlighedsforbindelser i Verden, som ikke have nogen anden Oprindelse. En Elsker mister den Gjenstand, han tilbad. Han udøser sin Kummer for en Veninde, hvis Skjønhed han hidindtil har været ganske ligegyldig for. Hun beklager ham. Han finder sit Hjerte lettet ved at kunne yttre sin Bedrøvelse frit og ubehindret. Hendes Medlidenhed rører ham og opvækker hans Opmærksomhed. Saasnart et Fruentimmer begynder at interessere, opdager man og strax Yndigheder hos hende. Den Sindsbevægelse, de nu begge befinde sig i, er gunstig for Kjerligheden: den forskjønner Veninden og blænder Vennens Øine. Desuden søger Smerten naturligviis Adspredelse, og er tilbøielig til at standse ved alt, hvad der lover den Trøst og Lindring. En dunkel Ahnelse om forestaaende Glæder, Synet af en Gjenstand, der kan berede dem, den gunstige Sindstemning, hvori man seer denne Gjenstand, paa den ene Side, og Forsangeligheden, denne store Driefjæder i det qvindelige Hjerte, Forsømmelsen over,

at

at man seer sig i Stand til at vinde Seier over en Medbeilerinde, det vil sige, at man er elskværdig nok til at erstatte nogen Tabet af Gjenstanden for en heftig Lidenskab, Begjerligheden efter at udslette Erindringen om den, maaskee ogsaa den menneskelige Naturs Godhed og Fornøielsen over at gjøre nogen lykkelig, paa den anden Side: hvor mange Omstændigheder er ikke det, der forene sig, for uformærkt at forvandle Vennen til en Elsker og den fortrolige Veninde til Hovedpersonen i en ny Roman!

I en saadan Sindsforfatning omtrent befandt Agathon sig, da Danae (som havde faaet at vide, at han tilbragte den hele Aften i den eensomste Deel af Haugen) ikke længere kunde holde sig for at opsøge ham. Hun fandt ham halv liggende paa en Græsbænk, støttende sig med Hovedet paa Haanden og tillige saa fordybet i Tanker, at hun blev staaende i nogen Tid for ham, inden han saae hende. „Du er bedrøvet, Cassias!" sagde hun endeligen i en rørt Tone, i det hun heftede sine Øine med Udtryk af medlidende Kjerlighed paa ham. Kan jeg være bedrøvet, naar jeg seer Dig? spurgte Agathon med et Suk, der syntes at besvare hans eget Spørgsmaal? Heller ikke gav Danae ham noget videre

Svar

Svar paa saa forbindtlig en Compliment, men vedblev at betragte ham stiltiende med et sjelefuldt Aasyn og med Øinene staaende i Vand. Han reiste sig og saae et Øieblik paa hende, som om han vilde udforske, hvad der foregik i hendes Sjel. Deres Hjerter syntes at blande sig gjennem deres Øine med hinanden. Elsker Du mig, Danae? spurgte omsider Agathon med en Stemme, som halv var qvalt af Ømhed og Veemodighed, i det han slyngede sin Arm om hende og vedblev at stirre paa hende med Taarer i Øinene. Hun taug i nogen Tid. Om jeg elsker Dig? — var alt, hvad hun kunde sige. Men det Udtryk, den Tone, hvormed hun sagde det, kunde ikke opveies af al Demosthenes's Veltalenhed. O, Danae! svarede Agathon, jeg spørger ikke, fordi jeg tvivler. Men kan jeg af Dine Læber for ofte modtage en Forsikring, som hele mit Livs Lyksalighed er afhængig af? Dersom Du ikke elskede mig, dersom Du kunde ophøre at elske mig! — Hvad er det for Tanker, min kjereste Callias? (afbrød hun ham). Hvor elendig vilde jeg ikke være, om Du virkelig nærede dem i Dit Hjerte! Om Dit Hjerte sagde Dig, at en Kjerlighed som Vores kunde ophøre!

Et Suk, som han ikke kunde skjule, var alt, hvad han formaaede at svare. Du er bedrøvet, Callias! vedblev hun: en lønlig Kummer staaer malet i alle Dine Træk? Du begriber ikke, nei, Du kan ikke begribe, hvad jeg lider, ved at see Din Kummer, uden at vide Aarsagen dertil. Dersom min Formue, min Kjerlighed, dersom mit Liv selv er tilstrækkeligt til at befrie Dig fra den, o, saa tøv intet Øieblik med at aabne Dit Inderste for mig! — Den følelsesfulde Agathon var rørt indtil stum Henrykkelse! Han kastede sine Arme omkring hende, trykte sit Ansigt ind til hendes bankende Bryst, og kunde i lang Tid ikke tale uden ved de Taarer, hvormed han vædede det.

Intet er mere smitsomt end den Affect, der yttres af en Sjel, der er betagen af Følelse. Uden at vide Aarsagen til alle disse Bevægelser, blev dog Danae saa rørt over den Tilstand, hun saae sin Elsker i, at hun, ligesaa stum som han, blandede sympathetisk sine Taarer med hans. Denne Scene, som ikke kan være saa interessant for den ligegyldige Læser, som den var det for det forelskede Par, varede en temmelig Tid. Endeligen fattede Agathon sig og sagde i eet af hine samme Sjelsudbrud, hvori ikke Overlæget har nogen

Deel

Deel og hvorved man ikke har anden Hensigt end at lette sit fulde Hjerte: Jeg elsker Dig saa høit, uforlignelige Danae! og føler saa meget, at jeg ikke kan elske Dig nok, at jeg sandeligen ikke længere formaaer at dølge for Dig, hvem den Callias er, som Du, uden at kjende ret, har anseet værdig til at eie Dit Hjerte. Jeg vil aabenbare Dig mit skjulte Navn og min hele Levnedshistorie, saavidt jeg selv formaaer at see tilbage i den; og naar Du veed alt — thi hvorfor skulde jeg ikke torde aabenbare alt for en Sjel som Din? — saa vil Du maaskee finde det naturligt, at den flygtigste Tvivl, om det kunde være mueligt at tabe Din Kjerlighed, er tilstrækkelig til at gjøre mig elendig.

Danae studsede, som man let kan forestille sig, ved saa uventet en Forberedelse. Hun betragtede vor Helt med en saadan Opmærksomhed, som om hun aldrig havde seet ham før, og forundrede sig nu over sig selv, fordi det ikke for længe siden var faldet hende ind, at der maatte være skjult langt mere under hendes Elsker, end Hippias's Efterretninger og de Omstændigheder, hvori deres Bekjendtskab havde taget sin Begyndelse, gave Formodning om. Hun

tak-

takkede ham paa den ømmeste Maade for den Prøve paa sin fuldkomne Tillid, han vilde give hende, og efter nogle forberedende Venligheder, hvormed hun bestyrkede sin Taknemmelighed, begyndte Agathon følgende Fortælling.

Indhold af anden Deel.

Syvende Bog.

Agathon fortæller sin Ungdomshistorie indtil den Tidspunct, da han fandt sin Fader.

Side.

Første Capitel. Agathons første Ungdom. Noget om Idealer 1

Andet Capitel. Agathon bliver undervist i den Orpheiske Philosophie . . . 6

Tredie Capitel. En animam et mentem cumqua Dii nocte loquantur . . . 9

Fjerde Capitel. Kierligheden i forskjellige Skikkelser. Pythia træder i Theogitons Sted . 20

Femte Capitel. Psyche . . . 23

Sjette Capitel. Pythia's Hensigter udvikle sig 28

Syvende Capitel. Agathon lærer at kiende sin elskede Ubekjendte noiere . . . 35

Ottende Capitel. Et nyt Forseg af Pythia. Psyche bliver usynlig. Agathons sidste Tildragelse i Delphi 45

Niende

Side.

Niende Capitel. Agathon flygter og finder sin Fader. Hvad for et nyt Sving hans Aand tager ved Forandringen i hans Omstændigheder 54

Ottende Bog.

Fortsættelse af Agathons Fortælling fra hans Ankomst til Athenen til hans Bekjendtskab med Danae.

Side.

Første Capitel. Agathon kommer til Athenen, og bestemmer sig til Republikens Tjeneste. En Prøve paa den Vinds besynderlige Natur, som af Horaz kaldes aura popularis . . 71

Andet Capitel. Agathons Lykke og Anseelse i Republiken naaer sin høieste Pynt . 82

Tredie Capitel. Agathon anklages som Statsforbryder 92

Fjerde Capitel. En Paarørende af Agathons Fader gjør ham hans Fødsels- og Arveret stridig. Hans Sindstilstand under disse Gjenvordigheder 99

Femte Capitel. Hvorledes Agathon forsvarer sig for Athenienserne. Han dømmes skyldig og forvises for Livstid Grækenland . 106

Sjette Capitel. Agathon ender sin Fortælling 114

Niende Bog.

Fortsættelse af Agathons og den skjønne Danaes Historie til den første hemmelige Undvigelse fra Smyrna.

Side.

Første Capitel. Et stærkt Skridt til at befrie vor Helt fra hans Fortvillelse . . 121

Andet

Side.

Andet Capitel. Forberedelse til det Følgende. Nye Anslag af Sophisten Hippias . 131

Tredie Capitel. Hippias bliver en Forræder mod sin Veninde Danae . . 139

Fierde Capitel. Følger af det Foregaaende. Agathon forlader hemmeligen Smyrna . 150

Femte Capitel. En liden Afvigelse . 162

Sjette Capitel. Agathon seer sig i Fare for at fadle om igjen. Et uventet Tilfælde bestemmer hans Beslutning . . 170

Syvende Capitel. Betragtninger, Slutninger og Forsætter . . 178

Ottende Capitel. Een eller to Afvigelser . 189

Tiende Bog.

Skilderie af det Syracusiske Hof og det Mærkværdigste der var forefaldet ved samme kort forend Agathon optraadte i Syracus.

Side.

Første Capitel. Syracusanernes, Dionysius's og hans Hofs Caracteer . . 201

Andet Capitel. Dions Caracteer. Anmærkninger over samme . . 208

Tredie Capitel. Et Exempel paa, at Philosophien ligesaavel kan fortrylle som Kierligheden 217

Fierde Capitel. Philistos og Timocrates . 231

Femte

Side.

Femte Capitel. Dionysius's Sindsforfatning. Samtale med Dion og Plato. Følger deraf 246

Sjette Capitel. Konstgreb af Yndlingen Timocrates. Bacchidion. Dion og Plato blive rydede af iVeien . . . 253

Syvende Capitel. Et mærkværdigt Forslag af Philistos. Hvortil en fornem Herre kan bruge Philosopher og vittige Hoveder. Dionysius opretter et Academie af skjønne Aander . 262

Agathon.

Syvende Bog.

Agathon fortæller sin Ungdomshistorie indtil den Tidspunct, da han fandt sin Fader.

Første Capitel.

Agathons første Ungdom. Noget om Idealer.

Jeg var allerede atten Aar, inden jeg kjendte den, jeg havde at takke for min Tilværelse. Opdragen fra min første Barndom i det Delphiske Tempels Gallerier, var jeg vant til at betragte Apollo's Præster med de barnlige Følelser, som vi i den første Alder pleie at udbrede til alle dem, der bære Omsorg for vort Ophold. Endnu medens jeg var et Barn, blev jeg iført den helligede Dragt, der udmærker Guddommens unge Tjenere fra Præsternes Slaver, og bestemt til Templets Tjeneste.

Hvo, der har seet Delphi, vil ikke forundre sig over, at en Dreng, begavet med Følelse, som næsten fra Vuggen af var bleven opdragen der, uformærkt

maatte antage en Sjelsstemning, der udmærkede ham fra de sædvanlige Mennesker. Foruden den særegne Hellighed, som en ældgammel Fordom og den Pythiske Guddoms forestilte Nærværelse, har tillagt de Delphiske Egne, var der ikke et eneste Sted paa Templets Grund, hvor der jo fandtes een og anden ærværdig eller glimrende Gjenstand, eller var forherliget ved Mindet om eet eller andet Underværk. Synet af saa mange underfulde Ting var det første, mine Øine bleve vante til, og Fortællingen om underfulde Tildragelser den første mundtlige Underviisning, jeg nød af mine Foresatte. Ogsaa var dette et Slags Kundskab, jeg behøvede, efterdi min Bestemmelse tildeels skulde bestaae i at forklare de Fremmede, Templet stedse var opfyldt med, de Malerier, Billeder og Billedhugger-Arbeider, og den uudsigelig store Mængde rige Foræringer, der prydede Gallerierne og Hvelvingerne i dette Tempel.

For uvante Øine er maaskee intet saa blændende som Synet af en Skat af Guld, Sølv, Ædelstene, Perler og Elfenbeen, som saa mange Konger, Stæder og rige Privatpersoner i hele Aarhundreder her have dynget sammen. For mig, der var vant til dette Syn, havde en Solons beskedne Billedstøtte mere Indtagende end den overtroiske Andagts prunkende Mindesmærker, hvilke jeg snart kom til at betragte med den samme foragtende Ligegyldighed, hvormed en tilvoxen Dreng pleier at see hen paa det Dukke- og Legetøi, der har fornøiet ham i hans Barndom. Ikke istand til endnu at gjøre

mig

mig noget sandt Begreb om de forgudede Heltes Fortjenester og sande Værd, stod jeg dog ofte for deres Billeder og følte mit Hjerte, i det jeg betragtede dem, betaget af en dunkel Følelse af deres Storhed og opfyldt med en Beundring, som jeg ikke kunde angive nogen anden Aarsag end min indvortes Følelse til. Endnu stærkere Indtryk paa mig gjorde den store Mængde Billeder af de forskjellige Guddomme, hvorved vore Forfædre have forestilt Naturens opholdende Kræfter, den menneskelige Aands mangfoldige Fuldkommenheder og det selskabelige Livs forskjellige Dyder, og som jeg i det Delphiske Tempel og de Delphiske Lunde allevegne fandt mig omgiven af.

Det, jeg erfarede den Gang, skjønneste Danae! har siden efter ofte bragt mig paa Tanken om, hvor stort et Bidrag de skjønne Konster kunde levere til det moralske Menneskets Dannelse, og hvor viselig Grækernes Præster handlede, da de endog optoge Muserne og Gratierne, hvis Yndlinger have gjort dem saa store Tjenester, iblandt deres Guddomme. Religionens sande Fordeel synes, for saavidt som den er et særdeles Anliggende for Præsteordenen, at være afhængig af den Styrke, de Indtrykke have, der gjøres paa os i den Alder, hvori vi endnu ere udygtige til at anstille Undersøgelser. Meddeelte man ikke vore Sjele fra Barndommen af nogen Forestilling om Guderne og deres Tjeneste, og maatte vi, istedet for de usikre og forvirrede, men des mere levende Begreber, som Fabler og Underværkshi-

storier og i den tiltagende Alder Musiken og de dannende Konster bibringe os om de overnaturlige Gienstande, lade os noie med Naturens uforfalskede Indtrykke og Fornuftens Grundsætninger, saa er der megen Formodning om, at Overtroen i dette Fald vilde have større Moie med at fortrænge Fornuften end Fornuften, i den Tilstand, de fleste befinde sig i, har med at fortrænge Overtroen fra det eengang antagne Herredomme. Den største Fordeel, denne har over hiin, er afhængig af, at den forekommer den. Hvor let bliver det den ikke at bemestre sig en umyndig Sjel, naar alle disse fortryllende Konster, som i at efterligne endog synes at overgaae Naturen, forene deres Kræfter for at overraske de henrykte Sandser! Hvor naturligt maa det ikke være at troe paa Apollo's Guddommelighed, ja endog omsider at indbilde sig, at man føler hans Tilstædeværelse og Indflydelse, naar man er opvoxet i et Tempel, hvor det første Syn forkynder et guddommeligt Værk og en guddommelig Vaaning, naar man er vant til bestandig at see en Phidias's Apollo for sig og tilskrive Gjenstandens Natur, ikke Konstnerens Aand det mere end Menneskelige, der beundres saa meget af Kjendere deri!

Saavidt jeg kjender den menneskelige Sjel, forekommer det mig, som der i enhver, der udvikler sig i nogen udmærket Grad, efterhaanden dannes en vis Følelse, som man kalder det idealske Skjønne og som (endog uden at vi ere os det bevidste) bestemmer vor Smag og vore

mo-

moralske Domme og tjener til et almindeligt Model, hvorefter vor Indbildningskraft synes at tegne sine særegne Billeder af det, vi give Navn af stort, skjønt og fortræffeligt. Dette idealske Model danner sig (synes mig) efter de Gjenstandes Beskaffenhed og Sammenhæng, blandt hvilke vi begynde vort Liv. Deraf kommer det (som Erfaringen synes at stadfæste), at der findes ligesaa mange Slags Sandse- og Tankemaader, som forskjellige Stænder og Opdragelsesmaader i det menneskelige Selskab, deraf det Spartanske Heltemod, den Attiske Urbanitet og Asiaternes Svulst; deraf Geometerens Foragt for Digteren eller den spekulerende Kjøbmands Foragt for de Speculationer, den Lærde tilbringer sin Tid med og som forekomme hiin ufrugtbare, fordi de ikke, ligesom hans, forvandle sig til Darikker*); deraf den plumpe Haandværkers grove Materialismus, Somandens usleben Heftighed, Soldatens mechanske Følelsløshed og Landmandens Naturlighed; deraf endeligen, skjønne Danae! det Sværmerie, som den vise Hippias beskylder Din Callias for; dette Sværmerie, som nu maaskee, siden jeg troer at have opdaget den sande Kilde dertil, ikke vil vise sig i saa majestætisk et Lys som tilforn for mig, men som jeg dog ikke desmindre holder for den Sindsbeskaffenhed, der, under visse Indskrænkninger, formaaer at gjøre os lykkeligere, end nogen anden er istand til.

*) En Guldmynt i de Tider.

Andet Capitel.

Agathon bliver underviist i den Orpheiske Philosophie.

Du begriber letteligen, skjønne Danae! at hint phantaserede Model, som jeg nyligen talede om, blandt lutter Gjenstande, der ere ophøiede over den almindelige Natur og tildeels endog ere idealske, maatte selv blive saa usædvanlig abstract og overjordisk, at alt, hvad jeg siden i tiltagende Alder virkeligen saae, var saare meget under det, min Indbildningskraft ønskede at see. I denne Sindstilstand var jeg, da een af Præsterne i Delphi, af Hensigter, som først siden efter lode sig begribe, foretog sig at indvie mig i den Orpheiske Philosophies Hemmeligheder, den eneste, vore Præster bare Høiagtelse for, efterdi den syntes at have Fornuften selv paa sin Side og give Troen; af hvis uforanderlige Anseelse dens egen var afhængig, en fastere Grundvold end Digternes Fabler og den mundtlige Overlevering.

Den Henrykkelse var ubeskrivelig, jeg fandt mig forsat i, da jeg, ledet ved Haanden af denne Stifter af vor Religion og Lærdom, blev indført i Aandernes Rige, og der nu paa en Tid, da Homers og Pindars guddommeligste Malerier havde tabt deres Tillokkelser for mig, midt i den materielle Verden blev aabnet en ny for mig, som vrimlede af lutter udødelige Skjønheder og var beboet af lutter Guddomme.

Jeg var den Gang netop i den Alder, hvori vi, opvaagnede af Barndommens lange Drøm, troe at finde os selv for første Gang, betragte Verden rundt omkring os med forundrede Øine, og ere begjerlige efter at lære at kjende vor egen Natur og den Skueplads, hvorpaa vi see os hensatte, uden at vi selv have gjort noget dertil. Hvor velkommen for os er ikke da en Philosophie, som forener Tilfredsstillelsen af vor Videbegjerlighed med Tilfredsstillelsen af den Tilbøielighed til det Underfulde og den arbeidskye Flygtighed, som er Ungdommen saa egen, besvarer alle vore Spørgsmaale, forklarer alt, hvad der er os ubegribeligt og opløser alle Opgaver, en Philosophie, der saa meget mere sympathiserer med Ungdommens varme og følelsesfulde Hjerter, som den forviser alt, hvad der er følesløst og dødt af Naturen, opfylder ethvert Atom i Verden med levende Væsener og Aander, og udfylder ethvert Øieblik af Tiden med forborgne Begivenheder, der modnes for tilkommende Evigheder! Et System, hvori Skabelsen er ligesaa uudmaalelig som Skaberen, som viser os en majestætisk Symmetrie i Naturens tilsyneladende Forvirring, en uforanderlig Plan i den moralske Verdens Regiering, en eneste Stat i alle Væsenernes utallige Classer og Slægter, en almindelig Forenings-Punct, som alle Tingenes forskjellige Bevægelser sigte til, en tilkommende Guddom i vor Sjel, Meddelelsen paa ny af vor oprindelige Fuldkommenhed i vore Legemers Opløsning, og lyse Udsigter til grænd-

selø-

selvs Lykksalighed i Fremtidens natmørke Afgrunde! — Et saadant System er for skjønt i sig selv, for smigrende for vor Stolthed, for overeensstemmende med vore inderligste Ønsker og væsentligste Drivter, til at vi ikke i en Alder, hvor alt Stort og Rørende har saa megen Magt over os, ved det første Øiekast skulde finde det sandt. Formodninger og Ønsker blive her til saa meget des stærkere Beviser, som vi indbilde os, at vi i Naturens blotte Beskuelse see alt for megen Majestæt, alt for meget Ubegribeligt og Guddommeligt, til at kunne befrygte, at vi nogensinde skulde gjøre os for store Tanker om den. Og, skal jeg tilstaae Dig det, skjønne Danae! selv nu, efterat lykkelige Erfaringer have befriet mig fra denne høit opsvingede Tænkemaade, troer jeg at føle med en indvortes Magt, der gjør Oprør imod enhver Tvivl, at denne Overeensstemmelse med vore ædleste Tilbøieligheder, der taler for den, er Sandhedens ægte Præg, og at der selv i disse Drømme, hvor udskeirende de end synes for det sandselige Menneske, ligger mere Realitet for vor Aand, mere Underholdning og Opmuntring, en rigere Kilde til rolige Glæder og en fastere Grund for Selvtilfredsheden, end i alt det Gode og Behagelige, Sandserne have at tilbyde os.

Men jeg erindrer mig, at det er min Sjels Historie, ikke min Tænkemaades Retfærdiggjørelse, jeg har forbundet mig til at meddele Dig. Det være altsaa nok, at jeg siger, at Orpheus's og Pythagoras's Læresætninger — om Guderne, om Naturen,

om

om vor Sjel, om Dyden og hvad der er Menneskets høieste Gode, bemestrede sig saa aldeles min Sjel, at alle mine Begreber vare dannede efter dette oprindelige Billede, alle mine Tilbøieligheder vare besjelede deraf, og mit hele Forhold, saavelsom alle mine Planer for Fremtiden, stemmede overeens med Planen til et Liv efter disse Grundsætninger.

Tredie Capitel.

En animam & mentem cum qua Dii nocte loquantur!

Præsten Theogiton, som havde opkastet sig til min Mentor, syntes at være meget fornøiet over den overordentlige Smag, jeg fandt i hans høie Lærdomme, og undlod ikke at opflamme min Enthusiasme til en Grad, der, efter hans Tanker, maatte gjøre mig istand til at troe alt og lide alt. Jeg var alt for ung og uskyldig til at fatte mindste Mistanke til hans Bestræbelser, ved hvilke mit eget Hjertes Oprigtighed forudsatte de ædleste Hensigter.

Han havde brugt den Forsigtighed at indlede det saaledes, at jeg omsider af egen Tilskyndelse maatte falde paa at spørge: "Om det ikke var mueligt allerede i dette Liv at faae Omgang med de høiere Aander?"

Denne Tanke sysselsatte mig længe hos mig selv; hvad, jeg ønskede med den største Inderlighed, sandt jeg og omsider mueligt. De første Tiders Historie syntes at bestyrke mit Haab. Guderne havde snart i Drømme, snart i Syner aabenbaret sig for Menneskene; adskillige havde endog nydt den Ære at blive Gudernes Yndlinger. Her havde jeg Exemplet for mig i Ganymedes, Endymion, Adonis og saa mange andre, der havde været elskede af Guder. Jeg udtydede det, Digterne fortalte derom, efter de høie Begreber, jeg havde fattet om de høiere Væsener. Sjelens Skjønhed og Reenhed, Afsondringen fra Gjenstandene for Sandserne, Kjerligheden til de evige og udødelige Ting syntes mig at være det, der havde gjort disse Personer velbehagelige for Guderne og skikkede til at nyde deres Omgang.

Endelig aabenbarede jeg Theogiton mine længe hemmeligholdte Tanker. Han forklarede sig derover paa en Maade, der opvakte min Nysgjerrighed uden at tilfredsstille den. Han lod sig forstaae med, at dette var Hemmeligheder, som han formedelst min Ungdom tog i Betænkning at betroe mig. Dog føiede han til, at Tingens Mueligheed ikke var underkastet nogen Tvivl, og fortryllede mig ganske med det Skilderie, han viste mig af deres Lykkalighed, der bleve af Guderne ansete værdige til at tilstædes hemmelig Omgang med dem. Den hemmeligsfulde Mine, han antog, saasnart jeg forespurgte mig om Midlerne til at bringe

det

det hertil, bevægede mig til at vente roligen, til han selv maatte finde for godt at forklare sig tydeligere derom. Han gjorde det ikke, men gav derimod saa mange Anledninger til at opflamme min Nysgjerrighed, at jeg ikke længe kunde holde mig for at opkaste Spørgsmaale derom paa ny.

Omsider førte han mig engang ind i en Grotte, som laae langt inde i Apollo's Lund, efter en ældgammel Tro blev holdt for en Vaaning for Nympherne, og hvori det Inderste var prydet med deres Billeder i Nicher af Muslingværk. Her lod han mig sætte mig paa en Bænk, som var begroet med Mos, og begyndte derpaa efter en meget lovende Fortale at aabne (som han sagde) Hermes's og Orpheus's guddommelige Philosophies Helligdomme for mig. Utallige religieuse Vaskninger og en stor Mængde Bønner, Regelseactioner og andre hemmelighedsfulde Handlinger, maatte gjøre Begyndelsen til at forberede en Aand, der endnu var fængslet af jordiske Lemmer, til at beskue den himmelske Natur. Og selv derefter vilde vor dødelige Deel ikke være istand til at fordrage den guddommelige Fuldkommenheds Glands, men (som Digterne ved Semeles Historie have ladet sig forstaae med) aldeles fortæres og tilintetgjøres deraf, dersom ikke Guderne vilde indhylle sig i et Slags legemlig Bedækning og ved denne Nedladenhed efterhaanden gjøre os istand til omsider at betragte dem under deres ulegemlige og væsentlige Skikkelse. Disse foregivne Hemmeligheder var jeg eenfol-

dig

dig nok til at holde for ægte. Jeg hørte paa den alvorlige Theogiton med en hellig Gysen, og førte mig hans Forklaringer saa omhyggeligen til Nytte, at jeg hverken ved Nat eller Dag tænkte paa andet end de overordentlige Ting, som jeg om faie Tid skulde komme til Kundskab om.

Du kan let forestille Dig, Danae! om min Phantasie paa denne Tid var ærkeløs. Jeg vilde ikke blive færdig, om jeg skulde beskrive alt, hvad der den Gang foregik i mig, og med hvilken Fortryllelse den i mine Drømme snart forførte mig, til de lykkelige Øer, som Pindar skildrer saa prægtigen, snart gav mig Plads ved Gudernes Gjestebud og snart forsatte mig til de Elysaiske Dale, de salige Aanders Opholdssted.

Saa underligt det end synes, saa vist er det dog, at Indbildningens Kræfter overstige i høi Grad det, Naturen fremstiller for vore Sandser. For at kunne sætte vore Sandser i Henrykkelse er den til sin Tjeneste udrustet med noget, der endog er mere skinnende end Solens Glands, mere behageligt end Foraarets søedeste Dufter; den har nye Skikkelser, høiere Farver, fuldkomnere Skjønheder, hurtigere Foranstaltninger, en ny Forbindelse mellem Aarsagerne og Virkningerne, andre Tidsrum; — kort, den skaber en ny Natur og forplanter os virkeligen til fremmede Verdener, der blive regierede efter ganske andre Love end den, vi leve i. I vor første Ungdom ere vi endnu for ubekjendte med vort eget Væsens Drivefjædre til at indsee tydeligen,

gen, hvor naturlig denne Indbildningskraftens tilsyneladende Magie virkeligen er. I det mindste var jeg den Gang lettroende nok til at tilskrive en overnaturlig Indflydelse dette Slags Drømme og anse dem for et Slags Forbud for de underfulde Ting, som jeg haabede med det første ogsaa vaagen at erfare.

Da jeg nu i Følge Theogitons Forskrivt havde tilbragt fulde otte Dage med hemmelige Ceremonier, Indvielses-Renselser og en uafladelig Anstrængelse for at bortdrage mine Tanker fra alle udvortes Gienstande, og jeg nu holdt mig berettiget til at vente noget mere, end der hidindtil var skeet for mig, begav jeg mig langt ud paa Natten, medens alting sov, hen til Nymphernes Grotte. Efterat jeg havde oplæst en Mængde selsomme Sange og Anraabelsesformularer, støttede jeg mig, med Ansigtet vendt imod den fulde Maane, med Ryggen til den omtalde Bænk og overgav mig til Foreſtillingen om, hvorledes jeg vilde blive til Mode, om Luna steg ned fra sin Sølvsphære og gjorde mig til sin Endymion. Midt i disse udsvævende Foreſtillinger, under hvilke jeg efterhaanden begyndte at falde i Slummer, blev jeg pludseligen vækket af en behagelig Musik, som i nogen Afstand syntes at svæve over mig, og — som jeg snart erkjendte — kom fra det Slags Strængespil, som man pleier at tillægge Apollo. Et naturlig stemt Menneske vilde der have forekommet, som han hørte et smukt Stykke af en færdig Haand, og da havde han heller ikke kunnet bedrage sig. Men i den Forfatning, jeg den Gang be-

befandt mig i, havde jeg maaskee holdt et Chor Frøers Qvækken for en Sang af Muserne. Den Musik, jeg hørte, rørte, fængslede og henrykte mig; den overgik i Følge min indbildte Fornemmelse (thi Phantasien har og sine Fornemmelser) alt, hvad jeg nogensinde havde hørt; kun Apollo, Harmoniens Fader, hvis Luth havde lært Sphærerne Harmonier, der endog formaaede at forlyste Guderne, kunde frembringe saa overjordiske Toner. Min Sjel syntes at være skilt ved Legemet og at svæve, forvandlet til lutter Øre, over Skyerne; men i det samme ophørte pludseligen Musiken og lod mig blive siddende i en Vrimmel forvirrede Tanker og Sindsbevægelser, der forbød mig den hele Nat igjennem at faae Blund i mine Øine.

Dagen efter fortalte jeg min Lærer, hvad jeg havde hørt. Han syntes ikke at sættes i nogen synderlig Forundring derover: dog indrømmede han, efterat han havde forespurgt sig om alle Omstændighederne, at det kunde have været Apollo eller een af Muserne. Du vil smile, Danae! naar jeg tilstaaer Dig, at jeg, hvor ung jeg end var, og uden at være mig selv bevidst hvorfor, heller havde seet, det havde været een af Muserne. Jeg forsømte nu ikke Nat for Nat at indfinde mig i Grotten for at høre den Muse, jeg troede det var, paa ny. Men min Forventning bedrog mig; det var Apollo selv. Efter nogle Nætter, hvori jeg maatte lade mig noie med Cypresstrænymphernes stumme Nærværelse, forkyndte et klart Skin, som med eet faldt

ind

ind i Grotten og formedelst det almindelige Mørke og mit Sværmerie forvandlede sig til et overjordisk Lys, een eller anden overordentlig Begivenhed. Dom nu, hvor bestyrtet jeg blev, da jeg midt om Natten saae Dagens Gud, som for min Skyld havde revet sig los af den skjønne Thetis's Arme, siddende for mig paa en klart skinnende Sky. Gyldne Lokker flagrede om hans hvide Skuldre, en Krone af Straaler prydede hans Isse, et Solv-Klædemon bedækkede hans Legeme og tindrede af tusinde Ædelstene, og en Lire af Guld hvilede i hans venstre Arm. Min Indbildning føiede her til, alt hvad der i øvrigt behøvedes for at vise mig en fuldkommen idealsk Skjønhed. Men Bestyrtelse og Ærbødighed tillode mig ikke at see den guddommelige Apollo i Ansigtet. Jeg troede, det vilde blænde mig, og jeg ikke vilde være istand til at udholde Glandsen af Øine, der udbredte Lys over den hele Verden. Han talede til mig. Han yttrede sit Velbehag med min Tjeneste og den brændende Begjerlighed, hvormed jeg, med Foragt for de jordiske Ting, lagde mig efter de himmelske. Han opmuntrede mig til fremdeles at følge denne Vei og overgive mig lidende til de Udødeliges Veiledning. Han forsikrede mig, at jeg var bestemt til at formere Antallet af de Lykkelige, som han i Særdeleshed havde værdiget sin Bevaagenhed. Og ved at sige disse sidste Ord forsvandt han saa pludselig, at jeg ikke kunde see, hvorledes det gik til. Men saa indtaget, som min Sjel var, kunde og

denne

denne Apollo gjerne spillet sin Rolle mindre mesterlig, uden at der havde opsteget nogen Tvivl hos mig om hans Guddommelighed.

Theogiton, som jeg aflagde Regnskab for dette Syn, ønskede mig til Lykke, og fortalte mig saa mange herlige Ting om de gamle Helte af vor Nation, der fordum havde været Gudernes Yndlinger, og nu som Halvguder selv havde deres Altare og Præster, som han holdt fornødent til at gjøre min Forblændelse fuldkommen. Tilsidst forglemte han ikke at forklare mig, hvorledes jeg havde at forholde mig, naar Apollo nu paa ny engang viste sig for mig. Især formanede han mig om at tilbageholde min Dom over alt, at vogte mig for at forundres over nogen Ting, og bestandig lade den Forskrift af vor Philosophie være mig i Erindring, "der fordrer en fuldkommen Overgivelse af os, naar Guderne skulle virke paa os." Man maatte netop være saa uerfaren, som jeg var, for ikke at formode en Slange under disse Blomster. Intet uden Udviklingen af denne hellige Maskering kunde aabne mine Øine. Jeg kunde umueligen af mig selv falde paa den Mistanke, at en Guddoms Tilbøielighed kunde grunde sig paa Egennytte. Jeg havde tvertimod gjort mig Haab om at drage de største Fordele for min Videlyst af den, og blive begavet med overnaturlige Fuldkommenheder. Apollo's Erklæringer satte mig endelig i Forundring, og hans Handlinger gjorde det endnu mere. Tilsidst opdagede jeg, hvad Du formodentligen længe har forudseet,

seet, at den forstilte Gud ikke var nogen anden end Theo-
giton selv. Denne forandrede nu, saasnart han saae
sig vebet, sit forrige Sprog med eet, og søgte at over-
tale mig til at troe, at han ikke havde spillet denne Co-
medie, uden for desbedre at kunne overbevise mig om,
at Theurgien, som han havde seet mig saa indtaget af,
var lutter Blændeværk. Han udledede den Slutning
heraf: at alt, hvad man sagde om Guderne, var kun
Opdigtelser af listige Hoveder, for dermed at lokke Fruen-
timmere og lettroende unge Mandfolk i deres Garn;
kort, han forglemte intet, som den usædeligste Liden-
skab kunde indgyde en skamløs Gudsbespotter, for ikke
at have gjort sig forgieves Møie med saa vel udtænkt
og saa konstig lagt en Plan til at forføre mig. Jeg be-
breidede ham hans Nedrighed med en Heftighed, der
gjorde mig stærk nok til at rive mig løs fra ham. Da-
gen efter var han fræk nok til at besørge sine aandelige
Forretninger med den samme hyklerske Andagt, hvor-
med han hidindtil havde ført mig og alle andre bag Ly-
set. Han lod sig ikke mærke med den mindste Foran-
dring i sin Opførsel mod mig, og syntes saa aldeles at
have forglemt alt det Forbigangne, som om han havde
udtømt den hele Lethe Flod. Denne Adfærd forøgede
meget min Urolighed. Det var mig endnu umueligt
at begribe, at der kunde gives Folk, som midt under
Lasternes Udsvævelser formaaede at beholde Rolighed og
Tilfredshed, Uskyldighedens naturlige Ledsagere. Men
faa Tid derefter befriede denne Bedragers Uforsigtig-

hed mig fra den Frygt, jeg siden Historien i Grotten havde svævet i. Theogiton forsvandt i Delphi, uden at man kom efter den egentlige Aarsag dertil; men af det, man hviskede hinanden i Ørene, udledede jeg dog, at Apollo endeligen maatte være bleven kjed af at lade sin Rolle spille af en anden.

Disse Tildragelser bragte mig naturligviis paa mange nye Betragtninger, men min Hengivenhed til det Underfulde og mine Yndlingsideer tabte intet derved. Tvertimod vandt de endog, da jeg nu indsluttede dem i mig selv og ikkun gjörde de Udødelige til Vidner paa, hvad der foregik i min Sjel. Jeg vedblev at lade deres Forbedring efter den Orpheiske Philosophies Grundsætninger være min Hovedbestræbelse. Jeg begyndte nu at troe, at der ikke kunde gives uden en idealsk Forbindelse mellem de høiere Væsener og Menneskene. Intet uden vore Sjeles Reenhed og Skjønhed, tænkte jeg, kan gjøre os yndet af hiin ubeskrivelige, almindelige og høieste Aand, hvoraf alle de andre, ligesom Planeterne af Solen, faae deres Lys og den hele Natur sin Skjønhed og uforanderlige Orden; og i Overeensstemmelsen af alle vore Kræfter, Tanker og lønligste Tilbøielighe-der med den synlige og usynlige Verdens Beherskers store Hensigter og almindelige Love fandt jeg den sande Hemmelighed, man behøver at opdage for at komme i den Forening med ham, der er et udødeligt Væsens naturlige Bestemmelse og maa være det sidste Maal for alle dets Ønsker. Begge Dele, saavel Sjelens Reenhed og

Skjøn-

Skjønhed som dens Virksomheds nøiagtige Overensstemmelse med Væsenernes Lovgivers Hensigter, troede jeg sikrest at bringe det til, naar jeg flittigen betragtede Naturen, hvilken jeg nu forestilte mig som et Speil, fra hvilket det Væsentlige, Uforgjængelige og Guddommelige kastede sine Straaler tilbage i vor Aand og efterhaanden gjennemtrængte og opfyldte den, ligesom Solen den Vanddraabe, den kaster sine Straaler paa. Jeg overbeviste mig om, at en uophørlig Beskuelse af den Viisdom og Godhed, der aabenbarer sig saavel i enhver enkelt Deels særegne Natur heri Skabelsen, som i det Heles Plan og almindelige Oeconomie, var et ufeilbarligt Middel for os til selv at blive vise og gode. Jeg udførte alle disse Grundsætninger. Enhver ny Tanke, der udviklede sig i mig, blev til en Følelse i mit Hjerte, og saaledes henlevede jeg nogle lykkelige Aar i en rolig og tilfreds Sindstilstand, som jeg aldrig vil erindre mig uden med en veemodig Fornøielse, uvidende om (og lykkelig ved denne Uvidenhed) at denne Tilstand ikke kunde vedvare, efterdi den modnende Alders Lidenskaber og (om disse ikke havde Sted) vor uundgaaelige Indvikling i de menneskelige Tings Omvexling ikke tilstæde denne indvortes Rolighed og Tilfredshed en Varighed, som ikke kan finde Sted uden hos ulegemlige Væsener.

Fjerde Capitel.

Kjerligheden i forskjellige Skikkelser. Pythia træder i Theogitons Sted.

Imidlertid havde jeg naaet mit attende Aar og begyndte nu, under de behagelige Følelser, som min Tankemaade og mine Foretagender syntes at være en uudtømmelig Kilde til, at føle en Tomhed i mig, som ikke ved nogen Idee vilde lade sig udfylde. Jeg betragtede Naturens mangfoldige Scener ligesom med nye Øine; dens Skjønhed havde noget Rørende for mig, som jeg ikke tilforn havde fornummet paa denne Maade. Fuglenes Sang syntes at sige mig noget, som den aldrig forhen havde sagt mig, uden at jeg dog vidste, hvad det var; og de ny udsprungne Skove syntes at indbyde mig til i deres Skygge at overgive mig til en vellystig Tungsindighed, som jeg ofte, midt i de høieste Betragtninger, mod min Villie blev overvældet af. Efterhaanden henfaldt jeg til en blødagtig Uvirksomhed. Det forekom mig, jeg hidindtil kun havde været lykkelig i Indbildningen; mit Hjerte følte Længsel efter en Gjenstand, i hvilken jeg i Virkeligheden kunde nyde hine idealske Fuldkommenheder, som jeg hidindtil kun havde forlystet mig med ligesom ved et Gjestebud i Drømme.

Den Gang fremstilte Venskabets Behageligheder sig for mig med en Heftighed, som jeg hidindtil aldrig havde følt: en Ven (indbildte jeg mig) vilde tilfredsstille, denne hemmelige Længsel i mit Hjerte. Min Phan-

Phantasie udmalede sig en Pylades, og mit længselfulde Hjerte bekrandsede dette skjønne Billede med alt, hvad der forekom mig elskværdigt, endog med hine udvortes Behageligheder, som i mit System udgjorde Dydens naturlige Zier. Jeg søgte denne Ven blandt den blomstrende Ungdom, der omgav mig. Mere end eengang troede mit skuffede Hjerte at have fundet den; men en kort Erfaring overbeviste mig endog alt for snart om min Vildfarelse. Blandt det store Antal udsøgte unge Mennesker, der bare Guddommens Livree i Delphi, var der ikke en eneste, som Naturen havde dannet saa overeensstemmende med mig, som mine subtile Begreber krævede det.

Paa denne Tid traf det sig, at jeg havde den Ulykke at indgyde Overpræstinden en Tilbøielighed, der stred ligesaa meget imod hendes hellige Stand som imod hendes Alder. Allerede i rum Tid havde hun behandlet mig med en udmærket Godhed, hvilken jeg ansaae for et Beviis paa hendes moderlige Hjertelaug og belønnede med al den Ærbødighed, som jeg var Apollo's Fortrolige skyldig. Forestil Dig, skjønne Danae! hvad for et Model til en Billedstøtte af Forundringen, der blev af mig, da saa ærværdig en Person nedlod sig til at aabenbare mig, at al den Fortrolighed, jeg forudsatte mellem hende og Apollo, var for afmægtig til at sætte hende ud over de almindeligste Evadøttres Svagheder. Den gode Dame var allerede i den Alder, hvori det vilde være latterligt at prøve paa at gjøre en ung Med-

bei-

beilerinde en nogenlædes erfaren Mands Hjerte stridigt. Men til at give et saadant ungt Menneske uden Erfaring, som hun med god Grund ansaae mig for, de første Lectioner, kunde hun dog uden overdreven Forfængelighed troe sig indtagende nok. Forestil Dig en saadan Figur, som man pleier at give den blonde Ceres, et Par store sorte Øine, under hvis antagne Alvorlighed der fremblussede en vellystig Ild, en ualmindelig Omsorg for sin Person, og den listige Konst at ophøie sine Yndigheder ved den aandelige Dragts strænge Sædelighed, forenede med Levningerne af en forhen berømt Skjønhed, saa vil det falde Dig let at indsee den Fare, min Ungdoms Uerfarenhed ved hendes Efterstræbelser svævede i.

Uden Tvivl maa det have kostet hende Møie at overvinde de første Vanskeligheder, et Fruentimmer, der opvækker mere Ærbødighed end Kjerlighed, finder i de haardnakkede Fordomme, hun maa forudsætte hos et ungt Menneske paa atten Aar. Hendes Stand tillod hende ikke at forklare sig tydelig, og min Uerfarenhed tillod ikke mig at forstaae det Sprog, hun var nødsaget til at betjene sig af. Vel bruger man ellers ingen anden Læremester end sit Hjerte til dette Sprog; men ulykkeligviis talede mit Hjerte intet til mig for hende. Til ikke tusinde Gange at opgive det Forsæt, at gjøre et ungt Menneske, der var sammensat af lutter Ideer, sine Hensigter begribelige, hørte der ikke mindre end en bedaget Præstindes længe øvede Taalmodighed. Og desuagtet

fandt

fandt hun sig dog omsider nødsaget til at betjene sig af det eneste Konstgreb, som man under saadanne Omstændigheder kan love sig nogen Virkning af. Hun besad endnu Yndigheder, der kunde blænde den Uerfarnes uvante Øine. Den Forvirring, hvori hun ved det første Forsøg af dette Slags satte mig, forekom hende som et godt Forvarsel, og maaskee havde hun bedraget sig mindre i sine Forventninger, dersom ikke en Omstændighed, som hun ikke vidste noget af, havde givet mit Hjerte en mere end almindelig Styrke.

Vor Dyd eller snarere visse moralske Handlinger, der lade til at udrinde fra saa ædel en Kilde, have meget ofte hemmelige Drivefjædre, som, i Fald de bleve seete, vilde berøve os, om ikke al Fortjeneste, saa dog en betydelig Deel deraf. Hvor let er det ikke at imodstaae Fristelsen af en Lidenskab, naar en stærkere standser Udbrudet deraf!

Femte Capitel.

Psyche.

Kort førend den skjønne Pythia gjorde det ommeldte Forsøg, indfaldt Dianafesten, hvilken man i Delphi holder med al den Høitidelighed, som man troer at skylde Apollo's Søster. Alle de Jomfruer, der ere over fjorten Aar, fremstille sig derved i sneehvide Klæder, med frit flagrende Haar, Hovedet og Armene omvundne

ne med Blomsterkrandse, og synge Hymner til den uskyldige Gudindes Ære. Endog gamle halvbrustne Øine oplives ved Synet af saa talrig en Mængde unge Skjønheder, hos hvilke Ungdommens friske Blomster kun er den mindste Yndighed. Dom selv, skjønne Danae! om vel den, som endog en blomsterrig Mark formaaede at sætte i et Slags Henrykkelse, ved et saadant Optrin kunde forblive urørt. Mine Øine streifede i en følende Forvirring om iblandt disse indtagende Skabninger. Men snart bleve de heftede paa en Pige, som ved første Øiekast forbød mit Hjerte ethvert Ønske om at see nogen anden end hende. Maaskee vilde mangen en anden neppe lagt synderlig Mærke til hende blandt saa stor en Mængde Skjønheder. Den skjønneste Vext, de regelmæssigste Træk, den reneste Ungdomsfarve og et Haar, hvis bølgende Lokker flagrede ned til Knæerne, alt dette havde hun tilfælles med alle de andre tilstedeværende Piger. Mange overgik hende endog i een eller anden Skjønhed; og dersom en Maler skulde sagt, hvem der var den Smukkeste i den hele Folkesamling, saa vilde hun maaskee bleven forbigaaet. Men mit Hjerte domte ikke efter Konstens Regler. Jeg følte eller troede at føle (hvilket altid i Henseende til Virkningen er eet), at intet kunde være elskværdigere end denne unge Pige. Det faldt mig ikke ind at sammenligne hende med de andre; hun udslettede alt andet af mine Øine. Saaledes (tænkte jeg) maatte Uskyldigheden see ud, naar den, for at blive synlig, laante Skabning

af

af en Gratie; saa rørende maatte man tænke sig dens Ansigtstræk, saa rolig og tilfreds dens Øine, saa blid enhver Smiil paa dens Kinder, saa yndige dens Øiekast, dens Gang og enhver af dens Bevægelser. Dette Øieblik frembragte en Forandring i min Sjel, der siden efter, da jeg blev istand til at betragte min Tilstand, forekom mig som en Overgang til en ny og fuldkomnere Tilværelse. Men den Gang var jeg alt for betagen af Følelser til at see, hvad der foregik i mig. Min Henrykkelse steg til en saadan Grad, at jeg ikke saae noget mere af dette pragtfulde Optog, og først, efterat alting var forsvundet mig af Syne, blev jeg, som af et pludseligt Stød, bragt til mig selv igjen. Nu havde jeg Møie med at overbevise mig om, at jeg ikke var opvaagnet af een af de Drømme, hvori min Phantasie, henflyttet til overjordiske Egne, undertiden havde vist mig deslige Skikkelser. Smerten over Tabet af saa sødt et Syn kunde ikke svække den rene Fornøielse, som mit Hjertes Inderste var opfyldt med. Den hele Aften og den største Deel af Natten vare alle min Sjels Kræfter saa levende sysselsatte med at afmale sig dette elskværdige Billede med alle dets navnløse Yndigheder — hvilke maaskee kun jeg allene var bleven vaer hos Originalen —, at end ikke det mindste Træk blev forbigaaet, og at jeg ideligen opdagede nye Skjønheder hos det. Mit Hjerte prydede det med alle Aandens Fuldkommenheder, med enhver moralsk Skjønhed, med alt, hvad der efter min Tænkemaade var det Fuldkomneste

og

og Bedste. Hvad for et Malerie er ikke det, som Kjærligheden leverer Farverne til? — Og dog troede jeg ideligen at gjøre for lidet og anstrængte alle mine Indbildningskræfter for at finde noget skjønnere end det Skjønneste, fuldende de Ideer, jeg gjorde mig om min Ubekjendte og, saa at sige, forvandle dem til Originalen selv. Denne elskværdige Person var bleven mig vaer, i det samme jeg kastede Øinene paa hende, og i hendes Hjerte foregik der (som hun siden tilstod mig) noget, som kom overeens med mit eget Hjertes Bevægelser. Jeg erindrede mig (thi hvor havde jeg kunnet glemme endog den mindste Bevægelse af hende), at vore Øiekast mere end eengang havde mødt hinanden, og at hun hver Gang havde slaaet Øinene ned med en undseelig Rødme, der udbredte en Rosenfarve over hele hendes Ansigt. Jeg var for uerfaren og virkeligen ogsaa for beskeden til at udlede nogen Slutning til min Fordeel af denne Omstændighed. Men dog erindrede jeg mig den med saa inderlig en Fornøielse, som om det havde ahnet mig, hvor lykkelig Følgen deraf vilde gjøre mig. Jeg besad ikke den Forsængelighed, der pleier at smigre os med, at vi ere elskværdige; jeg tænkte paa intet mindre end Midler til at blive elsket igjen. Men den Sjels Skjønhed, som jeg havde seet udtrykt i hendes Aasyn, den blide Tilfredshed, som, uagtet den naturlige Alvorlighed i hendes Træk, lyste hende ud af Øinene, gave mig Haab derom. Og hvilken en salig Glæde beredte ikke dette Haab mig Udsigter til! Hvad for en

Frem-

Fremtid, hvilken en Henrykkelse var det ikke, naar jeg drømte mig, at mit hele Liv skulde tilbringes ved hendes Side og med hendes Beskuelse!

Saa stærke Forhaabninger forudsatte nu, at jeg vilde finde hende igjen; og dette Ønske medførte Begjerlighed efter at vide, hvem hun var. Men hvem kunde jeg spørge derom? Jeg havde ingen Ven, som jeg turde aabenbare mig for. Om enhver anden troede jeg, at han ved et saadant Spørgsmaal vilde læse min hele Hemmelighed i mine Øine; og Kjerligheden, som altid er en meget god Raadgiver, havde allerede lært mig at indsee, hvor magtpaaliggende det var, at der ikke kom Pythia det mindste for Øre, der kunde forraade mit Hjertes Tilstand for hende, eller give hende Anledning til nogen mistroisk Opmærksomhed paa mit Forhold. Jeg indsluttede altsaa mit Ønske i mig selv, og ventede med Utaalmodighed, til een eller anden gunstig Genius for min Kjerlighed vilde hjelpe mig til at gjøre denne ønskede Opdagelse.

Nogle Dage derefter traf det sig, at jeg mødte min elskede Ubekjendte i een af Templets Forgaarde. Frygten for at blive seet af nogen paalagde mig at standse, i det samme jeg stod i Begreb med at ile hen til hende og udtrykke min Glæde over dette uventede Syn i mine Ansigtstræk og maaskee endog med virkelige Ord. Jeg blev staaende i nogle faa Øieblikke. Det forekom mig, jeg saae en pludselig Glæde opstige i hendes Ansigt. Hun rødmede, slog Øinene ned igjen og ilede bort.

Jeg

Jeg torde ikke vove at følge hende; men mine Øine forfulgte hende, saa længe det var mueligt, og jeg saae og, at hun gik ind igjennem en Dør i Præstindens Vaaning. Jeg begav mig nu hen i Lunden, for at sysselsætte mig uforstyrret med mine Tanker over dette behagelige Møde. Den sidste Omstændighed tillige med hendes Klædedragt bragte mig paa Formodning om, at hun maaskee var een af Pythia's Opvarterinder, hvoraf denne Dame havde en stor Mængde, men som sjelden (undtagen ved store Høitideligheder) lode sig see for nogen.

Sjette Capitel.

Pythia's Hensigter udvikle sig.

Just som denne Opdagelse sysselsatte mig med al den Vigtighed, den havde for mig, blev jeg, virkeligen paa den ubeleiligste Tid af Verden, kaldet hen til den forelskede Præstinde. Haabet om maaskee ved denne uventede Leilighed at faae min indtagne Ubekjendte at see, gjorde denne Indbydelse i Førstningen meget velkommen for mig. Men min Glæde blev snart forjaget af Tanken om, hvor tungt det vilde falde mig at undrage en Medbeilerindes Øine mine Følelser for hende. Forstillelsens Konster vare mig alt for ubekjendte og mine Sindsbevægelser dannede sig for hastigen og udtrykte sig for tidligen i mit Udvortes, til at jeg med alle

mine

mine Bestræbelser for at være forsigtig kunde anse mig sikker nok. Disse Tanker udbredte (som jeg troer) en temmelig Forvirring i mit Aasyn, da jeg fremstilte mig for Pythia. Men da jeg ikke fandt andre end en liden Slavinde paa ni eller ti Aar hos hende, fattede jeg mig dog snart igjen. Ogsaa syntes hun selv alt for meget sysselsat med sine egne Bevægelser til at give nøie Agt paa mine; eller og (hvilket i det mindste er ligesaa sandsynligt) lagde hun den Forandring, som hun maaskee blev vaer i mit Ansigt, ud til Fordeel for sine Yndigheder. Jo mere Umage hun havde gjort sig for at indhylle dem i det indtagende Tusmørke, som pleier at trække Indbildningskraften til Fordeel for Sandserne ind i Spillet, des større Virkning lovede hun sig maaskee af dem. Hun sad eller laae (thi hendes Stilling var ligesaa meget siddende som liggende) paa en Canapee, der var rigt broderet med Sølv og Perler. Hendes hele Pynt havde hiin ziirlige Skjødesløshed, under hvilken Konsten skjuler sig paa en listig Maade, naar den vil dølge, at den kommer Naturen til Hjelp. Hendes legemlige Bedækning, hvis beskedne Farve svarede ligesaa meget til hendes egen som til den Anstændighed, hendes Stand paalagde hende, bølgede sig vel i mange Folder om hende; men der var dog sørget for, at den smukke Contur af den, der var bedækket dermed, hist og her viste sig tydelig nok til at trække Øinene til sig og opvække den lystne Nysgjerrighed. Hendes meget smukke Arme vare næsten ganske tilsyne i hendes høit

op-

opsmagede Ærmer, og en Bevægelse, som hun under vor Samtale, uforvarendes lod til at gjøre, skjød Bedækningen til Side paa en Barm, der gjorde hendes Ansigt i det mindste tyve Aar yngre end det var. Hun mærkede omsider denne lille Uorden, men det Middel, hvorved hun søgte at bringe Tingene i Lave igjen, var forbunden med den Ubequemmelighed, at der ved samme kom en Fod til Syne, som endog den skjønneste Spartanerinde havde villet bryste sig af.

Den store Koldsindighed, jeg uagtet alle disse Fristelser beholdt, var uden Tvivl Aarsag i, at jeg kunde gjøre Jagttagelser, som en bevæget Tilskuer ikke vilde beholdt Frihed til. Imidlertid udbredte dog en vis Undseelse, som jeg følte paa den gode Pythia's Vegne at blusse paa mine Kinder, et Slags Forvirring i mit Aasyn, som denne Dame (der i tvivlsomme Tilfælde altid afsagde Dommen til Fordeel for sin Egenkjerlighed) syntes at være temmelig vel tilfreds med. At jeg (uagtet det Indtryk, hun gjorde paa mig) ikke gav hendes Dyd nogen Lelighed til at sætte sig ved sin Færdighed i Forsvarskonsten i Anseelse hos mig, tilskrev hun formodentlig min Mangel paa Driftighed eller en Strid imellem Ærbødigheden og Kjerligheden. Jeg behøvede Opmuntringer, som man hos en øvet Elsker af Kjønnet ikke havde nedladt sig til. Lykkeligviis gav den Færdighed, man tillagde mig i at læse Digterne, hende et Paaskud til at foreslaae mig en Tidsfordriv, som hun nogenledes kunde love sig at see sine Hensigter fremmede ved.

Hun

Hun forsikrede mig, at Homer var hendes Yndlingsautor, og bad mig at lade hende høre en Prøve paa mit bekjendte Talent. Hun tog en Homer, der laae ved Siden af hende, og anstilte sig, efterat hun havde bladet lidet deri, som om det var hende ligegyldigt, hvilken Sang det var. Nu opslog hun den første den bedste, og — netop traf det sig, at det var den, hvori Juno, prydet med Venus's Belte, bringer Gudernes Fader deres første Kjerlighed saa levende i Erindring. Henrykt af den digterske Ild, der opblusser i dette Malerie, og den søde Velklang i de homerske Vers, mærkede hun ikke den forførerske Uorden, en Deel af hendes Pynt ved en Bevægelse, hun gjorde af Beundring, var kommen i. Hun tog af dette Sted Anledning til at gjøre Elskovsgudens uindskrænkede Magt til Gjenstand for Samtalen, og lod til at bifalde den Mening, at det maatte være en meget forvoven Sjel, der torde nære nogen Tanke om at ville gjøre saa mægtig en Guddom Modstand.

Det Bifald, ogsaa jeg gav denne Mening, tabte al den Fortjeneste, det kunde have havt i hendes Øine, formedelst den Indskrænkning, jeg ledsagede den med. Thi jeg paastod, at de fleste ved de Begreber, de gjorde sig om denne Gud, alt for meget krænkede den store Pligt det var: "ikkun at tænke sig det Værdigste og Fuldkomneste om Guddommen," og at Digterne, ved den alt for sandselige Skildring i deres allegoriske Fabler, havde gjort sig skyldige i en temmelig stor Forseelse. Uformærkt kom jeg ved min Snak i en Enthusiasme,

siasme, hvori jeg, efter min hemmelighedsrige Philoso-phies Grundsætninger, sagde saa høie, for mig selv, efter min Indbildning, meget tydelige, men for den smukke Præstinde saa uforstaaelige Ting, om den oversandselige Kjerlighed, der er Veien til det væsentlige Skjønnes Beskuelse, om den Kjerlighed, der udvikler Sjelens Vinger, lader den opsvulmes af enhver Dyd og Fuld-kommenhed og omsider ved Foreningen med det høieste Gode neddrager den i et Svælg af Lys, Rolighed og uforanderlig Glæde, hvor den opsluges aldeles og paa engang baade bliver tilintetgjort og forgudet, — at hun i samme Forhold, som min Indbildning opflammedes der-ved, efterhaanden blev dysset i Søvn deraf. Virkeligen kunde intet være selsommere end en Lovtale over den aande-lige Kjerlighed, naar man havde en saadan Barm lige over for sig. Ogsaa opgav den bedragne Pythia efter denne Prø-ve alt Haab om for denne Gang at nedstemme mig til en naturligere Tænkemaade. Hun afskedigede mig alt-saa, i det hun paa en lidet tvetydig Maade lod sig for-staae med, at hun havde særdeles Aarsager til at tage sig af mig, fremfor nogen anden af Apollo's Kostgjængere. Jeg sattede saa meget, af hvad hun sagde mig derom, at hun maatte være en Paarørende af min Fader, som jeg endnu ikke selv kjendte noget til, at det maaskee snart vilde blive hende tilladt at aabenbare mig Hemme-ligheden om min Fødsel, og at jeg allene kunde tilskri-ve dette nøiere Forhold, at hun udmærkede mig ved et

Ven-

Venskab, der uden denne Omstændighed maaskee kunde sætte mig i Forundring.

Denne Forklaring, hvis Sandfærdighed hendes Mine ikke lod mig tvivle paa, havde den dobbelte Virkning, — at den overtalede mig til at troe, at jeg kunde have bedraget mig i mine Tanker om hendes Hensigter, — og at den med eet gjorde hende til en interessant Gjenstand for mit Hjerte. Virkeligen betragtede jeg hende fra det Øieblik, jeg hørte, hun var beslægtet med min Fader, med ganske andre Øine; og maaskee vilde hun blot af denne Omstændighed have draget større Fordeel end af alle de Konstgreb, hvormed hun havde villet besnære mine Sandser. Men enten vidste den gode Jomfru ikke, hvor meget man har vundet hos visse Folk, naar man finder Middel til at bringe deres Hjerte paa sin Side, eller var hun vred over min selsomme Opførsel, og troede, hun ikke bedre kunde hævne sine foragtede Yndigheder, end naar hun netop lod mig forlade sig i det Øieblik, da hun læste i mine Øine, at jeg gjerne vilde bleven noget længere. Alle mine Bønner om, at hun vilde gjøre sin Godhed ved en tydelig Forklaring over denne Hemmelighed fuldkommen, vare forgjeves; hun lod mig gaae, og var grusom nok til at lade nogle Uger forløbe, inden hun lod mig komme for sig igjen.

Paa en anden Tid vilde Længselen efter at faae at vide, hvem jeg havde at takke for min Tilværelse, gjort denne Opsættelse til en haard Straf for mig.

Men denne Gang behøvedes der kun nogle Minutters Eensomhed og en Tanke om min kjære Ubekjendte til at udslætte Præstindén med alle hendes Skjønheder og alt, hvad hun havde sagt mig og ikke havde sagt mig, af min Erindring. Det var mig uendelig mere magtpaaliggende at faae at vide, hvo denne Ubekjendte var og om hun virkeligen (som jeg smigrede mig med) følte det samme for mig, som jeg for hende. Saalænge jeg var uvidende om dette, vilde jeg endog have betragtet Opdagelsen om, at jeg var en Konges Arving, med Koldsindighed. Det Blik, hun denne Aften havde kastet paa mig, syntes at love mig noget, der havde uendelig mere Tillokkelse for mit Hjerte, end alle de Fordele, den mest glimrende Fødsel kunde berede mig. Mit hele Væsen var af dette Øiekast saa gjennemstraalet og forklaret, som om det havde været et overjordisk Lys. Jeg kunde vel ikke tydeligen forklare mig, hvad det var, der foregik i mig; men hver Gang jeg forestilte mig hende i denne Stilling, med dette Øiekast, med dette Udtryk i hendes yndige Ansigt, hensmeltede mit Hjerte af Fornøielse og Kjerlighed, i Følelser, for hvis gjennemtrængende Sødhed der ikke er opfundet Ord.

Her blev Agathon (hvis Indbildningskraft, ophidset af Erindringen om hans første Kjerlighed, begyndte, som man seer, at antage et temmelig høit Sving) ved en temmelig kjendelig Forandring i hans smukke Tilhørerindes Ansigt standset midt i sit utidige Sværmerie, og med eet bragt fra sit attende Aar, hvori han i denne

lille

lille Henrykkelse var bleven forsat, tilbage til Smyrna, til sig selv og lige for den skjønne Danae igjen.

Syvende Capitel.

Agathon lærer at kjende sin elskede ubekjendte nøiere.

Det er en gammel Anmærkning, at vi kun forskaffe et Fruentimmer en slet Tidsfordriv, naar vi beskrive hende de Indtrykke, et andet Fruentimmer har gjort paa vort Hjerte. Jo mere Ild, jo mere Sandhed, jo mere Veltalenhed vi røbe ved en saadan Leilighed, jo mere indtagende vore Skildringer ere, jo smukkere vi tegne vore Billeder, jo mere besjelet vort Udtryk synes, des visserе kunne vi gjøre os Haab om at dysse vor Tilhørerinde i Søvn. —Denne Jagttagelse burde især den lægge paa Hjertet, der underholder et Fruentimmer, som for nærværende Tid er i Besiddelse af hans Kjærlighed, med Historien om hans forrige Kjærlighedstildragelser.

Agathon, som endnu langt fra ikke var Herre over sin Indbildningskraft, havde aldeles tabt denne Regel af Syne, siden han nu var kommen ind i Fortællingen om sin første Kjærlighed. Erindringen derom var saa levende, at den syntes at forvandle sig til Følelser. Han betænkte ikke, at det var langt mindre anstødeligt at underholde en Elskerinde, som Danae, med den intellectuelle Kjærligheds hele Metaphysik end med

saa besjelet en Beskrivelse af en andens Fuldkommenheder og de Følelser, hun havde opvakt hos ham. Et Slags Mellemting mellem Gaben og Sukken, som hun udstødte ved det Sted, hvor vi have afbrudt hans Fortælling, og et vist Udtryk af Kjedsomhed, der frembrød under en tvungen Mine, som skulde forestille tilfreds Opmærksomhed, hjalp ham endeligen til at blive sin Ubesindighed vaer. Han kom derover i en Forvirring, som han forgjeves søgte at skjule for Danae, og hans Fortælling vilde maaskee bleven afbrudt derover, dersom hun ikke strax var kommen ham til Hjelp og med den venligste Mine og i den naiveste Deeltagelsestone havde bedet ham at gjøre sig hende forbunden ved Fortsættelsen af hans interessante Historie. Han vedblev altsaa — efterat han hos sig selv havde lovet at være mere opmærksom paa sin Tilhørerinde og sig selv — sin Fortælling saaledes.

De sede Drømme, mit Hjerte saa gjerne pleiede at forlyste sig med, havde ikke Grund nok til at vedligeholde denne behagelige Sindstilstand synderlig længe. En blid Tungsindighed, som dog ikke manglede et vist Slags Vellyst, bemægtigede sig mig i en saadan Grad, at det kostede mig Møie at skjule den for dem, jeg var nødsaget til at tilbringe en Deel af Dagen i Selskab med. Jeg søgte Eensomheden, og da jeg om Dagen kun var Herre over faa Timer af min Tid, begyndte jeg nu atter at tilbringe hele Nætter vaagen i de Lunde

der

det omgave Templet, sysselsat med mine Tanker om min Ubekjendte og hendes Billede.

Een af disse Nætter traf det sig, at jeg hendel' sesviis, uden at vide det, kom hen i en Egn, som havde Udseende af en vild Skov, men var saa behageelig, som det er mueligt at tænke sig et saadant Sted. Midt i denne Skov, som løb omkring i mange Bugter, der vare besatte med høie Cypresser og af sig selv opvoxede Buske, var der en aaben Plads, som paa den ene Side var omringet af en halv Cirkel vilde Laurbærtræer, og paa den anden kun indsluttet af lave Myrthebuske og Rosenhækker. I Midten af denne Plads laae der nogle Nymphер af hvid Marmor, som syntes at sove paa deres Urner, og af enhver Urne vældede der en Kilde ud i et rummeligt Bækken af sort Granitmarmor, der om Sommeren tjente de Fruentimmere, der stode under den Delphiske Apollo's Beskyttelse, til Bad. Dette Sted var (i Følge et gammelt Sagn) Diana helliget. Ingen Mandsperson torde, uden at paadrage sig denne uforsonlige Gudindes Vrede, nærme sig dette hendes helligede Hvilested. Formodentligen gjorde dog Gudinden heri en Undtagelse til Fordeel for en Sværmer, som (uden i mindste Maade at have i Sinde at forstyrre hendes Rolighed og uden at vide, hvorhen han kom) uforvarendes lod sig see her. Thi istedet for at lade mig føle sin Vrede, forundte hun mig et Syn, der var mig behageligere, end om hun selv vilde have gjort mig til sin Endymion. Da jeg i det samme,

dette

dette Syn blev mig til Deel, erkjendte det Sted, hvor jeg befandt mig, for det, man ofte, for at sætte mig istand til des vissere at kunne skye det, havde beskrevet mig, saa faldt jeg virkeligen i første Øieblik paa den Tanke, at det var Gudinden selv, som, træt af Jagten, tog sig en Slummer blandt sine Nympher. Gjennemtrængt af en hellig Gysen, vilde jeg allerede trække Foden tilbage, da jeg i det samme ved Skinnet af Maanen, som fra Siden af udbredte her sit Lys, blev vaer, at det var min Ubekjendte.

Jeg vil ikke forsøge at beskrive, hvorledes jeg blev til Mode i dette Øieblik. Det var eet af dem, jeg kun behøver at erindre mig, for at troe, at et Væsen, der er istand til at føle en saadan Glæde, ikke kan være bestemt til mindre end Gudernes Salighed. Nu kunde jeg naturligviis ikke mere tænke paa at trække mig uformærkt tilbage. Den eneste Frygt, jeg havde, var nu, at jeg skulde forskrække den elskværdige Eensomme ved en pludselig Overraskelse paa en Tid og paa et Sted, hvor hun umuelig kunde formode noget Menneske, mindst nogen Mandsperson, nærværende. Den Stilling, hvori hun, støttende sig til een af Marmornympherne, befandt sig, vidnede om, at hun var fordybet i Tanker. Jeg betragtede hende en rum Tid, uden at hun blev mig vaer. Denne Omstændighed tillod mig at forandre Plads, og vælge mig en saadan, at hun, saasnart hun slog Øinene op, ufeilbarligen maatte kjende mig.

Denne Forsigtighed havde den Virkning, jeg ønskede. Hun studsede vel, da hun saae mig, men hun kjendte mig dog alt for hastig til at ansee mig for — en Satyr. Hun syntes at føle mere Fornøielse end Urolighed ved at see mig. Enhver anden, endog en Satyr, vilde have havt een eller anden artig sammensat Compliment i Beredskab, for at udtrykke sin Glæde over saa indtagende et Syn. Der kunde ikke gives nogen skjønnere Leilighed til at ansee hende for en Gudinde, eller i det mindste for een af Diana's Selskabsøstre, og hilse hende overeensstemmende med denne Vildfarelse. Men jeg, jeg kunde, betagen af Følelser, som jeg aldrig før havde prøvet, — aldeles ikke sige noget. Jeg havde ønsket, jeg kunde kastet mig for hendes Fødder, men den Frygtsomhed, der er saa uadskillelig forbunden med den første Kjerlighed, holdt mig tilbage; jeg var bange for, hun skulde udlede sig noget ufordeelagtigt Begreb om den store Ærbødighed, jeg følte for hende, af en saadan Frihed.

Min Ubekjendte var ikke saa frygtsom. Hun reiste sig med den takkelige Ynde, der ved første Øiekast havde givet hende Fortrinet for alle de andre unge Fruentimmere i mine Øine, og gik mig nogle Skridt i Møde. Hvoraf kommer det, at jeg finder Agathon her, sagde hun med en Stemme, som det endnu forekommer mig, jeg hører, saa ydig, saa rørende syntes den umiddelbar at tone ind i min Sjel. Jeg fandt ikke i en Hast noget bedre Svar end at forsikre hende, at

jeg

jeg ikke vilde været saa forvoven at forstyrre hendes Eensomhed, dersom jeg havde formodet at finde hende her. Complimenten var ikke saa artig, som en ung Athenienser ved en saadan Leilighed vilde have frembragt den; men Psyche (saa kaldte min Ubekjendte sig) var for uskyldig til at vente Complimenter. Jeg erkjender min Uforsigtighed, skjont for silde, sagde hun. Hvad vil Agathon tænke om mig ved at finde mig paa denne Tid allene paa saa afliggende et Sted? Og dog (føiede hun rødmende til) er det en Lykke for mig, at det, naar jeg skulde have noget Vidne paa min Ubesindighed, blev Agathon. Jeg forsikrede hende, at intet forekom mig naturligere end den Smag, hun syntes at finde i Eensomheden, i den Rolighed, der herskede i denne smukke Nat og i saa behagelig en Egn. Jeg føiede endnu meget til om Maaneskinnets Behageligheder, om den stjernefulde Himmels majestætiske Pragt, om den Bessélelse, der blev Sjelen til Deel under denne høitidelige Taushed i den hele Natur, om Sandsernes Indslumring, om de hemmelighedsfulde Kræfters Opvækkelse hos vor udødelige Deel, — lutter Ting, der vilde været ilde anbragte hos de fleste af Kiønnet, især i en Myrtheskov og i en lummer Sommernats indbydende Skumring, men som hos den følelsesfulde Psyche vorte de følsomste Strænge i hendes Hjerte. Den Samtale, vi uformærkt vare blevne indviklede i, rødede en Overensstemmelse i vor Smag og vore Tilbøieligheder, som meget snart frembragte saa for-

fortroeligt et Forhold meliem vore Sjele, som om vi allerede havde kjendt hinanden i mange Aar. Det forekom mig, som om jeg ved umiddelbar Beskuelse læste alt, hvad hun sagde mig, i hendes Sjel; og derimod syntes det, jeg sagde (hvor abstract, idealsk og digtersk det end maa have været), hende blot at være en Gjenlyd af hendes egne Følelser eller en Udvikling af Ideer, der laae som et Embryon i hendes Sjel og kun trængte til Varme af en ovet Aand, for at udvikle sig og ved sin naive Skjønhed gjøre de Vises høieste Tanker til Skamme. Tiden blev os under denne Samtale saa kort, at vi neppe troede at have været en Time hos hinanden, da den opstigende Morgenrøde mindede os om, at vi maatte skilles ad.

Jeg havde nu ved denne Samtale faaet at vide, at min Psyche kjendte ligesaa lidet til sin Herkomst som jeg til min. Hun var opfødt af sin Amme i Egnen om Corinth til sit sjette Aar, siden var hun bleven bortført af Rovere og solgt til Præstinden i Delphi, og denne Dame havde derpaa ladet hende oplære i alle Fruentimmerneteder, ladet hende, — formedelst den store Lyst, hun havde mærket til Læsning hos hende, — undervise i at læse Digterne rigtigen, og omsider gjort hende til sin Forelæserinde. Hvor ugunstige end disse Omstændigheder vare for min Kjerlighed, saa lod dog Fornøielsen i det nærværende Øieblik mig ikke tænke paa det Tilkommende. Ubekymret over, hvad Følgen i Tiden kunde blive af de Følelser, jeg var betagen af, overgav

jeg

jeg mig til dem med al den Letsindighed, der følger Ungdommens Uskyldighed. At see og elske min Psyche, at sige hende det, at høre af hendes smukke Mund, at see i hendes sjelefulde Øine, at jeg blev elsket igjen, — dette var nu Lykksaligheder, som jeg gjorde Fordring paa, og over hvilke jeg ikke kunde drømme mig nogen anden. Jeg havde sagt hende noget om det Indtryk, hun ved første Øiekast havde gjort paa mit Hjerte, og hun havde belønnet denne Aabenhjertighed med en Tilstaaelse om de fordeelagtige Tanker, som den almindelige Dom i Delphi havde bibragt hende om mig. Men en øm og ærbødig Frygtsomhed forbød mig at sige hende alt, hvad jeg følte. Mine Udtrykke vare vel heftige og fyrige, men de vare dog saa forskjellige fra Kjerlighedens sædvanlige Sprog, at jeg troede at sige mindre, skjønt jeg dog virkeligen sagde uendelig mere, end en almindelig Elsker, end en Elsker, der mere forurolliges af sine Begjerligheder, end røres af sin Elskedes Værd. Kun da vi maatte skilles ad, vilde ufeilbarligen mit alt for fulde Hjerte have forraadt mig, dersom Psyches uerfarne Ungdom kunde fattet nogen Mistanke om Følelser, som hun bedømte efter sine egnes Uskyldighed. Taarerne traadte mig i Øinene og jeg bad hende saa ømt, saa bevægelig at lade sig see den næste Nat igjen i denne Egn, at det var hende umueligt at lade mig gaae utrøstet bort.

Vi fortsatte altsaa, da alle andre Leiligheder vare os afskaarne, disse Nattesammenkomster, og vor Kjer-

lig-

lighed tiltog og forskjønnede sig vienſynligen, uden at vi tænkte paa, at det var Kjerlighed. Vi kaldte den Venskab og nøde dens reneste Sødheder, uden at forurolige af nogen Frygt, Betænkelighed eller andre naturlige Tegn paa Lidenskaben. Psyche havde ønsket sig en Veninde, som jeg havde ønsket mig en Ven, og nu troede vi at have fundet, hvad vi ønskede os. Vor Tænkemaade og vort Hjertes Godhed indgjød os en fuldkommen og grændseløs Fortrolighed til hinanden. Mine Øine, som allerede længe havde været vante til at see anderledes, end man pleier at see i den Alder, jeg var i, saae ikke i Psyche en indtagende Pige, men den allerelskværdigste Sjel, hvis Skjønhed det jordiske Legeme var for gjennemsigtigt til at kunne bedække; og den videbegjerlige Psyche, som aldrig havde været saa lykkelig, som da jeg betroede hende min digterske Philosophies høie Hemmeligheder, troede, naar jeg talede, det var den guddommelige Orpheus eller Apollo selv, hun hørte.

Det ligger i Kjerlighedens Væsen (hvor sin og ulegemlig den end maatte være), at den uophørligen tiltager, til den har naaet den Punct, hvor Naturen venter paa den. Ogsaa vor Kjerlighed tog til, undergik efterhaanden mere end een Forvandling, men blev dog stedse sig selv liig. Da endeligen Navnet Venskab ikke mere forekom os at udtrykke nok, for at betegne, hvad vi følte for hinanden, bleve vi enige om, "at en Broder- og Søsterkjerlighed maatte være den reneste

og

og stærkeste af alle Tilbøieligheder." Den Forestilling, vi gjorde os derom, satte os i Henrykkelse, og efterat vi ofte havde beklaget, at Naturen havde negtet os denne Lykkelighed, faldt vi omsider i Forundring over, at vi ikke allerede før havde indseet, at det ene beroede paa os selv at oprette dens Karrighed i denne Henseende. Vi vare altsaa Broder og Søster, og forbleve det i nogen Tid, uden at den Fortrolighed og de uskyldige Kjerlighedsbeviisninger, disse Navne berettigede os til, gjorde Dyden, som vi tilligemed Kjerligheden havde svoret en evig Troskab (i det mindste i vore Øine), noget Slags Afbræk. Ofte vare vi enthusiastiske nok til at holde Formodningen om eller snarere den blotte Muelighed til, at vi kunde være saa nær beslægtede med hinanden, for Naturens Stemme, især da en virkelig eller indbildt Lighed i vore Ansigtstræk syntes at retfærdiggjøre denne Forestilling. Men da vi ikke altid kunde skjule Usikkerheden om, at dette indbildte Blodets Sprog virkeligen havde nogen Grund, for os selv, saa fandt vi saa meget des større Glæde i at overgive os til Forestillingerne om vore Sjeles naturlige Slægtskab med hinanden og et Bekjendtskab, som maatte have taget sin Begyndelse i en foregaaende Tilstand i bedre Verdener, og udsmykke disse Forestillinger ved tusinde behagelige Drømme. Men heller ikke ved denne Grad lod det phantasierige Sving, vor Kjerlighed havde givet vor Sjel, os blive staaende. Vi anstrængte vor Indbildnings yderste Kræfter for at gjøre os et Begreb om,

hvor-

hvorledes de rene Aander elskede hinanden i de overjordiske Verdener. Ingen anden Maade at elske paa syntes os, paa eengang at fyldestgjøre vore Følelsers Styrke og Reenhed eller at skikke sig for Væsener, der havde faaet deres Tilværelser i Himmelen og vare bestemte til at vende tilbage til den igjen. Tør jeg tilstaae Dig det, skjønne Danae? Endnu kan jeg neppe ved Erindringen om dette lykkelige Sværmerie i min første Ungdom holde mig for Ønsket om, at denne Fortryllelse maatte have vedvaret evigen! Thi Fortryllelse var det dog; og intet er vissere, end at disse alt for stærke Aandsfølelser omsider vilde have fortæret sig selv, og at Naturen (som aldrig opgiver sine Rettigheder) endelig engang uformærkt vilde have lært os at elske paa en sædvanligere Maade, dersom Pythia havde ladet os beholde Tid dertil.

Ottende Capitel.

Et nyt Forsøg af Pythia. Psyche bliver usynlig. Agathons sidste Tildragelse i Delphi.

Pythia lod nogle Uger hengaae, uden (som det syntes) at erindre sig mig; og jeg havde i denne Tid saa aldeles glemt hende, at jeg ikke blev lidet bestyrtet, da hun lod mig kalde til sig igjen. Jeg fandt desværre alt for snart, at Gudinden af Paphos, som maaskee vilde hevne sig paa hende for een eller anden Forseelse i for-

forrige Tider, ikke havde ladet hende nyde saa megen Rolighed i dette Mellemrum, som det vilde været at ønske for hende og mig. Formodentligen havde hun, ligesom Euripides's Phædra, sammensamlet al sin Stolthed som Fruentimmer og Præstinde, for at undertrykke en Lidenskab, hvis Uanstændighed hun umuelig kunde skjule for sig selv. Men maaskee hun og havde beroliget sig igjen ved de samme falske Slutninger, som Euripides lægger denne ulykkelige Prindsesses Opdragerinde i Munden, og endeligen fattet den behjertede Beslutning at overgive sig til sin Skjebne. Thi efterat hun saae alle sine Bestræbelser for at lade mig gjette, hvad hun havde at sige mig, frugtesløse, brød hun endeligen en Taushed, hvis Betydning jeg ligesaa lidet vilde forstaae, og aabenbarede mig under en Indklædning og med en Ild, der bragte mig til at rødme og skjælve, at hun elskede og vilde elskes igjen. Den Ulykkelige havde ikke efterladt noget, som hun formodede skikket til mere end nogensinde at vise, hvor stort et Værd, den Lykke havde, der blev mig tilbuden. Jeg nødes endog nu til at rødme, naar jeg tænker paa den Forvirring, jeg med alle mine høie Begreber i dette Øieblik blev betagen af ved at see den menneskelige Natur saa fornedret og Kjerlighedens Navn saa vanhelliget! Virkeligen kunde ikke Pythia selv føle sig mere krænket og beskjæmmet ved den Maade, jeg afviste hendes Opfordringer paa, end jeg følte mig selv ved den Nødvendighed, det var for mig, at opføre mig saaledes mod hen-

hende. Jeg gjorde mig Umage for at formilde det Fornær-mende i mine Svar ved de blideste Udtrykke, jeg kunde finde i min Forlegenhed Men jeg prøvede, at heftige Lidenskaber, ligesaa lidet som en Storm, lade sig berolige ved Ord. Præstinden, ikke mere Herre over sig selv, optog, hvad jeg sagde i den velmeente, men rigtig nok meget utidige Hensigt, at komme hendes synkende Dyd til Hjelp, for krænkende Spot. Hun blev forbittret, brød ud i Forbandelser og Trusler, og et Øieblik derefter i en Strøm af Taarer og i saa bevægelige Apostrophер, at det ikke var langt, jeg havde været svag nok til forene mine Taarer med hendes. Endeligen greb jeg til det eneste Middel, der var tilovers for mig, til at skille mig ved den slaue Rolle, jeg spillede i denne Scene: jeg undflyede. Samme Nat saae jeg min elskede Psyche igjen paa det sædvanlige Sted. Mit Sind var alt for meget forurolliget af den Historie, der var forefalden denne Aften, til at jeg havde kunnet gjøre nogen Hemmelighed deraf for hende. Vi beklagede Præstinden, hvor megen Møie det end kostede os at forestille os Umueligheden af en Kjerlighed, hvis Rasenhed og Qvaler gjorde den saa forskjellig fra den, vi bare til hinanden; men vi beklagede dog endnu mere os selv. Det Raserie, jeg havde forladt Pythia i, bød os at befrygte det Værste. Vi skjælvede for hinandens Sikkerhed, og af Frygt for, hun skulde komme efter vore Sammenkomster, besluttede vi at gjøre dem for det første noget sjeldnere. Dette var den før-

ste

ste Gang, at den rene Glæde, vor skyldfrie Kjerlighed beredte os, blev afbrudt ved nogen Frygt og Uroslighed, og vi med beklemte Hjerter toge Afsked fra hinanden. Det var, som det ahnede os, at vi ikke skulde see hinanden i Delphi mere, og vi sagde hinanden maaskee tusinde Gange Farvel, uden at kunne rive os ud af hinandens Arme. Vi gjorde Aftale om, først at komme sammen igjen den tredie Nat derpaa. Imidlertid traf det sig hændelsesviis, at jeg stødte paa Præstinden i et Selskab, hvor ingen af os ventede at see hinanden. Det var naturligt, at hun i Nærværelse af Fremmede stemte sin Opførsel imod mig i den venskabelige Tone, det Slægtskab, der blev forudsat mellem os, og hvorved hun havde sat sin Omgang med mig i Sikkerhed for den mistænkelige Verdens Domme, paalagde hende; men dog mærkede jeg, at hun nogle Gange, naar hun ikke troede, nogen gav Agt paa hende, hefstede sine Øine med den største Ømhed paa mig. Jeg var for uskyldig til at formode nogen Forstilleise under disse Tegn paa hendes tilbagevendende Kjerlighed; og den Slutning, jeg udledede deraf, beroligede mig ganske i Henseende til den Frygt, jeg havde for, at hun skulde have opdaget min Omgang med Psyche. Jeg skyi altsaa med utaalmodig Glæde hen til vort aftalde Sammenkomststed; men hvor stor blev ikke min Bestyrtelse, da der ikke, efterat jeg havde ventet en heel Time med Utaalmodighed, endnu indstilte sig nogen Psyche! Jeg ventede, indtil Dagen var nær ved at overraske

raske mig; jeg gjennemsøgte den hele Lund; men hun var ingensteds at finde. Saaledes gik det og den følgende og den tredie Nat. Min Smerte var ubeskrivelig. Den Gang fornam jeg første Gang i mit Liv, at min Indbildningskraft, som hidindtil kun havde været sysselsat til min Fornøielse, ogsaa formaaede at gjøre mig elendig i selv samme Grad, som den havde gjort mig lykkelig. Jeg tvivlede nu ikke mere paa, at Pythia jo havde opdaget vor Kjerlighed; og Følgerne af denne Opdagelse for den arme Psyche fremstilte sig for mig med alle de Redsler, nogen Indbildningskraft kunde plage sig selv med. Jeg fattede under mine Smerters Raserie tusinde fortvivlede Beslutninger, hvoraf den ene stedse fortrængte den anden. Jeg vilde uformodentligen overfalde Præstinden og fordre min Psyche af hende, jeg vilde aabenbare Præsterne hendes formastelige Lidenskab, kort, jeg vilde — det Galeste, man i sin Fortvivlelse nogensinde kan ville. Jeg troer, jeg kunde været istand til at sætte Ild paa Templet, dersom jeg havde kunnet haabe at redde min Psyche derved. Og dog holdt endnu en Skygge af Haab om, at hun maaskee blot af tilfældige Aarsager var bleven hindret fra at holde Ord, mig fra at vove et ubesindigt Skridt, som kunde have gjort et indbildt Onde virkeligt og ulægeligt. Maaskee, tænkte jeg, veed Præstinden endnu intet af vor Hemmelighed, og hvor ulyksalig var jeg ikke, om jeg i dette Fald selv forraadte den!

Denne Tanke bragte mig for fjerde Gang hen til Diana's Hvileplads. Efterat jeg havde ventet forgjæves omtrent i to hele Timer, kastede jeg mig, bedøvet af Smerte og Fortvivlelse, ned paa Jorden ved een af Nymphernes Fødder. Her laae jeg noget uden at vide af mig selv. Da jeg var kommen til min Samling igjen, saae jeg en frisk Blomsterkrands svøbt omkring Nymphens Hals og Arme. Jeg sprang op for at undersøge nøiere, hvad dette skulde betyde, og fandt en Billet hæftet paa Krandsen, hvori Psyche meldte mig: "at jeg Natten derpaa ufeilbarligen vilde træffe hende paa dette Sted; hun udsatte til denne Sammenkomst at sige mig, hvad for Omstændigheder der i denne Tid havde hindret hende fra at see mig eller give mig Efterretning om sig; men jeg kunde være fuldkommen rolig og forlade mig paa, at Præstinden ikke vidste noget af vort Bekjendtskab."

Den heftige Begjerlighed, hvormed jeg ønskede, at denne Billet maatte være skreven af Psyche, lod mig ikke tænke paa at fatte nogen Mistanke til den, uagtet jeg dog ikke kjendte hendes Haand. Dette var den første Gang, jeg prøvede, hvorledes man er til Mode ved at overgaae fra den yderste Kummer til den høieste Glæde. Jeg svøbte denne Blomsterkrands, som spaaede mig saa megen Lykke, om mit Legeme, efterat jeg af enhver Blomst havde bortkysset de ukjendelige Spor af de søde Fingre, der havde slettet den. Aftenen derpaa blev ethvert Øieblik til den bestemte Time et heelt Aarhun-

drede

drede for mig. Jeg gik en halv Time forud derhen, for at takke de gode Nymphe, fordi de havde taget vor Kjerlighed i Beskyttelse. Endeligen troede jeg at see Psyche komme imellem Myrthehækkerne. Natten havde intet Lys uden af de tindrende Stjerner, men jeg gjenkjendte dog min Venindes sædvanlige Klæder og var allerede for henrykt af den første Beruselse over hendes Ankomst til at blive vaer, at den Figur, der nærmede sig mig, havde mere af en Bacchantindes Yppighedsfylde end af den Ungdomsspædhed, der maatte forudsættes hos en Selskabssøster af Danae. Vi sloi hinanden med lige brændende Længsel i Armene.

Den tause Drukkenskab tillod mig ingen Jagttagelser i det første Øieblik. Men længe varede det ikke, førend jeg nødvendigen maatte fornemme, at den Heftighed, hvormed jeg blev trykt til en stærkt bankende og neppe bedækket Barm, var for stor til at kunne harmonere med en Psyches Uskyldighed. — Det kunde ikke være Psyche. — Jeg vilde rive mig ud af hendes Arme; men hun fordobblede den Styrke, hvormed hun slyngede dem om mig, tilligemed sine heftige Kjerlighedsbeviisninger; og da jeg nu med eet blev min Vildfarelse vaer, og denne Opdagelse paaførte mig en Skræk, der slappede alle mine Sener, saa havde min Anstrængelse for at rive mig los fra den rasende Præstinde til Følge, at vi begge tumlede om paa Jorden.

Af Høiagtelse for det Kjøn, der i mine Øine er den elskværdigste Deel af Skabelsen, vilde jeg virkeligen

ønske, at jeg kunde udslætte denne Scene af min Erindring. Jeg havde al min Fornuft nødig, for ikke at tabe al den Agtelse af Syne, jeg i det mindste skyldte hendes Kjøn. Men jeg tvivler dog ikke paa, at jo ethvert Fruentimmer, som endnu havde den mindste Gnist moralsk Følelse tilbage, hellere vilde udstaaet Døden, end de Bebreidelser og Forbandelser, jeg overøste hende med. — Hun snoede sig, svømmende i Taarer, for mine Fødder som en Orm. — Dette Syn var mig utaaeligt. Jeg vilde undflye; hun forfulgte mig, klyngede sig fast i mig og bad mig om Døden af mine Hænder. Jeg forlangte med Heftighed, at hun skulde give mig min Psyche igjen. Disse Ord syntes at gjøre hende rasende. Hun erklærede mig, at denne Slavindes Liv stod i hendes Hænder og var afhængigt af den Beslutning, jeg vilde tage. Hun saae den Gysen, hvoraf mit hele Væsen blev bevæget ved denne Trussel; vi bleve begge stumme paa en Tid. Endelig antog hun en venligere, men ikke mindre bestemt Tone, for at bekræfte sin forrige Erklæring for mig. Hendes Skinsyge indgjød hende saa meget at sige, at jeg fik Tid til at fatte mig, og jeg begyndte at frygte mindre for en Trussel, som jeg troede, at hun i det mindste af Kjerlighed til sig selv ikke vilde være istand til at udføre. Jeg svarede hende altsaa med koldere Blod, at om det end stod til hende at byde over min unge Venindes Liv, saa vilde dog hendes egen Skjebne være afhængig deraf. Jeg bad hende at erindre sig, at hun selv havde gjort mig

til

til Herre over sit Liv, ja endog over det, der burde være hende kjærere end Livet selv. Mine Dage (føiede jeg til i en bestemt Tone) ophøre med det Øieblik, Psyche ophører at være til for mig: thi, ved den alseende Gud, hvis Nærværelse opfylder dette hellige-Land! ingen menneskelig Magt skal opholde mig fra at følge hendes skjønne Sjel til en anden Verden, hvor ikke Lasterne kunne forfølge os og forurolige vor hellige Kjærlighed.

Min Standhaftighed syntes at undertrykke Præstindens Mod. Men omsider fattede hun sig dog og sagde: Den Indbildning, at det stod til mig at gjøre hende til et Offer, kunde letteligen bedrage mig; jeg maatte gjøre, hvad jeg vilde; dog kunde jeg forlade mig paa, at Psyche skulde indestaae hende for ethvert Skridt, jeg vilde gjøre. Med disse Ord gik hun bort og lod mig blive tilbage i en Tilstand, hvis Afskyelighed, efter den Følelse jeg kunde have deraf, overgik al Beskrivelse. Jeg vidste nu alt. Efter denne Nedrighed var ingen Ondskab saa sort, at jeg jo havde holdt denne Elendige istand dertil. Jeg befrygtede intet for mig selv, men alt for den arme Psyche, som jeg maatte overlade til en Medbeilerindes Godtbefindende, uden at al min Ømhed for hende kunde give mig Evne til at befrie hende.

Niende Capitel.

Agathon flygter og finder sin Fader. Hvad for et nyt Sving, hans Aand tager ved Forandringen i hans Omstændigheder.

Efterat jeg havde tilbragt nogle Dage i en gyselig Uvished om, hvor min elskede Psyche var bleven af, erfarede jeg endeligen af een af Pythia's Slavinder, at hun ikke mere var i Delphi. Dette var al den Efterretning, jeg kunde indhente om hende, men det var og nok til at gjøre et længere Ophold paa dette Sted utaaleligt for mig. Jeg betænkte mig intet Øieblik paa, hvad jeg vilde gjøre, men stjal mig Natten derefter bort, uden at være bekymret over Følgerne af dette ubetænksomme Skridt, eller, rettere at sige, i en Sindstilstand, hvori jeg var uskikket til alt Overlæg. Jeg vankede en Tid lang omkring paa alle de Steder, hvor jeg haabede at opdage noget Spor af min Veninde, og jeg var daarlig nok til at indbilde mig, at hun, hvor hun end maatte være, vilde drage mig efter sig ved vor Sjelesympathies magiske Kraft. Men mit Haab slog mig Feil; ingen kunde give mig den mindste Efterretning om hende. Følesløs for al den Elendighed, jeg maatte udstaae paa dette affindige Streiferie, fornam jeg ingen anden Smerte end den, Fraværelsen fra min elskede Psyche og Uvisheden om hendes Skjebne voldte mig. Jeg vilde gjerne givet mit Liv for at blive forvisset om, at det gik hende vel.

En-

Endeligen førte Hændelsen eller en medlidende Guddom mig til Corinth. Solen var just gaaen ned, da jeg yderst udmattet af Reisens Besværligheder og en Diæt, som jeg ikke var vant til, ankom til en Gaard paa eet af de prægtige Landgodser, der forskjønne Kysterne af det Corinthiske Hav. Jeg kastede mig ned under en høi Cypres og fordybede mig i Forestillinger om de naturlige men i Lidenskabens Hede ikke forudseete Følger af min Flugt fra Delphi. Virkeligen var min Forfatning istand til at nedslaae endog det kjekkeste Mod. Udstødt i en Verden, der var aldeles fremmed for mig, uden Venner, uden Penge, uvidende om, hvorledes jeg skulde opholde et Liv, som jeg eengang vidste hvem jeg havde at takke for, saae jeg mig om til alle Sider med Bedrøvelse. Den hele Natur syntes at have forladt mig. Paa den hele vide moderlige Jord saae jeg intet, jeg kunde gjøre Fordring paa uden — en Grav, naar Byrden af min Elendighed omsider vildende mine Dage. Og selv denne kunde jeg kun haabe af een eller anden medlidende Vandrers Godhjertighed. Disse melancholske Tanker gjorde endog Erindringen om min forrige Lyksalighed og Bevistheden om, at jeg ikke ved nogen Ondskab i mit Hjerte eller nogen vanærende Misgjerning havde fortjent min Elendighed, smertelisgere endnu for mig. Jeg saae mig omkring med Taarene i Øinene, som om jeg vilde søge i Skabelsen efter et Væsen, der rørtes over min Tilstand.

I dette Øieblik fornam jeg, hvor velgjørende Indskydelsen er af den lykſalige Beſjelelſe, " ſom Naturen ſynes at have givet den følſomſte Deel af de Dødelige til at opveie det Onde, ſom den formedelſt ſit Hjertes Svaghed er udſat for." Jeg henvendte mig til de Udødelige, ſom min Sjel allerede ſaa længe havde ſtaaet i et Slags uſynlig Forbindelſe med. Tanken om, at de havde været Vidner til mit Liv, mine Tanker, mine hemmeligſte Tilbøieligheder, indgjød lindrende Troſt i mit ſaarede Hjerte. Jeg ſaae min kjære Pſyche i Tryghed under deres Vinger. " Nei, raabte jeg, Uſkyldigheden kan ikke være ulykkelig, og heller ikke kunne Laſterne ganſke opnaae deres Hensigter. I denne majeſtætiſke Skabelſe, hvor Verdener og Støvgran bevæge ſig med lige Underdanighed efter en viis og velgjørende Magts Vink, vilde det være Aſſindighed og Ugudelighed at overgive ſig til en ſvækkende Mismodighed. Min Tilværelſe er et Beviis paa, at jeg har en Beſtemmelſe. Har jeg ikke en Sjel, der formaaer at tænke, og Lemmer, der ere givne den ſom Slaver til at udføre dens Tanker? Er jeg ikke en Græker? Og derſom ikke mit Fædrenland vil tage ſig af mig, er jeg ikke da et Menneſke? Er ikke den hele Jord mit Fædreneland? Og giver ikke Naturen mig en ufortabelig Ret til Liv og Ophold og enhver væſentlig Deel af Lykſaligheden, ſaaſnart jeg anvender mine Kræfter til at opfylde de Pligter, der forbinde mig med Verden?"

Disse Tanker beskjæmmede mine Taarer og opvakte Mod igjen i mit Hjerte. Jeg begyndte allerede at overveie de Midler, jeg havde i min Magt til at sætte mig i bedre Omstændigheder, da jeg i det samme saae en midaldrende Mand, hvis Mine og Udseende indgjød mig Ærbødighed, komme hen til mig. Jeg reiste mig op fra Jorden og besluttede ved mig selv at tale til ham, aabenbare ham mine Omstændigheder og udbede mig hans Raad. Han forekom mig selv. "Du synes at være træt af Veien, unge Fremmede! (sagde han til mig i en Tone, der strax indtog mit Hjerte for ham) og da jeg har fundet Dig under mit Træes svalende Skygge, saa haaber jeg; Du ikke negter mig den Fornøielse at beholde Dig denne Nat i mit Huus." Han betragtede mig, i det han sagde dette, med en Opmærksomhed, som hans Hjerte syntes at have Deel i. Jeg tilstod ham igjen paa min Side med en Aabenhjertighed, som vidnede om mit lidet Bekjendtskab til Verden, at jeg havde havt i Sinde at bede ham om det, han selv paa saa ædel en Maade tilbød mig. Jeg veed ikke, hvad det var, der syntes at indtage ham for mig. Mit Udvortes kunde det i det mindste ikke være; thi jeg havde af Frygt for at ölive forfulgt ombyttet mine Delphiske Klæder med slettere, som dertil endnu vare blevne temmelig afslidte paa mit Vandringsskab. Han igjentog sin Forsikring om, hvor behageligt det var ham, at Hændelsen havde ført mig til ham fremfor til nogen af hans Naboer, og derpaa fulgte jeg med ham ind i hans

Huus,

Huus, hvis vidtløftige Omfang, Bygningsmaade og Pragt forkyndte en Eier af megen Rigdom og megen Smag. Den første Sal, vi traadte ind i, var prydet med Malerier af de berømteste Mestere og nogle Billedstøtter og Brystbilleder af Phidias og Alcamenes. Jeg elsker, som Du veed, de skjønne Konsters Værker endog med Sværmerie, og mit lange Ophold i Delphi havde og forskaffet mig nogen Kundskab om dem. Jeg beundrede nogle Stykker, udsatte eet eller andet paa andre, nævnede de Konstnere, hvis Haand eller Maneer jeg kjendte igjen, og benyttede mig af Leiligheden til at tale om andre Mesterstykker, som jeg havde seet af dem. Jeg mærkede, at min Vært betragtede mig med en Mine, der vidnede om hans Forundring over at høre et ungt Menneske, som han havde fundet liggende i saa maadelig en udvortes Tilstand under et Træ, at tale med saa megen Kundskab om Konsterne.

Noget derefter meldte man, at Aftensmaaltidet var færdigt. Han førte mig ind i en liden Sal, hvor Væggene vare malede nydeligen af een af Parrhasius's bedste Skolarer. Vi spiste ganske allene. Taffelet, Dækketøiet, Opvarterne, alt stemte overeens med det Begreb, jeg havde gjort mig om Eierens Smag og Stand. Under Maaltidet traadte der en ung Slave af et fiint Udseende og i zirlige Klæder frem for Bordet, og reciterede et Stykke af Odysseen med megen Færdighed. Min Vært sagde mig, at han gav dette Slags Sindsforlystelse under Maaltidet Fortrin for de Dans-

serin-

serinder og Fløitespillerinder, hvormed man ellers hos Grækerne pleiede at forlyste sig ved Taffelet. Den Roes, jeg tillagde hans Forelæser, gav Anledning til en Samtale om de Græske Digtere og den bedste Maade at recitere paa, hvorved jeg atter gav min Vært Leilighed til at studse. Den Forundring, han betragtede mig med, blandede sig siensynlig med en om Bevægelse; og da han saae, at jeg mærkede det, sagde han til mig: at den Forundring, hvormed han af og til betragtede mig, vilde ikke forekomme mig saa besynderlig, dersom jeg vidste, hvor overmaade stor en Lighed jeg i Henseende til Miner og Ansigtsdannelse havde med en Person, som han i forrige Tider havde kjendt. Dog, Du skal selv dømme derom, føiede han til, i det han begyndte at tale om andre Ting, indtil Vinen og Frugten vare satte paa Bordet.

Strax efter førte han mig ind i et Cabinet, hvor et Skriverbord, en Bogreol, nogle Puder og et Malerie i Legemsstørrelse, hvilket jeg ikke strax gav Agt paa, udgjorde alle Meublerne og Ziraterne. Han bad mig sætte mig, og efterat han en kort Tid havde betragtet med Rørelse det Portrait, der hang lige for ham, sagde han til mig: "Din Ungdom, elskværdige Fremmede! Maaden, hvorpaa vort Bekjendtskab har taget sin Begyndelse, de Egenskaber, jeg i denne korte Tid har opdaget hos Dig, og den Tilbøielighed, jeg føler i mit Hjerte til Dig, retfærdiggjør min Begjerlighed efter at vide Dit Navn og de Omstændigheder, der have kun-

net

net bevæge Dig til at forlade Dit Hjem og ført Dig til denne fremmede Egn. Det er ellers ikke min Maade at lade mig indtage af nogen ved første Øiekast. Men saasnart jeg saae Dig, var det mig umueligt at imodstaae en hemmelig Drivt; og Du har i disse faa Timer retfærdiggjort min overilede Tilbøielighed i saadan en Grad, at jeg selv ønsker mig til Lykke, fordi jeg gav efter for den. Tilfredsstil altsaa mit Ønske og forlad Dig paa, at Haabet om, jeg maaskee kunde være Dig til Tieneste, har en langt større Deel deri end en ubeskeden Nysgjerrighed. Du seer i mig en Ven, som Du, hvor kort vort Bekjendtskab end har været, kan betroe Dig til med al den Tillid, en lang og prøvet Omgang kunde opvække hos Dig."

Jeg blev saa vært af denne Indgang, at Taarene stege mig i Øinene. Jeg troer, han kunde læse deri, hvad mit Hjerte svarede ham, endskjønt jeg ikke i det første Øieblik fandt Ord til at forklare det med. Endeligen aabenbarede jeg ham, at jeg kom fra Delphi, at jeg var opvagen der, at man havde kaldt mig Agathon, og at jeg aldrig havde kunnet faae at vide, hvem jeg havde at takke for Livet. Alt, hvad jeg vidste derom, var, at jeg var bragt til Templet i en Alder af fire til fem Aar, at jeg var opdragen med andre Drengebørn, som vare bestemte til Apollo's Tieneste, og at jeg, efterat jeg var kommen nogenledes til Alders, var af Præsterne bleven behandlet med en udmærket

Agtelse og oplært i alt, hvad der kræves til en fribaaren Grækers Opdragelse.

Stratonicus (saaledes kaldtes min Vært) røbede under min Fortælling en Uroligheb, som han forgjeves søgte at skjule; hans Ansigt forandrede sig; han vilde sige noget, men syntes at betænke sig igjen, og spurgte mig blot, hvorfor jeg havde forladt Delphi. Hvor naturlig Oprigtigheden end ellers var mit Hjerte, saa kunde jeg dog umueligen denne Gang sætte mig ud over de Betænkeligheder, der forbøde mig at tale om min Kjærlighed til Psyche. For en Ven i min Alder, som mit Hjerte havde været ligesaa indtaget for, som det var det for Stratonicus, vilde jeg uden Betænkning have aabnet mit Inderste, saasnart jeg havde kunnet formode, at han var istand til at tænke sig mine Følelser. Men her var der noget, der holdt mig tilbage, som jeg ikke selv kunde forklare mig Aarsagen til. Jeg skjød altsaa hele Skylden for min Undvigelse fra Delphi paa Pythia, og fortalte ham derfor saa udførlig, som Undseelsen i min Alder vilde tillade mig det, alle de Fristelser, hun havde underkastet min Dyd. Han syntes tilfreds med min Opførsel, og efterat jeg havde fortsat min Fortælling til det Øieblik, hvor han fandt mig, og til det, jeg ved første Øiekast følte for ham, stod han i en heftig Bevægelse op, kastede sine Arme om min Hals og sagde med Glædes- og Ømhedstaarer i Øinene: — "Min kjæreste Agathon, see her, Din Fader! — Her (føiede han til, i det han

dreiet

dreiede mig venligen om og pegede paa Maleriet, hvilket jeg hidindtil havde vendt Ryggen til) see her Din Moder, hvis elskede Træk i Dit Aasyn jeg ved første Øiekast følte mig saa vort af, og som opvakte den Bevægelse, jeg nu erkjender for Naturens Stemme."

Du kjender mig for vel, elskværdige Danae! til ikke at kunne gjøre Dig en mere levende Forestilling om mine Følelser i dette Øieblik, end jeg er istand til at meddele Dig. Saadanne Øieblikke lade sig ikke beskrive. For saadanne Glæder har Sproget ingen Ord, Naturen ingen Billeder og Phantasien selv ingen Farver. — Det bedste, man kan gjøre, er at tie og overlade Tilhøreren til sit eget Hjerte. Min Fader syntes dobbelt lykkelig ved min Henrykkelse, hvilken jeg i lang Tid blot kunde udtrykke ved Taarer, stumme Omfavnelser og afbrudte Ord. Den Fornøielse, hvormed han erkjendte mig for sin Søn, syntes at forsætte ham selv tilbage igjen til de lykkeligste Øieblikke i hans Ungdom og at opvække Erindringer hos ham, som Synet af mig gav Liv paa ny. Da han ikke kunde tvivle paa, at jeg maatte være begjerlig efter at faae at vide, hvad der kunde have bevæget en Fader, der erkjendte mig med saa megen Glæde for sin Søn, til at holde denne Søn i saa mange Aar forviist fra sig, saa gav han mig ved en omstændelig Fortælling om sin Kjerlighed til min Moder al den Oplysning, jeg kunde ønske mig derom.

Hans Bekjendtskab med hende havde tilfældigviis taget sin Begyndelse i en Alder, hvori han endnu uindskræn-

skrænket havde staaet under sin Faders Myndighed. Hans Fader havde været Hovedet for een af de ædleste Familier i Athenen. Min Moder var kommen, meget ung, meget smuk, og ligesaa dydig som indtagende, under Opsyn af en gammel Kone, der kaldte sig hendes Moder, til Athenen. Den strænge Stilhed, hvori hun levede og slog sig igjennem med sine Hænders Arbeide, beskjærmede den unge Musarion for at blive seet og efterstræbt af de unge, rige og sirkesløse Mennesker, der ere vante til at ansee unge Piger, som ikke have anden Beskyttelse end deres Uskyldighed og ingen anden Rigdom end deres Yndigheder, for deres naturlige Bytte. Desuagtet kunde hun dog ikke vogte sig for tilfældigviis at blive bekjendt med min Fader, som ved sine Sæder udmærkede sig fra de fleste unge Athenienserе i sin Tid. Hans dydige Caracteer beskyttede ham ikke mod den unge Musarions Yndigheder, men den meddeelte dog hans Kjerlighed sine egne Egenskaber; den var dydig, beskeden og derfor netop des stærkere og vedrigere. Hans Stand, hans gode Rygte, hans tilbageholdne Opførsel mod Gjenstanden for hans Kjerlighed bleve tilsammentagne en Bevæggrund, der kunde undskylde den Overbørenhed, hvormed den Gamle oversaae hans hemmelige Besøg. Intet kan være naturligere, end at ville beskytte den Person, man elsker, for Mangel, men intet er og tvetydigere i Verdens Øine end en ung Mands Gavmildhed mod en Pige, der har den Ulykke ved sine Yndigheder at opvække den store Hobs Misundelse

delse og ved sin Fattigdom at paadrage sig dens Foragt. Man kan ikke forestille sig, at den, der i dette Fald giver, ikke skulde have egennyttige Hensigter, eller at den, der modtager, ikke skulde bevise sin Taknemmelighed paa sin Uskyldigheds Bekostning. Stratonicus iagttog vel den yderste Forsigtighed, for at skjule de Velgjerninger, han af og til beviste denne lille Familie, saavel for Verdens Øine som for den selv. Men den opdagede dog omsider sin ubekjendte Velgjører, og denne nye Prøve paa hans ædelmodige Sindelaug fuldendte det Indtryk, som han allerede for længe siden havde gjort paa denømme Musarions uerfarne Hjerte, og indtog det ganske for ham. Ingensinde vilde Kjerlighed, gjengjældt med den ømmeste Gjenkjerlighed, have gjort tvende Hjerter lykkeligere, dersom ikke den unge Skjønnes Omstændigheder her havde lagt saadanne Vanskeligheder i Veien for en lovlig Forbindelse, som enhver anden end en sand Elsker vilde have anseet for uovervindelige. Omsider var Stratonicus saa lykkelig at opdage, at hans Elskede virkelig var en Athenienssisk Borgerinde, var en Datter af en retskaffen Mand, som havde endt sit Liv paa en hæderlig Maade i den Peloponnessiske Krig. Nu vovede han at aabenbare sin Fader sin hemmelige Kjerlighed. Han anvendte alt for at opnaae hans Samtykke; men den Gamle, der ikke ansaae den unge Musarions Dyder og legemlige Fuldkommenheder for nogen tilstrækkelig Erstatning for den Rigdom, hun fattedes, blev ubevægelig. Stra-

toni-

tonicus elskede for inderligen til at adlyde en Befaling, der bød ham at slaae sin Musarion af Tankerne. Han vilde have anseet sig selv for den Uværdigste blandt Menneskene, dersom han havde været istand til at unddrage hende den mindste Deel af sine Følelser. De Vederværdigheder og Hindringer, hans Kjerlighed maatte stride med, gjorde endog den modsatte Virkning; de concentrerede deres gjensidige Tilbøielighedes Ild, og oppustede en Lue, der, saalænge den blev næret af Haabet, hele tre Aar igjennem havde brændt med Rolighed og Uskyldighed, til den heftigste Lidenskab. Hjertet bliver omsider træt ved en langvarig Kamp med sine sødeste Følelser; det taber sin Kraft til at gjøre Modstand; og jo længere det har sukket under Qvalerne af en forfulgt og utilfredsstilt Kjerlighed, des heftigere længes det efter en Lyksalighed, hvoraf et eneste Øieblik er nok til at udslætte Erindringen om alle udstaaede Lidelser, undertrykke Følelsen af de Nærværende og gjøre Øinene, berusede af den sødeste Kjerligheds Drukkenskab, blinde for al tilkommende Nød og Gjenvordighed. Desuden havde og Musarion en Taknemmelighed til Bevæggrund, hvis trykkende Byrde hendes Hjerte søgte at lette sig for. Kort, de tilsvore hinanden en evig Troskab, overgave sig til deres Hjerters sympathetiske Ønsker, og betjente sig af den Magt, Kjerligheden gav dem, til at gjøre hinanden lykkelige. Den Lyksalighed, de gjensidigen havde hinanden at takke for, vedligeholdt og befæstede deres Hjerters ømme Forening, istedet for at svæk-

ke eller endog opløse den; thi endnu har aldrig Ty-
delsen været den sande Kjerligheds Grav. Jeg,
skjønne Danae! var den første Frugt af deres Kjerlig-
hed. Lykkeligviis arvede min Fader just paa denne Tid
efter en Onkels sidste Villie et lidet Gods paa een af
de Øer, der staae under Atheniensernes Herredømme.
Dette maatte nu tjene min Moder til Tilflugtssted.
Jeg blev født her, og nød tre Aar igjennem hendes
egen Pleie; men nu blev jeg fortrængt af en Søster,
hvis Fødsel kostede den elskværdige Musarion Livet.
Stratonicus havde imidlertid gjort mange Forsøg paa at
røre sin Faders Hjerte, men alle vare de forgjeves.
Der blev altsaa intet andet Raad for ham, end at
holde sin Forbindelse med min Moder og Følgerne deraf
skjulte. Hendes tidlige Død tilintetgjorde de Planer
om Lyksalighed, han havde lagt sig for Fremtiden;
men formaaede ikke at svække den samme Troskab, han
helligede hendes Minde. Hans Omsorg for det, der
var blevet ham tilovers efter hende, holdt ham fra at
overgive sig ganske til en Kummer, som dog i lang Tid
gjorde ham ligegyldig for alle Livets Glæder og betog
ham Lysten til alle Forretninger. Templet i Delphi
forekom ham at være det passeligste Sted til baade at
holde mig skjult og forskaffe mig en god Opdragelse.
Han havde Venner i Templet, som jeg særdeles blev
anbefalet til, men som det ubrydeligen var paalagt at
lade mig forblive i en fuldkommen Uvidenhed om min
Herkomst. Det havde været hans Forsæt at afhente

mig,

mig, saasnart hans Faders Død gjorde ham til Herre over sig selv, og derefter føre mig til Athenen, hvor han vilde bekjendtgjøre sin Forbindelse med min Moder og erklære mig offentlig for sin Søn og Arving. Men dette Dødsfald var først indtruffet faa Maaneder forend min Flugt, og siden den Tid havde uopsættelige Forretninger nødet ham til at tøve med at afhente mig.

Efterat min Fader havde endt denne Fortælling, lod han en gammel Frigiven kalde ind og spurgte ham: Om han kjendte den lille Agathon, som han for fjorten Aar siden havde overleveret til den Delphiske Apollo's Beskyttelse. Det faldt den gode Olding, hvis Træk det og forekom mig, jeg havde seet, saa meget des lettere at kjende mig igjen, som han i dette Mellemrum ofte havde været sendt til Delphi fra sin Herre, for at forespørge sig om mit Velgaaende. Efter faa Øieblikkes Forløb var det hele Huus betaget af en almindelig Glæde. Min Faders Tilfredshed med mig og den Fornøielse, hvormed alle og enhver i Huset ønskede mig velkommen som deres Herres eneste Søn, gjorde den Glæde fuldkommen, jeg nødvendig maatte føle ved saa pludselig en Overgang fra den Elendighed, jeg var i, naar jeg betragtede mig som en nøgen, for sig selv ubekjendt og for alle Skjebnens Luner udsat Flygtning, til saa stor en Lykke, som jeg nu saae for mig. Dog, denne Lykke kunde maaskee været blændende i det mindste for mangen en anden, der ikke ved sin Opdragelsesmaade

var bleven saa forberedt som jeg til at taale en saadan Forandring med Beskedenhed. Men hvad mig angaaer, saa skylder jeg mig selv den Retfærdighed at sige, at Visheden om, at jeg var en Borger i Athenen og at min Herkomst og mine Forfædres Dyd opfordrede mig til at erhverve mig Fortjenester og udøve skjønne Handlinger, beredte mig dog en større Glæde, end Synet af de Rigdomme, min Fader af sin Godhed var saa begjerlig efter at dele med mig, og som i mine Øine kun fik noget Værd, i Betragtning af, at de syntes at sætte mig i Stand til at kunne leve saa meget des uafhængigere og saa meget des fuldkomnere efter mine egne Grundsætninger.

Jeg forlystede mig nu med et nyt Slags Drømme, der formedelst deres Forbindelse med mine nye Forhold syntes ligesaa vigtige for mig, som deres Udførelse lod til at være velgjørende for det menneskelige Kjøn. Skulde Du troe, at det, jeg gik frugtsommelig med, ikke var mindre end at udfinde Planer til, hvorledes de høie Læresætninger, jeg havde udtraget af min idealske Sædelære, lode sig føre til Nytte ved et Almeenvæsens Indretning og Forvaltning? — Disse Betragtninger, som medtoge en god Deel af Nætterne for mig, besjelede mig med den heftigste Iver for et Fædreneland, som jeg ikke kjendte uden af Historieskrivere. Jeg troede mig selv en Vet efter Solonernes og Aristidernes Fodspor, paa hvilken jeg ikke tænkte mig andre end saadanne Hindringer,

som

som lode sig overvinde ved Dyd og Mod. Derpaa satte jeg mig i min patriotiske Henrykkelse ved Enden af min Løbebane og saae nu i Athenen ikke mindre end Verdens Hovedstad, Nationernes Lovgiver, Kunsternes og Videnskabernes Moder, Havets Behersker og Middelpuncten for det hele menneskelige Kjons Forening. Kort, jeg gjorde omtrent ligesaa chimairiske og ligesaa uhyre Projecter som Alcibiades, dog med den meget væsentlige Forskjel, at Kilderne til mine ikke vare Forfængelighed og Ærgjerrighed, men et Hjerte, der følte sig besjelet af Godhed og almindelig Velgjørenhed. De havde desuden og dette forud, at deres Udførelse (den moralske Mueligheds deri forudsat) ikke vilde have kostet nogen Moder en eneste Taare og inter Mennesker i Verden noget andet end Opofrelsen af dets Fordomme og af det Slags Lidenskaber, der ere Aarsag til al Privatelendigheden. Da jeg nu kun forestilte mig Hindringerne enkelte, men ikke i Sammenhæng og efter deres forenede Vægt, saa forekom det mig saa let at udføre disse Planer, at der ikke var noget, jeg forundrede mig saa meget over, som at en Pericles, under sine ubetydelige Bestræbelser for at gjøre Athenen til Grækenlands Herre, havde kunnet overse, hvor meget lettere det var at gjøre den til Tempel for en evig Fred og Verdens almindelige Lyksalighed.

Disse skjønne Planer leverede mig nogle Gange Stof til de Samtaler, min Fader og jeg havde med hinanden

den og hvormed jeg om Aftenen pleiede at forkorte ham Tiden. Min Indbildningskrafts Fyrighed syntes at forlyste ham ligesaa meget, som hans Hjerte, hvis Bilfede han igjenkiendte i mit, fornøiede sig over de dydige Følelser, han, ligesom jeg selv (maaskee begge lidet for partisk), ansaae for Drivefjedrene til mine politiske Drømme. Alt, hvad han kunde sige mig om Vanskelighederne ved deres Udførelse, overbeviste mig ligesaa lidet, som den Forelskede overbevises af sin koldsindige Vens Indvendinger mod hans Kjerlighed. Jeg havde et Svar til hver af dem; og dette nye Sving, som min Enthusiasme havde faaet, blev i føie Tid saa stærkt, at jeg neppe kunde oppebie Tiden til at fremstille mig i Athenen og lade mig see der i saadanne Omstændigheder, at jeg kunde lægge den første Haand paa det store Værk, jeg troede at være bestemt til at udføre.

Agathon.

Ottende Bog.

Fortsættelse af Agathons Fortælling, fra hans Ankomst til Athenen til hans Bekjendtskab med Danae.

Første Capitel.

Agathon kommer til Athenen og bestemmer sig til Republikens Tjeneste. En Prove paa den Vinds besynderlige Natur, som af Horatz kaldes aura popularis.

Min Fader opholdt sig ikke længere i Corinth, end hans Forretninger krævede det, men ilede med at forflytte mig til dette Athenen, der fremstilte sig for min forskjønnende Indbildning i saa herligt et Lys.

Jeg tilstaaer Dig, Danae! (og jeg haaber, jeg ikke derved kranker den hellige Pligt, min Fødestad kræver af mig) at det første Øiekast viste mig her noget ganske andet, end jeg havde ventet. Min Smag var alt for meget forvænt til at finde det Middelmaadige, hvort det end maatte være, taaleligt. Den vilde, saa at sige, see alt indsluttet i den fine Linie, hvor det Høie støder sammen med det Skjønne; og naar den blev denne Fuldkommenhed vaer hos enkelte Dele, saa vilde den, at alting skulde harmonere og samlet udgjøre et symmetrisk Værk, som i alle sine Dele kom overeens med sig selv. Fra Skjønheden i denne Grad var Athe-

nen,

nen, ligesom maaskee enhver anden Stad i Verden, endnu meget langt borte. Imidlertid havde dog Pericles's Ødselhed og gode Smag, ved Hjelp af Phidias, Alcamenes og andre store Mestere, sat Staden i en saadan Stand, at den kunde strides med de prægtigste Stæder i Verden om Fortrinet *). I det mindste saae jeg snart, at Udfyldelsen af det, den endnu, fra denne Side betragtet, manglede, vilde være den letteste Deel af mine Planer og en naturlig Følge af de Foranstaltnin-

*) Agathon taler her, som det skikker sig for hans, ikke for vor Tidsalder. De Gamle, især Grækerne, ansaae en Stad for at være smuk, naar den havde en stor Mængde prægtige Templer, offentlige Bygninger og Mindesmærker, Colonnader, Gymnasier, Theatre, Bad o. s. v., men de satte ikke dens Skjønhed i dens regelmæssige Anlæg og Privatbygningernes Storrelse, Pragt og smukke Bygningsmaade. Med Hensyn til dette sidste har Herr v. Pauw (i sine Recherches sur les Grecs) Grund til at paastaae, at Athenen, i Sammenligning med de største Stæder i Europa paa nærværende Tid, ikke var nogen skjøn Stad, uagtet den siden Pericles's Statsforvaltning pleiede at kaldes den skjønne Athenæ. Man kan altsaa heraf slutte sig til, at de Begreber, man i det frie Grækerland havde om en Stads Skjønhed, og som naturligviis grundede sig paa den herskende Frihedz- og Ligheds-Aand, maae have været ganske anderledes end de Begreber, vi have, eller Romerne under de første Keisere havde, derom.

ninger, der, i mine Tanker, kunde gjøre den til Middelpuncten for den hele Jordklodes Styrke og Rigdomme.

Saasnart vi vare ankomne til Athenen, var det første, min Fader foretog sig, at erklære mig paa den Maade, Lovene foreskrive, for sin Søn, og lade mig optage blandt de Athenienſiſke Borgere. Dette gjorde mig en Tidlang til Gjenſtand for den almindelige Opmærkſomhed. Athenienſerne ere, ſom Du ſelv veed, mere tilbøielige end noget andet Folk i Verden til at lade ſig pludſeligen indtage med den ſtørſte Hefstighed enten for eller imod noget. Jeg havde den Lykke ved første Øiekaſt at behage dem. Begjerligheden efter at ſee mig og gjøre Bekjendtſkab med mig blev et Slags epidemiſk Lidenſkab baade hos Unge og Gamle. Hine dannede i faie Tid et glimrende Hof omkring mig, og diſſe gjorde ſig Forhaabninger om mig, ſom uformærkt opvakte en hemmelig Stolthed hos mig og beſtyrkede de alt for høie Tanker, jeg desuden var saa tilbøielig til at fatte om min Beſtemmelſe. Denne ſubtile Stolthed, ſom forſtak ſig under mine ædleſte Tilbøieligheder og dydigſte Hensigter og derved undrog ſig min egen Bevidsthed, betog mig imidlertid intet af en Beſkedenhed; hvorved jeg ſyntes at udmærke mig fra de fleſte unge Mennesker af min Stand. Derved vandt jeg ikke allene den lavere Deel af Folkets Høiagtelſe, men opnaaede ogſaa den Fordeel, at de Fornemſte, de Viſeſte og Erfarneſte bleve meget for at ſee mig i deres Selſkab, og ved deres Omgang meddeelte mig en Mængde ſæregne

Kund-

Kundskaber, som gjorde mig megen Tjeneste ved min tidlige Fremtrædelse i Republiken. Mine Sæders Reenhed, den gode Anvendelse, jeg gjorde af min Tid, den Øver, hvormed jeg forberedte mig til mit Fædrenelands Tjeneste; mine flittige Besøg paa Gymnasierne, de mange Gange, jeg vandt Prisen ved de offentlige Øvelser, alt forenede sig for at vedligeholde den gunstige Fordom, som man allerede havde fattet om mig. Da nu og desuden min Faders og en lang Række af mine Forfædres Fortjenester bnede mig Vei til Republikens Forretninger, saa var det ikke at undres over, at jeg i en Alder, hvori de fleste andre unge Mennesker kun befatte sig med deres Forlystelser, havde Mod nok til at træde frem i de offentlige Forsamlinger, og at jeg nød den Lykke at blive modtagen med et Bifald, der satte mig i Fare for enten ved min egen Formastelighed eller ved mine Medbeileres Bestræbelser at blive styrtet ligesaa hastig, som jeg havde opsvinget mig.

Veltalenheden er i Athenen ligesom i alle Fristater, hvor Folket har Deel i den offentlige Forvaltning, den nærmeste Vei til Æresposter og det sikreste Middel til ogsaa uden disse at forskaffe sig Anseelse og Indflydelse. Jeg lod det altsaa være mig meget magtpaaliggende at studere Hemmelighederne i en Konst, hvis Udevelse og den Grad Færdighed, jeg kunde erhverve mig deri, den lykkelige Udførelse af alle mine Planer syntes at være afhængig af. Thi naar jeg betænkte, hvad Pericles og Alcibiades havde formaaet

at

at overtale Athenienserne til, saa tvivlede jeg intet Øieblik paa, at ogsaa jeg, med lige Evner, vilde blive istand til at overtale dem til Bestræbelser, som ikke allene vare ædle i sig selv, men ogsaa beredte dem langt mere glimrende Fordele, uden at være saa uvisse og farlige som hiint.

I denne Hensigt besøgte jeg Plato's Skole, hvilken den Gang stod i den høieste Anseelse i Athenen, og paa Grund af, at den forenede en Socrates's Visdom og en Gorgias's og Prodicus's Veltalenhed, blev erklæret af mine gamle Venner for at være langt mere skikket end disse Ordkonstnere til at danne en Taler, som mere ved Sandhedens Styrke end ved en listig Dialectiks Forblændelse og Konstgreb vilde indtage sine Tilhøreres Hjerter for sig. Den fortroltge Adgang, denne berømte Vise forundte mig hos sig, lod mig omsider opdage saa stor en Overeensstemmelse mellem min Tænkemaade og hans Grundsætninger, at det Venskab, jeg fattede til ham, forvandlede sig næsten til en sværmerisk Lidenskab. Dette Venskab vilde bleret mig skadeligt i Verdens Øine, dersom man allerede den Gang havde gjort sig de samme Tanker om ham, som man siden fattede, da han ved Bekjendtgjørelsen af sine metaphysiske Dialoger ikke allene af Statsmændene, men endog af mange af hans forrige Beundrere med større Feie eller mere Rimelighed paadrog sig den samme Bebreidelse som Aristophanes fordum (skjønt høist ubilligen) havde gjort den vise Socrates *). Men den Gang havde

Plato

*) Den Bebreidelse nemlig, at han med alt sit Had til Sophisterne selv var et Slags Sophist.

Plato hverken skrevet sin Timæus eller sin Republik. Imidlertid existerede dog den sidste allerede i hans Hjerne. Den leverede os saare ofte Stof til vore Samtaler i Academiets Spadseregange; og han bestræbte sig saa meget des ivrigere for at bibringe mig sine Begreber om den bedste Maade, det menneskelige Selskab kunde indrettes og regieres paa, som han haabede at have den Fornøielse at see dem i nogen Grad realiserede ved mig.

Men hvor stor hans Omhu i denne Henseende end var, saa var den dog vist ikke større end min Begjerlighed efter at udøve, hvad han speculerede. Men da min Forestilling om en Statsmands Pligters Vigtighed stemte overeens med mine Hensigters Reenhed og indvortes Godhed, og jeg, overbeviist om, at jeg (dersom jeg havde anseet det for tilladt, allene at følge mine Privattilbøieligheder ved Valget af en Levemaade) havde givet Musernes Omgang og den rolige Frihed langt borte fra Stadens Tummel Fortrinet for den Ære, der er forbunden med at beherske endog en heel Verden, ikke troede, jeg i mindste Maade var behersket af Ærgjerrighed og andre egennyttige Lidenskaber: saa kunde jeg efter min Forestilling ikke forberede mig nok til at fremtræde paa en Skueplads, hvor det første Optrin almindeligen bestemmer hele Skuespillets Lykke. Jeg imodstod ved nogle Leiligheder, der syntes at opfordre mig, ikke allene mine Venners Tilskyndelse, men endog min egen Tilbøielighed, endskjønt der (siden Al-

cibia-

cibiades, med saa megen Lykke havde gjort Begyndelsen) ikke gaves Mangel paa unge Mennesker, som — uden at være bekjendte for andre Talenter end Færdighed i at anordne et Gjæstebud, klæde sig med Smag, danse og spille Cithar — vare forvovne nok til, efter en vaagen tilbragt Nat, at springe lige fra en Skjønnes Arme til Folkets Forsamling, og, drivende af lugtende Vande, lade Munden løbe hen i Veir og Vind om Statens Mangler og Feilene i den offentlige Forvaltning.

Endeligen indtraf der en Leilighed, hvor jeg, for at tjene en Ven, som jeg elskede særdeles høit, tilsidesatte alle mine Betænkeligheder. En mægtig Cabale arbeidede paa hans Undergang. Han var uskyldig, men Formodningerne vare imod ham. Folket var ham fiendsk, og Frygten for at paadrage sig hans Fienders Had afholdt de Faa, der havde bedre Tanker om ham, fra at tage sig offentligen af ham. Efter disse Omstændigheder fremtraadte jeg som hans Forsvarer. Da jeg var overbeviist om hans Uskyldighed, saa havde alle de Betragtninger, der afskrækkede hans andre Venner, den gandske modsatte Virkning hos mig. Hele Athenen blev opmærksom, da det rygtedes, at Agathon, Stratonicus's Søn, vilde fremtræde for at tale for den anklagede forud fordømte Lysias. Den Godhed, Folket havde fattet for mig, forandrede med eet den Forestilling, man havde gjort sig om denne Sag. Athenienserne fandt et Slags Skjønhed, der aldeles fortryllede dem, i den Ædelmodighed og Driftighed, hvormed jeg (som de sagde)

tog mig af en Ven, som alle havde forladt og givet til Priis for sine Fienders Forbitrelse og Overmagt. Man ønskede nu i sin Hede, at jeg maatte gane af med Seieren, og den Enthusiasme, hvormed den ene smittede den anden, blev omsider saa stor, at Modpartiet saae sig nødsaget til at udsætte Afgjørelsesdagen, for at lade det opflammede Folk vinde Tid til at kjøles igjen. Imidlertid spærede det intet Konstgreb for at forvisse sig om Seieren; men Udfaldet gjorde dog alle dets Bestræbelser frugtesløse. Det Fryderaab, hvormed jeg blev modtagen af en stor Deel af Folket, indgjød mig Mod. Jeg talede med mere Dristighed, end man kunde vente hos et ungt Menneske, der stod for saa talrig og Ærbødighed krævende en Forsamling, for en Forsamling, hvori den ringeste Haandværksmand anseer sig, og maaskee og kunde gjælde, for en Kjender af og befoiet Dommer over Veltalenheden. Sandheden gjorde ogsaa her den Virkning, den altid gjør, naar den foredrages i sit eget Lys og med den Varme, som Talerens egen Overbeviisning giver ham: den overraskede alle Tilhørerne. Lysias blev frikjendt og Agathon, som nu var Atheniensernes Helt, hjemført i Triumph.

Efter denne Tid fremtraadte jeg ofte i de offentlige Forsamlinger. Mine Medborgeres Kjerlighed og det Bifald, jeg, hver Gang jeg talede, blev overøst med, indgjød mig Mod til ogsaa omsider at tage Deel i de offentlige Anliggender. Lykken syntes at have besluttet, den ikke vilde forlade mig, førend den havde

ophøiet mig til det høieste republicanske Trestrin. Jeg gjorde altsaa saa hurtige Skridt paa denne nye Løbebane, at den Gunst, jeg stod i hos Folket, inden føie Tid formaaede at opveie de Mægtiges Anseelse i Athenen. Selv mine hemmelige Fiender saae sig, for at behage Folket, nødsagede til offentligen at formere Tallet paa mine Beundrere.

Min Fæders Død, som indtraf paa denne Tid, berøvede mig en Ven og Veileder, hvis Klogskab var mig uundværlig paa det politiske Livs farlige Ocean. Jeg blev derved sat i Besiddelse af en betydelig Formue, ved hvilken han kun formedelst den store Beskedenhed, hvormed han brugte den, havde havt den Lykke at undvige sine Medborgeres Misundelse. Saa forsigtig var ikke jeg. Vel var det Brug; jeg gjorde deraf, i og for sig ædelt og roesværdigt: jeg ødsled nemlig med den for at gjøre vel. — Jeg understøttede alle saadanne Borgere uden Forskjel, som vare i Ulykke uden deres egen Skyld. Mit Huus var en Samlingsplads for Lærde, Konstnere og Fremmede. — Min Formue stod enhver til Tjeneste, der behøvede den. Men netop dette var det, der siden efter befordrede mit Fald. Man vilde snarere have tilgivet mig det, om jeg havde tilsat den ved Gjæstebud, paa Skjøger og ved en uophørlig Afvexling af prægtige og overdaadige Forlystelser.

Imidlertid hengik der dog en rum Tid, inden den Skinsyge, jeg ved en saadan Levemaade opvakte hos de Store og Anseeligste, torde yttre sig ved noget synligt

Ud-

Udbrud. Folket, som hidindtil havde elsket mig, begyndte nu at forgude mig. Det Udtryk, jeg bruger her, er ikke for stærkt. Thi da engang en vis Digter, der pleiede at betjene sig af mit Bord, fik det Indfald i et stort og elendigt Digt at give mig Apollo til Fader, saa fandt dette latterlige Smigrerie hos Pøbelen (hvilken desuden bestandigen har lettere for at fatte det Underfulde end det Naturlige) saa stort et Bifald, at der efterhaanden udbredte sig et Slags Rygte, som tillagde min Moder den Ære at have indtaget den Delphiske Guddom ved sin Skjønhed. Saa afsindig denne Grille var, saa sandsynlig forekom den mine Velyndere af den nederste Classe. Derved allene troede de at kunne forklare sig de overordentlige Fuldkommenheder, de tillagde mig, og retfærdiggjøre de urimelige Forhaabninger, de gjorde sig om mig. Thi den store Hobs Fordom gik endog saa vidt, at mange sagde offentligen: Athenen kunde ved mig allene forskaffes Herredømmet over Jordkloden, og man kunde ikke ile nok med at overdrage mig en uindskrænket Enevælde. Dette var en Ting, som de ikke lovede sig mindre af, end at de gyldne Tider skulde komme tilbage igjen, at den forhadte Forskjel mellem Fattige og Rige aldeles skulde blive ophævet, og at man skulde tilbringe Livet i en salig Ørkesløshed under alle muelige Vellyster og Forlystelser.

I Følge denne sværmerske Sindsstemning, hvoraf det hele Folk i Athenen i større eller mindre Grad var ind-

indtaget for mig, behøvedes der kun en Leilighed for at bringe det til at tilsidesætte Lovene selv, naar det gjalt om at befordre dets Yndlings-Fordele. Denne Leilighed viste sig ogsaa, da Euboa og nogle andre Øer, for at afkaste det Aag, Athenienserne havde paalagt dem, gjorde en Opstand, hvori Spartanerne lønligen understøttede dem. Man kan (paa den uudstrækkelige Theorie nær, som man hjemme formaaer at erhverve sig) umueligen være mere uerfaren i Krigsvæsenet, end jeg var det. Jeg havde endnu ikke opnaaet den Alder, som i Følge Lovene krævedes til et offentligt Embedes Forvaltning. Vi havde ingen Mangel paa duelige og øvede Krigere. Jeg anvendte selv min hele Anseelse for at bringe det dertil, at en vis Mand blandt disse Krigere, som jeg agtede særdeles høit formedelst hans moralske Caracteer, maatte blive valgt til Feldtherre mod Oprørerne. Men intet af alt dette hjalp; intet, intet formaaede at kjøle det allerhæftigste og letsindigste Folks varme Indbildningskraft. Agathon, som man tiltroede alle muelige Talenter, og som man holdt sig berettiget til at vente Underværker af, ikkun han allene formaaede at forsvare det Athenienſiske Navns Ære, og virkeliggjøre de sværmeriske Drømme, de politiske Dagdrivere i Athenen, (som især ved denne Leilighed kappedes med hinanden om at gjøre de allerlatterligste Projecter) forlystede sig med. Dette Slags Folk havde saa travelt, at det virkeligen lykkes dem at smitte den største Deel af Folket med deres Daarlighed.

Enhver Efterretning, man fik om, at flere andre Øer havde begyndt Oprør, opvakte en almindelig Glæde. Man havde gjerne seet, at det hele Grækenland havde taget Deel i denne Sag. Ogsaa fattedes det ikke paa Tidender, som gjorde Tingen farligere, end den var, omsider endog indviklede Kongen af Persien i Opstanden paa Eubea, og som ikkun gjorde dette for at forskaffe Agathon en des større Skueplads, hvor han kunde forlyste Athenienserne ved Heltegjerninger og berige dem ved Erobringer. Jeg blev altsaa (hvor meget jeg end modsatte mig) udnævnt til Feldtherre mod de frafaldne Øer, og udrustet med uindskrænket Magt over Armeen, Flaaderne og Skatkammeret.

Andet Capitel.

Agathons Lykke og Anseelse i Republiken naaer sin høieste Pynt.

Da jeg nu engang var nødsaget til at give efter for mine Medborgeres Egensindighed, saa besluttede jeg at gjøre det paa en god Maade og tage Sagen fra den Side, der syntes at give mig en ønskelig Leilighed til at gjøre Begyndelse med mine egne Planers Udførelse. Jeg vidste, at Øeboerne havde Grund til at beklage sig over Athenen. Hvor skulde de kunne elske en Regiering, som de bleve undertrykte, udsugede og traadte un-

under Fødderne af? Jeg grundede altsaa min hele Plan paa deres Bevægelse og Omvendelse — med det Gode, ved at afskaffe de Misbrug, der havde opirret dem, ved at sørge for en taalelig Moderation i de Afgifter, som man over deres Evner og overtimod deres Friheder havde afpræsset dem, og ved at indsætte dem igjen i de Rettigheder og til de Fordele, de, i Følge mange forskjellige Foreninger, som Grækere og Bundsforvandte af Athenen, skulde have at glæde sig over. Men inden jeg kunde reise bort fra Athenen, var det fornødent at forbøre de Athenienserne og stemme dem i en Tone, der kom overeens med mine Grundsætninger, var dette saa meget des mere fornødent, som jeg saae, hvor levende de sværmerske Projecter, hvormed Alcibiades's Forfængelighed i forrige Tider havde fortryllet dem, ved denne Leilighed vare opvaagnede igjen.

Jeg forsamlede altsaa Folket, og da der ikke er noget Folk i Verden, som Talekonsten formaaer saa meget over som over Athenienserne, saa anvendte jeg al Veltalenhedens Magt, for at overbevise det om mine Planers Grundighed, skjønt jeg dog ikke lod det see mere deraf, end der var fornødent til at naae min Hensigt. Efterat jeg med de behageligste Farver havde afskildret det den Høihed og Velstand, Republiken, formedelst sine naturlige Fordele og sin indvortes Styrke, kunde bringe det til, gjorde jeg mig Umage for at bevise: "At store Erobringer (uden at tale om den Fare, de formedelst

Krigslykkens Ubeſtandighed ere forbundne med) nødvendigviis omſider maatte nedtrykke Staten under Byrden af dens eget Omfang; at der gaves en langt ſikrere og kortere Vei til at gjøre Athenen til Herre over den hele Jord, efterdi det altid er den klogeſte og rigeſte Nation, der foreſkriver de andre Love; at Rigdommen altid giver os Magt, og Klogſkaben lærer os at gjøre det rette Brug af Magten; at Athenen vilde være alle andre Folkeſlag overlegen i begge Dele, ſaafremt den paa den ene Side vedblev at være Videnſkabernes og Konſternes Pleiemoder, og paa den anden lod alle ſine Beſtræbelſer gaae ud paa at forſvare ſit Herredømme over Havet, ikke i Henſigt at gjøre Erobringer, men for at ſætte ſig i en ſaadan Anſeelſe hos Fremmede, at enhver maatte attraae dens Venſkab, og ingen torde vove at ægge den til Vrede; at en god Forſtaaelſe med alle andre Folkeſlag og ſaa udbredt en Handel, ſom Mueligheden tillod, var den naturligſte og ufeilbarligſte Vei for en Friſtat, ſom havde ſin Beliggenhed ved Havet, til efterhaanden at bringe det til en ſaadan Høide, ſom man ei engang var iſtand til at gjøre ſig nogen Foreſtilling om, men at der og hertil krævedes, at man maatte haandhæve Friheden ſaavel hos ſig ſelv ſom hos alle andre Folkeſlag, iſær hos ſine Naboer, eller dog i det mindſte holde deres gamle og naturlige Form og Forfatning paa Fode; at Forbund og et ſaadant Venſkab med vore Naboer, hvorved de ligeſaa vel kunde finde deres, ſom vi vores Regning, maatte

give

give Staten langt større Magt, Anseelse og Indflydelse paa det politiske Systems almindelige Forfatning i Verden, end den kunde vente sig ved at gjøre dem til sine Vasaller, efterdi dog en Ven altid er mere værd end en Slave; at Retfærdigheden ligesaa vel er den eneste Grundvold for en Stats Styrke og Varighed, som den er det eneste Baand for det menneskelige Selskab; at denne Retfærdighed fordrede, at vi skulde anse ethvert politisk Selskab (det være sig enten det var stort eller lidet) for vor Lige og tilstaae det de samme Rettigheder, som vi krævede for os selv, og at det Forhold, der var indrettet efter disse Grundsætninger, var det sikreste Middel til at erhverve sig almindelig Tillid, og, istedet for at sostinere et voldsomt og med alle Tyranniets Farer forbundet Overherredømme, at vedligeholde en frivillig tilstaaet Anseelse, hvilken sidste virkeligen maatte have alle de Fordele som det første, uden dog at have dets forhadte Skikkelse og drage dets slemme Følger efter sig." —

Efterat jeg havde sat alle disse Sandheder, med Hensyn i Særdeleshed til Grækenland og Athenen, i deres stærkeste Lys, og ved denne Leilighed udførligen beviist, hvor daarlige Alcibiades's og andre ærgjerrige Sværmeres Projecter havde været, bestræbte jeg mig for at lægge for Dagen: "At den Opstand, der var skeet paa de Øer, der hidindtil havde staaet under Athenienserne's Beskyttelse, men i de nyere Tider efter nogle af Republikens onde Raadgiveres Tilskyndelse vare blevne be-

hand-

handlede som undergivne Slaver, tilbød os den lykkeligste Leilighed til, paa den ene Side at overbevise hele Grækenland om Athenienſernes retfærdige og ædelmodige Tankemaade, og paa den anden ved Somagtens anſeelige Formerelſe (hvis Bekoſtninger rigeligen vilde erſtattes igjen ved Handelens ſtørre Sikkerhed og Udvidelſe) at ſætte os i en ſaadan Anſeelſe, at ingen vilde være iſtand til med mindſte ſandſynlige Grund at tilægge Manglen paa Lyſt til at forſkaffe ſig Fyldeſtgjørelſe nogen Deel af dette lemfældige og ædelmodige Forhold." Jeg understøttede disſe Forſlag med alle de Grunde, der kunde ovtænkes til at gjøre det ſtærkeſte Indtryk paa mine Tilhøreres varme Indbildningskraft, og jeg havde og den Fornøielſe, at min Tale blev hørt med det lydeligſte Bifald. Virkeligen lode Athenienſerne ſig ligeſaa letteligen indtage af Sandhed og ſunde Grundſætninger ſom af den falſke Statskonſtes Blændeværk, ſaafremt man kun vidſte at viſe dem hine i et ligeſaa indtagende Lys og afmale dem med ligeſaa levende Farver ſom denne; ogſaa var det dem ganſke ligegyldigt, ved hvad for Midler man maatte bringe det til den Anſeelſe, der var Formaalet for alle deres Ønſker, naar de kun allene kunde naae den. Ja der gaves endog en ſtor Deel af Borgerne, ſom havde ſtørre Fordeel af Freden end af Krigen, og ſom derfor ſyntes meget vel derom, i Fald dette Maal for deres Forſængelighed kunde naaes paa en Maade, der ſtemte ſaa vel overeens med deres private Fordele.

Mine

Mine hemmelige Fiender, som ikke tvivlede paa, at dette Krigstog jo enten paa een eller anden Maade vilde give Leilighed til mit Fald, faldt det ingenlunde ind at modsætte sig mine Hensigter offentligen; men derimod havde de (som jeg siden erfoer) under Haanden desmere travelt med at hemme deres naturlige Følger, lægge Vanskeligheder paa Vanskeligheder i Veien, og opspinde hemmelige Cabaler for at gjøre de misfornøiede Øeboere overmodige og uvillige til at indgaae billige Betingelser. Den Foragt, hvormed man i Athenen i Begyndelsen havde betragtet denne Opstand, bet smitsomme Exempel og de Ranker, andre Græske Stæder, af Misundelse over Athenienſernes Opermagt, betjente sig af, dette havde ómsider til Følge, at ogsaa de Attiske Colonier og den storſte Deel af Athenens Bundsforvandte bleve dristige nok til at tiltage sig en Uafhængighed, hvis skadelige Følger de skjulte for sig selv under Friheds behagelige Navn. Det var den høieſte Tid til at forekomme en almindelig Opstand og Sammensværgelse mod Athenen; og mine Landsmænd — som altid forlystede sig med vittige Indfald over en Fare, saalænge den var langt borte, men overgik fra den letsindigſte Ligegyldighed til den overdrevneſte Mismodighed, saasnart den kom dem nærmere — gjorde sig nu selv saa overspændte Foreſtillinger om det Onde, at jeg blev nødsaget til at gaae til Scils, inden Rustningerne endnu vare halv færdige.

Jeg havde brugt den Forsigtighed at overdrage min Ven, som Folkets Gunst havde givet mig saa ubilligt et Fortrin for, den næste Plads efter mig selv. Den Beskedenhed, hvormed jeg betjente mig af den Anseelse, min Post gav mig over ham, forekom en Skinshyge, som kunde have tilintetgjort Frugterne af vore Bestræbelser. Vi handlede oprigtigen og uden Bihensigter efter en fælles overlagt Plan, og Lykken smilede os og saa meget, at alle Atheniensernes Øer, Colonier og underlagte Bundsforvandte i mindre end to Aar ikke allene vare beroligede og bragte inden for Skrankerne igien, men ogsaa ved Afskaffelsen af alt, hvad der ubilligen havde betynget dem, og ved at indsættes igjen i deres gamle Friheder og Rettigheder, mere end nogensinde følte sig tilbøielige til at foretrække vort Venskab for alle andre Forbindelser. Ved alt dette fulgte jeg, uden at indhente videre Befalinger om mit Forhold, med saa meget des større Tryghed min egen Tænkemaade, som jeg ikke tilstod de forhen Misfornøiede det allermindste, som de ikke, saavel i Følge Naturens Ret, som i Kraft af deres ældre Overrenskomster vare fuldkommen berettigede til at fordre, men derimod ved denne Eftergivenhed tilkjøbte Athenienserne nye og meget betydelige Fordele, Fordele, som kom det hele almindelige Væsen til Gode, inden for at alle Frugterne af deres Undertrykkelsene og aliene vare faldne i nogle Privatmænds og nogle af Folkets forrige Yndlingers Casse.

Jeg

Jeg vendte altsaa med Fornøielse over at have handlet ret, med alle vore Coloniers og Bundsforvandtes Bifald og inderligste Tilbøielighed, og med den faste Overbeviisning, at jeg vilde finde den Belønning, jeg troede at have fortjent, i mine Medborgeres Tilfredshed, tilbage til Athenen i Spidsen for en tre Gange saa stærk Flaade, som jeg var gaaen ud med. Jeg smigrede mig med, at jeg ved saa hastigen at have bilagt en Urolighed, der havde havt saa vidt og saa farligt et Udseende, havde erhvervet mig nogen Fortjeneste for mit Fædreneland. Jeg havde gjort vore Fiender til vore Venner, og vore usikre Undersaatter til paalidelige Bundsforvandte, hvis Troskab syntes saa meget des tryggere, som deres egen Sikkerhed og Velstand ved uopløselige Baand var bleven sammenknyttet med Athenens Interesse. Jeg havde, for at skaane den almindelige Skat, forbrugt min egen Formue, og ved mere end hundrede udrustede Galeier, som jeg med det Gode fik af de tilfredsstillte Øer, forskaffet vor Somagt en anselig Tilvext. Jeg havde, befæstet Republikens Anseelse, afskrækket dens Misundere og forskaffet dens Handel en Rolighed, hvis Varighed, i det mindste paa lang Tid, kun var afhængig af dens eget Forhold. Den Fornøielse, der udbredte sig i mit Hjerte, naar jeg betragtede alle disse Fordele, jeg havde forskaffet os, var saa levende, at jeg, paa mine Medborgeres Bifald og Tillid nær, ikke kunde tænke mig nogen høiere Belønning. Men Athenienserne vare ikke et Folk, som i det

første

første Anfald af sin Erkiendtlighed vidste at holde Maade. Jeg blev indført i Triumph og omkaps overøst med alle optænkelige Æresbeviisninger. Billedhuggerne maatte Dag og Nat arbeide sig trætte paa mine Statuer. Alle Templer, alle offentlige Pladser og Sale bleve prydede med Mindesmærker til min Hæder. De Mænd, der siden arbeidede med den største Hidsighed paa min Undergang, vare nu de ivrigste i at foreslaae overdrevne og tilforn ugjørte Belønninger, hvilke Folket, i sin brusende Tilbøielighedens første Hede, godhjertigen bifaldt uden at tænke paa, at disse overdrevne Beviser paa dets Høiagtelse vilde om faie Tid af det selv gjøres mig til ligesaa store Forbrydelser.

Da jeg saae, at al min Beskedenhed ikke forslog til at standse den populaire Taknemmelighedens rivende Strøm, troede jeg, det bedste, jeg kunde gjøre, var at trække mig bort paa en Tid, og paa mit Landgods i Corinth søge i Musernes Selskab en Rolighed, som jeg ved nogle Aars Arbeide troede at have fortjent, indtil omsider det Athenienssiske Sværmerie ved een eller anden ny Comedie, en fremmed Gjøgler eller en ny ankommen Danserinde havde faaet et andet Sving. Jeg tænkte kun lidet paa, at jeg i en Stad, hvis Yndling jeg syntes at være, kunde have Fiender, som, imedens jeg med al Uskyldighedens Sorgfrihed overgav mig til Landlivets og den selskabelige Friheds Fornøielser, vare fysselsatte med at lægge en ligesaa ondskabsfuld som konstig sammensprunden Plan til min Undergang.

Det

Det eneste, hvorved jeg, efter den skarpeste Undersøgelse over mit offentlige og mit private Liv i Athenen, kan see, at jeg, om ikke har fortjent, saa dog befordret min Ulykke, er Uforsigtighed eller Mangel paa den Klogskab, der ikke lader sig opnaae uden ved Erfaringen. Jeg levede efter min Smag og mit Hjerte, efterdi jeg vidste med Vished, at begge vare gode, og tænkte aldeles ikke paa, at man kunde paadigte mig andre Hensigter med mine Handlinger, end jeg virkeligen havde. Jeg gjorde vel imod enhver, fordi jeg derved forskaffede mit Hjerte en Fornøielse, som jeg foretrak for alle andre Glæder. Jeg arbeidede paa Republikens almindelige Bedste, fordi jeg var født til dette Arbeide, fordi jeg følte Evne i mig dertil, og fordi jeg ved mine Medborgeres Ydest haabede at blive sat istand til at være mit Fædreneland og Verden til Nytte. Jeg havde ingen andre Hensigter og jeg vilde snarere have drømt om, at man kunde beskylde mig for at have tragtet efter Kongen af Persiens Krone, end efter mit Fædrenelands Undertrykkelse. Da jeg var overbeviist om, at jeg ikke havde fortjent noget Menneskes Had, saa ansaae jeg enhver for min Ven, der udgav sig for det. Og hvorfor skulde jeg ikke have gjort det? Neppe var der en eneste Borger i Athenen, som jeg ikke havde gjort Tjenester. Paa den samme Grund tænkte jeg ligesaa lidet paa at forskaffe mig Tilhængere, som paa noget Middel til at forstyrre de hemmelige Planer, der bleve lagte af mine usynlige Fiender. Thi jeg troede ikke, at den

Frimodighed, hvormed jeg ved enhver Leilighed uden Bitterhed eller Overmod sagde mine Tanker, kunde være nogen Aarsag til at skabe mig Fiender. Med eet Ord, jeg vidste endnu ikke, at Dyd, Fortjeneste og Velgjerninger netop er det, hvorved visse Folk lade sig ophidse til det dødeligste Had. Ikkun en sørgelig Erfaring kunde hjelpe mig til denne Indsigt, og det er billigt, at jeg sætter Priis paa den, da den ikke har kostet mig mindre end mit Fædreneland, mine Medborgeres Kjerlighed, mine skjønneste Forhaabninger og den lyksalige Evne; jeg havde til at gjøre Godt og være uafhængig af alle.

Tredie Capitel.

Agathon anklages som Statsforbryder.

Den Tidspunct i mit Liv, jeg nu er kommen til, medfører alt for ubehagelige Erindringer til, at jeg ikke skulde være at undskylde, om jeg iler saa hastigen hen derover som den Retfærdighed, jeg skylder mig selv, tillader det. Det kan være, at nogle af mine Fiender have af Republicansk Nidkjerhed følt sig bevægede til at opstaae imod mig, og troet, de ved mit Fald maatte gjøre sig ligesaa fortjente for Fædrenelandet som Harmodius og Aristogiton ved Mordet paa Pisistratiderne. Men vist er det dog, at de gode Mænd, der talede Sagen

med

med den største Heftighed, ikke havde anden Bevægegrund end deres Skinsyge over den Anseelse, Folkets almindelige Gunst forskaffede mig, og hvilken de, ikke uden Aarsag, ansaae for en Hindring for deres egne ærgierrige og vindesyge Hensigter. De fleste troede og, at de havde Privatfornærmelser at hævne paa mig. Ja nogle nærede endnu det gamle Nag, som de fattede til mig den første Gang, jeg optraadte i Republiken, og undbrog min retskafne Ven Virkningerne af deres Forfølgelser. Andre sineltede det, at jeg ved Valget af Anfører for Toget mod de oprørske Aer var bleven dem foretrukken. Mange vare blevne fornærmede ved Tabet af de Fordele, de havde høstet ved deres uretfærdige Undertrykkelse. At jeg ikke havde til Hensigt at fornærme nogen af alle disse, og at det kun var skeet tilfældigviis, da jeg, overensstemmende med min Overbeviisning, bestræbte mig for at handle efter min Pligt, blev aldeles ikke taget i Betragtning. De bedømte mine Handlinger fra en ganske anden Synspunct, og det var hos dem en afgjort Grundsætning, at den ikke kunde være nogen ærlig Mand, der vovede at sætte Grændser for deres Privathensigter. Til Ulykke for mig udgjorde disse Folk en stor Deel af de Fornemste og Rigeste i Athenen. Hertil kom der endnu, at jeg havde afslaaet de fordeelagtige Forbindelser, der vare mig tilbudne, for min idelig vedvarende Kjerlighed til Psyche, og derved berøvet mig den Understøttelse og Beskyttelse, som jeg havde kunnet love mig af min

Be-

Besvogrelse med en mægtig Familie. Til at møde saa mange Fienders forenede Magt og Ränker, havde jeg intet uden min Uskyldighed, nogle Fortjenester og Folkets Tilbøielighed: lutter svage Værn, som endnu aldrig have formaaet at imodstaae Misundelsens, Underfundighedens og Voldsomhedens Angreb. Uskyldigheden kan gjøres mistænkelig, Fortjenester ved et falskt Lys gives Skin af Forbrydelser, og hvad er det at staae i Gunst hos et enthusiastisk Folk, hvis Bevægelser ideligen fængsle dets Overlæg, som elsker og hader lige overdrevent, og naar det engang er bragt i Feberhede, er ligesaa tilbøieligt til at følge denne som hiin Vei, eftersomhelst Stødet, det faaer, bestemmer det? Hvad kunde jeg love mig af at staae i Gunst hos et Folk, der havde ladet den Græske Friheds store Beskytter hensukke sine Dage i Fængsel? Som forviste den dydige Aristides Landet, blot fordi han fortjente Tilnavn af den Retfærdige, og som i et af sine sædvanlige Luner endog havde dømt den vise Socrates til Giftbægeret? Disse Exempler sagde mig tilforladeligen forud ved den første Efterretning, jeg fik om det Uveir, der traf sammen over mig, hvad jeg havde at vente af Athenienserne. De lærte mig, ikke at tiltroe dem mere, end de gjorde; og de bidroge ikke lidet til, at jeg bar en Ulykke med Standhaftighed, hvori jeg havde saa fortræffelige Mænd til Forgjængere.

Den, mine Fiender havde udvalgt til min Anklager, var een af de vittige Snakkeaander, hvis Talent

er

er ligesaa beredt til, naar det betales, at forfægte den uretfærdige som den retfærdige Sag. Han havde i den berygtede Gorgias's Skole lært at blænde sine Tilhøreres Forstand ved Talekonstens fortryllende Konstgreb, og overtale dem til at troe, at de see, hvad de ikke see. Han brød sig kun lidet om at bevise, hvad han med den største Dristighed paastod; men han forstod saa mesterligen at skjule sine enkelte Sætningers og Beviisers Svaghed ved en vilkaarlig, men des formedelst og des konstigere Forbindelse, at man, selv med en grundig Dømmekraft, maatte være paa sin Post, om man ikke vilde lade sig besnære af ham. Den fornemste Punct i hans Klage var den slette Forvaltning, jeg som øverste Befalingsmand i de oprørske Øboeres Anliggender skulde have gjort mig skyldig i. Han beviste med megen Ordgyderie, at jeg i denne hele Sag ikke havde gjort det mindste, som det var Umagen værd at tale om; at jeg, istedet for at tugte Oprørerne og bringe dem til Lydighed, endog havde været deres Talsmand, belønnet dem for deres Oprør, tilstaaet dem mere, end de selv havde fordristet sig til at fordre, og ved denne ubegribelige Handlemaade givet dem Mod og Kræfter til ved første Leilighed at gjøre sig aldeles uafhængige af Athenen. Han beviste alt dette efter Grundsætningerne i en Politik, som aldeles stred imod min, men som lader til, stedse at ville blive mere gangbar og yndet end nogen anden, efterdi den alt for meget smigrer Statens Magthaveres Lidenskaber til ikke at finde Indpas.

Her-

Herforuden var han endnu saa ond, ikke at vilde afgjøre, om jeg havde handlet saaledes med Overlæg eller af Uforstandighed; dog ophøiede han paa den ene Side mine Evner saa meget, og anbragte paa den anden saa mange Sandsynligheder, at Udslaget nødvendig maatte vise sig af sig selv. Dette brägte ham til den anden Deel af hans Klagemaal, hvilken virkeligen (skjønt han ikke vilde tilstaae det) var Hovedsagen deri. Og her blev der dynget Beskyldninger paa Beskyldninger, for at afmale mig for Folket, som et ærgjerrigt Menneske, der havde lagt Plan til at undertrykke sit Fædreneland, og under Skin af Ædelmodighed, Gavmildhed og Popularitet at opkaste sig til uindskrænket Herre over det. Enhver af mine Dyder var en Maske for en Last, som i Løndom arbeidede paa Atheniensernes Friheds og Lyksaligheds Undergang. Virkeligen havde min Anklagers Veltalenhed her en stor Mængde skjønne Leiligheder til at vise sig til sin Fordeel og gjøre sine Tilhørere den Republicanske Forsigtighed at see en Dyd, der syntes at give mig alt for store Fortrin for mine Medborgere, forringet. Men endskjønt han ikke lod nogen Deel af mit Privatliv (hvor ulastseligt det end forhen havde forekommet mine Velyndere) være ubesmittet, saa var han dog nok bange for, at de Konstgreb, han dertil maatte betjene sig af, skulde falde alt for stærkt i Øinene. Han sammenskrabte derfor alt, hvad der paa nogen Maade kunde være istand til at sætte mig i et forhadt Lys, og da han manglede

For-

Forbrydelser, som han kunde paabyrde mig med nogen Sandsynlighed, saa gav han mig Skylden for andres Daarligheder, og lagde mig endog de udsværende Æres-bevisninger til Last, som vare paatvungne mig, medens jeg svømmede i Lykkens Hav og nød Folkets overdrevne Gunst. Jeg maatte nu endog staae til Ansvar for de elendige Vers, hvormed nogle Versemagere paa min og deres Æres Bekostning havde søgt at bevise mig deres Naves Taknemmelighed. Man beskyldte mig for ramme Alvor for, at jeg havde været hovmodig og ugudelig nok til at udgive mig for en Søn af Apollo, og min Anklager lod ikke denne Leilighed gaae sig af Hænderne, til at opvække Mistanke om min Herkomst, og efter mange spøgefulde Vendinger at finde deres Mening sandsynlig, der (som han sagde) troede at være forvissede om, at jeg skyldte en Delphisk Præstes lønlige Kjerlighed Takken for min Tilværelse.

I hele denne Tale oprettede Vittighed besjelet af Ondskab Manglen paa grundede Beviser. Men Athenienserne havde allerede længe været vante til at lade sig sælge Vittighed for Sandhed og indbilde sig, at de bleve overbeviste, naar dog kun deres Smag blev forlystet og deres Øren bleve kildrede. Den gjorde altsaa i alle Maader det Indtryk, som mine Fiender havde lovet sig deraf. Den Skinsyge, der opvaktes hos Tilhørerne, forvandlede nu den overdrevne Tilbøielighed, som jeg i nogen Tid havde været en Gjenstand for, til det bittreste Had. De gode Athenienserе forskrækkedes for

den Afgrund, hvis Bredde de under den Forblændelse, de havde været i, uformærkt saae sig hentrukne til. De forfærdes des over, at de ikke før havde seet min Udygtighed til Statens Forretninger, min Higen efter en uindskrænket Magt, mine vidt udstrakte Hensigter og min hemmelige Forstaaelse med deres Fiender. Og da det ikke vilde været naturligt at skyde Skylden herfor paa sig selv, saa tilskrive de det hellere et Tryllerie, hvorved jeg en Tidlang havde vidst at tillukke deres Øine. Enhver troede nu at være, formedelst mine fordærvelige Anslag mod Republiken, aldeles løsladt fra den Taknemmelighed, han maatte være mig skyldig for Tjenester eller Velgjerninger, hvilke nu bleve ansete for en Madning, hvormed jeg havde søgt at mede mine Medborgeres Frihed og med den deres Eiendom. Kort, det samme Folk, som for faa Maaneder siden havde tillagt mig mere end menneskelige Fuldkommenheder, var nu ubilligt nok, til ikke at indrømme mig den allermindste Fortjeneste; og de selvsamme, som paa første Vink havde været beredte til at paatvinge mig Overherredømmet i et almindeligt Sammenløb, vare nu høist begjerlige efter at see mig bøde med mit Blod for et Anslag, som jeg aldrig havde fattet, mod den Frihed, som de selv i dette Øieblik berøvede sig. Da man gav mig den sædvanlige Frist til at forsvare mig, havde allerede Pluraliteten besluttet min Fordømmelse; og den Glæde, hvormed jeg blev ledsaget til Fængslet af en utallig Mængde Mennesker, vilde have været ganske fuldkommen, dersom Lovene

havde

havde tilladt den at føre mig uden videre Processformaliteter til Retterstedet.

Fjerde Capitel.

En Paarørende af Agathons Fader gjør ham hans Fødsels- og Arveret stridig. Hans Sindstilstand under disse Gjenvordigheder.

Hvor lykkeligen mine Fiender end havde drevet deres Anslag igjennem, saa troede de dog ikke endnu at have forsikret sig nokſom om min Undergang. De frygtede for et Folks Ubestandighed, som de alt for vel vidste om, hvor let det overgik fra Kierlighed til Had og fra Had til Medlidenhed. Der var endnu nogen Mulighed i, at jeg kunde slippe derfra med en Landsforviisning paa nogle Aar, og heraf lod der sig befrygte en Forandring i Scenen, som hverken deres egen Sikkerhed eller deres Had til mig fandt sin Regning ved. Man maatte altsaa være betænkt paa et andet Middel, hvorved alt Haab kunde betages mig om at komme tilbage til Athenen igjen, naar jeg først engang var fordreven derfra. Man maatte bevise, at jeg ikke var nogen Athenienſisk Borger, at min Moder ikke havde været nogen Borgerinde, at Stratonicus ikke havde været min Fader, at han havde antaget mig som Søn og givet mig ud derfor, af Mangel paa en Arving af sit eget Blod og af Had til den, der efter Lovene skulde været det, og

at altsaa Lovene ikke indrømmede mig nogen Ret til hans Efterladenskab. Da der aldrig i Athenen er Mangel paa Folk, som for en passelig Belønning have seet og hørt alt, hvad man vil, og der ikke nu mere var nogen i Live af dem, der kunde' givet Sandheden det bedste Vidnesbyrd, saa kostede det mine Modstandere kun liden Moie at bevise dette ligesaa soleklart, som de havde bevist, jeg var en Statsforbryder. Der blev altsaa anlagt en ny Sag mod mig. Den, der her opkastede sig til Anklager mod mig, var en Brodersøn af min Fader, ikke bekjendt uden for den liderlige Levemaade, hvorved han allerede for nogle Aar siden havde forødt sit Arvegods. Hans Uforbederlighed havde omsider berøvet ham min Faders Venskab og alle retskafne Folks Agtelse, og denne Omstændighed betjente han sig nu af til at skille mig ved min Fædrenearv, hvilken han som nærmeste Arving, førend man vidste noget af min Tilværelse, allerede havde opslugt i Tankerne. Den Veltalenhed, hvormed hans Sag blev fremsat af den, han havde kjøbt til at udføre hans Skjelmstykke, den mægtige Bistand, han havde af mine Fiender, ja endog de Omstændigheder, hvori han uformodentligen overfaldt mig, og især den Billighed, hvormed hans Vidner aflagde Eed paa alle de Usandheder, han behøvede til sin Hensigt, alt dette tilsammentaget forvisede ham om det lykkeligste Udfald paa hans Forræderie; og de Rigdomme, der herved tilfaldt ham, vare i saa elendigt og følesløst et Menneskes Øine mere end vigtige

nok

nok til at kjøbes med Forbrydelser, som kun kostede ham saare lidet.

Denne sidste Streg, det fuldkomneste Beviis paa, hvor uendelig høit mine Fienders Forbittrelse var stegen, og hvor sikre de vare paa deres Ønskers Opfyldelse, lod mig nu ikke beholde mindste Haab om at gjøre deres Forventning til Skamme. Thi alle de Venner, jeg havde troet at have, havde paa faa nær, hvis gode Villie ikke var forbunden med nogen Magt, saasnart de saae mig forladt af Lykken, troligen fulgt dens Exempel; andre, som vel vare overbeviste om den Uret, man gjorde mig, havde dog ikke Mod nok til at sætte sig selv i Fare for en fremmed Sag, og den Mand, hvis Caracteer, Anseelse og Venskab maaskee kunde gjort mig nogen Tjeneste, Plato, havde allerede en Tidlang opholdt sig i Syracus ved den unge Dionysius's Hof.

Jeg tilstaaer, at jeg, saalænge de første Bevægelser havde Magt over mig, følte min Ulykke i dens hele Omfang. For en redelig og derhos kun lidet erfaren Sjel er det en Nedsel at føle, at man har bedraget sig i sine gode Tanker om Menneskene, og at see sig nødsaget til det afskyelige Valg, enten at leve i en bestandig Uvished om den enes Svaghed og den andens Ondskab, eller at borttrække sig aldeles fra deres Selskab. Men den Mismodighed, der var en Følge af mine første melancholske Betragtninger, varede ikke ret længe. De Erfaringer, jeg siden min Forflytning til den større Verdens Skueplads i saa kort

en

en Tid havde havt, opvakte igjen Erindringen hos mig om min lykkelige Ungdom i Delphi med en Heftighed, som den aldrig havde viist sig i for mig under Stadens og det politiske Livs bestandige Tummel. Den Bevægelse, mit Sind var i, den Veemodighed, det var gjennemtrængt af, den Vished, jeg havde om, at jeg om faa Dage ikke vilde have andet tilbage af alle de Gunstbeviisninger, Lykken saa hastigen og i saadan Overdaadighed havde overøst mig med, end den Erindring, der levnes os af en Drøm, og at jeg ikke fra Athenen vilde medtage andet af alt, hvad jeg hidindtil havde kaldt mit, end Bevidstheden om min Uskyldighed, — dette forsatte mig igjen med eet i den Enthusiasme, hvori vi ere istand til at møde alt, hvad Lykkens og den menneskelige Ondskabs forenede Magt formaaer, med et standhaftigt Hjerte og et fornøiet og rosligt Aasyn. Den umiddelbare Trøst, som mine Grundsætninger udgjøde i mit Sind, den Varme og paa ny besjelede Styrke, de udbredte i og gave min Sjel, overbeviste mig atter her om deres Rigtighed. Jeg bebreidede ikke Dyden, at den havde paadraget mig de Ondes Had og Forfølgelser; jeg følte, at den belønner sig selv. Ligesom vor Kjerlighed tiltager til en elsket Person, jo mere vi lide for den, saaledes syntes Ulykken des stærkere at forbinde mig med Dyden, jo større den var. De Betragtninger, denne Sindsstemning bragte mig paa, lærte mig tilfulde, hvor lette paa Viisdommens Vægtskaal alle de prunkende Midler ere, jeg nu

stod

stod i Begreb med at give Lykken tilbage, og hvor tunge, denne Vægt derimod fandt dem, som ingen Republicanſk Cabale, intet Decret af Folket i Athenen, ingen Magt i Verden kunde ſkille mig ved. Jeg ſammenlignede min Tilſtand under min Lykkes høieſte Flor med den ſalige Rolighed, jeg nød i det contemplative Liv, hvori jeg — i en lykkelig Uvidenhed om den glimrende Elendighed og de ſande Beſværligheder, der ere forbundne med den Høihed, ſom uden Foie misundes de Store — havde tilbragt mine første uſkyldige Ungdomsdage, hvori jeg havde glædet mig over min Tilværelſe, min Aands indvortes Rigdomme, mine Tanker, mine Følelſer og min Sjels naturlige og af al udvortes Magt uafhængige Virkſomhed; — og jeg troede ved denne Sammenligning at have vundet alt, naar jeg ved en frivillig Afſtaaelſe af alle de Fordele, der imidlertid vare blevne mig til Deel, kunde kjøbe mig ind igjen i en Tilſtand, ſom min Indbildningskraft afmalede mig med ſine ſkjønneſte Farver og viſte mig i ſaa overjordiſkt et Lys, at den endog ſyntes at ligne de himmelſke Væſeners Salighed. Foreſtillingen om, at denne Lykſalighed ikke var bunden til de Delphiſke Lunde, — at Kilderne dertil laae i mig ſelv, — at netop den indbildte Lykke, ſom midt i ſin Nydelſe havde paadraget mig ſaa megen Urolighed og Adſpredelſe, havde hidindtil været den eneſte Hindring for min ſande Lykſalighed, — denne Foreſtilling betog mig med en inderlig Glæde, der gjorde mig følesløs for al den Bitterhed,

der

der blandede sig i min Skiebne, og dette gik tilsidst saa vidt, at jeg omsider følte en utaalmodig Længsel efter den Dag, paa hvilken min Fordømmelsesdom skulde afsiges.

Men denne Sindsstemning, som opvakte saa stor en Ligegyldighed hos mig over Tabet af min Anseelse og Formue, denne Sindsstemning viste mig ogsaa Athenienserne's Forhold fra en moralsk Synspunct, der indgjød mig Afsky og Vemmelse for det. Mine Fiender forekom mig nogenledes undskyldelige formedelst de Lidenskaber, de bleve drevne af; men Folket, som ikke vandt noget ved min Undergang, som havde saa mange Aarsager til at elske mig, som virkeligen havde elsket mig saa høit, og som nu uden anden Aarsag end sin egen Ubestandighed og Svaghed, uden selv ret at vide hvorfor, lod sig af Eenfoldighed gjøre til Redskab for fremmede Lidenskaber og Hensigter, dette Folk blev nu saa foragteligt i mine Øine, at jeg ikke mere fandt nogen Forneielse i Tanken om at have gjort vel imod det. Disse Athenienserne, som ere saa indbildske af deres Fortrin for alle andre Nationer i Verden, viste sig nu for min krænkede Egenkierlighed som en foragtelig Hob kortsynede Darer, der lode sig af en liden Bande udlærte Spidsbuber overtale til at ansee hvidt for sort; der — med al deres forfinede Smag, naar det kom an paa at dømme om Versificationen i en Drikkevise eller en Danserindes Fødder, — hverken besadde Kundskab om eller Følelse for Dyd og sand Fortjeneste; der med al

deres Iver for deres Frihed ingensinde være større Slaver, end naar de indbildte sig, at de tappres havde forsvaret deres chimairiske Palladium; der bestandigen overgave sig med den blindeste Tillid til deres ildesindede Smigreres Ledsagelse og altid kun havde næret den yderste Mistillid til deres dydigste Medborgere, til deres trygeste Venner. — De fortjene, sagde jeg til mig selv, at blive bedragne! Men den Triumph skulle de ikke opleve, at Agathon ydmyger sig for dem. De skulle faae at føle, hvad for en Forskiel der er mellem ham og dem! De skulle føle, at han er des større, naar de afsiage ham alle disse Glitter, hvormed de have behængt ham, ligesom Børn paa en kort Tid behænge en Dukke; ja maaskee og en alt for silde Fortrydelse om føie Tid vil lære dem, at Agathon lettere kan undvære dem, end de kunne undvære Agathon!

Du seer, skjenne Danae! at jeg heller ikke undlader at tilstaae Dig mine Svagheder. Denne Stolihed indbefattede uden Tvivl en god Deel af den samme Forfængelighed, som jeg lagde Athenienserne til Last; men maaskee den og henhører blandt de Drivefædre, "som ædle Sjele af Naturen ere forsynede med til at imodstaae med fornøden Kraft det besværlige Indtryk, ubehagelige Tilfælde gjøre paa dem, holde sig i deres naturlige Stilling og derved vedligeholde deres Storhed." Athenienserne roste i forrige Tider min Beskedenhed og Moderation, og gjorde dog den Gang alt, for at berøve mig disse Dyder. Men denne Be-

skedens

skedenhed udrandt fra den samme Kilde som den Stolthed, der nu var dem saa anstødelig hos mig. Jeg var ligesaavel vidende om, at jeg ikke fortjente deres Mishandlinger, som jeg i forrige Tider havde følt, at den Agtelse, de beviste mig, var alt for overdreven: jo mere de ophøiede mig, des beskednere var jeg, jo mere de stræbte at nedsætte mig, des stoltere og trodsigere viste jeg mig.

Femte Capitel.

Hvorledes Agathon forsvarer sig for Athenienserne. Han dømmes skyldig og forvises for Livstid Grækenland.

Mine faa Venner havde imidlertid i Stilhed arbeidet saa iveiden paa at redde mig, at de gave mig Haab om, at alting endnu kunde gaae godt, dersom jeg blot vilde bequemme mig til at indrette mit Forsvar efter Folkets Smag og Forventning. Jeg skulde vel, sagde de, vanskjære mig saa fuldkommen, som det nogensinde var mueligt, men tilsidst skulde jeg dog paa Naade eller Unaade kaste mig Athenienserne for Fødderne. Mine Fiender kunde jeg vel behandle med al Forsvars- og Overbevisningsrettens Strænghed, men Athenienserne skulde jeg smigre, og — istedet for at krænke deres Egenkjerlighed ved den mindste Bebreidelse — allene søge at stemme til Medlidenhed. Formodentligen vilde Udfaldet

det have retfærdiggjort dette Raad, som mine Venner allene grundede paa Kundskaben om et frit Folks Caracteer; i det mindste er det vist, at de første Bevægelser hos disse Ubestandige allerede havde begyndt at vige for Medlidenheden og Anfajdet af deres forrige Kjerlighed. Jeg læste det i manges Øine, da jeg traadte frem i Skranken, hvorfra jeg skulde tale til Folket, jeg saae, hvorledes de ventede paa, jeg skulde give dem en Leilighed til at trække sig paa en god Maade og uden at tabe noget af deres democratiske Majestæt tilbage igjen. Men de fandt sig meget bedragne i denne Forventning. Den Foragt, min Sjel blev betagen af ved Synet af et Folk, som for faa Dage siden med saa overgiven en Glæde havde ledsaget mig til Fængslet, og Følelsen af mit eget Værd, dette var alt for levende hos mig. Den Begjerlighed efter at gavne det, som havde været Drivefjæderen til alle mine Handlinger og alle mine Planer, var nu ophørt. Jeg ansaae det ikke værdigt til en Forsvarstale, som jeg holdt for en Beskjæmmelse for min Caracteer og en Skam for mig selv, saa længe jeg levede; men jeg vilde for sidste Gang sige det Sandheden. Havde det i forrige Tider kommet an paa at overbevise det om dets sande Fordele, saa havde jeg opbudet al min Veltalenhed. Men nu, da det kun var mig selv det angik, forsmaaede jeg al Bistand af en Konst, som Rygtet tillagde mig nogen Færdighed i. I Henseende til denne Punct afveg jeg ikke fra det Forsæt, jeg havde fattet; men den Korthed og Koldsindighed, jeg

havde

havde foreskrevet mig selv, formaaede jeg ikke at indskrænke mig til. Den Affect, jeg uformærkt kom i, forledede mig ikke allene til Vidtløftighed, men og undertiden til Bitterhed. Min Tale indeholdt en kortfattet Fortælling om mit hele Levnedsløb i Athenen, de Grundsætninger, jeg havde fulgt i Republiken, og mine Tanker om Athenienſernes ſande Intereſſe. Jeg behandlede ved denne Leilighed deres Domme og Yndlingsprojecter lidet ſtrængt. Jeg ſagde dem, at jeg i Affairen med de Øboere, der ſtode under deres Beſkyttelſe, havde aflagt en Prøve paa, hvad Maximer jeg ſiedſe vilde have handlet efter ved Etatens Forvaltning; men da diſſe Maximer afvege ſaa meget fra deres Tankemaade og Sindsbeſkaffenhed, ſaa vilde de handle meget vilkaarligen, om de forviſte et Menneſke fra deres Cirkel, ſom ikke var til Eends at fraſige ſig de Pligter, der paalaae ham ſom Ven af Menneſkeheden i Almindelighed, for at være en god Borger af Athenen i Særdeleshed.

Slutningen af min Tale er mig endnu ſaa friſk i Erindring, at jeg vil igjentage den Ord for Ord, for at give Dig en Prøve paa det Hele. "Guderne (ſagde jeg) have ladet mig finde min Fader, paa en Tid da jeg allermindſt haabede det. Jeg glædede mig ikke ſaa meget over hans Anſeelſe og hans Rigdomme, ſom over den Opdagelſe, at jeg havde en retſkaffen Mand at takke for min Tilværelſe. Athenen blev ved ham mit Fædreneland. Jeg anſaae den ſom den

Plads

Plads, Guderne havde anviist mig til at befordre Menneskenes Bedste. Denne enkelte Stads Fordele vare en alt for liden Gjenstand i mine Øine til at foretrækkes Menneskehedens almindelige Bedste; men jeg saae og begge Dele saa noie forbundne med hinanden, at jeg kunde være sikker paa, virkeligen at fremme hine, naar jeg befordrede dette. Efter disse Grundsætninger har jeg handlet i mit offentlige Liv, og denne Handlemaade har paadraget mig Eders Vrede. Athenienserne ville være store paa det menneskelige Kjøns Bekostning; og de ville vedblive i Tankerne at være det, saalænge de, smedede i Lænker, som de maae takke sig selv for, og som de ere værdige til at bære, naar de kun søge at byde over Slaver, indskrænke al deres Ærgjerrighed til det roesværdige Fortrin, at være de bedste Talere og de smidigste Pantomimespillere i Verden. Men venter ikke af Agathon, at han skal hjelpe Eder til at vandre denne Vei, hvor mange Blomster end Eders Talere bestree den med De Forholdsregler, jeg har fulgt i mit Privatliv, have viist Eder, hvad Grundsætninger, jeg havde ønsket at lede Eders offentlige Handlinger efter. Min Formue har staaet mere aaben for Enhver blandt Eder, end jeg selv har benyttet mig af den. Jeg belønnes med Utaknemmelighed for mine Velgjerninger, og denne Erfaring lærer mig at forlade en Formue med Ligegyldighed, som jeg anvendte ilde, da jeg troede at anvende den bedst. Dette, Athenienser! det er alt, hvad jeg har at sige Eder til mit Forsvar. I ere nu, fordi

Mang-

Mængden af Eders Arme give Eder Magten over mig; Herrer over min Skjebne og, om I ville, over mit Liv. Kræve I min Død, saa lader mig vide, hvad jeg i Eders Navn skal sige den vise og gode Socrates, som I hensende mig til. Men lade I Eder nøie med at forvise mig fra Eders Øine, saa vil jeg med det sidste Øiekast paa mit forhen kjære Fædreneland udgyde en Taare paa Eders Lyksaligheds visse Grav, og i det, jeg ophører at være en Athenienser, finde et bedre Fædreneland i enhver Krog i Verden, hvor det er Dyden tilladt at skjule sig.''

Det er let at formode, skjønne Danae! at en Apologie i denne Tone ikke var skikket til at udvirke mig nogen gunstig Dom. Den Forbittrelse, den opvakte hos den talrige Mængde, der var forsamlet, i Haab om at nyde det behagelige Skuespil, min Ydmygelse lovede den, var malet paa ethvert Ansigt. Men desuagtet har jeg aldrig seet nogen større Stilhed hos Folket, end der herskede, da jeg ophørte at tale. Det følte, som det syntes, imod sin Villie, at Dyden indprænter Ærbødighed. Men jo stærkere det følte det Fortrin, den gav den anklagede, forladte og for alle Lykkens Gaver blottede Agathon over dem, der vare Herrer over hans Skjebne, des mere forhadt blev den det. Jeg veed ikke selv, hvorledes det gik til, at min gode Genius hjalp mig ud af denne Fare. Men kort om, da Stemmerne vare samlede, fandtes det, at Dommerne, imod mine Anklageres Forventning, lode sig nøie med

at

at forvise mig Grækenland for evigen; confisquere Halvdelen af min Formue til det almindelige Væsen og tilkjende min Paarørende den anden Halvdeel af samme. Den Ligegyldighed, hvormed jeg underkastede mig denne Dom, blev i dette fatale Øieblik, der satte alle mine Handlinger i et falskt Lys, ansect for en Trodsighed, der gjorde mig uværdig til al Medlidenhed. Men desuagtet tillod man dog mine Venner at forsamle sig om mig, at tilbyde mig deres Tjeneste og at følge mig ud af Athenen, hvilken jeg, skjønt det var mig tilladt at blive der længere, forlod i samme Time med ligesaalet et Hjerte som en Fange forlader det Fængsel, han uformodentligen løslades af. De Taarer, jeg saae at fældes af mine Folk og de faa, som mit Fald ikke havde bortskrækket fra mig, var det eneste, [illegible] rørte mit Hjerte ved en Afsked, som vi for evigen toge med hinanden, og deres gode Ønsker for mig var alt, hvad jeg modtog af alle de Tilbud, de af medliden og taknemmelig Omsorg gjorde mig.

Jeg befandt mig nu igjen omtrent i de samme Omstændigheder, som jeg var i for nogle Aar siden, da jeg laae under Cypresstræet uden for min Faders Gaard i Corinth, uden at vide, at det var min Fader. De store Forandringer, den Rigdom, Ansees, Magt og udvortes Glimmer, som Lykken i dette korte Mellemrum havde omringet mig med, alt dette var nu forsvundet som en Drøm. Men de væsentlige Fordele, som efter alt, hvad der var mødt mig, vare blevne tilbage i min Aand og mit

Hjerte,

nu fuldkommen berettiget til at anvende den naturlige Frihed, som min Forviisning gav mig igjen, til at befordre min egen Lyksalighed. Jeg besluttede altsaa nu at iværksætte det Forsæt, jeg allerede havde fattet i Delphi, og besøge Kilderne til den østerlandske Viisdom, Magierne og Gymnosophisterne i Indien, i hvis helligede Eensomhed jeg haabede at finde min Sjels sande Guddomme, Viisdommen og Dyden, af hvilke der efter mine Tanker kun omsværmede uvæsentlige Phantomer blandt de ovrige Mennesker.

Men inden jeg kommer til de Hændelser, der hindrede mig fra at udføre dette Forsæt og bragte mig i Skikkelse af en Slave til Smyrna, maa jeg igjen erindre mig min unge Veninde, som vi siden min Forstyrtning til Athenen have tabt af Syne.

Sjette Capitel.

Agathon ender sin Fortælling.

Den Forandring, der foregik med mig, da jeg fra de Delphiske Lunde traadte frem paa den handlende Verdens Skueplads, og kom ind i en folkerig Stads Tummel, i de urolige Bevægelser, der have Sted i en Republik, som svæver mellem Democratie og Aristocratie, og i det borgerlige Selskabs moralske Chaos, hvor Lidenskaber ligge i en almindelig og evig Strid med Li-

den-

denskaber, Hensigter uafladeligen kjæmpe med Hensigter, og intet er bestandigt, intet vist, intet, hvad det synes at være intet, beholder den Magt, det har, — denne Forandring var saa stor, at jeg ikke veed at betegne dens Virkning paa min Sjel uden ved at ligne den med den Bedøvelse, vor Sjel (efter min Ven Plato) en Tidlang, fremmed for sig selv, bliver liggende i, efterat den fra det rene oprindelige Lys, der opfylder de himmelske Rum, med eet er nedstyrtet i det Dynd, den jordiske Materie bestaaer af. Den Mængde nye Gjenstande, der fra alle Sider stimlede ind paa mig, fortærede Erindringen om dem, der i fjorten Aar havde omgivet mig. Det kostede mig Møie at forestille mig, at jeg var den samme Agathon, som i Templet i Delphi havde viist og forklaret de Fremmede dets Mærkværdigheder. Endog Erindringen om min kjære Psyche blev en Tidlang fordunklet af den Taage, der omgav min Sjel.

Men dette varede dog kun, til jeg var bleven vant til det nye Element, jeg nu levede i. Thi jo større Tomhed, mine Forretninger, ja endog Forlystelserne i min nye Stand efterlode sig i mit Hjerte, des inderligere savnede jeg hendes Nærværelse. Skuespillene, Gjestebuddene, Danseøvelserne og Musikøvelserne, intet kunde oprette mig Tabet af hine salige Nætter, som jeg henrykt af en fortryllende Beskjeftigelse havde tilbragt ved hendes Side. Men hvor stor end min Længsel var efter disse forsvundne Glæder, saa blev jeg dog langt

mere foruroliget af Forestillingen om den ulykkelige Tilstand, hvori Pythia's hevngjerrige Ekinsyge formodentligen havde sat min unge Veninde. At udfinde hendes Opholdssted syntes næsten at være en Umuelighed. Thi enten havde Præstinden ladet hende sælge saa langt borte fra Delphi, at vi ikke kunde gjøre os noget Haab om at see hinanden mere, eller havde hun endog ladet hende sætte i Land paa en afliggende barbarisk Kyst, og overladt hende til hendes egen Skjebne. Men da intet er umueligt for Kjerligheden, saa opgav jeg dog ikke Haabet om at finde min Psyche igjen. Jeg overdrog alle mine Venner, alle de Fremmede, der kom til Athenen, alle Kjøbmænd, Reisende og Søfarende at forespørge sig allevegne, hvor de kom, om hende, og paa det de desmindre skulde tage Feil af hende, lod jeg gjøre en utallig Mængde Copier af et Portrait, som jeg selv, eller snarere Guddommen for Kjerligheden ved min Haand, med den fuldkommeste Lighed havde tegnet efter den nærværende Original, medens vi samlede befandt os i Delphi. Jeg tilstaaer Dig endog, at Længselen efter at finde min Psyche igjen var (i det mindste i Førstningen) den fornemste Bevæggrund, hvorfor jeg søgte at udmærke mig i Republiken. Thi efterat alle andre Midler vare slagne mig Feil, syntes det mig, der ikke var andet tilovers, end at gjøre mit Navn saa bekjendt, at det maatte komme hende for Øren, hvor hun endog opholdt sig. Denne Vei var virkelig noget vidtløftig. Jeg kunde gjerne tyve Aar igjennem i eet væk til-

tilbragt mit Liv med større Bedrivter end Hercules og Theseus selv, uden at Hircanierne, Massageterne, Hibernierne eller Læstrigonerne, i hvis Hænder hun jo imidlertid kunde være falden, havde vidst mere af mig end Maanens Beboere *). Men til Lykke fandt Skytsaanden for vor Kjerlighed en kortere Vei til at føre os sammen, endskjønt dog i Grunden kun for at give os Leilighed til for evigen at tage Afsked med hinanden.

Her vedblev Agathon at fortælle den skjønne Danae alt, hvad der var mødt ham paa hans Vandringsskab til den Time, han var bleven bekjendt med hende, og hvorfor vi allerede have aflagt Læseren Regnskab i første og anden Bog af denne Historie. Efterat han derpaa havde gjort sig lidet lystig paa den vise Hippias's Bekostning, aabenbarede han nu sin smukke Veninde (som ingensteds havde fundet hans hele Fortælling mindre kjedsom end paa dette Sted) alt, hvad der var foregaaet i hans Hjerte fra det første Øieblik, han havde seet hende. Han forklarede hende med den samme Oprigtighed, som han selv troede at føle det med: "At ikkun hun alene havde været skabt til at realisere hans Begreber om idealske Fuldkommenheder og en overjordisk Lyksalighed; at han, siden han havde fattet Kjerlighed til hende

og

*) Maanens Beboere er ikke noget upasseligt Udtryk i Agathons Mund, uagtet dog vi Nyere først ved Huygens og Fontenelle ere komne i Bekjendtskab med dem. Allerede de gamle Ægyptiske Præster holdt Maanen for en beboet Verden, og af Orpheus blev denne Mening bragt til Grækerne.

og igjen havde seet sig elsket af hende, var aldeles bleven helbredet for det Overdrevne og Chimairiske deri, uden dog i mindste Henseende at forkaste sin forrige Tankemaade; at denne Forandring hos ham blot var en Følge af den Omstændighed, at han hos hende havde fundet alt, hvad han tilforn kun, naar hans Indbildningskraft i allerhøieste Grad havde været begjelet, havde været istand til at gjøre sig en dunkel og ufuldkommen Forestilling om, og at det var naturligt, at Indbildningskraften maatte ophøre at virke, saasnart der ikke var andet tilovers for Sjelen at gjøre, end at beskue og nyde."

Med eet Ord, Agathon havde maaskee aldrig svæmet saa meget i sit Liv som i dette Øieblik, da han, forblændet i høieste Grad af sin Kjerlighed, indbildte sig, at han ligesaa vist og umiddelbar saae og følte alt, hvad han foresnakkede den lettroende Danae, som han saae hendes smukke af Kjerlighedens Ild og al dens berusende Vellyst henrykte Øine hefte paa ham, eller følte hendes Hjerte banke, naar han ikke i sin Beruselse formaaede at trække sine Læber tilbage fra hendes Bryst Han endte sin Beretning med: "At han haabede, han ved sin hele Fortælling havde gjort det begribeligt for hende, at det, efterat han nu allerede saa ofte havde seet sig bedraget, snart af Menneskene, snart af Lykken og snart af sine egne Indbildninger, maatte være strækkeligt for ham, om han nogensinde skulde finde sig bedragen i Haabet om

at

at elskes saa fuldkommen og bestandig af hende, som hans Lyksalighed krævede det." Han tilstod hende med en Aabenhjertighed, som maaskee kun en Danae kunde overbære med, at enhver levende Erindring om hans første Kjerlighed, forenet med Forestillingen om alle de selsomme Tilfælde, Forandringer og Catastropher, som han allerede havde oplevet i en Alder af fem og tyve Aar, havde bragt ham paa en Række melancholske Tanker, hvorved det havde været ham tungt at holde sin nærværende Lyksalighed for mere end et nyt Blændeværk af hans Phantasie. "At den er saa stor, sagde han, dette er det netop, der lader mig frygte for at opvaagne af saa skjøn en Drøm. Kan Du, elskværdige Danae! — Du, som blot ved Din fortryllende Aand, endog uden denne elskovaandende Skabning, uden denne Skjønhed, hvis Beskuelse vilde være istand til, selv at fængsle himmelske Væsener, som ved Din blotte Sjelsskjønhed, ved den magiske Ynde, der, forenet med alle muelige Fortrin, Gaver og Gratier, pryder Din Aand, vilde nedtrække min Sjel fra Himmelen selv til Dig — kunde Du fortænke mig, om jeg skjælver for den blotte Mueligheed, nogensinde at kunne tabe Din Kjerlighed, som for mit hele Væsens Tilintetgjørelse? — Lad mig, lad mig ideligen læse Visheden om, at det aldrig kan skee, i Dine Øine, lad mig altid høre den af Dine Læber, altid føle den i Dine Arme! Og hvis denne forgudende Fortryllelse nogensinde skal ophøre, saa sammensank i det sidste

Øie

Øieblik al Din Kraft, og lad mig døe for Dine Fødder af Henrykkelse og Kjerlighed!"

Af det Svar, Agathon fik paa disse Udbrud af den inderligste Ømhed, lader kun den mindste Deel sig udtrykke med Ord; og denne Deel kan endog den koldeste af vore Læsere efter alt, hvad vi allerede have sagt om Danaes Godhed for vor Helt, ligesaa tydeligen forestille sig, som vi kunde sige ham den. At hun i øvrigt takkede ham meget artigen for Meddelelsen af hans Historie, og at hun følte en meget stor Glæde over at finde i denne Slave, der havde udstættet en Alcibiades og den elskværdige Cyrus selv af hendes Hjerte, den berømte Agathon, det unge Menneske, som Rygtet havde giort til et Underværk i hans Tidsalder, og at hun maa have sagt ham mange skjønne Ting herom, — det forstaaer sig af sig selv. Men dette og alt, hvad enhver anden, om hun endog ikke havde været en Danae, under disse Omstændigheder, maatte have sagt ham, ville vi (tilligemed alle de fine og skjelmske Anmærkninger, hvormed hun paa visse Steder afbrød hans Fortælling) springe over, for at komme til andre Ting, der foregik i hendes Sjel, og som den største Deel af vore Læserinder (som vi frygte for eller snarere endog haabe) ikke har kunnet gjette af sig selv, uagtet de dog ere vigtige nok til at fortjene et eget Capitel.

Agathon.

Niende Bog.

Fortsættelse af Agathons og den skjønne Danaes Historie til den forstes hemmelige Undvigelse fra Smyrna.

Første Capitel.

Et stærkt Skridt til at befrie vor Helt fra hans Fortryllelse.

Den fortrolige Beretning, som Agathon havde meddeelt sin ømme Veninde om hele sit Levnedsløb, den Aabenhjertighed, hvormed han havde fortroet hende sin Sjels inderste Drivefjædre, og den fuldstændige Kundskab, hun derved havde faaet om en Elsker, som det var hende saa magtpaaliggende at beholde, dette lod hende meget snart indsee, at hun maaskee havde mere Aarsag til at frygte for hans Kjerligheds Bestandighed, end han til at forundre sig over at miste Danaes

Hjerte.

Hjerte. Hvor smigrende det end var for hendes Forfængelighed at være elsket af en Agathon, saa havde hun dog for sit Hjertes Rolighed hellere villet, at han ikke skulde have spillet saa glimrende en Rolle i Verden. Hun frygtede, ikke uden Grund, for, at det vilde være yderst tungt at holde en ung Helt, som saa sjeldne Gaver og Fuldkommenheder syntes at have bestemt til de ædleste Optrin i det selskabelige Liv, for bestandigen fangen i Kjerlighedens og den vellystige Ørkesløsheds Blomsterlænker. Vel syntes den Opdragelse, han havde nydt, det besynderlige Sving, hans Indbildningskraft havde faaet derved, hans herskende Tilbøielighed til det speculative Livs Rolighed og Uafhængighed (hvilken nu havde faaet end mere Styrke ved de Streger, Lykken allerede saa tidligen i hans Ungdom havde spillet ham), tilligemed den Hengivenhed til Fornøielser, som i Forening med hans Hjertes overordentlige Følsomhed gjorde Ærgjerrigheden blot til en subalterne Lidenskab hos ham — dette alt syntes vel at være hende meget behjelpeligt i at udføre det Forsæt, hun havde, at berøve Verden ham og beholde ham for sig selv. Men denne sværmerske Indbildningskraft, denne fyrige Fornemmelseskraft var igjen fra en anden Side betragtet forbunden med en vis naturlig Ubestandighed, som hun havde alting at befrygte af. Kunde hun vel, med al den Forfængelighed, hvortil hendes egen Bevidsthed og det almindelige Bifald berettigede hende, overtyde sig selv om, at hun virkelig besad den idealske Fuld-

kom-

kommenhed, som hendes Tilbeders beſjelede Øine ſaae hos hende? Og da ikke hun ſelv, men denne idealſke Fuldkommenhed var den egentlige Gjenſtand för hans Kjerlighed, hvad for uſikker en Grund havde da ikke her et Haab, der forudſatte, at Fortryllelſen ſkulde vedvare beſtandigen?

Denne ſidſte Betragtning bragte hende til at ſkjælve, — thi hun følte med idelig tiltagende Styrke, at Agathon var bleven hende uundværlig til hendes Lykſalighed. Men (ſaaledes er det menneſkelige Hjertes bedragelige Natur) juſt fordi Tabet af hendes Elſker vilde have gjort hende ſaa elendig, havde alle de Foreſtillinger, der ſmigrede hende med hans beſtandige Beſiddelſe en dobbelt Kraft til at troſte et Hjerte, der ikke ſøgte andet end at blive ſkuffet. Hun indbildte ſig altſaa, at Hengivenheden til det, man kunde kalde Sjelens Vellyſtighed, udgjorde det væſentligſte Træk i vor Helts Sindsbeſkaffenhed. Selv hans Philoſophie ſyntes at beſtyrke hende i denne Mening og (med al ſin Ophøielſe over den ſtørſte Hob af de Dødeliges grove Materialismus) i Grunden at gaae ud paa eet med Ariſtips Grundſætninger, hvilke tilforn ogſaa havde været hendes. Den hele Forſkjel beſtod efter hendes Tykke ikkun deri, at denne fornemmelig ſøgte Vellyſten, ſom han gjorde til Viisdommens ſidſte Formaal, i behagelige Indtrykke paa Sandſerne, i Tilfredsſtillelſen af en forfinet Smag og i de Forlyſtelſer, man kan love ſig i eet fra alle urolige Lidenſkaber befriet

friet selskabeligt Liv, — men Agathon derimod især søgte denne finere Vellyst, hvoraf han i det Delphiske Tempels rolige Lunde havde sat sig saa elskværdigt et Phantom i Hovedet, i Indbildningskraftens og Hjertets Fornøielser. En Philosophie, hvorved han (efter vor Skjønnes skarpsindige Jagttagelse) endog fra den sandselige Behageligheds Side snarere vandt end tabte, efterdi denne faaer sin mægtigste Ynde fra en besjeelt Indbildnings forskjønnende Indflydelse og et følende Hjertes kjerlige Bevægelse og Udgydelse. Forudsættende alt dette med Vished, troede hun, ikke at have noget at befrygte af den Ubestandighed, som hun, ikke uden Grund, anjaae for en Egenskab hos en alt for virksom og høitspændt Indbildningskraft, saalænge hun ikke manglede Midler til forenet at fornøie hans Aand og Hjerte med en saadan Overflødighed og Afvexling, at en langt længere Tid, end Naturen har anviist Menneskет til Nydelse, ikke var lang nok til at gjøre ham kjed af saa behagelig en Tilstand. Hun havde saa megen mere Aarsag til at troe dette, som hun endog vidste af Erfaring, at Indbildningskraftens Energie aftager, jo mindre Tomhed Nydelsen af de virkelige Fornøielser efterlader sig i Hjertet og jo mindre Tid der gives den til at ønske sig noget behageligere end det Nærværende.

Det er endnu ikke Tid til at sige vore egne Tanker om disse Grundsætninger, som den skjønne Danae havde dannet sig. Det er muligt, de, fra en vis Side betrag-

tragtede, kunde være rigtige nok; men alligevel frygte vi meget for, at hun vil finde sig bedragen i Bruget af de Midler, hvorved hun haabede at naae sin Hensigt. Virkeligen elskede hun for oprigtig og for heftig til at gjøre rigtige Slutninger, og uden at hun blev det vaer, førte hendes Hjerte hende efterhaanden langt ud over de Maadelighedens Grændser, som hun i Førstningen havde befundet sig saa vel ved at blive inden for. Maaskee og en lønlig Skinsyge over den gode Psyche blandede sig med i Spillet og gjorde hende begjerlig efter endog at udslætte Erindringen om den Glæde, hans første Kjerlighed havde skjenket ham, af hans Hjerte. Men saa meget er imidlertid vist, at hun — for lutter Begjerlighed efter at overøse vor Ven med Lyksalighed, bevise ham en grændseløs Kjerlighed og lade ham smage Glæden i en saadan Grad, at der ikke blev mere tilovers at ønske for Hjertet, ikke mere tilovers at optænke for Phantasien — valgte sig en Vei, som hun nødvendigen maatte forfeile sin Hensigt paa.

Efter at Agathon nu (i Følge sin mere forelskede end forsigtige Veninde's nye Plan) nogle Uger igjennem havde nydt alt det Søde og Henrykkende, Kjerligheden har i sin Magt, blev han uformærkt betagen af en vis Sjelemathed, som vi ikke vide at beskrive kortere, end naar vi sige: at den aldeles var det Modsatte af den Fortryllelse, vi hidindtil have seet ham betagen af. Man vilde tage Feil, om man vilde tillægge denne

For-

Forandring saa uædel en Aarsag, som den var, der nødte Petronius's foragtelige Helt til at tage sin Tilflugt til den gamle Enothea's Besværgelser og Melder. Vi finde det langt sandsynligere, at den sande Aarsag dertil laae i hans Sjæl, at den havde sin Oprindelse fra en Overvældelse med Fornøielser, hvorpaa der nødvendigen maatte følge et Slags Bedøvelse. Den menneskelige Natur synes kun at fordrage en vis Mængde Fornøielser og ligesaa lidet at kunne udholde en vedvarende Henrykkelse som en langvarig og overhaands heftig Smerte. Begge slappe omsider Nerverne og volde os et Slags Afmagt, hvori vi tabe al Evne til at føle mere.

Hvad der nu end maa have været Aarsag til saa skadelig en Forandring for Danaes Hensigter, saa er det imidlertid vist, at Virkningerne deraf toge i føie Tid saa meget til, at det kostede Agathon Umage at kjende sig selv igjen eller begribe, hvorledes det var gaaet til med denne besynderlige Forvandling. En magisk Taage faldt ned fra hans forundrede Øine. Den hele Natur viste sig for ham i en anden Skikkelse og tabte den skjønne Fernis, Kjerlighedens Aand havde overtrukket den med. Disse Hauger, for faa Dage siden alle Glæders og Elskovsguders Opholdssted, disse Elysæiske Skove, disse omstrøede Rosenbuske, hvorimellem den skjelmske Vellyst gjerne havde forstukket sig, for des vissere at findes igjen, — opvakte nu ikke større Følelse ved deres Beskuelse, end enhver anden skyggefuld Plads,

en-

enhver anden Buſk. Den Luft, han aandede, var ikke mere hiin søde Kjerlighedsaande, hvoraf ethvert Drœt endnu stœrkere syntes at oppuste hans Hjertes Lue. Den skjønne Danae nedsank uformœrkt fra den idealske Fuldkommenhed til det Vœrd, man tillœgger ethvert smukt Fruentimmer, og han selv, som for kort siden havde anseet sig lige i Salighed med Guderne, begyndte nu at fatte en meget stœrk Tvivl om, at han i den qvindelige Skikkelse, Kjerligheden havde forklœdt ham i, fortjente Navn af Mand.

Man vil vist ikke tvivle paa, at Erindringen om, hvad han forhen havde vœret, — den forunderlige Drøm, som han jo længere des mere følte sig bevœget til at anſee for een eller anden velgjørende Aands, maaskee endog for sin elskede Psyches henfarne Sjels Vœrk, — den Paamindelse, han fik af Dyden, som han tilforn havde tilbedet, havde opofret alting for, og de Bebreidelser, som den allerede for nogen Tid siden havde begyndt at gjøre ham for det urosvœrdige, orkesløse og vellystige Levned, han tilbragte sine Dage i — havde her en god Leilighed til med forenet Styrke at angribe hans Hjerte, hvis bedste Tilbøieligheder allerede vare paa Dydens Side. Næsten aldeles havde den allerede indtaget det igjen, da han nu tydeligen blev vaer, hvorhen de Betragtninger, han overgav sig til, nødvendigen maatte føre ham. Han blev forskrœkket, da han saae, at intet uden Flugten fra dette alt for indtagende og fortryllende Fruentimmer kunde give ham

sin

sin forrige Skikkelse igjen. — At skilles fra Danae, at skilles for evigen fra hende! — denne Tanke betog hans Sjel med eet al den Styrke, den begyndte igjen at føle hos sig, og opvakte igjen Erindringen om og alle Fornemmelser af hans hensluntrede Lidenskab. Hende, som elskede ham saa inderligen, — som havde gjort ham saa lykkelig, — hende skulde han forlade, — hende skulde han, for al hendes Kjerlighed, for alt, hvad hun paa saa forbindtlig, paa saa ædel en Maade, havde gjort for ham, give til Priis for Qvalerne af en med Utaknemmelighed belønnet Kjerlighed! — "Nei, til saa nedrig, til saa vederstyggelig en Handling kunde hans Hjerte ikke beslutte sig. Dyden selv, som han var beredt til at opofre sin egen Tilfredsstillelse for, kunde ikke billige saa utaknemmelig og grusom en Medfart."

Vi overlade det til de koldere Sædelærere at afgjøre, om Dyden kunde det eller ikke. Nok, vor Helt var saa levende overbeviist om det sidste, at han — istedet for at tænke paa Grunde, hvormed han havde kunnet igjendrive Kjerlighedens Sophisterie — nu for ramme Alvor ventede paa Middel til for evig at forene sit Hjertes Interesse med Dydens Interesse, en Forening, der aldeles ikke forekom ham umuelig.

Imidlertid havde Danae, som man let kan begribe, fra det første Øieblik, den Forandring, der var foregaaen i hans Sjel, havde yttret sig, lagt Mærke til den. Men det var langt fra, at den gode Dame gav hans Hjerte nogen Skyld derfor. Hun bedrog sig

selv

selv i Hensende til den sande Aarsag og forestilte sig, at Stedets Forandring og en kort Fraværelse vilde i føie Tid give hans Fornemmelseskraft al den Fyrighed igjen, den lod til at have tabt. Tilbagekomsten til Staden, hvor de ikke altid vilde see hinanden, hvor de vare nødsagede til at dølge deres Kjerlighed, og denne derved vilde faae Behageligheden af en hemmelig Forstaaelse, de Adspredelser, der forefalde i Stæderne, deres Selskaber, deres Forlystelser vilde (i hendes Tanker) meget snart bringe ham saa fyrig som nogensinde i hendes Arme igjen. Hun overtalede ham altsaa til at reise tilbage til Smyrna, endskjønt den smukkeste Aarstid endnu ikke var ganske til Ende. Her vidste hun (uden at det lod til, hun havde Deel deri) at foranstalte en Mængde Leiligheder, hvorved de sjeldnere end tilforn befandt sig i hinandens Selskab. Naar de igjen bleve allene, stoi hun ham vel med ligesaa megen Ømhed som ellers i Armene, men dog undveg hun alt, hvad der kunde frembringe hiin alt for vellystige Berøselse (hvori hun, saa ofte hun vilde, ved et eneste Øiekast kunde bringe ham) og gjorde det altid paa saa fiin en Maade, at han ikke kunde mærke, det var hendes egentlige Forsæt. Kort, hun vidste saa færdigen at forvandle den fyrigste Kjerlighed uformærket til det ømmeste Venskab, at Agathon (som hverken formodede Konst eller Hensigt i denne Adfærd) faldt ganske troskyldigen i hendes Snare, og inden føie Tid yttrede den samme Ømhed og Hestighed, som om han nu først be-

gyndte at lægge an paa at erobre hendes Hjerte. Vel stod det ikke i hendes Magt at forsætte ham igjen i hiin besjelede Tilstand med al dens Fortryllelse, som aldrig pleier at vende tilbage, naar den først engang er forsvunden. Men den Heftighed, hvormed hendes Yndigheder virkede paa hans Sandser, og hans Taknemmelighedes- og Venskabsfølelser virkede paa hans Hjerte, frembragte dog omtrent den selvsamme Sindstilstand hos ham; og da man er vant til at tillægge eens Virkninger eens Aarsager, saa er det ikke ubegribeligt, hvorledes de begge en Tidlang kunde bedrage sig heri, uden at formode, de bleve bedragne.

Der er megen Formodning om, at vor Helt formedelst den listige Moderation, hvorved den skjønne Danae vidste at oprette de onde Følger af sin forrige Uforsigtighed, vilde været om en Hals, og at hans Dyd i denne usikre Strid med hans Lidenskab, hvorved snart den ene, snart den anden fik overhaand, omsider vilde bleven følelig nok til at indlade sig i et beskjæmmende Forlig med sin indtagende Fiende, dersom ikke Danae ved det ulykkeligste Tilfælde, der nogensinde kunde møde hende med saa besynderlig en Mand som Agathon, paa eengang var bleven berøvet baade hans Høiagtelse og alt, hvad der hidindtil endnu havde holdt hende i Besiddelse af hans Hjerte. En Person, som vi have elsket, beholder dog stedse (endog efter at Kjerlighedens Feber er ophørt) et stort Herredømme over vort Hjerte, saalænge den ikke har tabt vor Høiagtelse.

agtelse; og Agathon var alt for ædelmodig til at straffe den skjønne Danae for hendes Svaghed mod ham selv med at skille hende ved det allermindste af hans. Men saasnart det var kommet dertil, at han troede at have bedraget sig i sine Tanker om hendes Caracteer og moralske Værd, saasnart han saae sig nødsaget til at foragte hende, ophørte hun strax at være Danae for ham, og efter en ganske naturlig Følge blev han i samme Øieblik Agathon igjen.

Andet Capitel.

Forberedelse til det Følgende. Nye Anslag af Sophisten Hippias.

Hippias kaldte sig en Ven af den skjønne Danae, eller havde i det mindste, i Følge mere end ti Aars Bekjendtskab, sat sig i Besiddelse af alle de Rettigheder, der tilkomme en Ven. Vanen at see hinanden, det Behag, den ene fandt i den andens Omgang, visse Overeensstemmelser i deres Tænkemaade, maaskee og den Gunst, han (i Følge det almindelige Rygte) i forrige Tider havde staaet i hos hende, alt dette havde frembragt det Slags Fortrolighed mellem dem, der iblandt Folk af Levemaade ansees for Venskab, og virkeligen ogsaa er alt det Venskab, de fleste af dem ere istand til at nære, skjønt det i Grunden ikke er andet end en stiltiende Accord om at ville hinanden vel, saalænge den ene eller

den anden Part selv finder sig tjent dermed, hvorfor dette Venskab og almindeligen kun varer saalænge, og intet Øieblik længere end — til det engang bliver sat paa Prøve.

Sandt er det, at Hippias havde tabt en god Deel af hendes Agtelse og altsaa tillige af hendes Fortrolighed, siden Kjerligheden havde begyndt at frembringe saa besynderlige Forandringer i hendes Caracteer. Jo mere Agathon vandt, des mere maatte Hippias tabe. Men just fordi dette var saa naturligt, havde hun ikke mærket det hos sig selv, og deraf kom det, at hun, ubekymret for, at han skulde see dybere ind i hendes Hjerte end hun selv, ikke faldt paa at bruge den mindste Forsigtighed i Hensеende til ham. Vi slutte dette deraf, at hun, istedet for at sværte ham hos sin Tilbeder, endog gjorde sig Umage for at sætte ham i større Anseelse hos ham. Dette lyktes hende og saa fortræffeligen, (da Sophisten ikke efterlod at gjøre Sit dertil), at Agathon allerede begyndte at fatte bedre Tanker om hans Tænkemaade, og uformærkt lod sig forlede til at skjenke ham saa megen Fortrolighed, at han endog indlod sig med ham om sit Hjertes Anliggender.

Vore Elskende løb altsaa med al den Uforsigtighed, Hippias nogensinde kunde ønske, i den Snare, han havde lagt for dem, og tænkte paa intet mindre end at han kunde have til Hensigt at ophæve en Forbindelse, som i visse Maader var hans eget Værk. Denne Uforsigtighed kunde synes saa meget mindre tilgivelig, da

de

de begge vidste saa noie, hvad Grundsætninger han handlede efter. Men det er en Jagttagelse, som man hver Dag har Leilighed til at gjøre, at ædle Sjele maae altid, hvorledes de end bære sig ad, blive bedragne, naar de komme i Kast med Folk af en saadan Caracteer som vor Sophist. Om de end kjende disse Folks Tænkemaade nok saa vel, om de end have nok saa mange Prøver paa, at den, hvis Tilbøieligheder og Handlinger allene bestemmes ved hans Lidenskabers Interesse, ikke er istand til at vise nogen sand Retskaffenhed, saa vil det dog stedse blive dem umueligt at udforske alle hans Hjertes Folder og Krinkelkroge med saadan Noiagtighed, at der jo i een eller anden af dem skulde kunne ligge en hemmelig Skalk paa Luur, som man ikke, førend den kommer til Syne, er bleven vaer deri. Agathon og Danae, for Exempel, kjendte Hippias noie nok til at være overbeviste om, at han, saasnart hans Interesse stred imod deres Kjerlighed, ikke vilde betænke sig noget Øieblik paa at opofre Venskabets Pligter for at fremme sin egen Fordeel. Thi hvad ere Pligter for en Hippias? Men alligevel kunde de ikke begribe, hvad Fordeel det kunde være ham til at sætte Splid imellem deres Hjerter, og dette var det, der gjorde dem sikre. Virkeligen havde han ingen Interesse derved; heller ikke var det egentligen hans Hensigt at volde nogen Skilsmisse mellem dem. Men han havde en vis Interesse ved at spille dem en saadan Streg,

som

som i Følge Agathons Caracteer nødvendig maatte gjøre denne Virkning. Og dette var det, de ikke tænkte paa.

Vi have i fjerde Bog af denne Historie aabenbaret Læseren de Hensigter, der bevægede Sophisten til at gjøre vor Helt bekjendt med den skjønne Danae. Planen var vel udtænkt, og havde, efter de Forudsætninger der laae til Grund derfor, umueligen kunnet mislykkes, dersom man torde gjøre sig Regning paa nogen Forudsætning, naar Kjerligheden blander sig med i Spillet. Men denne Gang var det gaaet ham, som det almindeligen gaaer Projectmagerne, han havde tænkt paa alt, kun ikke paa den eneste Omstændighed, der lagde sig i Veien for hans Hensigter. Hvor havde han og kunnet troe, at en Danae skulde været istand til at lade sit Hjerte fængsle af en Platonisk Elsker? En ligegyldig Philosoph vilde have studset derover, uden at komme i nogen Hede; men der gives kun saare faa ligegyldige Philosopher. Hippias fandt sig bedragen i sine Forventninger; hans Forventninger grundede sig paa Slutninger; hans Slutninger paa hans Grundsætninger, og disse paa hans hele Ideesystem, hvilket, som man veed, hos en Philosoph udgjør den bedste Deel af hans kjære Jeg. Hvor kunde han altsaa andet end være misforneiet? Hans Forfængelighed følte sig krænket. Agathon og Danae havde været Aarsag dertil. Vel vidste han, at de ikke kunde have havt til Hensigt at fornærme ham, men det bryder ingen Hippias sig om. Nok, at hans Fortørnelse var grundet, at den maatte

have

have en Gjenstand, og at der ikke kunde fordres af ham, at han skulde være fortørnet paa sig selv. Folk af dette Slags see hellere, at den halve Verden gaaer under, end de tilstaae sig selv, at de have feilet. Det var altsaa naturligt, at han var betænkt paa at forskaffe sig Opreisning i den Fornoielse, Havnen kunde berede ham, for Manglen af den, Haabet om at omvende vor Helt havde lovet ham.

Agathon elskede endnu stedse den skjønne Danae, efterdi hun, selv efterat den høieste Grad Fortryllelse var ophørt, stedse vedblev i hans Øine at være den fuldkommeneste Person, han kjendte. Hvad for en Aand? Hvad for et Hjerte! Hvad for sjeldne Talenter! Hvad for en Indtagenhed havde ikke hendes Omgang! Hvilken en Mængde Fuldkommenheder og Yndigheder! Hvor agtværdig maatte ikke alt dette gjøre hende for ham! Hvor fordeelagtig for hende var ikke Erindringen om ethvert Øieblik fra det første, han havde seet hende, til det Øieblik, hvori hun, overvældet af sympathetisk Kjerlighed, havde gjort hans Hjerte lykkeligt! Kort, alt, hvad han vidste om hende, var til hendes Fordeel, og af alt, hvad der havde kunnet formindske hans Høiagtelse for hende, vidste han intet.

Man kan letteligen forestille sig, at hun ikke var saa uforsigtig at forraade sig selv. Sandt er det, hun havde ikke kunnet holde sig for at belønne den fortrolige Beretning, han havde aflagt hende om sit Levnedsløb med en Beskrivelse af sit Levned; men vi tvivle dog me-

meget paa, at hun holdt sig forbunden til en ligesaa samvittighedsfuld Oprigtighed. Og hvoraf vide vi og, at ikke Agathon selv, med al sin Aabenhjertighed, har dulgt een eller anden Omstændighed, som han maaskee (som en god Maler eller Digter) forudsaae at kunne lægge Hindringer i Veien for den skjønne Virkning, det Hele vilde gjøre? Hvo indestaaer os for, at den forføriske Præstinde ikke havde bragt det videre hos ham, end han har tilstaaet? — Det være, som det vil, saa er det dog vist, at Danae, ved at fortælle sin Historie, mere gjorde Lovene for det Skjønne og Anstændige, end Pligterne i Henseende til nøiagtig historisk Troskab til sit Øiemærke, og at hun ikke tog i Betænkning, snart at forskjønne eet eller andet Træk, snart at udelade en liden Omstændighed, eftersomhelst hendes Forhold til hendes Tilhører krævede det. Thi det var kun ham, ikke Verden, hun fortalte sit Levned, og hun kunde altsaa ikke holde sig saa overhaands meget bunden til de strænge Fordringer, Verden (endskjønt forgjeves) gjør paa Historieskriveren. Vi ville ikke dermed sige, at hun aldeles fortaug ham nogen Begivenhed af særdeles Vigtighed i sit Liv, eller at hun, istedet for de virkelige, førte ham bag Lyset med opdigtede. Hun sagde ham alt. Men der gives en vis Konst, hvorved man kan borttrække det, der kunde gjøre et ubehageligt Indtryk, fra Tilskuernes Øine; det kommer saa meget an paa Vendingen; en eneste ubetydelig Omstændighed gjør ofte en Begivenhed saa forskjel-

skjellig fra det, den uden denne ubetydelige Omstændighed vilde have været, at man, uden kjendelig Forandring af det, der udgjør Stoffen til Fortællingen, kan begaae tusinde meget betydelige Troloshеder mod den historiske Sandhed. En Betragtning, der (i Forbigaaende sagt) gjør os de Historieskrivere, der beskrive os deres egen dyrebare Person (hverken Xenophon, Cæsar eller Marcus Antoninus, ja end ikke den aabenhjertige Montaigne selv undtagne), mistænkeligere endnu, end nogen anden Classe Historieskrivere.

Den skjønne og kloge Danae havde altsaa hverken dulgt sin Opdragelse i Aspasia's Huus, sit Bekjendtskab med Alcibiades, eller den ærefulde Kjerlighed, hun havde opvakt hos Prinds Cyrus, for sin Tilbeder. Disse og mange andre, endog mindre glimrende, Steder i hendes Historie gjorde hende tildeels Ære, og kunde tildeels med den Færdighed, der, som den anden Aspasia var hende egen, fortælles saaledes, at de maatte gjøre hende Ære. Men de Steder, der enten i og for sig eller med Hensyn til vor Helts Smag, umuelig under noget Slags Vending og Indklædning, eller i noget Slags Lys kunde behage, og paa hvis Forskjønnelse hun altsaa ansaae al anvendt Konst for at være spildt, dem havde hun klogeligen forbigaaet med en fuldkommen Taushed. Og deraf kom det, at vor Helt endnu stedse stod i den Tanke, at han havde været den første, hun havde gjort sig forbindtlig ved Gunstbeviisninger — af det Slags, han var bleven overøst med af hende. En Vildfarelse, der

efter

efter hans subtile Tankemaade var saa nødvendig til hans Lykke, at alle hendes Fuldkommenheder, uden den, vilde været for svage til at holde ham endog kun et eneste Øieblik i hendes Lænker! At betage ham denne Vildfarelse, var den værste Streg, der kunde spilles hans og den skjønne Danaes Kjerlighed, og at gjøre dette, var netop det Middel, hvorved Sophisten haabede at forskaffe sig en Hævn paa eengang over dem begge, hvorom den blotte Forestilling satte hans ondskabsfulde Hjerte i Henrykkelse. Han tragtede nu kun efter en bequem Leilighed dertil, og denne pleier gjerne at komme et ondt Forsæt paa den halve Vei i Møde.

Om dette sidste maa tilskrives en ond Dæmons Bestræbelser, eller om det kommer af, at Ondskaben, i Følge sin Natur, sætter Mennesket i flygtigere Virksomhed end det Gode, er et Spørgsmaal, som vi ville overlade til andre at undersøge. Men det være enten det ene eller det andet, saa vilde det dog være en ganske naturlig Følge af denne næsten daglig stadfæstede Erfaringssandhed: at det Onde vilde tiltage i en stedse voxende Progression og (i det mindste i denne sublinariske Verden) tilsidst aldeles opsluge det Gode, dersom ikke en næsten ligesaa almindelig Erfaring beviste: at de Ondes Bestræbelser, hvor lykkeligen de end maatte udføres, almindeligen dog forfeile deres egentlige Formaal, og befordre det Gode ved de samme Ænker og Forholdsregler, hvorved det skulde været hindret, ja un-

dertiden befordre det langt bedre, end om de havde været ganske ligegyldige derved.

Tredie Capitel.

Hippias bliver en Forræder mod sin Veninde Danae.

Blandt andre Egenskaber, som gjorde Danaes Caracteer elskværdig, besad hun og den, at hun var en fortræffelig Veninde. Saa ligegyldig som hun, indtil den Tid, Agathon indtog hendes Hjerte, havde været over den Bebreidelse, der gjordes hende for Ubestandighed i sin Kjerlighed, saa trofast og standhaftig havde hun stedse været i sit Venskab. Hun elskede sine Venner med en Ømhed, som letteligen af Folk, der ikkun domme efter udvortes Indtrykke, kunde tilskrives en egennyttigere Affect. Thi denne Ømhed steg til den heftigste Lidenskab, saasnart det kom an paa at bevise en ulykkelig Ven nogen Tjeneste. Der gives ingen Fornsielse, som hun jo i dette Fald havde opofret for Venskabets Pligter.

En Anledning af dette Slags kaldte hende nu paa nogle Dage bort fra Smyrna. Agathon maatte blive hjemme, og den troskyldige Danae forsedede sig, tilfreds med det Beviis paa hans Kjerlighed, som hans Bedrøvelse ved Afskeden gav hende, sin egen Kummer ved Foreſtillingen om, at en kort Fraværelse vilde lade ham langt bedre føle, hvor meget hans Lykſaligheb var

værdt,

værdt, end en uafbrudt Tilstædeværelse. Rolig over hans Hjertes Besiddelse, bad hun ham, ikke at negte sig, i hendes Fraværelse, nogen Fornøielse, som det rige og vellystige Smyrna kunde forskaffe ham; ja hun anbefalede ham dette endog saa meget indstændigere, som hun var ganske sikker paa, at hun ikke hos ham havde noget at befrygte af deslige Adspredelser.

Men Agathon havde allerede begyndt at tabe Smagen for disse Forlystelser. Hvor levende, hvor afvexlende og hvor berusende de end maatte være, saa ere de dog ikke i Stand til at indtage en ædel Sjel synderlig længe. Som Tidsfordriv betragtede, kunne de kun være det for Folk, som ikke formaae at befatte sig med noget andet; og Fornøielser blive de kun, saalænge de ere nye. Jo mere de forlyste, des snarere mættes man deraf og kjedes derved; al deres tilsyneladende Afvexling er ikke, naar man vedblivende nyder dem, istand til at skjule det Eensformige, hvorved de omsider endog blive modbydelige for den Klasse Mennesker i Verden, som mangle al Fortjeneste. Danaes Fraværelse betog dem aldeles den eneste Tillokkelse, de kunde have havt for ham, nemlig Fornøielsen over den Deel, hun havde taget deri. Han tilbragte altsaa næsten den hele Tid, hun var fraværende, i en Eensomhed, som hans drivtige Liv i Athenen og hans vellystige Tidsfordriv i Smyrna allerede paa nogle Aar havde gjort ham fremmed for. Her gik det ham i Førstningen, ligesom det gaaer dem, der med eet kom-

me

me fra et meget lyst Sted ind i et mørkt. Hans Sjel følte sig tom, fordi den var alt for fuld. Han tilskrev sin Veninges Fraværelse det. Han følte, at hun var borte, og tænkte ikke paa, at han ikke vilde have savnet hende saa meget, dersom ikke hans Sjelekraft, vant til en vellystig Uvirksomhed, var bleven dysset i Søvn.

De første Dage bortsnege sig for ham i et Slags sød Melancholie, som virkeligen havde noget behageligt for ham. Danae var næsten den eneste Gjenstand, hvormed hans i sig selv indsluttede Sjel sysselsatte sig. Og om end Erindringen imellemstunder førte ham tilbage til de ældre Tider, om den end viste ham Psyches Billede eller de glimrende Optrin fra hans republicanske Liv, saa var det dog kun for at sætte den uforlignelige Danaes Værd og den rolige Lyksalighed, der var forbunden med et Privatliv, som ene var helliget Kjerligheden, Venskabet, Muserne og Glædens Gudinder, i des klarere et Lys. Hans Kjerlighed opflammedes paa ny. Den udbredte atter hiin bessjelende Varme i hans Væsen, som bringer Hjertets og Indbildningskraftens Drivefjædre til at harmonere saa vel med hinanden. Han dannede sig en Idee om en Levemaade, som mere skikkede sig for en Gud end for et dødeligt Menneske. Danae tindrede deri fra en Himmel af Glædens og Lyksalighedens smilende Billeder. Henrykt af disse behagelige Drømme, besluttede han hos sig selv at forene for stedse sin Skjebne med hendes. Han ansaae hende

vars

værdig til at gjøre den Agathon lykkelig, som havde været for stolt til at modtage endog den meest glimrende Lykke af en Konges Haand. Denne Beslutning, som hos tusinde andre kun vilde været en meget upaalidelig Prøve paa Kjerligheden, var virkeligen, i Følge hans Tænkemaade, et Beviis paa, at hans Kjerlighed var stegen til det heieste.

Saa fordeelagtig for Danaes Hensigter var hans Sindsforfatning, da Hippias engang gjorde ham et Besøg, for at beklage sig i en venskabelig Tone over den Eensomhed, hvori han tilbragte sit Liv i sin smukke Venindes Fraværelse. Danae burde lade sig nøie, sagde han i en spøgende Tone, med at beholde den elskværdige Callias for sig selv, naar hun var nærværende; men og at borttrække ham i sin Fraværelse fra Verden, det var virkelig for meget, og maatte omsider have til Følge, at de Skjønne i Smyrna vilde gjøre en almindelig Sammensværgelse mod hende. Agathon besvarede dette Spøg i samme Tone. Uformærkt blev Samtalen interessant, uden at Sophisten lod sig mærke med nogen egentlig Hensigt dermed. Han gjorde sig Umage for at overtyde sin Ven om, at han handlede urigtigt i at forlade Selskabet, for at underholde sig med Dryaderne om sin Kjerlighed og overvælde Zephyrerne med Sukke og Budskaber til sin Fraværende. Han skildrede ham de Fornøielser, han berøvede sig selv, og glemte heller ikke det Latterlige, de Skjønne vilde finde i saa besynderlig en Grille. I hans Tanker burde en Cal-

lias

lias, — som i Følge sine Fortrin havde Ret til at lade sin Ærgjerrighed, for saavidt det kom an paa at fængsle Hjerterne, gaae saavidt den vilde, og som kun behøvede at vise sig for at seire, — ikke lade sig noie med en eneste Erobring, hvor glimrende den end maatte være. — Han beviste denne Smigers Sandfærdighed med de Fordringer, nogle af de berømteste Skjønheder i Smyrna i denne Henseende gjorde paa ham. Efter hans Forgivende stod det til Agathon selv, paa eengang at tilfredsstille sin Forfængelighed, sin Nysgjerrighed og sin Hengivenhed til Fornøielser, og at være lykkelig paa saa mangfoldige Maader, som den allervellystigste Indbildning nogensinde kunde ønske sig.

Agathon havde kun et eneste Svar paa alle disse skjønne Forhaabninger, — nemlig sin Kjerlighed til Danae. Sophisten fandt det utilstrækkeligt. De samme Aarsager, han havde havt til at fatte Kjerlighed til Danae, maatte ogsaa indgyde ham Følelse for andre Fruentimmeres Yndigheder. I Følge hans Mening udgjorde Afvexlingen af Gjenstandene Kjerlighedens største Lyksalighed. Han forsvarede denne Sætning ved en meget fyrig Beskrivelse over de ualmindelige Fornøielser, der vare forbundne med Overvindelsen af enhver forskjellig Classe af de Skjønne. De Uvidende og de Erfarne, de Sindrige og de Eenfoldige, de Smukke og de Hæslige, Coquetterne, de Tilbageholdne, de Dydige, de Andægtige, — kort enhver særegen Caracteer sysselsatte Smagen, Indbildningen, ja

endog

endog Sandserne (thi Hjerterne brød han sig ikke om) paa sin egen Maade, krævede en anden Plan, lagde andre Vanskeligheder i Veien, og gjorde sin Tilbeder lykkelig paa en anden Maade. Slutningen af denne Beskrivelse gik ud paa, at det var ubegribeligt, hvor man kunde have saa megen Fornøielse i sin Magt, og dog negte sig den allene for at udtømme de eensformige Glæder lige til Varmen, som en eneste med romanagtig Troskab uforanderlig vedvarende Lidenskab formaaede at berede.

Agathon tilstod, at den Afvexling, Hippias opmuntrede ham til, kunde være ganske behagelig for en erkesløs Slave af Vellysten, som gjorde dette Slags Tidsfordriv til sin eneste Forretning i Livet. Men han paastod, at saadanne Personer aldrig maatte have prøvet, hvad sand Kjerlighed var. Derpaa overgav han sig aldeles til sit Hjertes Sværmerie, for at gjøre Hippias en fattelig Skildring af det, han fra første Øieblik indtil denne Time havde følt for den skjønne Danae. Han beskrev ham saa sand, saa øm, saa fuldkommen en Kjerlighed, han udbredte sig med saa besjelet en Henrykkelse over sin Venindes Fuldkommenheder, deres Sjeles Sympathie og over den Salighed, han ned i hendes Kjerlighed, at man enten maatte besidde en Hippias's Ondskab eller en Mentors venskabelige Haardhjertighed, for at være istand til at bestage ham saa lykfaliggjørende en Vildfarelse.

Den

Den skjønne Danaes Yndigheder, svarede Sophisten ham, ere saa bekjendte, og hendes Fortrin i denne Henseende indrømmes saa almindeligen endog af hendes eget Kjøn, at Lais selv — uagtet hun er berømt for, at de ædleste Grækere og at udenlandske Forster overbyde hinanden for at nyde hendes Gunst — vilde gjøre sig latterlig, om hun lod det falde sig ind at gjøre hende Fortrinet i Henseende til hendes Elskværdighed stridigt. Men at hun nogensinde vilde opnaaet den Ære at indgyde nogen saa ærværdig, saa metaphysisk, saa stor og over alt, hvad der lader sig tænke, ophøiet en Kjerlighed, at hendes Yndigheders Magt endnu skulde være forbeholdt dette Underværk, det eneste, der endnu fattedes hende, dette havde virkeligen ingen kunnet drømme om, uden at udlee sig selv for et saadant Indfald.

Her forgik Taalmodigheden aldeles vor Helt, som allerede forhen havde fundet den ondskabsfulde Sammenligning med en Corinthisk Hetære høist forargelig. Han irettesatte Sophisten med al den Hidsighed, der kan tænkes hos en Elsker, der seer sig fornærmet i Gjenstanden for sin Tilbedelse, og bebreidede ham den tvetydige Tone, hvori han tillod sig at tale om en Person som Danae. Men hans Forbittrelse saavelsom hans Forvirring steg nu til det høieste, da han saae, at en satyragtig Latter var det eneste, Hippias svarede ham med.

Det er saa let at forudsee, hvad for et Udfald denne Scene maatte faae, at vi efter alt, hvad der allerede er sagt om Sophistens Hensigter, gjerne kunne

lade Læseren til sin egen Indbildning. Utaalmodige Spørgsmaale paa den ene, Udflugter og snedige Vendringer paa den anden Side, dette var alt, hvad der forefaldt, indtil endeligen Hippias efter megen Overtalelse lod sig med en Magt, som hans foregivne Venskab for Agathon ikke kunde imodstaae, afvinge Hemmeligheden om den skjønne Danaes sande Stand og de Anecdoter, som vi allerede have betroet vore Læsere i det tredie Capitel af den fjerde Bog.

Vi have i det Foregaaende talet om, hvor meget det ved Fortællingen af en Tildragelse kommer an paa den Fortællendes Hensigt dermed. Danae fortalte sin Historie i den uskyldige Hensigt at behage. Hun saae naturligviis sin Opførsel, sine Svagheder, ja endog sine Feiltrin i et blidere og (lader os tilstaae Sandheden) i et sandere Lys end Verden, som paa den ene Side ikke er underrettet om alle de smaa Omstændigheder, der retfærdiggjøre os eller i det mindste formindske vor Brede, og paa den anden er ondskabsfuld nok til, for at forskaffe sig des større Fornøielse, at overvælde Maleriet af vore Daarligheder med tusinde Træk, hvorved det vel bliver mindre sandfærdigt, men igjen des mere comisk. Ulykkeligviis for hende krævede Hippias's Hensigt, at han maatte drive den listige Konst, at male Tildragelserne med de hæsligste Farver, saavidt, som Sandsynlighedens Love nogensinde kunde tillade det.

Vor Helt lignede, medens han hørte paa denne Beretning, snarere en Billedstøtte eller et dødt Menneske end sig selv. En kold Gysen og en flyvende Ild fore vexelviis gjennem hans Aarer. Hans Bryst, bestormet med det af de allerbesværligste Lidenskaber, trak Veiret saa langtsom, at han vilde faldet i Besvimelse, dersom ikke een af dem pludseligen havde faaet overhaand og ved de heftigste Udbrud forskaffet hans beklemte Hjerte Luft. Det Lys, hvori Hippias viste ham hans Gudinde, udgjorde saa krænkende en Contrast med det, han var vant til at see hende i, Tanken om at have bedraget sig saa groveligen var saa uudstaaelig for ham, at det maatte falde ham aldeles umueligt at fatte Tillid til Sophistens Beretning. Den hele Storm, der rasede i hans Sjel, brød altsaa ud over Forræderen. Han kaldte ham en falsk Ven, en Bagtaler, et slet Menneske, — han opfordrede alle Hævnens Guddomme mod ham — han svor, at dersom han ikke med den allerubedrageligste Evidence beviste de Beskyldninger, hvormed han havde fordristet sig til at besmitte den skjønne Danaes Dyd, saa skulde han udrydde ham af Verden som et Uhyre, der fordunklede Solens Lys, og give hans fordømte Aadsel ubegravet til Priis for Fuglene i Luften.

Hippias udholdt denne Storm med den Koldsindighed, som forudsættes hos et Menneske, der kjender Lidenskabernes Magt, og saa roligen som den, der fra den sikre Bredde er Tilskuer af det vilde Oprør blandt Havets Bølger, som han lykkeligen er reddet fra. Et medlidende

kast, som af en lumsk Smiil blev betaget sit tvetydige Værd, var alt, hvad han mødte den opbragte Elskers Harme med. Agathon studsede derover. En skrækkelig Tvivlraadighed kastede ham med eet over paa den anden Side. Tal, Grusomme! raabte han, tal! Beviis Dine afskyelige Beskyldninger saa klart som Solens Skin, eller og bekjend, at Du er et lognagtigt Afskum og forgaa da af Undseelse!

Er Du ved Dig selv, Callias? svarede Sophisten ham med hiin dræbende Koldsindighed, som i saadanne Omstændigheder er den triumpherende Ondskab egen. — Kom først til Dig selv igjen; saasnart Du bliver istand til at høre med Fornuft, skal jeg tale.

Agathon taug; thi hvad kan den sige, der ikke veed, hvad han skal tænke?

Sandeligen, tilføiede Hippias, jeg begriber ikke, hvad Aarsag Du troer at have til at anstille Dig som den rasende Ajax imod mig. Hvo taler om Beskyldninger? Hvo anklager den skjønne Dange? Er hun maaskee mindre elskværdig, fordi Du hverken er den første, der har seet hende, eller den første, der har rørt hendes Hjerte? Hvad er det for Griller? Tro mig, enhver anden end Du havde ikke behøvet andet end blot at see hende for at finde mine Efterretninger troværdige. Det blotte Syn af hende er et Beviis. Men Du fordrer et stærkere? Du skal faae det, Callias! Hvad siger Du, om jeg selv havde været een af dem, der kunne rose sig af at have seet den skjønne Danae rørt?

Du,

Du? raabte Agathon med en vantro Forundring, som just ikke var synderlig smigrende for Sophistens Forfængelighed.

Ja, Callias! jeg, jeg, som Du seer mig her, fraregnet ti eller tolv Aar, hvorved jeg den Gang maaskee var mere skikket til at forskaffe mig de skjønnes Bifald. Du troer maaskee, jeg spøger; men jeg er overbeviist om, at Din Gudinde selv tænker alt for ædelt til, naar Du sporger hende derom paa en passelig Maade, at ville dølge Dig en Sandhed, som hele Smyrna kunde vidne om.

Her vedblev det barbariske Menneske, uden den mindste Medlidenhed med den Tilstand, han ved alt sit Pralerie satte den arme Agathon i, Stykke for Stykke at beskrive den Lykksalighed, han havde nydt, i saa troværdig en Tone og med en saadan Munterhed, at det næsten bragte hans Tilhører til Fortvivlelse. Det er forbi! faldt han endelig Sophisten i Ordet med saa heftig en Bevægelse, at han i dette Øieblik syntes at være mere end et Menneske; — det er forbi! — O Dyd, du er bleven hævnet! — Hippias! Du har under Venskabets smilende Maske gjennemboret mig med en giftig Dolk! — Men jeg takker Dig! — Din Ondskab gjør mig en vigtigere Tjeneste, end alt, hvad Dit Venskab kunde gjøre for mig. Den aabner mine Øine; — den viser mig med eet i Gjenstandene for min Høiagtelse og min Tillid, i mit Hjertes Afgud og min formeente Ven, de allerforagteligste Væsener, mine Øine nogensinde have

besmittet sig med. — Guder! en Frille for en Hippias! Kan der være noget mere vanæret i Verden end den? — Med denne Apostrophe gjorde han det foragteligste Øiekast, der nogensinde har forladt et menneskeligt Øie, paa den trufne Sophist og gik bort!

Fjerde Capitel.

Følger af det Foregaaende. Agathon forlader hemmeligen Smyrna.

For den menneskelige Sjel gives der maaskee ingen skrækkeligere Smerte end den, at see sig nødsaget til at foragte Gjenstanden for sine ømmeste Følelser. Alt, hvad man kan sige derom, er for svagt til at udtrykke den martrende Pine, der foraarsages et følsomt Hjerte ved saa voldsom en Sønderslidelse. Vi ville altsaa hellere tilstaae, at vi finde os udygtige til at skildre den Tumult af Lidenskaberne, som i de første Timer efter denne gruelige Samtale rasede i Agathons Sjel, end ved en kold Beskrivelse ikke allene gjøre os skyldige i en Formastelighed, men ogsaa forraade vor Udygtighed.

Det første, han gjorde, saasnart han blev sig selv mægtig igjen, var at anstrænge alle sine Kræfter for at overtybe sig om, at Hippias havde ført ham bag Lyset. Var det for meget at tænke det Allerværste om saa uhyre et Affkum, som denne Sophist nu var i hans Øine? Hvad Gyldighed kunde et saadant Vidne have imod en Danae? — Eller rettere, hvad for mægtig en Forsvarer

havde

havde Du ikke, skjønne Danae! i Din Agathons Hjerte? Hvad kunde vel Hyperides selv, uagtet han var veltalende nok til at overbevise Athenienserne om en Phrynes Uskyldighed, have sagt til Dit Forsvar, som skulde været sandsynligere og kraftigere, end hvad Agathon sagde sig selv? Formodentligen vilde Fornuften allene ladet sig besnære af Kjærlighedens Veltalenhed; men her kom Skinsygen den til Hjelp og gjorde Udslaget. Blandt alle Lidenskaberne er der ingen, som det koster mindre end denne, at forvandle det Mulige til Virkelighed. I det tvivlsomme Lys, den udbredte i hans Siel, blev Formodning til Sandsynlighed og Sandsynlighed til Vished, omtrent som om han, med en Julius Cæsars subtile Delicatesse, havde fundet den skjønne Danae skyldig, fordi hun blev tugtet. Han sammenlignede hendes egen med Hippias's Fortælling, og troede nu, da Mistanken engang havde bemægtiget sig hans Siel, at han oinede hundrede Spor i den første, som bekræftede den sidstes Sandfærdighed. Her havde hun maattet give en vis Omstændighed en konstig Wending, hisset havde hun (som han troede at erindre sig) været forlegen over, hvad hun skulde gjøre af en anden, som uforvarendes var falden hende af Munden. Med et ligesaa skjelende Øie gjennemgik han hendes hele Opførsel mod ham. Hvor tydeligen troede han ikke nu at see, at hun fra det første Øieblik af havde lagt an paa at fange ham! I tusinde smaa Omstændigheder, som den Gang havde været ham ganske ligegyldige, fandt

han

han nu eet og andet, som lod ham formode en hemmelig Hensigt dermed. Han betænkte sig, han sammenlignede og forenede saalænge, til omsider intet forekom ham saa troligt, som at alt, hvad der var foregaaet, fra hans første Besøg til han tiltraadte hendes Tjeneste, var en Følge af en Plan, som hun og Sophisten havde overlagt med hinanden. Hvor meget forgiftede ikke denne Tanke alt, hvad hun havde gjort for ham! Hvor aldeles betog den ikke hendes Handlinger al den Skjønhed og Gracie, der saa meget havde fortryllet ham! Han saae nu ikke andet i denne formeente Original af enhver idealsk Fuldkommenhed end en listig Coquette, som ved sin store Færdighed i at besnære Hjerterne havde faaet Bugt med hans Uskyldighed. Hvor foragtelige forekom ikke nu disse Gunstbeviisninger ham, som før havde været ham saa kostbare, saalænge han havde anseet dem for Yttringer af et Hjerte, der ene og allene følte for ham! Hvor foragtelig betragtede han ikke nu de Glæder, som under hiin lykkelige Fortryllelse havde gjort ham lige med Guderne! Hvor fortørnet var han ikke nu paa sig selv, fordi han havde kunnet være daarlig nok til at lade sig indvikle i saa sienfynlig, i saa haandgribelig en Snare! Den Æskværdige Psyches Billede kunde ikke paa nogen ubeleiligere Tid for Danae end nu fremstille sig for ham. Men det var naturligt, at det fremstilte sig; og hvor meget blændende var ikke det Lys, det nu viste sig i for ham! Hvor ophøiede nu ikke hendes ulykkelige Medbeilerindes fordunklede Fortrin

hende!

hende! Himmel, hvor var det mueligt, at en Skjøge for en Alcibiades, for en Hippias og for enhver anden, der behagede hende, havde kunnet være istand til at fortrænge denne elskværdige Uskyldighed, hvis kydske Omfavnelser, istedet for at sætte hans Dyd i Fare, endog havde givet den nyt Liv og ny Styrke!

Han drev denne Sammenligning saa vidt som den kunde gaae. Begge havde elsket ham! Men hvor forskjelligen havde de ikke elsket ham! Hvilken en Forskjel var der ikke mellem den Nat (som han nu erindrede sig med Afsky), da Danae, efterat hun havde opbudet alle sine Tillokkelser, alt, hvad den snedigste Forførelseskonst formaaer at optænke, forenet med Musikens magiske Kræfter, for at berøre hans Sandser og opfylde hans hele Væsen med Begjerligheder, af sig selv havde kastet sig med forekommende Venlighed i han Arme, — og hine elysæiske Nætter, der ved Psyches Side vare henfarne for ham som et eneste himmelsk Øieblik i de forklarede Aanders reneste Glæde! — Den arme Danae! Endog hendes udvortes Yndigheder tabte ved denne Sammenligning et Fortrin, som kun den partiskeste Fordom kunde aftrætte dem. Denne indtagende Skabning, hvormed hun endog kunde staaet ved Siden af Elskovsgudinden selv, og hvis Beskuelse tilforn havde opløst hans henrykte Sjel i lutter Vellyster, denne Skabning sank nu, sammenlignet med den unge Psyches uskyldige Smækkerhed, i hans harmfulde Indbildning ned til den yppige Skjønhed, som kun en Bacchantinde kunde

bryste

bryste sig af, som mere var berettiget til en berusset Satyrs rasende Omfavnelser, end til den henrykte Dinhed, som han nu skammede sig over, i en utilgivelig Berusselse at have forødt paa hende.

Uden Tvivl ville vore dydige Læserinder, som (ikke uden befoiet Fortørnelse over den skjønne Danaes fine Coquetteriekonster) have bedrøvet sig over vor Helts Fald, være hjertelig glade over at see Dydens Ære og i visse Maader deres hele Kjøns Interesse hævnede paa denne Forførerinde. Vi tage selv Deel i Deres Glæde; men dog kunne vi ikke holde os for med Deres Tilladelse at sige: at Agathon gik ved denne Sammenligning mellem Danae og Psyche tilværks med en Strænghed, som vi ikke aldeles kunne billige, hvor gjerne vi end see ham forlade en Lidenskab, som vilde have gjort ham udygtig til at være Helten i denne Historie, om den længere skulde beholdt nogen Magt over ham.

Lad Danae end være nok saa lastværdig for sin Svaghed mod ham, saa vilde det dog være en aabenbar Ubillighed at fordømme hende, fordi hun ikke var Psyche, eller, for at tale mere bestemt, fordi hun ikke i lige Omstændigheder havde opført sig i alle Maader som Psyche. At Psyche var uskyldig, var ikke saa meget en Fortjeneste som et physisk Fortrin, en naturlig Følge af hendes Ungdom og hendes Forfatning. Danae var det formodentligen ogsaa, da hun, med en fjortenaars Landsbypiges hele Naivitet, dansede efter Fløitespil ved Gjestebudene i Athenen, og da hun for Betaling tjente Alcas

mes

menerne til Model for en Hebes halv modnende Barm. Var det hendes Skyld, at hun ikke var bleven opdragen i Delphi? Eller at de første Følelser i hendes unge Hjerte havde udviklet sig for en Alcibiades og ikke for en Agathon? — Psyche elskede uskyldigere; det indrømme vi; men Kjerligheden bliver dog i sine Virkninger altid sig selv lig. Den udvider sine Fordringer, til den kommer i Besiddelse af alle sine Rettigheder; og den troskyldige Uerfarenhed er mindst istand til at gjøre den disse Fordringer stridige. Det var en Lykke for den unge Psyches Uskyldighed, at deres Nattesammenkomster bleve afbrudte, inden det sandselige Sværmerie, som dette forelskede Par havde begyndt at gjøre saa stærk en Fremgang i, var steget til den høieste Grad. Maaskee disse gode Børn om faa Dage, maaskee og først om længere Tid (men da og saa meget des sikrere), efter at have steget fra det ene uskyldige Udbrud af deres Kjerlighed til det andet, fra den ene nok saa svage Ytring af deres uudsigelige Følelser til den anden — til deres egen store Forundring vilde have befundet sig der, hvor Naturen havde ventet dem, og hvor vilde da Uskyldighedens væsentligste Fortrin blevet af? — En anden Omstændighed, hvori Psyche, til Lykke for hende, havde Fordelen over Danae var den, at hendes Elsker var ligesaa uskyldig som hun selv, og al sin Kjerlighed til hende uagtet eengang nærede en Skygge af nogen Tanke om at friste hendes Dyd. Vide vi, hvorledes hun vilde have forholdt sig, om den var bleven

sat

sat paa Prøve? Hun vilde gjort Modstand, det er der ingen Tvivl om; men dog vel kun, saalænge det havde været hende mueligt. Thi at hun havde havt Styrke nok til at undflye ham, til aldeles ikke mere at see ham, det lader sig ikke formode. Hun vilde altsaa dog omsider engang ladet sig besnære af Kjerlighedens søde Forførelser, hvorlænge hun end havde formaaet at imodstaae hans Anfald. Fremdeles kan man indvende, at hun, om hun end ikke havde været istand til at holde Prøve, dog havde villet gjøre Modstand. Derimod havde Danae ikke allene forudseet og befordret sit Fald, men havde endog selv lagt an derpaa; og at hun havde udsat det, var allene skeet til Fordeel for sin Kjerlighed og sin Fornøielse, ikke af Dyd. — Alt dette kan ikke negtes. Men forudsat, at hun vel omsider vilde have overgivet sig (hvilket dog altid paa een eller anden Maade er et stiltiende Forsæt hos enhver, der vover at indlade sig i en Kjerlighedsforstaaelse), vilde da en langvarig egensindig Modstand have tjent hende til andet end at foraarsage sig selv og sin Elsker unødvendige Qvaler? Og forestille vi os maaskee, at hun ikke har maattet gjøre nogen Vold paa sig for at lade en Tilbeder, hvis overordentlige Værd saa meget retfærdiggjorte hendes Tilbøielighedς Heftighed, sukke ubønhørt i saa lang en Tid? Eller at den Selvfornegtelse, der var fornøden hertil, ikke maa have kostet en Person, hvis Indbildningskraft allerede var saa bekjendt med Kjerlighedens Fornøielser,

det mindste ligesaa meget, som den alvorligste Modstand vilde have kostet et ganske uerfarent Fruentimmer?

Vi sige intet af alt dette, for at retfærdiggjøre den skjønne Danae, men kun for at vise, at Agathon dømte hende for strængt i sin heftige Affect. Det var ubilligt at regne hende en Gunst til Forbrydelse, der havde gjort ham ligesaa lykkelig, som han vilde været elendig, dersom hun havde været urokkelig paastaaelig i, kun at ville gjengjælde den heftige Lidenskab, som han blev fortæret af, med Venskabets rolige Følelser. Men den Fordom, han nu var indtagen af, tillod ham ikke at lade hende vederfares Retfærdighed. Tanken om, at hun havde været ligesaa følelig imod en Hippias som imod ham, gjorde alt, hvad der havde kunnet overbevise ham om, at han i det mindste var den første, der virkeligen havde rørt hendes Hjerte, mistænkeligt for ham. Kort, han saae nu intet i hende uden en Skjøge, som i det Lys, hun nu viste sig i for ham, ikke havde andet Fortrin for de andre af denne Classe, end at hun var farligere end de.

Imidlertid kunde hans Forbittrelse paa hende ikke være saa heftig, uden han og maatte udøse den over sig selv. Forestillingen om, at han havde indtaget en Hippias's, en Hyacinths Plads hos hende, gjorde ham i hans egne Øine til den foragteligste Slave. Han skammede sig for det Menneske, han havde været tilforn, naar han tænkte paa det Regnskab, han var sig selv skyldig for sit Ophold i Smyrna. Vilde han vel, endog

om

om Danae virkeligen havde været den, han under Lidenskabens Drukkenskab havde holdt hende for, have kunnet bestaae for Dydens Domstoel? Hvad vilde han altsaa nu svare, da han maatte anklage sig selv for saa ureesværdigen at have tilbragt saa lang en Tid, uden nogen hæderlig Handling, tabt for sin Aand, tabt for Dyden, tabt for sit eget og det almindelige Bedste, i en ledig Ørkesløshed og, hvad der endnu var værre, med den foragtelige Bestræbelse at tilfredsstille en Danaes vellystige Begjerligheder? Han drev de Bebreidelser, som han ved disse avindsyge Forestillinger gjorde sig, saavidt, som en alt for fyrig, men af medfødt Kjerlighed til Dyden gjennemtrængt, Sjel i sin Affect nogensinde kan drive dem; og de Smerter, hans Hjerte derved blev sønderevet af, vare ubeskrivelige.

Misfornøielse med sig selv er (som vi allerede have anmærket) en alt for smertelig Tilstand til, at Sjelen længe kunde udholde den. Man opfordrer af Selvkjerlighed alle sine Kræfter for at forskaffe sig Lindring. Og betænke vi, hvor lidet det Gode er, der kan udrettes ved en vedvarende Følelse af Undseelse og Foragt for sig selv, og hvor skadelig derimod Græmmelse og Misnodighed maae være for den tilbagevendende Dyd, saa have vi maaske Aarsag til at ansee Egenkjerlighedens Travelthed med at undskylde os hos os selv for een af de nødvendigste Drivefjædre i vor Sjel i den Vildfarelses- og Uvidenskabstilstand, hvori den befinder sig i det nærværende Liv. Fortrydelsen tjener ikke til andet

det end at meddele os et dybt Indtryk af den Hæslighed, vi see hos det daarlige eller usædelige Forhold, vi have gjort os skyldige i. Naar den har gjort denne Virkning, bør den ophøre. Dens Vedvaren vilde ikkun betage os vore Kræfter til at arbeide os frem til en bedre Tilstand, og derved blive ligesaa skadelig som en alt for stor Frygt, der saa meget vissere giver os til Priis for det Onde, vi forsigtigen burde undflye eller kjekt imodsætte os.

Agathon havde saa meget mere Aarsag til at aabne sit Øre for disse Egenkjerlighedens velgjørende Forfægtelser, som hans næsten stedse alt for fyrige Indbildningskraft virkeligen havde viist ham hans Feiltrin og Gjenstanden derfor i et hæsligere Lys, end den rolige Fornuft vilde have gjort. Efter en naturlig Følge bragte Begjerligheden efter at retfærdiggjøre sig selv i sine egne Øine ham uformærkt til ogsaa at lade den skjønne Danae vederfares nogen mere Ret. "Det var tungt, saare tungt (vilde en Socrates have sagt) at gjøre saa indtagende en Gjenstands Yndigheder, saa mange forenede Tryllekræfters forførende Magt nogen fuldkommen Modstand. Flugten var det eneste sikre Redningsmiddel. Rigtig nok var det næsten ligesaa tungt at flye som at sætte sig til Modværge; men Evnen til at flye havde Du dog, i det mindste i Begyndelsen, i Din Magt; og det var en Uforsigtighed af Dig, at Du ikke tænkte paa, at der vilde komme en Tid, da Du ikke mere havde Kræfter til at flye." — Saaledes

vilde

vilde den have talet, der kaldte Critobulos en Vovehals, fordi han havde kysset Alcibiades's smukke Søn *), og raadede den unge Xenophon at løbe ligesaa vaersomt for et smukt Ansigt som for en Slange. Men saa beskedent og oprigtigt lød ikke Egenkjerlighedens Sprog. Det var umueligt (sagde den) at gjøre saa mægtige Yndigheder Modstand, det var umueligt at flye. Den tog hans Indbildningskrafts hele Fyrighed til Hjelp for at bevise ham disse trøstelige Forsikringers Rigtighed, og om den end ikke bragte det til aldeles at bedøve en vis indvortes Følelse, der modsagde den (og som maaskee er det sikreste Kjendetegn paa vor Villies Frihed), saa lyktes det den dog uformærkt at forjage Græmmelsen af hans Sind og udbrede det blide Lys igjen deri, hvori vi sædvanligen pleie at see alt, hvad der vedkommer os selv.

Imidlertid vandt Danae kun lidet ved denne roligere Tilstand i hans Hjerte. Hendes Fuldkommenheder retfærdiggjorde vel det høie Begreb, han havde fattet om hendes Caracteer, og begge Dele Omfanget af hans Lidenskab. Han tilgav sig selv, at han havde elsket hende saa høit, saalænge han havde tiltroet hendes Sjel en ligesaa ualmindelig Skjønhed som hendes legemlige Skabning. Men med sin Ret til hans Høiagtelse tabte hun al Magt over hans Hjerte. Beslutningen at forlade hende var en naturlig Følge deraf; og den Foragt

*) S. Xenophons Socratiske Mærkværdigheder i første Bogs tredie Capitel.

agt for hende, han følte sig gjennemtrængt af, var nu saa stor, at det end ikke kostede ham et Suk at fatte denne Beslutning. Erindringen om, hvad han havde været og hvad han igjen kunde blive, naar han selv vilde det, gjorde det til en utaalelig Tanke for ham, endog kun et Øieblik endnu, at være en Slave af en anden Circe, som ved en skjændigere Forvandling end nogen af dem, der vare overgaaede Ulysses's Staldbrødre, havde forvandlet Dydens Helt til en ørkeløs Slave af Vellysten.

I Følge disse Omstændigheder var det ikke raadeligt at opvække hendes Tilbagekomst, til hvilken der efter hendes Beregning i det høieste kun var tre Dage tilbage. Thi hun havde ikke ladet nogen Dag gaae forbi uden at skrive ham til, og den Nødvendighed, det var, at besvare hende ligesaa nøiagtig, satte ham, efter den store Forandring, der var foregaaen i hans Sjel, i saa meget des større Forlegenhed, som han var alt for oprigtig og alt for fyrig til at tillægge sig Følelser, som hans Hjerte fornegtede. Hans Breve bleve derover saa korte og røbede saa megen Tvang, at Danae nødvendig maatte falde paa en Tanke, som vel ikke var meget sandsynlig, men dog den naturligste, der kunde falde hende ind. Hun formodede, at hendes Fraværelse kunde have gjort een af de Skjønne i Smyrna forvoven nok til at ville skille hende ved saa misundelsesværdig en Tilbeder. Om end hendes Stolthed smaaloe over saa forvovent et Foretagende, saa elskede hun ham dog for

smt til at være saa rolig derved, som man skulde have sluttet af den Munterhed, hvormed hun gjorde sig tilgode over hans Lunkenhed. Alligevel beholdt dog hendes Bevidsthed om hendes Fuldkommenheder overhaand, og tillod hende ikke nogen Tvivl om, at jo hendes Nærværelse vilde udslætte alle de Indtryk, en Medbeilerinde mueligen kunde have gjort paa hans Hjertes Overflade. Og om hun end havde været mindre vis derpaa, saa var hun dog for klog til at lade ham mærke, at hun havde nogen Mistillid til hans Hjerte, eller var i Stand til nogensinde at falde ham besværlig ved en ugrundet Skinsyge. Desuagtet paadrev dog denne Omstændighed hendes Tilbagekomst, og formodentligen vilde hun endnu i rette Tid have overrasket sin utroblevne Agathon, dersom ikke hans Dyds Skytsengel havde foreslilt ham den allerhastigste Flugt saa nødvendig, at han, saasnart Danaes Bud var afærdiget, begav sig ned til Havnen, for at tinge sig et Fartøi, som endnu samme Dag skulde bringe ham bort fra Smyrna.

Femte Capitel.

En liden Afvigelse.

Dersom vore Læsere værdige os at læse denne Historie med lidet mindre Flygtighed end en ephemerisk Roman, saa ville de maaskee have mærket, at vor Helts Udrivelse fra en Tilstand, hvori han virkeligen ikke fortjener

dette

dette Navn, egentligen hverken kan tilskrives hans Fornuft eller hans Kjerlighed til Dyden. - Uagtet alle de gode Tanker, vi have om begge, maae vi dog tilstaae, at Agathon, om det var kommet an paa dem allene, gerne kunde have ligget længe endnu i den skjønne Danaes Lænker. Ja vi have endog Aarsag til at troe, at hiin vilde have været tjenstfærdig nok til efterhaanden at dysse denne ved tusinde skjønne Forestillinger og Slutninger i en fast Søvn, eller maaskee endog at bevæge den til et almindeligt Forlig med Vellysten, dens naturligste og farligste Fiende. Vi negte vel ikke hermed, at ogsaa de have bidraget deres til vor Vens Befrielse. Imidlertid er det dog vist, at Skinsyge og krænket Egenkjerlighed gjorde det meste her, og at altsaa den forhen saa vise, saa dydige Agathon, uden to saa forskjellige Lidenskabers velgjørende Indflydelse, efter al Sandsynlighed vilde have bortgjoglet et rosværdig begyndt Liv paa en urosværdig Maade i Venneris Arme i Smyrna.

Vi ville just ikke ved denne Anmærkning overtale den store Hob Moralister til at lade de Fordomme mod Lidenskaberne fare, som de ved en Overantvordelse, der ikke er synderlig fordeelagtig for den sunde Fornufts Fremgang, synes at have arvet af deres Forgjængere og disse (om vi ville opstige til Hovedkilden) igjen af de Lensomme, som Østerlandene al sin Tid have vrimlet af. Derimod vilde det glæde os meget, om den nærværende Historie kunde være saa lykke-

lig at foranledige og opmuntre een eller anden af de ægte Vise i vore Tider, til at trænge ind med Geniets Fakkel i visse af Moralphilosophiens dunkle Egne, som, til betydeligt Afbræk for det almindelige Bedste, endnu mangt et Aartusinde vilde forblive et ubekjendt Land, dersom der skulde komme an paa de fortræffelige Folk, ved hvis utrættelige Nidkjerhed de Tydske Præser i mange Aar have været tvungne til at sukke under et i alle mueslige Former dannet Miskmask af ubestemte og ikke sjelden uvilkaarlige Begreber, sværmeriske Følelser, andægtige Ordspil, grotesque Caracterer og svulstige Declamationer. De, der have Evne til at opfylde vort velmeente Ønske, behove ikke, at vi forklare os tydeligere derom eller nøiagtigere betegne dem Veien til Opdagelsen af dette moralske Terra incognita, end det hist og her i den nærværende Historie er skeet. Vi lade det altsaa forblive ved dette lille Vink og nøie os med, da vi nu efter al Sandsynlighed lykkeligen have reddet vor Helt af den største Fare, han nogensinde har eller i Fremtiden vil komme til at svæve i, at anstille nogle enkelte Betragtninger.

Dog, hvad for Betragtninger kunde vi anstille, som i Naturlighed og Interesse kunde staae ved Siden af dem, Agathon selv (saasnart han fik Leilighed dertil) anstilte over sine Tildragelser, allerhelst da han virkeligen befandt sig i den Forfatning, hvori vi ved Indbildningskraftens Hjelp først maatte sætte os, og de Tanker tilbøde sig ham af sig selv, ja endog paanødede

sig

sig ham imod hans Villie, som vi maatte blive nødsagede til først at opsøge os?

Vi ville altsaa tøve, til han omsider kommer i den Sindsforfatning, hvori Sjelen, sig selv tilbagegiven, er oplagt til med et prøvende Øie at overskue det Forbigangne. Kun maa det være os tilladt, inden vi fortsætte vor Fortælling, til Bedste for vore unge Læsere, at gjøre nogle Anmærkninger, for hvilke vi ikke vide noget passeligere Sted, og som de, der efter Schak Bahams Exempel ikke ere Elskere af Moralisering, med god Grund kunne gaae forbi, eller imidlertid fordrive Tiden med — hvad de finde for godt.

Hvad vilde I altsaa sige, mine følelsesfulde unge Venner! om jeg, med en tinget Sædelærers Mine, vilde bevise Eder efter geometrisk Methode, at I ere forbundne til en fuldkommen Ufølsomhed for disse elskværdige Skabninger, som Eders Øine, Eders Hjerte og Eders Indbildningskraft forene sig om at indgyde Eder en Tilbøielighed til, der, saalænge den bestaaer i en ubestemt Følelse, bestandig forurolliger Eder og, saasnart den faaer en bestemt Gjenstand, bliver Sjelen for alle Eders andre Drivter?

At vi kunde føre et saadant Beviis og (hvad der endnu er lidet grusommere) at vi kunde gjøre det til en Forbindtlighed for Eder, ikke at elske nogen af disse indtagende Skabninger, hvor fuldkommen den end maatte være i Eders fortryllede Øine,

forend det befales Eder at elske den, — det er en Ting, der ikke kan være Eder ubekjendt. Men just fordi det saa ofte bliver beviist, kunne vi forudsætte det som en afgjort Sag; og altsaa synes det os, som Spørgsmaalet nu allene er, hvad Fod man har at tage det paa, for at indtage Eders gjenstridige Hjerte for en Pligt, som I troe at gjøre tusinde vigtige Indvendinger imod, naar I dog, alt kommen til alt, ikke har sagt os andet, end at I ikke have nogen Lyst til at udøve den.

Oplosningen af dette Spørgsmaal, forekommer det os, er een af de Forlegenheder, som Moralisterne lade os stikke i med en Ligegyldighed, der er saa meget des grusommere, da der vel kun gives faa blandt dem, som ikke paa een eller anden Maade skulde have erfaret, at det ikke er saa let at slaae en Fiende, som at beviise, at den burde slaaes. Vi smigre os ingenlunde med at have fundet det sikreste, kraftigste og lettest iværksættelige Middel til at udføre en Sag, der er omringet med saa mange Vanskeligheder. Imidlertid fordriste vi os dog til for det første (bedre Forslage uforkrænkede) at give Eder et Raad, der vel ikke er almindeligt og heller ikke befriet for Ulejlighed, men som dog, alt vel overlagt, i mere end een Henseende kunde have sin gode Nytte, til der engang udfindes et bedre end det.

Vi forudsætte herved to lige sikre Erfarings-sætninger. Den første er: at de fleste unge Menneskeer (og maaskee og en god Deel af de gamle) ere mere hengivne til Ømhed eller dog i det mindste til Kjerlighed (i Ordets populaire Forstand) end til nogen anden naturlig Lidenskab. Den anden: at Socrates paa det Sted, der er talet om i det forrige Capitel, ikke har drevet de skadelige Følger af Kjerligheden, for saavidt som den er en heftig Lidenskab for een eller anden enkelt Gienstand (thi om dette Slags Kjerlighed er det allene, at der her tales), til en større Høide, end den daglige Erfaring beviser, de ere. "Du Ulykkalige, sagde han til den unge Xenophon (som ikke kunde begribe, at det var saa farlig en Sag at kysse en smuk Dreng, eller, efter vor Maade at tale, en smuk Pige, og var letsindig nok til at bekjende, at han hvert Øiebliik dristede sig til at vove dette halsbrækkende Foretagende): hvad mener Du, at Følgen vilde blive af et saadant Kys? Troer Du, at Du vilde beholde Din Frihed, eller ikke snarere blive en Slave af den, Du elsker? Vil der ikke medgaae store Summer for Dig til skadelige Vellyster? Mener Du, der vil blive megen Tid tilovers for Dig til at bekymre Dig om, hvad der er stort og nyttigt? Eller mener Du, at Du ikke snarere vil blive tvungen til at forøde Din Tid med Sysler, som endog en Afsindig vilde skamme sig ved?" — Man kan ikke med saa faa Ord tilstrækkeligen beskrive

skrive Følgerne af dette Slags Kjerlighed. Hvad hjelper det os, mine Venner! om vi vilde bedrage os selv? Endog den uskyldigste Kjerlighed, den, der i unge enthusiastiske Sjele synes at harmonere saa smukt med Dyden, medfører en lønlig Gift, hvis Virkninger ere saa meget des farligere, da den kun virker langsomt og tiltager ukjendeligen. Hvad er der altsaa at gjøre?

Den gamle Cato's Raad *) eller det, Lucrets efter sin Sects Grundsætninger giver, **) er i enhver Betragtning langt værre end det Onde, der skal afhjelpes derved. Endog den vise Socrates's Grundsætninger og eget Exempel lade sig i denne Henseende, kun under visse Omstændigheder, udføre og efterligne; og naar vi skulle taie efter vor Overbevisning, saa er der intet, vi, af sand Velvillighed mod Menneskeheden, mindre ønske, end at det nogensinde maatte lykkes en Socrates at betage Amor aldeles sin Guddommelighed, at stille ham ved sine Vinger, og at gjøre Kjerligheden til en blot regelmæssig Tilfredsstillelse af en physisk Fornødenhed. Den Tieneste, Verden blev gjort derved, maatte nødvendigen have en Deel af de slemme Følger, der vilde vise sig ved en almindelig Undertrykkelse af Lidenskaberne i det menneskelige Selskab. Her er altsaa vort Raad!

"Mine unge Venner! det var kun, fordi Ægisthus hverken besad Forstand eller Mod nok til at foretage sig noget rosværdigere, at han befattede sig med at for-

*) I den anden af Horatzes Satirer v. 31 o. fr.
**) I den fierde Bog, de Rerum Natura.

forføre den skjønne Clytæmnestra. Arbeider, mine Venner! thi Ørkesløshed er Eders farligste Fiende. Sysselsætter Eder med Forberedelserne til Eders Bestemmelse eller med dens virkelige Opfyldelse. Stræber efter de Fortjenester, som belønnes med de Fornuftiges og Efterverdenens Agtelse, og den Dyd, der allene udgjør vort Væsens indvortes Lyksalighed.“

Ti, Herr Sædelærer! raabe I; det er ikke det, vi ønskede at høre af Eder. Alt dette har Claville sagt os bedre, end I kunde det, og Abbt bedre igjen end Claville. Eders Middel for Kjerligheden?

”Middel for Kjerligheden? Der bevare Himmelen os fra! — Eller om I ville have det, saa finde I det hos alle moralske Quaksalvere og — i alle Apotheker. Vort Raad gaaer netop ud paa det Modsatte. Dersom I endeligen ville eller skulle elske, naa saa kommer alt, troer mig, an paa Gjenstanden. Finde I en Aspasia, en Leontion, en Ninon, saa stræber, om I kunne, efter hendes Venskab. De Fordele, I for Eders Hoved, Eders Smag, Eders Sæder — ja, mine Herrer! for Eders Sæder — og selv for Eders Bestemmelse ville drage af en saadan Forbindelse, disse Fordele ville belønne Eder for den Møie, det koster Eder.” — Godt, Aspasier! Ninons! hvor skulle vi opsøge dem? — ”Jeg raader Eder heller ikke at søge dem; det angaaer her kun det Tilfælde, at I finde dem.” — Men naar vi ikke finde nogen? — Saa søger den fornuftigste, dydigste og elskværdigste Kone, I kunne finde. Her tillade vi Eder

at

at søge, kun ikke (for at spare Eder for en Omvei) blandt de Smukkeste. Er hun elskværdig, saa vil hun saa meget des stærkere indtage Eder; er hun dydig, saa vil hun ikke forføre Eder; er hun klog, saa vil hun ikke lade sig forføre af Eder. I kunne altsaa uden Fare elske hende." — Men derved finde vi ikke vor Regning; Spørgsmaalet er, hvorledes vi skulle bære os ad for igjen at blive elskede af hende. — "Ja, deri vil netop Konsten bestaae! Jeg forbyder Eder ikke at gjøre Forsøget; men jeg indestaaer Eder for, at dersom hun og I hver for sig gjør sit Bedste, saa ville I ti Aar igjennem vedblive at spille Eders Roman uden synderlig Skade, og da vil (saafremt I ikke falde paa at give den ud i lige saa mange Bind) Verden kun have lidet at erindre derimod."

Sjette Capitel.

Agathon seer sig i Fare for at sadle om igjen. Et uventet Tilfælde bestemmer hans Beslutning.

Vi komme tilbage igjen til vor Helt, som vi ved Enden af det fjerde Capitel forlode paa Veien til Havnen i Smyrna.

Man kunde ikke fastere have foresat sig noget, end han havde foresat sig at bestige det første Fartøi, der laae færdigt til at løbe ud, om det end skulde have ført ham til Antipoderne. Men — saa stor er det menneskelige

Hjer-

Hjertes Svaghed — da han var ankommen og havde en Mængde Skibe for Øine, som ikkun ventede paa Tegnet til at lette Anker, manglede der kun lidet i, at han havde vendt tilbage igjen, for, istedet for at flye den skjønne Danae, at ile hende med en blussende Elskers brændende Længsel i Armene.

Vi ville være billige! — En Danae fortjente vel, at hans Beslutning at forlade hende skulde koste ham mere end et flygtigt Suk; og det var meget naturligt, at han, i Begreb med at sætte et dydigt Forsæt i Værk, kastede Øiet tilbage paa det Forbigangne, og forestilte sig den Lyksalighed, som han nu frivilligen vilde opofre, for paa ny, lig den Landflygtige, der driver om i den vide Verden, at udsætte sig for alt, hvad der kunde møde ham i den uvisse Fremtid.

Den sidste Tanke bragte ham til at studse, men den blev snart fortrængt af andre Forestillinger, der maatte være et Hjerte som hans meget stærkere end alt, hvad der kun umiddelbar og allene angik ham. Han satte sig i Danaes Sted. Han forestilte sig hendes Smerte, naar hun ved sin Tilbagekomst erfoer hans Flugt. Hun havde jo elskt ham saa omt! Alt det Onde, Hippias havde sagt ham om hende, alt, hvad han selv i Tankerne havde foiet til samme, kunde ikke i dette Øieblik overdøve den Følelse, der talede i ham og overbeviste ham om, at han virkeligen var bleven elsket. Naar Omfanget af vor Kjerlighed er den naturlige Maalestok for vore Smerter over Tabet af den, vi elske, hvor ulykke-

lig

Ig maatte da ikke Danae blive! Den Medlidenhed, denne Foreſtilling opvakte i ham, gjorde hende paa ny til en intereſſant Gjenſtand for hans Hjerte. Hendes Billede viſte ſig igjen for ham med alle de Yndigheder, hvis fortryllende Kraft han saa ofte havde prøvet. Hvad for Erindringer var ikke det! Han kunde ikke holde ſig for i nogle Øieblikke at overgive ſig til dem, og med enhver af dem følte han mindre Kraft hos ſig til at rive ſig løs igjen derfra. Hans allerede halv overvundne Sjel gjorde vel Modſtand endnu, men Modſtanden blev dog idetligen ſvagere. Amor ſkjulte ſig, for at blive des viſſere paa Seieren, under Medlidenhedens, Ædelmodighedens og Taknemmelighedens Skikkelſe. — Hvorledes? Han ſkulde gjengjelde ſaa inderlig en Kjerlighed med ſaa ſkammelig en Utaknemmelighed? Han ſkulde ſtede ſin Elſtede, i det Øieblik hun troede at ile tilbage i en Vens trofaſte Arme, en Dolk i den Barm, der, opſvulmende af Ømhed, vilde trykke ſig til hans? Han ſkulde forlade hende, han ſkulde hemmeligen ſtjæle ſig bort fra hende? Vilde hun ikke modtaget Døden af hans Haand ſom en Velgjerning i Sammenligning med en ſaadan Gruſomhed? Saaledes vilde han været til Mode, naar han ſatte ſig i hendes Sted; og dette gjør altid Lidenſkaben, — naar den troer at finde ſin Fordeel derved.

Vel mødte hans faſte Beſlutning alle diſſe rørende Billeder med de Grunde, ſom vi allerede kjende; men diſſe Grunde havde fra det Øieblik, hans Hjerte

igjen

igjen begyndte at helde hen til hans Dyds indtagende Fiendes Side, tabt Halvdelen af deres Styrke. Faren var overhængende; ethvert Minut afgjørende. Thi Tiden til Danaes Tilbagekomst var uvis; og det er ingen Tvivl underkastet, at hun jo, om hun havde kommet i rette Tid, vilde have fundet Middel til at udslætte alle de ubehagelige Indtryk, Sophistens Forræderie havde gjort paa vor Helts Hjerte, siden det jo selv fandt saa megen Fordeel ved at undskylde hende.

Et lykkeligt Tilfælde — Dog, hvorfor ville vi tilskrive Tilfældet det, der skulde bevise os, at der gives en usynlig Magt, som altid viser sig beredt til at byde den synkende Dyd Haanden? — En velgjørende Beskikkelse foiede det saaledes, at Agathon blandt den Vrimmel af Fremmede, som Handelen havde ført til Smyrna fra alle Verdens Kanter, fik Øie i dette vaklende Øieblik paa en Mand, som han havde kjendt noie i Athenen, og som han ved betydelige Tjenester havde havt Leilighed til at gjøre sig forbunden. Det var en Kjøbmand fra Syracus, som forenede en retskaffen Caracteer med Duelighed i sin Stand og (hvad der ikke var saa sjeldent hos Grækerne som hos os) med begge Kjerlighed til Muserne: en Egenskab, der havde gjort ham saa meget des behageligere for Agathon, og satte ham saa meget mere i Stand til at paaskjønne Agathons Værd. Syracusaneren yttrede den inderligste Glæde over saa uventet en Sammenkomst, og tilbød vor Helt sin Tieneste, med det Slags Varme, der be-

viser,

viser, at man er begjerlig efter at see sit Tilbud antaget; thi Agathons Forviisning fra Athenen var en alt for bekjendt Sag, til at den kunde være ubekjendt paa noget Sted i hele Grækenland.

Efter nogle saadanne Spørgsmaale og Contraspørgsmaale, som pleie at forefalde mellem Venner, der efter en lang Skilsmisse uformodentligen komme sammen igjen, fortalte Kjøbmanden ham som en Nyhed, der fysselsatte alle Europæiske Grækeres Opmærksomhed, hvor overordentlig en Gunst Plato stod i hos den yngre Dionysius i Syracus, denne Prindses philosophiske Omvendelse og de store Forventninger, hvormed Sicilien saae sig lykkelige Tider i Møde, som saa underfuld en Forandring lovede. Han endte sin Fortælling med at indbyde Agathon til, saafremt intet vigtigere holdt ham tilbage i Smyrna, at følge med ham til Syracus, som nu var paa Veie til at blive en Samlingsplads for de viseste og dydigste Mænd, og berettede ham tillige, at hans Skib laae færdigt til samme Aften endnu at gaae til Seils.

En Gnist, der falder i et Krudmagazin, gjør ingen pludseligere Revolution deri end den, der foregik i vor Helt ved denne Efterretning. Hans hele Sjel opblussede, om vi kunne udtrykke os saaledes, i en eneste Tanke. Men hvad var det og for en Tanke! — Plato, en Ven af Dionysius! — Dionysius, berygtet for det meest udsvævende Levned, Ungdommen, overmodig af en uindskrænket Magt, kan henfalde til, Tyrannen

Dionys

Dionysius en Elsker af Philosophien, en Discipel af Dyden! — Og Agathon, Agathon skulde lade sit Livs Foraar hensvinde i orkeslos Vellyst? Skulde ikke ile for at hjelpe den guddommelige Vise, hvis hoie Lærdomme han allerede saa bersimmeligen havde begyndt at udøve i Athenen, at fuldende det hæderfulde Værk, at forvandle en tøilesløs Tyran til en god Første, og grundfæste Lyksaligheden hos en heel Nation? — Hvad for et Arbeide! Hvad for Udsigter for en Sjel som hans! Hans hele Hjerte svulnede dem i Møde. Han følte nu igjen, at han var Agathon, han følte paa ny hiin moralske Livskraft, der indgyder os Mod og Lyst til at troe os fødte til en ædel Bestemmelse, og hiin Agtelse for sig selv, der er een af Dydens stærkeste Drivefjædre. Nu behøvdes der ingen Kamp, ingen voldsom Anstrængelse mere for ham til at rive sig løs fra Danae, for paa ny at kaste sig i Dydens Arme med al den Ild, hvormed en Elsker efter en lang Skilsmisse iler tilbage til sin Elskede igjen. Hans Ven fra Syracus behøvede ikke at anvende nogen Overtalelse; Agathon antog hans Tilbud med den inderligste Glæde. Da han af alle de Forædringer, som den gavmilde Danae havde overøst ham med, ikke vilde beholde andet, end hvad der henhørte til de uundværligste Fornødenheder paa hans Reise, saa behøvede han kun faie Tid til at blive reisefærdig. Den gunstigste Vind udspændte Seilene, der skulde føre ham bort fra det fordærvelige Smyrna, og den Triumph, Dyden opnaaede i denne

lyk-

lykkelige Time over sin Modstanderinde, var saa herlig, at han saae de yndige Asiatiske Bredder forsvinde for sine Øine, uden at den Afsked, han for evigen tog med dem, kostede ham en eneste Taare.

"Saa? — Og hvad blev der nu (høre vi os spurgte af een og anden af de unge Skjønne, hvis Hjerte siger dem, at de ikke vilde tilgive Dyden det, om den saa ubarmhjertigen vilde rive deres Elsker fra dem) — hvad blev der nu af den arme Danae?„ — O, hun kom nu ikke mere i Betragtning? — "Og den dydige Agathon var saa ligegyldig over, om hans Utroskab vilde eller ikke vilde sønderslide et Hjerte, der havde gjort ham saa lykkelig?" — Men, min smukke Veninde! hvad skulde han have gjort, efterat han nu havde fattet sin Beslutning? For at reise til Syracus, maatte han forlade Smyrna; og til Syracus, ville De dog finde, han maatte reise, naar De upartisk tage alle Omstændighederne i Betragtning. Eller vilde De hellere, at en Agathon skulde have henlefted sit hele Liv ved den simme Danaes Barm? Og medtage hende til Syracus, var af mere end een Aarsag ikke raadeligt, endog antaget, at hun for hans Skyld havde villet forlade Smyrna. Eller mene De maaskee, han skulde have opholdt sig og først søgt at faae sin Venindes Samtykke? Dette vilde været alt, hvad han kunde have gjort, dersom han havde havt i Sinde at blive der. Alting vel overlagt kunde han altsaa, efter vort Tykke, hverken gjøre mere eller mindre, end han gjorde. Han efter-

lod

lod sig et Brev, hvori han aabenbarede hende sit Forehavende med en Oprigtighed, der tilligé tjener ham til Retfærdiggjørelse. Han spottede hende ikke ved Kjerlighedsforsikringer, der vilde have været alt for stridende mod hans Forhold til ikke at være fornærmelige; og paa den anden Side erindrede han sig alt for vel, hvad hun havde gjort for ham, til at kunne krænke hende ved Bebreidelser. Men alligevel slap der ham ved Slutningen et Udtryk af Pennen, som han formodentligen vilde været ædelmodig nok til at slætte ud igjen, dersom han havde havt Tid til at betænke sig. Thi han endte sit Brev med at sige: "At han haabede, at Halvdelen af den Sindsstyrke, hvormed hun havde udholdt Tabet af en Alcibiades og revet sig løs af en Hyacinths Arme, vilde være mere end tilstrækkelig til i føie Tid at gjøre hende ligegyldig over hans Bortreise. Hvor let (føiede han til) kan ikke en Danae taale at miste en Elsker, da det jo staaer til hende ved et eneste Øiekast at gjøre saa mange Slaver, som hun ønsker sig!" — Dette var unegtelig lidet grusomt! Men den Sindsforfatning, han den Gang befandt sig i, var ikke rolig nok til at lade ham føle, hvor meget det var, han sagde.

Og saaledes endtes altsaa Agathons og den skjønne Danaes Kjerlighedshistorie. — Og denne Ende, mine gunstige Læserinder! have alle de Kjerlighedshistorier taget, og ville og i Fremtiden alle de Kjerlighedshistorier tage, som — have havt en saadan Begyndelse.

Syvende Capitel.

Betragtninger, Slutninger og Forsætter.

Den, der af de Feil, der ere begaaede af andre for ham, eller daglig blive begaaede omkring ham, lærte den Konst, ikke selv at begaae nogen, vilde uimodsigeligen med større Ret fortjene Navn af den Viseste blandt Menneskene, end Confucius, Socrates, eller Kong Salomon, hvoraf den sidste imod Naturens sædvanlige Løb beaik sine største Daarligheder i en Alder, hvori ellers de fleste forlade dem, de have været Slaver af. Men indtil denne Konst bliver opfunden, forekommer det os, man kunde lade den gjelde for vits, der begaaer færrest Forseelser, snarest forlader sine Vildfarelser, og deraf uddrager sig visse Forholdsregler for tilkommende Tilfælde, ved hvis Efterlevelse han kan gjøre sig Haab om at feile mindre i den forestaaende Tid.

Om og hvorvidt Agathon fortjener dette Prædicat, maae vore Læsere selv i sin Tid domme om. Vi for vor Part have i intet Slags Henseende nogen Interesse ved at gjøre ham bedre, end han virkeligen var. Vi give ham ud for, hvad han er; vi ville med den hidindtil iagttagne historiske Troskab vedblive at fortælle hans Historie, og vi forsikre eengang for alle, at vi intet kunne for, om han ikke altid handler saaledes, som vi maaskee selv vilde ønske, at han maatte have handlet.

Paa

Paa sin Overreise til Sicilien, som ikke blev forurøliget af noget uheldigt Tilfælde, havde han Tid og Leilighed nok til at anstille Betragtninger over, hvad der var foregaaet med ham i Smyrna. Hvorledes? udbryde her nogle af vore Læsere: allerede Betragtninger igjen? Det forstaaer sig: i hans Forfatning vilde det været utilgiveligt, om han ikke havde anstilt nogen. Desværre for Eder, om I ved visse Leiligheder ikke ere saa meget som Agathon for at tale med Eder selv! — I vilde gjøre meget vel i, om I søgte at aflære ham denne lille Vane.

Det er ikke saa let for en Agathon, som det er det for mange andre at afvælte Erindringen fra sig om en begaaet Daarlighed. Behøves der mere end et eneste Feiltrin til at fordunkle Glandsen af det skjønneste Liv? Hvor fortrædeligt er det ikke allerede, naar vi for Exempel i et Mesterstykke af Konsten, i et Malerie eller et Digt, forefinde Feil, der ikke lade sig forbedre uden det Heles Tilintetgjørelse? Hvor meget fortrædeligere altsaa, naar det kun er en eneste Feil, der berøver den skjønne Gjenstand Æren for at være fuldkommen? En Følelse af dette Slags var smertelig nok til at formaae vor Helt til at grunde noget mere paa Aarsagerne til hans Fald. Hvor rødmede han ikke nu for sig selv, da han erindrede sig den alt for trodsige Udfordring, hvorved han i sin Tid havde ophidset Hippias, og i visse Maader berettiget ham til at gjøre Forsøg hos ham paa at udfinde, om der gives nogen Dyd, der

kunde staae sig mod den stærkeste og listigste Forførelse! Hvad havde vel den Gang indgydet ham saa stor en Tillid til sig selv? Erindringen om den Seier, han havde opnaaet over Præstinden i Delphi? Eller hans daværende Bevidsthed om den Ligegyldighed, han havde beholdt ved den unge Cyanes Tillokkelser? Erfaringen om, at de Fristelser, der fra alle Sider bestormede hans Uskyldighed i Sophistens Huus, mere havde forarget end indtaget ham? Afskyen for Hippias's Grundsætninger og den Tillid, han havde til sine egnes naturlige Styrke? — Men var det en Følge, at den, der nogle Gange havde seiret, aldrig skulde kunne overvindes? Kunde der ikke gives en Danae, der var i Stand til at udføre det, som en Pythia, de Thraciske Bacchantinder, Cyanene, ja maaskee endog alle de Skjønne i Kongen af Persiens Serail ikke havde formaaet? — Og hvad for Aarsager havde han til at forlade sig paa sine Grundsætningers Styrke? — Ogsaa i denne Henseende var han omgiven af et subtilt Selvbedragerie, som maaskee kun Erfaringen var i Stand til at gjøre synligt for ham. Henrykt af Ideen om Dyden, drømte han aldeles ikke om, at det Modsatte af denne intellectuelle Skjønhed nogensinde kunde blive indtagende for hans Sjel. Erfarenheden maatte lære ham, hvor bedragelige vore Ideer ere, naar vi realisere dem uforsigtigen. Betragter man Dyden i sig selv, i dens høieste Fuldkommenhed, saa er den guddommelig, ja (efter en vis fortræffelig Skribents stærke, men rigtige Udtryk) Guddom-

men

men selv *). Men hvilken Dødelig er berettiget til at stole i Blinde paa denne idealske Dyds almægtige Styrke? Det kommer hos enhver an paa, hvor meget hans egen formaaer. — Hvad er hæsligere end Ideen af Lasterne? Agathon troede at kunne forlade sig paa, det vilde blive ham umueligt, nogensinde at finde dem elskværdige, og bedrog sig dog, — efterdi han ikke tænkte paa, at der gives et usikkert Lys, hvori Dydens og Udydens Grændser stode sammen, hvori Skjønhed og Gratie meddele Lasterne en Glands, der forgylder deres Hæslighed, ja som endog giver dem Dydens Farve og Indtagenhed, og at det er alt for let i denne forsvrtske Skumring at trække sig uformærkt bort fra den sidstes Grændser, og folge en ukjendelig Spirallinie, hvis Middelpunct er os en sød Forglemmelse af os selv og vore Pligter.

Fra denne Betragtning, der lærte vor Helt, hvor nødvendigt det er at have en forsigtig Mistillid til sine gode Grundsætningers Styrke, gik han over til en anden, der overbeviste ham om den svage Sikkerhed, vor Sjel kan love sig under en saadan herskende moralsk Enthusiasmus som den, hvori hans var bleven fangen i den fine Snare, den skjønne Da-

nae

*) Mieux on connoit la vertu, plus on l'aime: on se prosterneroit devant elle, on l'adoreroit, si elle étoit personifiée; et elle le seroit aux yeux d'un mortel, à qui *Dieu se rendroit visible. Les Mœurs*, P. 1. ch. 1.

nae havde lagt for ham. Han tilbagekaldte alle de Omstændigheder i sine Tanker, der vare stødte sammen for at gjøre dette indtagende Sværmerie saa naturligt for ham, og erindrede sig de forskjellige Farer, som han derved havde seet sig udsat for. I Delphi manglede der kun lidet i, at det havde givet ham til Priis for en forstilt Apollo's Efterstræbelser. I Athenen havde det virkelig leveret hans lumske Fiender ham i Hænderne. Dog var han sluppen fra disse to Farer med sin Dyd: et uskatteerligt Klenodie, hvis Besiddelse havde gjort ham ligegyldig for Tabet af alt, hvad Lykkens Yndling nogensinde kan miste. Men formedelst dette Sværmerie, formedelst denne Enthusiasme havde den endelig dog maatte bukke under i Smyrna saavel for hans eget Hjertes Fristelser som for den skjønne Danaes fine Konstgreb. Var det ikke i dette fortryllende Lys, som hans Indbildningskraft var bleven vant til at udbrede over alt, hvad der stemte overeens med hans Ideer, var det ikke i denne ukjendelige Forbyttelse af Idealet med det Virkelige, at den sande Aarsag maatte søges, hvorfor Danae havde gjort saa overordentligt et Indtryk paa hans Hjerte! Var det ikke denne besjelede Kjerlighed til det Skjønne, der med sine glimrende Vinger havde bedækket den Lidenskab, der saa sødt havde tiltaget og endelig udbredt sig i hele hans Sjel? Var det ikke den lange Øvelse i at forlyste sig med søde Følelser, der uformærkt havde forvænt den i en saadan Grad, at den var for blød til ikke at smelte ved saa skjøn

en

en Lue? Maatte ikke denne Higen efter phantaserede Henrykkelser, hvor intellectuelle deres Gjenstande end ogsaa vare, maatte ikke den omsider ogsaa opvække Lyst hos ham til dem, i hvilke en ubekjendt, forvirret, men des forrigere indvortes Følelse lovede ham den virkelige Nydelse af hiin fuldkomne Salighed, hvoraf de forbifarende Ahnelser hidindtil vel kun havde streifet ind paa hans Indbildning, men som dog allerede ved denne svage Berørelse havde formaaet at bringe ham ud af sig selv?

Her erindrede Agathon sig de Indvendinger, Hippias havde gjort ham mod denne Enthusiasme og det Slags Philosophie, der frembringer og vedligeholder den, og hvilke Indvendinger han nu fandt lige saa overensstemmende med sin Erfaring, som de den Gang vare forekomne ham ugrundede og urimelige. Han følte sig saa meget des tilbøieligere til at give Sophistens Mening om denne høit flyvende Beskjelelses Oprindelse og sande Beskaffenhed sit Bifald, da han nu, efterat have tabt den i den skjønne Danaes Arme, selv var saa lidet i Stand til at sætte sig ind deri igjen, at end ikke den atter i ham opvaagnede Følelse for Dyden formaaede at igjengive hans moralske Ideer deres forrige Glands, eller sætte den Orpheiske Sects digterske Metaphysik i sin forrige Anseelse igjen hos ham. Han troede af Erfaringen at være bleven overbeviist om, at denne inderlige Følelse, ved hvis Vidnesbyrd han havde indbildt sig, at kunne betage Sophistens Slutninger deres Kraft, ikkun var et meget usikkert Kjende-

tegn

tegn paa Sandheden. Hippias kunde maaskee have ligesaa megen Ret til ved Erfaringer og de indvortes Følelsers Stemme at authorisere sin dyriske Materialismus og sin fordærvelige Moral, som Theosopherne til at grunde deres hemmelighedsfulde Lære om Aanderne paa samme; og maaskee det og allene er vor Indbildningskrafts forskjellige Sving, det kan tilskrives, at vi paa een Tid føle os tilbøieligere til at troe os beslægtede med Guderne og paa en anden med Dyrene, — at alting paa een Tid viser sig i et alvorligt og sort, paa en anden i et klart og fornøieligt Lys for os; — at vi nu ikke kjende nogen sand og virkelig Fornøielse, uden i, med en stolt Foragt for de jordiske Ting, at tænke os hen i de ubekjendte Egne paa hiin Side Graven, og nedsænke os i Evighedens bundløse Svælg, — men en anden Gang ikke vide at forestille os noget mere indtagende Malerie af en misundelsesværdig Glæde, end Synet af den unge Bacchus, naar han, heldende sit med Vedbende omkrandsede Hoved tilbage i den smukkeste Nymphes Skjød, omslynger med den ene Arm hendes snehvide Hofter, og udstrækker den anden efter det duftende Drikkebæger, som hun smilende fylder med en Nectar, hendes egne smukke Hænder have friskt udpresset af gjennemsigtige Druer, — medens Faunerne og de muntre Nymfer hoppe lystigen omkring ham, jage hinanden om i Rosenbuske eller, trætte af Spøg og Leeg, udhvile sig i rolige Grotter, for at begynde deres Leeg paa ny.

Af alle disse Betragtninger uddrog han den Slutning: At den Zoroastriske og Orpheiske Theosophies høie Læresætninger — maaskee (thi med Vished troede han endnu ikke at torde bestemme noget i Henseende til denne Punct) ikke kunde have megen mere Realitet, end de blide Billeder, i hvilke Malerne og Digterne havde forgudet Sandsernes Vellyster, og at hine vel syntes at være gunstigere for Dyden, og opløfte Sindet til en mere end menneskelig Høide, Reenhed og Styrke, men i sig selv maaskee kunde være Menneskets Bestemmelse ligesaa skadelige som de sidste, deels fordi det synes at være et fornuftstridigt og forgjeves Foretagende at ville gjøre sig bedre, end man af Naturen tilskrædes at være, eller til Tab for den halve Deel af sit Væsen at ville tragte efter et Slags Fuldkommenhed, der strider mod dets naturlige Anlæg, og deels fordi saadanne Mennesker, om det end lyktes dem at omskabe sig selv til Halvguder og Intelligencer, vilde dog netop derved blive des udueligere til enhver sædvanlig Bestemmelse i det selskabelige Liv. Fra denne Synspunct betragtet, forekom vel Theosophernes Enthusiasme ham uskadeligere, men dog ikke mindre unyttig for det menneskelige Selskab, end Vellystdyrkerens System, efterdi Enthusiasten enten aldeles udelukker sig fra det selskabelige Liv (hvilket og virkelig er det bedste, han kan gjøre) eller, saafremt han overgaaer fra det beskuende til det handlende Liv, af Mangel paa Kundskab om en Verden, der er ganske fremmed for ham, ved ab-

stracte Begreber, som de virkelige Gjenstande ingensteds ville svare til, ved overdreven moralsk Følsomhed og af tusinde andre Aarsager, der have deres Grund i hans forrige Levemaade, ofte mod sin Villie bliver andre, og altid sig selv skadelig.

At undersøge hvorvidt disse Sætninger ere rigtige, eller maaskee i enkelte Tilfælde tilstæde nogen Undtagelse, vilde bringe os alt for langt bort fra vort Øiemeed. Det er nok for os, at de forekom Agathon saa grundede, at han troede, at kunne des lettere tilgive sig selv, at han (ligesom den Homerske Ulysses paa Calypso's Øe) havde ladet sig paa Vellystens fortryllede Grund afholde fra at iværksætte sit første Forsæt, at besøge Zoroasters Disciple og Præsterne i Sais, saasnart Danae havde givet ham sin Frihed igjen. Kort hans Erfaringer opvakte Mistanke hos ham om, at hans forrige Forestillingsmaade var grundet paa Sandheden, uden at de dog vare i Stand til at betage ham en vis hemmelig Hengivenhed til de Yndlingsideer, han havde vant sig til. Hans Fornuft kunde i Henseende til denne Punct ikke blive ret enig med hans Hjerte, og hans Hjerte med sig selv; og desuden var han ei heller rolig nok til at bringe sine nuværende Begreber i et System, hvorved begge kunde lade sig tilfredsstille. — I sig selv er just ikke et Skib det bequemmeste Sted til at udføre et Værk, hvortil neppe engang Stilheden i en dunkel Lund er stille nok. Agathon er derfor berettiget til at undskyldes for, at han opsatte dette Arbeide,

uagtet

uagtet det virkelig er eet af dem, der ligesaa lidet tagle Opsættelse som en brøstfældig Bygnings Istandsættelse. Thi ligesom denne med enhver Dag ilev sin Nedstyrtelse i Møde, saaledes pleier og Forbindelsen mellem vore moralske Begreber og Enigheden mellem Hovedet og Hjertet at aftage og komme paa svagere Fødder med ethvert Øieblik, vi tøve med at undersøge dem med den Opmærksomhed, der behøves til at tilveiebringe Enighed og Harmonie mellem Delene og det Hele.

Imidlertid var dog Faren ved denne Opsættelse i de fære Omstændigheder, Agathon befandt sig i, for denne Gang ikke saa stor, efterdi han nu, mere end nogensinde overbeviist om Dydens Skjønhed, og dens Loves uforkrænkelige Forbindtlighed, holdt den til det Almindeliges sande Bedste sigtende Virksomhed for alle Menneskers eller (saafremt der maaskee kunde gjøres nogen Undtagelse til Fordeel for de blot contemplative Aander) i det mindste for sin afgjorte Bestemmelse. Den forrige Gang var han kun tilfældigen og mod sin Tilbøielighed bleven indviklet i det virksomme Liv; nu var det en Følge af hans (som han troede) lutrede Tankemaade, at han besluttede sig til det. En blid Henrykkelse, der syntes ham at have et uendeligt Fortrin for Vellystens sødeste Beruselse, igjennemstrømte hans hele Væsen ved Tanken om at medvirke til at forskaffe Sicilien Frihedens uendelige Fordele igjen, og ved en viis Lovgivning og vise Foranstaltninger at bereede det en evig Velstand. Hans altid forskjønnende

Phan-

Phantasie afmalede ham Følgerne af hans Bestræbelser i tusinde fortryllende Billeder af den offentlige Lyksalighed. Han følte med Henrykkelse Kræfter nok i sig til saa ædelt et Arbeide; og hans Fornøielse var saa meget des fuldkomnere, da han tillige følte, at Herskesyge og forfængelig Ærgjerrighed ikke havde nogen Deel deri, at det blot var den ædle Begjerlighed efter i et stort Omfang at gjøre Vel, hvis forventede Tilfredstillelse gav ham denne Forsmag paa den guddommeligste Fornøielse, der nogensinde kan blive den menneskelige Natur til Deel. Hans Erfaringer syntes ham nu, hvor meget de end havde kostet ham, ikke at være kjøbte for dyrt, da han haabede derved at være bleven des tryggere om at undvige de Klipper, som deres Klogskab og Dyd, der blande sig i de offentlige Anliggender, pleie at strande paa. Han foresatte sig fast, at aldrig nogen anden Danaë mere skulde føre ham paa Afveie. Han troede, at han i denne Henseende saa meget des tryggere kunde forlade sig paa sig selv, da han havde været stærk nok til at kunne rive sig løs fra den første, og med god Grund holdt det for umueligt, at han nogensinde kunde blive sat paa en farligere Prøve. Uden Ærgjerrighed, uden Egennyttighed og stedse agtpaagivende paa sit Hjerte, hvis svage Side han nu havde lært at kjende, troede han ikke, at han kunde have noget at befrygte af andre Lidenskaber, som maaskee endnu ulmede i hans Barm. Fra ingen Side forstyrrede nogen ond Ahneise ham i den ublandede Nydelse af de

Fors

Forhaabninger, der vaagen og selv i Drømme forlyste stede ham. Disse Forhaabninger vare fornemmeligen Indholdet af hans Samtaler med Kjøbmanden fra Syrarus; de bragte ham til at overse Reisens Besværligheder, og holdt ham rigeligen skadesløs for Tabet af hans forhen elskede Danae, et Tab, der med enhver Dag, der kom, blev mindre og mindre i hans Øine. Og saaledes førte gunstige Vinde og en duelig Styrmand ham, efter et kort Ophold i nogle Græske Søstæder, lykkelig til Havnen i Syracus, for der at lære ved en Fyrstes Hof: „At denne Bakke er saa slibrig, at Dyden der enten maa opofres for Klogskaben, eller den Dydige, endog med den største Forsigtighed, ikke er i Stand til at forekomme sit Fald.

Ottende Capitel.

Een eller to Afvigelser.

Vi ønske os Læserinder (thi denne Historie hører ikke, om den end var mindre sand end den er, blandt de Romaner, fra hvilke Forfatteren af den farligste og lærerigste Roman i Verden*) afskrækker de Ugivte af Kjønnet) og vi see derfor ikke gjerne, at nogle af dem, der have havt Taalmodighed nok til at gjennemblade denne niende Bog, — i Tanke, at der nu ikke mere er noget Interessant at gjøre sig Haab om, siden Agathon

*) J. J. Rousseau i Fortalen til hans nye Heloise.

thon ved en Streg af det afskyeligste Slags, ved en hemmelig Flugt har opsagt Kjerligheden sin Tjeneste — skulde lade Resten af hans Historie koldsindig falde dem af Hænderne, og maaskee gribe fat paa Sophaen eller Herr Bibiena's allerkjereste lille Dukke for at fordrive de Vapeurs, som vor Helts Utroskab og Betragtninger have foraarsaget dem.

Hvoraf mon det vel kommer, mine smukke Veninder, at de fleste af dem ere tilbøieligere til at tilgive os alle de Daarligheder, Kjerligheden nogensinde kan forlede os til, end at forlade os, at vi indsætte den sunde Fornuft igjen i sine naturlige Rettigheder? Negt ikke, mine Smukke, at Deres Ydest for os tiltager med Mængden af de Beviser, vi i de Svagheder, De kunne forlede os til, give dem paa Deres Yndigheders Overmagt over den Forstandsstyrke, vi indbilde os at have! Hvad for et interessant Malerie er ikke en Desjanira, naar hun, omgiven med sin kraftfulde Elskers Løvehund og bevæbnet paa sin Skulder med hans Kjolle, skotter fra Siden med en triumpherende Smil hen til hiin Overvinder af Kjæmper og Drager, som ifort hendes lange Klæder, midt i en Kreds af hendes Slavinder, omdreier Fruentimmertenen med sin stive og uovede Haand! — Vi kjende nogle, som denne lille Apostrophe aldeles ikke synes passende paa. Men naar vi skulle tale uden Hyklerie (hvilket vi rigtig nok ikke vilde gjøre, dersom vi toge Klogskaben til Raads), saa tvivle vi om, at selv den Viseste af alle i det samme, hun gjør

sig

sig Umage for at sætte Skranker for sin Elskers Daarligheder, kan holde sig for at glæde sig ganske lønlig i sit Hjerte over, at hun er elskværdig nok til at bringe en Mand til at glemme sit eget Værd.

Derimod maae vi, for at holde de ommeldte af vore Læserinder nogenledes skadesløse, fortælle dem en lille Anecdote om vor Helts Hjerte, være sig end han derved skulde udsættes for at tabe den Høiagtelse, som han igjen har begyndt at erhverve sig hos de ærværdige Damer, der aldrig have elsket og, Himmelen skee Tak, heller aldrig have været elskede.

Hvor fornøiet Agathon end var over sin Flugt fra sit behagelige Fangenskab i Smyrna, hvor tilfreds han end desformedelst var med sig selv, hvor lidet end den Fortryllelse, hvori vi have seet ham, havde formaaet at qvæle Kjerligheden til Dyden i ham, hvor oprigtig han end lovede, aldrig at blive den utro mere, hvor store og vigtige de Tanker end være, som hans Sjel gik frugtsommelig med, og hvor meget han end (for at indbefatte alt i faa Ord) var bleven Agathon igjen, saa havde han dog Timer, hvori han maatte tilstaae sig selv, at han midt i Kjerlighedens og i den skjønne Danaes Arme havde været — lykkelig. Lad end være, sagde han, at der er megen Forblændelse, meget Overspændt og Chimairisk i Kjerligheden, saa ere dog dens Glæder vist ikke-nogen Indbildning! Jeg har følt og jeg føler endnu, som jeg føler min egen Tilværelse, at det er sande Glæder, at de ere ligesaa sande

i de-

i deres Slags, som Dydens Glæder ere det! Og hvorfor skulde det være umueligt at forene Dyd og Kjerlighed med hinanden? — At nyde dem begge paa eengang, o det vilde vel være en fuldkommen Lykſalighed!

Til at forebygge en mulig Misforſtaaelſe, ſynes det os fornødent her at anbringe en liden Parentheſe og ſige dem, der ikke kjende andre Skikke end Skikkene i det Land eller paa det Sted, hvor de ere fødte: at fortrolig Omgang med Fruentimmere af en vis Claſſe, det er (for at tale mindre tvetydigt, men ikke ſaa Franſkt), ſom gjøre Haandværk af det, man noget uegentlig pleier at kalde Kjerlighed, var hos Grækerne ſaa tilladelig en Ting, at ſelv de ſtrængeſte Fædre vilde have gjort ſig latterlige, om de havde forſøgt at forbyde deres Sønner, ſaalænge de ſtode under dem, at have en Udkaaret af den ommeldte Claſſe. Koner og Jomfruer nøde, ligeſom paa andre Steder, Lovenes ſærdeles Beſkyttelſe, og vare formedelſt dette Folks Brug og Skikke ulige bedre betryggede mod Efterſtræbelſer, end de hos de nu værende Europæere ere det. At udføre et Anſlag mod deres Dyd var ligeſaa vanſkeligt, ſom Straffen for en ſaadan Forbrydelſe var ſtræng. Uden Tvivl var det, for des viſſere at ſætte diſſe i de Græſke Lovgiveres Øine hellige Perſoner, Borgernes Modre og de Fruentimmere, der vare beſtemte til at opnaae den Ære at blive det, i Sikkerhed for den toileſløſe Ungdoms Efterſtræbelſer, — at Phrynernes og Laiſernes Stand blev taalt i Grækenland. Hvor ſlibrige og ſmudſige

de

de Skildringer end ere, som den geniefuldeste, vittigtigste og forstandigste af alle comiske Forfattere, Aristophanes, har leveret os af Konerne i Athenen, saa er det dog imidlertid vist, at Grækernes Koner og Døtre overhovedet vare meget sædelige Skabninger, og at der de Gifte og Skjøgerne i Almindelighed afvege ligesaa meget i deres Sæder fra hinanden, som man i nogle Hovedstæder i Europa paa en Tid har gjort sig Umage for at sammenblande dem med hinanden.

Om hiin Indretning i alle Dele var priselig, er et andet Spørgsmaal, som det ikke her vedkommer os at afgjøre: vi anføre den blot for at betage vore Læserinder den Tanke, at Agathons Anger og Samvittighedsnag bleve opvakte ved Begrebet om, at det var utilladeligt at have staaet i en Kjærlighedsforbindelse med en Danae. I denne Henseende tænkte han ligesom alle andre Grækere i hans Tidsalder. Hos hans Nation (Spartanerne maaskee allene undtagne) kunde man gjerne, i det mindste i hans Alder, tilbringe Natten hos en Danserinde eller Fløitespillerinde, uden derfor at paadrage sig nogen Bebreidelse, naar man kun ikke forsømte sin Stands Pligter derover, og allene iagttog en vis Maadelighed, som efter disse Hedningers Begreber udgjorde Grændselinien mellem Dyd og Last. Om man regnede Alcibiades til Onde, at han lod sig afmale, hvilende efter Seieren, i den skjønne Nema's

Skjød, eller at han satte Amor, bevæbnet med Jupiters Lyn-ild paa sit Skjold (og dog siger Plutarch os, at det kun var de ældste og alvorligste Athenienserе — Folk, hvis For-trydelse over Ungdommens Daarligheder, som oftest mere er en Følge af Alderdommens Vrantenhed, end af deres Kjerlighed til Dyden, — der forargede sig der-over), om man, siger jeg, opholdt sig over disse Udsvæ-velser af Alcibiades, saa var det ikke hans Hengiven-hed til Vellysterne, heller ikke hans Fortrolighed med et Fruentimmer, som af Stand og Profession var be-stemt til almindelig Fornøielse, man lastede ham for, men det var allene for den Overmodighed, som det rø-bede, for hans Foragt for Velstændighedens Love og for hans Tilsidesættelse af en vis Gravitet, som man i frie Stater er vant til med god Grund at fordre af Republikens Forstandere, i det mindste uden for det pri-vate Livs Cirkel. Man vilde ligesaavel have seet igjen-nem Fingre med hans, som med Pericles's eller Simons Svagheder eller Forlystelser, men man kunde ikke tilgive ham, at han pralede dermed, at han drev sin Vellystighed og sine Forlystelser til den tøileløseste Raadhed, at han, beruset af Viin, duftende af Vellugt og varm endnu ef-ter en Danserindes Omfavnelser, kom springende ind i Raadsforsamlingen med saa forstyrret og mat et Ud-seende, som om han havde vanket en heel Vinternat om paa Gaden, og alligevel, saa slet forberedt, ansaae sig mere end skikket nok til at bestyre Grækenlands Anliggender,

og

og foreskrive Republikens graahærdede Fædre, hvad de skulde gjøre og lade. Dette var det, de ikke kunde tilgive ham, og der paadrog ham de Fortrædeligheder, for hvilke Athenens Velstand og endelig ogsaa han selv blev et Offer.

Overhovedet er det en Sandhed, der for længe siden er afgjort, at Grækerne havde ganske andre Begreber om Kjerligheden end Europæerne i vore Dage. De bare, ligesom alle polerede Folkeslag, Agtelse for det ægteskabelige Venskab; men af den romanske Lidenskab, af den Kjerlighed, som af en heel Række Romanskrivere i Spanien, Italien, Frankrige og Engelland er bleven ophøiet til en Heltedyd, af den vidste de ligesaa lidet som af det grædende comiske og unaturlige Hjernefoster, hvorved nogle nyere Fruentimmerskribenter, der endnu ville raffinere Begreberne om Riddertiderne, i hele Bind have afmalet os en Kjerlighed, der mætter sig ved Sukke, Taarer og taus Beskuelse, der altid er ulykkelig, og der, selv uden det mindste Glimt af Haab, forbliver uforanderlig, — af en Kjerlighed, der er saa væmmelig, saa qvindagtig, saa latterlig afstikkende mod det Heltemod, som man vil forene den med, af den vidste man intet hos hiin skarpsindige og forstandige Nation, fra hvis skjønne og blide Indbildningskraft Gudinden for Kjerligheden, Gratierne og saa mange andre af Glædens Guddomme ere vandrede ud i Verden.

Grækerne kjendte kun den Kjerlighed, der gjør Menneſket lykkeligt, eller (rettere ſagt) ikkun den allene forekom dem, under viſſe Indſkrænkninger, overeensſtemmende med Naturen, anſtændig og uſkyldig. Den Kjerlighed, der bemægtiger ſig den hele Sjel med alle Symptomer af en Feberparoxysmus, den var i deres Øine een af de farligſte Lidenſkaber, en Fiende af Dyden, en Forſtyrrer af den huuslige Orden og en Moder til de fordærveligſte Udſvævelſer og de vederſtyggeligſte Laſter. Vi finde kun faa Exempler derpaa i deres Hiſtorie, og diſſe Exempler ſee vi ſkildrede paa deres tragiſke Theater med Farver, ſom maatte opvække almindelig Afſky; derimod kjender deres Comedie ingen anden Kjerlighed end det naturlige Inſtinct, ſom Smag, Leilighed og Tilfælde beſtemme for en vis Gjenſtand; ſom, forſkjønnet af Gratierne og ikke ſjelden ogſaa af Muſerne, har Fornøielſen til ſit Formaal, ikke vil være bedre og ædlere, end den er, og ſtedſe forekom dem, i det Hele betragtet, mindre ſkadelig, end hiin tragiſke Kjerlighed, ſom ſnarere ſyntes at være antændt af Furiernes end af Amors Fakkel, og ſom ſnarere lod til at være Virkningen af en fortørnet Guddoms Hævn, end at ligne hiin ſøde Beruſelſe, ſom de anſaae (ligeſom Søvnen og Bacchi Gaver) for en Gave af den velgjørende Natur til at forſøde os Livets Beſværligheder, og gjøre os muntrere til at forrette vort Arbeide.

Uden

Uden Tvivl vilde vi kjende denne Deel af de Græske Sæder bedre endnu, dersom ikke (ved et Uheld, som Muserne evig ville begræde) en Alexis's, Menanders, Diphilus's, Philemons, Apollodorus's og flere andre berømte Digteres Comedier fra de Attiske Musers skjønneste Tidsalder vare blevne et Rov for Munke- og Saracener-Barbariet. Men disse Originaler behoves eiensgang til at forsvare, hvad vi her have sagt. See vi ikke den ærværdige Solon endnu i sin høie Alderdom tilstaae om sig selv i Vers, som den gamle Digter paa Bjerget Crapak ikke behovede at skamme sig ved: „At han havde forladt alle andre Forretninger, for at tilbringe sine øvrige Dage i Selskab med Venus, Bacchus og Muserne?„ See vi ikke den vise Socrates, ledsaget af sine unge Venner, uden Betænkning at aflægge et Besøg hos den skjønne og behagelige Theodota, for at tage hendes Skjønhed, som een af Selskabet havde erklæret over al Beskrivelse, i Øiesyn? See vi ikke, at han ikke troede at krænke sin Viisdom, om han paa en skjemtende Maade lærte denne Theodota, hvorledes hun skulde kapre Elskere? Var han ikke en Ven og Beundrer, ja endog, om Plato ikke har sagt for meget, en Discipel af den berømte Aspasia, hvis Huus (uagtet de Bebreidelser, der bleve gjorte hende af den daværende Comedies toilesløse Frækhed) var en Samlingsplads for de skjønneste Aander i Athenen? Hvor afholden han end selv i Henseende til denne Artikel synes at

have

have været, saa finde vi dog hans Grundsætninger om Kjerligheden temmelig overeensstemmende med hans Nations almindelige Tankemaade. Han gjorde Forskjel mellem Fornedenheden og Lidenskaben, mellem Naturens Værk og Phantasiens Værk. Han advarede for den sidste, som vi allerede et andet Sted i Forbigaaende have anmærket, men han raadede (efter Xenophons Beretning), for at tilfredsstille den første, til et saadant Slags Kjerlighed, som Sjelen saa lidet som mueligt tager nogen Deel i: — et Raad, som vel taaler nogen Indskrænkning, men dog er grundet paa den almindelige Erfaring: at den Kjerlighed, der bemægtiger sig Sjelen, almindelig berøver den al Magt over sig selv, og gjør den uskikket til al ædel Anstrængelse.

Efter de herskende Begreber i de Tider, Agathon levede i, havde det altsaa ikke været saa tungt at forene Dyd og Kjerlighed med hinanden. Men Agathon havde større og finere Begreber om Dyden. Med Grundtrækkene i hans Sjel var en vis idealsk Fuldkommenhed saa nøie forbunden, at den aldrig kunde ganske udslettes deraf. Hvad er Kjerlighed uden Sværmerie, uden hiin følelsesfulde Ømhed, hiint Sympathie, der mangfoldiggjør, forfiner og forædler dens Glæder, hvad er en saadan Kjerlighed for en følsom Sjel? Hvad ere Sandsernes Vellyster uden Gratier og Muser? — Det var altsaa det Slags Kjerlighed, som

Aga-

Agathon havde baaret til den skjønne Danae og den skjønne Danae igjen til ham, han havde ønsket at kunne forbinde med sine Begreber om Dyden, og hvor vanskeligt det var at opnaae dette Ønske, indsaae han mere end alt for vel.

Endelig forekom det ham, som alt kom an paa Gjenstandens Beskaffenhed; og nu erindrede hans Hjerte ham igjen om Psyche. Han rødmede for hendes Billede, som han vilde have rødmet for den nærværende Psyche selv; men han følte med det samme, at hans Hjerte, uden endog med en eneste Traad at hænge fast ved Danae, vendte tilbage til sin første Kjerlighed igjen. Hans beroligede Phantasie viste ham, ligesom en dyb og klar Brønd tilbagegiver Gjenstandene, de rene, dydige og mod al anden Lyst uforlignelige Glæder, som han ved deres Sjeles ømme Forening havde smagt i hine elysæiske Nætter. Foruden, hvad han tilforn havde følt for hende, følte han nu ogsaa den Kjerlighed, som Danae havde opvakt hos ham; men den var her saa blid, saa luttret ved den forandrede Gjenstands moralske Skjønhed, at den ikke mere syntes at være den samme, som den havde været tilforn. Han forestilte sig, hvor lykkelig han vilde see sig ved en uadskillelig Forbindelse med denne Psyche, der havde indgydet ham en Kjerlighed, som, langt fra at have været farlig for hans Dyd, endog havde styrket og ophøiet den. Han forplantede sig

i Ta-

Tankerne med sin Psyche til Danaes Hvilested i Delphi, og lod Amor, den himmelske Veneris Søn, fuldende det overjordiske Malerie. Et sødt Glimt af Haab udbredte sig i hans Sjel. Det forekom ham, som om en hemmelig Stemme hvislende sagde ham, at han skulde finde hende i Sicilien. Psyche passede ret fortræffelig i den Plan, som han havde udkastet til sit forestaaende Liv. Hvad for Udsigter viste der sig ikke for ham i hans huuslige Lyksaligheds Forening med den offentlige, som han havde foresat sig at anvende alle sine Kræfter paa at befordre! Men først vilde han fortjene at være lykkelig. — Dog, uden at opholde Læseren længere med hans Tilbøieligheder og Forsætter, ville vi ile med at forflytte ham til den offentlige Skueplads, hvor han ved Handlinger kan vise sig for os.

Agathon.

Tiende Bog.

Skilderie af det Syracuſiſke Hof og det Mærkværdigſte, der var forefaldet ved ſamme, kort forend Agathon optraadte i Syracus.

Første Capitel.

Syracuſanernes, Dionyſius's og hans Hofs Caracteer.

Men inden vi lade vor Helt ſelv træde frem igjen, vil det være fornødent at gjøre vore Læſere ſaa omſtændelig, ſom vort Øiemeed og Sammenhængen i hans Hiſtorie kræve det, bekjendte ſaavel med den Skueplads, han ſkal optræde paa, og de Tilſkuere, han ſkal ſpille een af de mærkværdigſte Roller for, ſom med Scenen og nogle af de fornemſte Perſoner, der deels ſkulle agere med og tilligemed ham og deels optræde imod ham paa denne Skueplads.

Syracus, Siciliens gamle Hovedstad, fortjente, fra mange Sider betragtet, Navn af det andet Athenen. Intet kan ligne hinanden mere end deres Indvaaneres Caracteer. Begge vare de skinsyge i høieste Grad over en Frihed, som de dog ingensinde forstode at beskjerme synderlig længe, da de altid elskede Ørkesløshed og Forlystelser høiere end den, og den ogsaa, som man maa tilstaae, formedelst den slette Anvendelse, de gjorde af den, har tilføiet dem mere Skade end alle deres Tyranner. Syracusanerne havde ligesom Athenienserne Genie for Konsterne og Muserne; de vare belevne, sindrige, oplagte til spottende Skjemt, heftige og ivrige i deres Bevægelser, men tillige saa ubestandige, at de i et Tidsrum af faa Dage kunde overgaae fra den heftigste Kjerlighed til det grændseløseste Had og fra den virksomste Enthusiasme til den koldeste Ligegyldighed. Lutter Træk, hvorved ogsaa Athenienserne, som man veed, udmærkede sig fra alle andre Græske Folkeslag. Begge vare de i Stand til med ligesaa megen Letsindighed at gjøre Opstand mod en eneste Magthavers gode Regjering, som de med den nedrigste Feighed kunde vænne sig til at bære den haardeste Tyrans Aag. Ingen af dem kjendte nogensinde sin sande Interesse, men brugte stedse sin Styrke mod sig selv. I Gjenvordigheder vare de modige og heroiske, i Lykkens Skjød vare de overmodige, og over glimrende Planer bleve de altid, ligesom den Æsopiske Hund i Nilen, hindrede fra at gjøre det rette Brug af de For-

dele,

dele, de havde i Hænderne. Formedelst deres Beliggenhed, Forfatning og Handelsaand kunde ikke den Spartanske Lighed finde Sted hos dem, men alligevel vare de ikke mere i Stand til roligen at see nogen af deres Medborgere udmærket ved Fortjenester, Anseelse og Rigdomme. Deraf kom det, at de stedse laae i Strid med sig selv, stedse bleve sønderslidte af Partier og Sammenrottelser, indtil de omsider begge, efter en længevarende omvexlende Overgang fra Frihed til Slaverie og fra Slaverie til Frihed, lærte med Taalmodighed at bære Romernes Lænker og viseligen lode sig noie med den Ære, den enc, Athenen, at være en Skole, og den anden, Syracus, et Kornmagazin for denne Jordens majestætiske Beherskere.

Efter en Række af saakaldte Tyranner (det er af Beherskere, som havde bemægtiget sig en uindskrænket Enemagt over Staten, uden at lade sig udnævne af Borgerne) var endeligen Syracus og med den en stor Deel af Sicilien falden i Dionyses Hænder, og siden igjen, efter en lang Regiering, under hvilken Syracusanerne havde viist, hvad de vare i Stand til at udstaae, arveligen bleven overdragen hans Søn, Dionysius den Anden. Den Ret, dette unge Menneske havde til den kongelige Magt, han efter sin Faders Død tilegnede sig, var mindre endnu end tvetydig: thi hvor kunde hans Fader efterlade ham en Ret, som han selv ikke havde havt? Men en stærk Livvagt, et velbefæstet Citadel og et Skatkammer, som ved de rigeste Sicilianeres

neres Udplyndring var blevet fyldt, erstattede ham Manglen af en Ret, som desuden drager al sin Styrke fra den Magt, der maa gjøre den gjældende og derfor netop lettelig kan undvære den. Hertil kom endnu, at den overmodige Ungdom, der ikkun tragter efter at tilfredsstille sine Lidenskaber, lover sig i en Stat, hvori den politiske Dyd allerede er forsvunden, og hvor en grændseløs Begjerlighed efter Rigdomme og efter den smigrende Frihed, at kunne foretage sig alt, hvad Sandseligheden ønsker, har taget overhaand, uendelig større Fordele af et eneste ungt Menneskes uindskrænkede Regjering end af et Aristocratie, som de ældste og fortjenteste Mænd bemægtige sig, eller af et Democratie, hvori man med en Mængde Besværligheder, Farer og Opofrelser maa kjøbe en afhængig og usikker Anseelse dyrere, end det synes at være Umagen værdt.

Den unge Dionysius satte sig altsaa ved et Sammenstød af gunstige Omstændigheder i rolig Besiddelse af den høieste Magt i Syracus; og det er let at see, hvorledes en slet opdragen Prinds, henreven af sit fyrige Temperament til alle Ungdommens Udsvævelser, blandt en Sværm af Hofkrybere maa have betjent sig af denne Magt. Forlystelser, Tractementer, Kjerlighedsoptrin og Fester, der varede hele Aar igiennem, sysselsatte her uophørligen et Hof, der bestod af lutter forblændede unge Mennesker, som intet var vigtigere for, end at ponse paa nye Vellyster, for at betrygge sig om deres Førstes Yndest og derved tillige hindre ham fra

nogens

nogensinde at komme til sig selv igjen og blive den Afgrund vaer, hvis med Blomster bestrøede Bredder han ubekymret dansede om paa.

Baade af ældre og nyere Exempler ere vellystige Prindsers Statsforvaltning saa vel bekjendt, at det vilde være overflødigt for os at udbrede os derover. Hvad for en Regjering kan der ventes af et ungt ubesindigt Menneske, hvis Liv er en uophørlig Baccheanal? Som, ubekjendt med alle de store Pligter, hans Kald medfører, forsøder de Kræfter, han skulde anstrænge til deres Opfyldelse, med Natteſværmerie og i vellystige Skjøgers Arme? Som, kold over Statens Vel, saa lidet indseer sin egen Privatfordeel, at han hader den sande Fortjeneste, fordi den forekommer ham mistænkelig, og udseer Belønninger til dem, der, under Skin af den varmeste Hengivenhed og en fuldkommen Opofrelse, ere hans allerfarligste Fiender? Der ved de vigtigste Posters Besættelse lader sig lede af en Danserindes Anbefaling, eller bestemmer sig efter en Forbøn af de uvidende Slaver, der klæde ham af og paa? Som indbilder sig, at en Hofsnog, der danser godt, forstaaer at anordne et ypperligt Aftengilde og har et uforligneligt Talent til at erhverve sig de Skjønnes Yndest, ogsaa ufeilbarligen maa have Talent til at beklæde en Ministers eller Feldtherrepost, eller som staaer i den Tanke, at man er dygtig til alt i Verden, naar man kun besidder Gaver til at behage ham? — Hvad kan der ventes andet af en saadan Regjering end Foragt for Lovene,

Mis-

Misbrug af Retfærdighedens Formaliteter, Voldsomheder, slet Huusholdning, Pengepræsninger, Dydens Undertrykkelse og Ringeagtelse, og Sædernes almindelige Fordærvelse? Og hvad for en Statskonst kan der vel finde Sted der, hvor Lidenskaber, Luner, flygtige Anstød af en latterlig Ærgjerrighed, en barnagtig Begjerlighed efter at blive omtalt, en Yndlings Convenience eller en Maitresses Intriguer ere Drivefjædrene i Statens Anliggender, afgjøre, om der skal sluttes eller ophæves Forbindelser med fremmede Magter, og bestemme det offentlige Forhold? Hvor man, uden at kjende Statens sande Fordele eller Kræfter, uden Plan, uden at overveie og forbinde Midlerne — Dog, uformærkt ere vi stegne til en declamatorisk Tone, som ikke vil være at tilgive i en Materie, der for længe siden er udtømt, omendskjønt den endnu allevegne dagligen igjentages. Gid kun ingen af dem, der læse dette, maatte af Erfaringen i sit eget Fædreneland vide, hvorledes et Folk bliver medhandlet, som har den Ulykke at see sig givet til Priis for en Dionyses Egenmægtighed!

Man vil nok, efter alt, hvad vi her have sagt, forestille sig denne Forste som een af de værste Tyranner, hvormed Himmelen nogensinde har tugtet en Nation for de lønlige Synder, den havde gjort sig skyldig i; og saaledes er Dionysius den Anden ogsaa skildret af Historieskriverne. Men et Menneske, der ikke besad andre end lutter onde Egenskaber, vilde være et Uhyre, som ikke kan existere. Denne Dionysius, vi her

tale

tale om, vilde have havt Anlæg nok til at blive en god Fyrste, dersom han havde været saa lykkelig at blive dannet til sin Bestemmelse. Men der manglede saa meget i, at han havde faaet den Opdragelse, der skikker sig for en Prinds, at han ei engang havde nydt den, man giver ethvert ungt Menneske af middelmaadig Stand. Hans Fader, den feigeste Tyran, som Historien maaskee kjender, lod ham, udelukket fra alle gode Selskaber, opvoxe blandt lutter nedrige Slaver, og det eneste Middel, den præsumtive Tronfølger havde til at fordrive sin Kjedsommelighed, bestod i at gjøre sig Smaavogne, Trælyseslager, Skamler og andre saadanne Konstsager. Man vilde tage Feil, om man vilde holde denne selvvalgte Virksomhed for et Vink af Naturen; den var tvertimod en Følge af Mangel paa Gjenstande og Modeller, der havde kunnetgiveden Drivt til at sysselsætte Hovedet og Hænderne, der er alle Menneskers medfødt, en anden Retning. Ogsaa Vers vilde han have gjort ligesaa gode som, om ikke bedre, end hans Fader (der blandt andre Daarligheder ogsaa var saa afsindig at ville være Poet), dersom man havde givet ham en Homer i hans Celle. Hvor mangen en Prinds har man ikke seet, som, med Anlæg til at blive en August og en Trajan, blot for deres Skyld, der vare satte til at bestyre hans Opdragelse, eller fordi man paa Discretion overgav ham

i en

i en uduelig og af Klosterfordomme beherſket Munks Hænder, er udartet til en Nero og en Elogabal!

En noiagtig og udforlig Udvikling af, hvorledes dette gaaer til, og hvorledes det under visse Omſtændigheder ikke er mueligt andet, end at ſelv det bedſte Naturel, ved ſaa vrang en Opdragelſe, maa ſammenkrympes til en moralſk Vantrivning, en ſaadan Udvikling vilde efter vort Tykke være et meget nyttigt Æmne, hvilket vi ikke kunne undlade at anbefale een eller anden Mand af Genie, der forenede philoſophiſke Indſigter med fornodent Bekjendtſkab med Verden, at behandle og udbrede ſig over. Vore oplyſte og forfinede Tider ere hverken oplyſte eller forfinede i ſaa høi en Grad, at et ſaadant Værk ſkulde være overflødigt; og derſom Udførelſen kom til at ſtemme overeens med Æmnets Vigtighed, ſaa tvivle vi ikke paa, at det jo kunde blive lykkeligt nok til at afvende fra mangen en Provinds en lang Række Plager, ſom formedelſt dens endnu ufødte Beherſkers urigtige Opdragelſe langt hen i dette Aarhundrede foreſtaaer den.

Andet Capitel.

Dions Caracteer. Anmærkninger over ſamme.

Syracuſanerne vare allerede alt for vante til Aaget, til at gjøre noget Forſøg paa efter den gamle Dionyſius's Død at afkaſte det. Ei engang ſaa megen

gen Dyd var der tilovers hos dem, at det kunde fal-
de nogen af dem, der tænkte ædlere end den store
Hob og Parasiternes foragtelige Yngel, ind, at forbriste
sig til at fremtrænge sig til den unge Førstes Øre, for
at sige ham Sandheder, som paa den ene Side hans egen
Lyksalighed, og paa den anden Siciliens Velfærd vare
afhængige af. Hele Syracus havde kun een Mand,
der besad et høit Hjerte nok hertil. Men ogsaa denne
Mand vilde maaskee have indhyllet sig i det sikre, skjønt
ærgerværdige Mørke, som retskafne Folk under en Re-
gjering, der kun spaaer Ulykker, pleie at trække sig til-
bage i, dersom ikke hans Fødsel havde berettiget ham
og hans Interesse havde nødet ham til, at bekymre sig
om Statsforvaltningen.

Denne Mand var Dion, en Broder af den unge
Dionysius's Stedmoder og hans Søsters Gemal,
den Nærmeste efter ham i Staten og den Eneste, der
formedelst sine store Evner, sin Anseelse hos Folket
og de umaadelige Rigdomme, han eiede, kunde gjøre sig
frygtet og blive mistænkt for at have i Sinde, enten
at fortrænge den unge Første fra hans Plads, eller at
hjelpe den republicanske Forfatning paa Fode igjen. Der
som vi vare pligtige til uindskrænket at troe Historie-skri-
verne, især den dydige og veltænkende Plutarch,
saa vilde vi see os nødsagede til at tælle Dion blandt de
faa Dydens Helte, der (for at laane et Udtryk af
Plato) have opsvinget sig til Rang af det menneske-
lige Kjøns gode Dæmoner eller beskyttende Ge-

nier og Velgjørere: — Mænd, som, følende, at der i deres dødelige Hytte opholder sig et ædlere Væsen, hvis medfødte Fuldkommenhed udvikler sig i samme Grad, som deres dyriske Væsen undertrykkes, formaae at lade den rene Kjerlighed til den moralske Orden og det almindelige Bedste være deres høie Bevæggrund til at handle, og, over Bestræbelsen for at gjøre andre lykkelige, at opofre sig selv, — som, lige store i Lykke og Ulykke, ikke fordunkles ved denne og heller ikke laaner nogen Glands af hiin, men, altid sig selv nok, ere Herrer over deres Lidenskaber, og, ophøiede over almindelige Sjeles Fornødenheder, kunne ansees for sublunariske Guder. En saadan Caracteer falder unegteligen stærkt i Øinene, fornøier den moralske Sands, og opvækker Ønske om, at den maatte være mere end en indtagende Chimaire. Men vi tilstaae, at vi, i Følge vigtige Grunde, blive mere og mere mistroiske mod de menneskelige, — hvorfor altsaa ikke ogsaa mod de overmenneskelige Dyder.

Sandt er det, vi finde i Dions Levned Beviser paa store Fuldkommenheder, især paa en vis Sindsstyrke og Høihed, som man almindelig seer samlede med grovere, ikke synderlig irritable, Fibre og det Slags Temperament, der pleier at gjøre Mennesket uselskabeligt, stolt og tilbageholdent. Til ethvert Temperament grændser der, som man veed, visse Dyder. Træffer det sig, at Udviklingen af Anlægene til dem bliver ved gunstige Omstændigheder befordret, saa

er

er intet naturligere, end at der deraf danner sig en Ca-racteer, som prunker med visse udmærkede Dyder, der saa meget vissere bringe det til en fuldkommere Skjøn-hed, som der ingen udvortes Modstand modsætter sig deres Udvikling. Dette Slags Dyder finde vi hos Dion i en høi Grad. Men at tillægge ham nogen Fortjeneste derfor, vilde være det samme, som at regne Athleten hans Seners Elasticitet, eller en sund blomstren-de Pige hendes gode Farve til Fortjeneste, og desfor-medelst indrømme dem Ret til den almindelige Agtelse. Ja, dersom Dion havde fortrinligen udmærket sig ved de Dyder, hvortil Naturen ikke havde gjort ham op-lagt, og dersom han havde bragt det til at udøve dem med den samme Lethed og Gratie, som om de havde været ham medfødte, saa havde det været en anden Sag! Men hvor meget der fattedes i, at han gjorde sin Lærers og Vens, Plato's Philosophie denne Ære, det finde vi de tilforladeligste Beviser paa i denne Vises egne Breve og i Dions Forhold i de vigtigste Optrin i hans Liv. Aldrig kunde han bringe det til, eller maa-skee han aldrig selv fandt for godt at gjøre Forsøg paa (hvilket i Grunden kommer ud paa eet) at overvinde den Austeritet, den Stivhed, den Mangel paa Ven-lighed og Omgjængelighed, der afvendte Hjerterne fra ham. Forgjeves opmuntrede Plato ham til at ofre til Gracierne: Dion beviste ved sit tunge Nemme i denne Henseende, at Philosophien almindeligen kun bevæ-ger os til at skye de Feil, som vi intet Anlæg have til,

og kun befæster os i de Dyder, vi desuden ere tilboielige til.

Imidlertid var han dog ikke desmindre den, som hele Sicilien havde sine Øine henvendte paa. Den Viisdom, hans Forhold røbede, hans Modbydelighed for alle Slags sandselige Forlystelser, hans Maadelighed, Taalelighed og gode Huusholdning erhvervede ham saa meget desstørre Høiagtelse, jo mere disse Dyder stak af imod Tyrannens teileløse Fraadserie, Yppighed og Overdaadighed. Man saae, at kun han allene var i Stand til at holde Dionysius Stangen; og man ventede det Bedste af ham, være sig enten, at han vilde bemægtige sig Regieringen for sig selv, spille sin Søsters unge Sønner den i Hænderne, eller lade sig noie med at være Dionysius's Mentor.

Den naturlige Følesløshed, Dion besad for Vellystens Tillokkelser, og hvorved netop Syracusanerne fattede saa stor en Tillid til ham, blændede ogsaa siden Grækerne paa det faste Land, da han blev nødsaget til for Tyrannen at flygte hen til dem. Selv Academiet i Athenen, denne Viisdommens i de Tider saa berømte Skole, synes at have været stolt af at kunne tælle saa nær en Beslægtet af Siciliens (skjønt uretmæssige) Behersker blandt sine Pleiesønner. Den kongelige Pragt, som han i Athenen affecterede i sin Levemaade, var i Atheniensernes Øine (saa vist er det, at ogsaa vise Øine mangen engang forblændes ved Forfængeligheden) et Billede af hans Sjels indvortes Majestæt. De

sluttede omtrent efter den samme Analogie, som en Forelsket slutter sig fra sin Beherskerindes Yndlingers til hendes Hjertes Godhed. De saae ikke, eller vilde ikke see, at netop denne fra de republicanske Skikke saa særdeles afvigende Pomp var et meget tydeligt Tegn paa, at det mere maatte tilskrives en Mangel paa Begjerligheder, end en Ophøielse over de Stores og Riges sædvanlige Svagheder, naar den, der besad Forsængelighed nok til at ville udmærke sig hos et frit Folk ved sin Prunk med Rigdomme (hvilke han, som Frugter af hans Forbindelse med Tyrannens Familie, snarere burde have skammet sig ved) viste sig ligegyldig for Landsernes Fornøielser.

Men fordi jeg griber denne Leilighed til at nedstemme de overdrevne Berømmelser, hvormed man pleier at overøse Lykkens Yndlinger, saasnart de kaste nogle Straaler af Dyden fra sig, negter jeg dog aldeles ikke, at Dion, saaledes som han var, vilde ligesaa værdigen have beklædt en Trone, som han lidet skikkede sig til at omgaaes et Folk, der, lang Tid vant til at bære sine Lænker, var aldeles udmarvet af dem, saa sagtmodigt og varsomt — i den Middeltilstand mellem Slaverie og Frihed, som han siden ved Dionysius's Fordrivelse satte det — som det burde været behandlet, dersom hans Bestræbelser skulde have havt et lykkeligt Udfald for Syracusanerne og ham selv. Plutarch ligner meget heldigen dette Folk i den Tidspunct, da det begyndte at afkaste Tyranniets Aag, med et Menneske, der efter en

lang-

varig Sygdom forlader Sengen, og, utaalmodige over at underkaste sig en klog Læges Forskrivter i Henseende til hans Diæt, alt for tidligen vil leve som friske Mennesker. Men derimod kunne vi ikke være enige med ham i, at Dion var denne duelige Læge for det. Høist sandsynligviis bidrog den Platoniske Philosophie, hvis idealske Sædelære og Statslære han var en stor Beundrer af, selv noget til, at han mindre end en anden besad de fornødne Egenskaber til at være Læge for et yderst fordærvet Folk. Mange forskjellige Erfaringer i forskjellige Tider og hos forskjellige Folkeslag have lagt for Dagen, at Folk som en Dion, Cato, Brutus, Algernon Sidney altid ville være ulykkelige, naar de gjøre Forsøg paa at forskaffe et Statslegeme, hvis Kræfter en gammel ondartet Skade har fortæret, dets forrige Helbred igjen. Til en saadan Operation behøves der mange Medhjelpere; og Mænd af saa overordentligt et Slags ere blandt en heel Million Mennesker ganske allene. Det er nok, at Maalet (som Solon sagde om sine Love) er det bedste, det i de daværende Omstændigheder er mueligt at naae, men saadanne Mænd attraae altid det bedste, det er mueligt at tænke sig. De Midler, der paa eengang baade visseſt og snareſt føre til dette Maal, ere alle de bedste; men disse ville ikke bruge andre end dem, der, efter en ofte alt for subtil Retfærdigheds og Godheds strængeste Regler, erkjendes retfærdige og gode. Ypperligt, fortræffeligt, guddommeligt! — raabe de sværmerske Beundrere af

den

den heroiske Dyd. Ogsaa vi vilde gjerne istemme med dem, naar man kun først vilde vise os, hvad godt denne forspændte Dyd nogensinde har udrettet for det menneskelige Kjøn. — Dion, for Exempel, vilde, indtagen af sin Lærers høie Ideer, give det befriede Syracus en Regjeringsform, der, saa nær som mueligt, grændsede til den Platoniske Republik, men forfeilede derover, til sin egen Undergang, Midlerne til at give det den, der skikkede sig for det. Brutus hjalp til at myrde den største Dødelige, den Dygtigste til at regjere en heel Verden, der nogensinde har været født — blot fordi han, med Hensyn til Midlerne, hvorved han var kommen i Besiddelse af den høieste Magt, tilkom Definitionen af en Tyran. Brutus vilde bringe Republikken paa Fode igjen. Kun en Dolk endnu for Marcus Antonius (som den ikke saa høit, men dog rigtigere tænkende Cassius forlangte), da vilde Strømme af Blod, da vilde det ædleste Blod i Rom, de bedste Borgeres Liv have været sparede, og det hele Foretagende betrygget om det lykkeligste Udfald! Burde den, der havde bragt sit Fædrenelands formeente almindelige Bedste saa stort et Offer, som Cæsar var, have gjort sig nogen Betænkning over, at sende en Antonius efter hans majestætiske Skygge? — Dette burde han have gjort, for at ophøie et Foretagende — der (forbi det var ulykkeligt) fik Navn hos hans Samtidige af et Snigmord, og maae forekomme den upartiskere Efterverden (i det blideste Lys betragtet) som en afsindig Enthu-

thusiasme, — til saa stolt en Handling, som nogensinde en Romers høie Siel havde følt sig ansporet til. Men Brutus havde Betænkeligheder, som en utidig Ømhed indskød ham; hans Anseelse gjorde Udslaget; Antonius takkede for sit Liv og begravede den Platoniske Brutus under Ruinerne af den for evigen omstyrtede Republik.

Vi have maaskee opholdt os for længe ved denne Betragtning; men den Jagttagelse, der har forledet os dertil, synes os, sin Ælde uagtet, vigtig, og forekommer os saare rig paa practiske Slutninger, hvis Gavnlighed udbreder sig til alle Stænder, og især vilde yttre sig hos dem, der ere syssatte med Menneskenes Regjering og moralske Disciplinering, saafremt de bleve bedre indseete, og man anvendte dem med lige saa megen Redelighed som Klogskab. Maaskee da de godt Folk, der hverken see igjennem en Taage eller igjennem farvede Glas, vilde blive forskaanede for det grædende latterlige Syn af saa mangt et ærligt Skind, der af alle Kræfter og med den høitideligste Alvorlighed uophørligen tærske tomt Straa, og, naar de have tærsket deres hele Liv igjennem, forundre sig høiligen over, at der ikke paa hele Loen er andet end Straa at finde. Den patriotiske Phlegon vilde da ikke, ved sin alt for hidsige Bestræbelse for ved ligesaa hidsige Midler at helbrede sin i alle sine Dele fordærvede Republik, paaføre sig saa megen Ærgrelse, og af denne Ærgrelse over sine mislykkede og utaknemmelige Bestræbelser blive forledet til, at — drikke sig ihjel. Den redelige Macrin vilde ikke

da,

da, paa sin Friheds og maaskee paa sit Livs Bekostning, sætte sig i Hovedet, at danne en Marc Aurel af en Caligula. Den veltænkende Diophant vilde da indsee, hvor lidet Haab han kan gisre sig om, at tildeclamere Folk, der endnu fattes meget i at være taalelige Mennesker, en engielig Fuldkommenhed. — Men nok om en Materie, der for at udvikles rigtigen, krævede en Afhandling for sig selv!

Tredie Kapitel.

Et Exempel paa, at Philosophien ligesaavel kan fortrylle som Kjerligheden.

Som en koldsindig Philosoph, der ingen Lyst havde til at tage Deel i Dyonysius's Udsvævelser, saae Dion dem med Foragt; og som en Statsmand, der stod Fare for, efterhaanden at blive fortrængt af en Sværm unge Vellystdyrkere, Spøgedoctere, Pantomimemagere og Narre fra den Anseelse og den Deel i Regjeringen, han tilkom, voldte de ham en sand Vrgrelse. Under disse Omstændigheder havde Patriotismen den skjønneste Leilighed til at vise sig. Den store Bevægrund, der kunde søges i det almindelige Vel, og den uegennyttige Betragtning af de fordærvelige Følger, som Hoffets Udsvævelser maatte udbrede over den hele Stat, bleve saa kraftigen understettede ved hine hemmelige

Drive-

Drivefjædre, at han fattede den faste Beslutning, at forsøge alt, for at bringe sin Paarørende til at betræde en bedre Vei.

Han sluttede, i Følge Plato's Grundsætninger, at Dionysius's Uvidenhed, og den Vane, han var kommen i, at omgaaes med den nedrigsttænkende Pøbel, (hvoriblandt der dog var unge Herrer af meget god Adel) vare Hovedkilden, hvorfra hans fordærvede Tilbøieligheder havde deres Udspring. Altsaa troede han sig forsikret om hans Forbedring, naar han kunde forsamle det bedste Selskab omkring ham, og opvække hiin ædle Videlyst hos ham, der pleier, om ikke aldeles at undertrykke, dog tilforladelig at dæmpe og moderere de animalske Drivter hos dem, der ere besjelede af den. Han lod derfor ingen Leilighed (og de utallige Forseelser, der dagligen indløb i Statsforvaltningen, lode ham ikke have Mangel derpaa) gaae forbi, til at forestille Tyrannen, hvor nødvendigt det var, at have Mænd, der vare bekjendte for deres store Viisdom, omkring sig. Han understøttede denne Forestilling med saa mange Bevæggrunde, at der blandt en stor Mængde, som, hvor ædle de end vare, bleve spildte hos en Dionysius, endeligen dog fandtes een, der interesserede hans Forfangelighed. Men selv denne svævede kun svagt forbi den unge Farstes Øre; og endskjønt han var vant til bestandig at give sin besværlige Onkel Ret, saa vilde der dog neppe nogensinde med Alvorlighed være blevet tænkt paa Sagen, dersom der ikke tillige var tilstødt en liden

physisk

physisk Omstændighed, der gav den vise Dions Foreſtillinger en Styrke, som de ikke besadde selv.

Dionysius havde (vi vide ikke i hvilken Anledning) givet sit Hof en Fete, der, efter Historieskrivernes Forsikring, vedvarede hele tre Maaneder igjennem. Den meest udsvævende Indbildningskraft kan ikke gaae videre, end Pragt, Overdaadighed, Sviir og Svælgri bleve drevne ved denne langvarige Bacchanal. Dette sidste Navn fortjente den saa meget mere, da man, efter at alle Opfindelser vare afbetjente, anvendte de sidste Dage af den tredie Maaned, hvilke just faldt ind i Vinhøsten, til en Foreſtilling af Bacchi Triumph og hans hele poetiske Historie. Dionysius, der formedelst Ligheden i Navn, selv foreſtilte Bacchus (Dionysos) satte en særdeles Ære i, om mueligt, endog at overgaae sin Original. Naturens Kilder bleve udtomte, og de afmægtige Bestræbelser at udvide dens Grændser — — Dog, vi ville ikke levere et Malerie, der ved Gjenstande af dette Slags kunde forfeile den Hensigt, at opvække Afsky for saadanne Optrin. Nok, at Dionysius med Silenerne, Nympherne, Faunerne og Satyrerne, hans Medhjelpere, gjorde det umueligt for de senere Tiders Tiberer og Neroer, at blive mere end blotte Copier af ham.

Hvo skulde foreſtille sig, at der fra saa ureen og mudret en Kilde kunde udspringe den heftigste Kjerlighed til Philosophien og en Reformation, der satte hele Sicilien og Grækenland i Forundring? — Men i

Hims

Himmelen og paa Jorden er der en Mængde Ting, hvorom der ikke staaer et eneste Ord i vort Compendium, — siger Shakesspears Hamlet til sin Skoleven Horatio, — og siger en stor Sandhed!

Det uregjerligste Temperament kan, paa den Fod Dionysius tog det, blive saa taaligt som et Lam. Den nye Bacchus, udmattet ved al den Udsvævelse, hvormed han i saa lang en Tid havde ofret til Glædens Guder, saae sig endeligen nødsaget til at ophøre. For første Gang fra det berusende Øieblik, da han kom i Besiddelse af Magten til at lade alle sine Lidenskaber have Tøilen, følte han en Tomhed hos sig, som det gjøs i ham at blive vaer. For første Gang følte han nogen Lyst hos sig til at anstille Betragtninger, — dersom han havde havt Øine dertil. Men med en levende Harme over sig selv og alle dem, der havde hjulpet til at gjøre ham til et Dyr, fornam han nu, at han ikke havde noget i sig selv, hvormed han kunde møde sin Væmmelse for alle Sandsernes Fornøielser og den Kjedsomhed, der fortærede ham. Imidlertid følte han dog ret levende, at han, omringet af Gjenstande, der syntes at vidne om hans Høihed og Lyksalighed, dog kun, naar han gik i sig selv, saae en meget elendig Figur for sig. Kort, alle Fibrene i hans Væsen vare saa slappede, at han faldt til et Slags døsig Tungsindighed, som hele hans Hofslæng ikke kunde lee ham fri for, og alle hans Danserinder vare for afmægtige til at danse ham ud af igjen.

I denne ynkelige Tilstand, hvilken hans Temperaments naturlige Utaalmodighed gjorde utaalelig for ham, kastede han sig Dion, der i de sidste tre Maaneder havde opholdt sig paa et bortliggende Landgods, i Armene. Han hørte paa hans Forestillinger med en Opmærksomhed, som han aldrig før havde været i Stand til at have, og antog med Begjerlighed de Forslag, denne Philosoph gjorde ham, til at blive ligesaa stor og lykkelig, som han nu i sine egne Øine var elendig og foragtelig. Man kan altsaa let forestille sig, at han ikke gjorde den mindste Indvending imod, at kalde Plato til sit Hof under alle de Betingelser, Dion nogensinde i hans Navn kunde gjøre for ham; thi i den Tilstand, han nu var, havde han endog af den første den bedste af Cybeles Præster ladet sig overtale til, med Opofring af den dyrebareste Deel af sit eget Væsen, om det end var, at indtræde i Corybanternes Orden.

Dion blev, formedelst disse stærke Forvarsler om en fuldkommen Forandring i Tyrannens Tænkemaade og Tilbøieligheder, ikke lidet bedragen af sin Philosophie. Han sluttede vel meget rigtigen, at det afsindige Liv, man havde ført ved den sidste Fest, havde givet Anledning dertil. Men derimod var det en stor Forseelse, at han, vant til alt for meget at afsondre Sjelen og hvad, der foregaaer i den, fra den Machine, den er indflettet i, ikke blev vaer, at Dionysius's gode Disposition ene og allene var en Følge af en legemlig Vammelse for de Gjenstande, som han hidindtil havde

søgt sin eneste Fornøielse i. Han holdt de naturlige Følger af Overvældelsen for Virkninger af den Overbeviisning, han nu havde faaet, at Sandsernes Glæde ikke formaaede at gjøre Menneskет lykkeligt. Han forudsatte, at der i hans Sjel vilde være foregaaet en Mængde Forandringer, hvilke Dionysius's Sjel hverken havde tænkt paa, eller var i Stand til at tænke paa. Kort, han bedømte (som vi for det meste pleie at gjøre) en andens Sjel efter sin egen, og opførte paa denne Forudsætning en Bygning af Forhaabninger, der til hans store Forundring styrtede sammen, saasnart Dionysius havde faaet — Nerver igjen.

Plato's Indkaldelse var en Sag, der allerede i rum Tid var bleven arbeidet paa. Men denne Philosoph havde gjort store Vanskeligheder, og vilde (hvor meget end hans Venner, Pythagoræerne i Italien, understøttede Dions Bønner) vedbleven fremdeles at vægre sig, dersom ikke de glædelige Efterretninger, Dion meddeelte ham om Tyrannens lykkelige Sindsforfatning og de indstændige Indbydelser, der i hans Navn afgik til ham, havde givet ham Haab om, at han kunde blive Siciliens Skytsaand og maaskee Stifteren af en ny Republik efter Modellet til den, han har efterladt os i sine Skrivter.

Plato fremtraadte altsaa ved Hoffet i Syracus i sin fulde Majestæt som en Viis, der for sin store Aands Skyld holder sig berettiget til at ansee de Store i Verden for noget mindre end hans Ligemænd. Thi endskjønt

skjønt der den Tid endnu ingen Stoikere gaves, pleies de dog allerede de, der vare Philosopher af Profession, meget beskedent at lade sig forstaae med, at de i deres egne Øine henhørte til en høiere Classe Væsener end Jordens øvrige Beboere. Denne Gang havde Philosophien den Lykke at gjøre en Figur, hvis Glands svarede til de høie Indbildninger, dens Yndlinger have om sig selv. Plato blev imodtagen som en Gud og frembragte ved sin blotte Nærværelse en Forandring, som i de forundrede Syracusaneres Øine kun en Gud syntes mægtig nok til at frembringe. Virkeligen lignede det nye Skuespil, den fremstilte for alle dem, der faa Uger tilforn havde seet dette Hof, et Værk, der paa en overnaturlig Maade havde faaet sin Tilværelse. Men — o, hvor naturligt finde vi ikke selv det Overordentligste, saasnart vi lære at kjende de sande Drivhjul i samme!

Det første Trin, den guddommelige Plato gjorde i Dionysius's Pallast, blev betegnet ved et høitideligt Offer, og den første Time, de talede med hinanden, ved en Forbedring, der strax udbredte sig til det hele Hof. Inden faa Dage troede Plato, han befandt sig i sit Academie i Athenen, saa beskedent og roligt et Udseende havde alting faaet i Førstens Huus. Den asiatiske Overdaadighed gjorde med eet Plads for den philosophiske Tarvelighed. Forgemakkerne, som tilforn havde vrimlet af glimrende Gjække og allehaande forlystende Personer, forestilte nu academiske Sale, hvor man ikke saae andet end langskjæggede Vise, som enkelt

og

og parvis, med lugende Hoveder og rynkede Pander, fordybede i sig selv og indhyllede i deres Kapper, marcherede frem og tilbage, snart talede alle paa engang, snart tauge bomstille, snart holdte Samtaler med sig selv og antoge, netop maaskee naar de tænkte mindst, saa vigtig en Mine, som om selv den ringste af dem ikke var sysselsat med mindre, end at udtænke den bedste Lovgivning eller anvise Himmellegemerne et regelmæssigere Løb. De yppige Banketter, hvorved Comus og Bacchus hele Nætterne igjennem havde hersket med uindskrænket Magt, forvandlede sig til **Pythagoriske Maaltider**, ved hvilke man mættede sig med Samtaler om de høieste Gjenstande for den menneskelige Forstand. Istedet for frække Pantomimer og vellystige Fløiter hørtes der Hymner til Gudernes og Dydens Lov; og for at opfriske Ganen til at tale, drak man af smaa **Socratiske Bægere** Vand, blandet med Viin.

Dionysius fattede et Slags Lidenskab for Philosophen. Plato maatte bestandig være om ham, ledsage ham allevegne, sige sin Mening om alt. Den besjelede Indbildningskraft, denne besynderlige Mand besad, og som, formedelst Enthusiasmens naturlige Smitsomhed, ogsaa overgik til hans Tilhørere, virkede saa mægtigen paa Førstens Sjel, at han aldrig kunde høre ham nok. Timerne forekom ham endog kortere, naar Plato talede, end de i sin Tid havde været hans i de mesterligste Frillers Selskab. Alt,

hvad

hvad den Vise sagde, var saa skjønt, saa majestætisk, saa overnaturligt, opløftede Aanden saa høit over den selv, kastede saa guddommelig lysende Straaler ind i Sjelens Mørke! Virkelig kunde det ikke være anderledes, da selv Philosophiens almindeligste Ideer havde Nyhedens friskeste Tillokkelse for Dionysius. Og føie vi til alt dette endnu, at det kun var det mindste, han forstod ret (endskjønt han, som saa mange andre af hans Lige, var for forfængelig til at lade sig mærke dermed), og at han eiheller kunde forstaae alt, da den besjelede Plato virkeligen undertiden ikke saa ganske forstod sig selv; betænke vi, hvor forskrækkelig en Magt, Mysterier, indklædte i glimrende Billeder, pleie at have over de Uvidende, saa ville vi begribe, at intet nogensinde var naturligere end den overordentlige Smag, Dionysius fandt i Philosophernes Gud (som Cicero kalder ham), allerhelst da han og desuden var en fiin pyntelig Mand, og forstod, hvad det er at leve.

Uden at den guddommelige Plato's Overtalelseskonst, eller det philosophiske Sværmeries Contagion blandede sig deri, smittede Dionysius's pludselig opkomne Videlyst, saasnart man saae, det var hans Alvor, det hele Hof. Ikke vil dette sige, at dets Lemmer følte et uimodstaaeligt Kald til at omskabe deres smaa, Abesjele efter Ideernes guddommelig Model, eller at de bekymrede sig om, hvad der var at see i de overjordiske Sphærer. Men dog anstilte de sig,

som de vare i denne Tilstand. Den philosophiske Tone var nu engang bleven Mode. Man maatte, for at gjøre sig yndet af Fersten, tale Metaphysik i geometriske Udtrykke. Man bar altsaa ved det hele Hof ikke andre end philosophiske Kaaber. I alle Salene i Paladset var der, paa Gymnasiernes Maade, strøet Sand paa Gulvene, paa det man deri kunde male alle de Trekanter, Firkanter, Pyramider, Ottekanter og Tyvekanter, hvoraf Plato lader sin Gud sammensætte denne skjønne Verden. Alle og enhver, endog indtil Kokkene, talede Philosophie, fortrak deres Ansigter i een eller anden geometrisk Figur, og disputerede om Materie og Form, om det, der er, og det, der ikke er, om begge Endepuncterne af det Gode og det Onde, og om den bedste Republik.

Alt dette dannede rigtig nok et temmelig besynderligt Skuespil, og kunde opvække nogen Mistanke om, at Plato ved det Syracusiske Hof snarere havde forestilt en opblæst Pedant blandt en Flok dumhagede Disciple, end en Viis, der havde afstukket sig et stort Maal, og klogeligen vidste at vælge sig Midlerne til at naae det, efter Stedets, Tidens og Personernes Omstændigheder. Men heri vilde man tage feil. I Hoffolkenes latterlige Adfærd havde han kun liden Deel, skjønt han dog gjerne saae, at disse unyttige Væsener, som han ikke kunde drive ud paa eengang, overgave sig til et Slags Leeg, der dog i det mindste kunde ansees for en Øvelse, hvorved de uformærkt bleve afvænte med deres forrige

Skikke og Vaner, og, ved at faae Smag paa Videnska-berne, bleve forberedte paa den almindelige Forbedring, han haabede at bringe det til. Men for hans egen fornemste Bestræbelse blev Dionysius selv umiddelbar Gjenstanden; og imedens han ved sin behagelige Omgang og sin Veltalenhed søgte at humanisere ham og vænne ham til sit Selskab, tragtede han, uden just tydeligen at lade sig mærke dermed, efter at indgyde ham Foragt for hans forrige Tilstand, og Kjerlighed til Dyden, Begjærlighed efter roesværdige Handlinger, med eet Ord, at opvække saadanne Tilbøieligheder hos ham, som uformærkt af sig selv kunde føre ham paa den Tanke, at bortkaste et uretmæssigt Diadem, og lade sig noie med den Ære: at være den Første blandt sine Lige.

Begyndelsen lod ham spaae sig den lykkeligste Fremgang. Dionysius syntes efter faa Dages Forløb ikke mere at være den samme Mand som før. Hans Videlyst, hans Beredvillighed til at følge Philosophens Raad, det Blide og Rolige, hele hans Adfærd viste, dette overgik alt, hvad Dion havde ventet af ham. Hele Syracus spørede strax Følgerne af denne lykkelige Forandring. Han gik med en utrolig Lethed over fra den høieste Grad tyransk Overmod til en Athenienssisk Archonts Popularitet. Han bestemte hver Dag nogle Timer til at høre enhver med en indtagende Venlighed, han kaldte sine Undersaatter Medborgere, ønskede at kunne gjøre dem alle lykkelige, begyndte endog allerede at gjøre adskillige gode Indretninger, og op-

vakte ved saa mange gunstige Forvarsler en almindelig Forventning om en lykkelig Revolution, der nu med eet blev en Gjenstand for alles Ønsker og Indholdet af alle Samtaler mellem Folket.

Det kunde være nok til at retfærdiggjøre os for dem, der maatte finde saa stor og hastig en Forandring hos en Første, som vi have skildret som en Dynge af Laster og Udsvævelser, aldeles utrolig, om vi beraabte os paa Historieskrivernes eenstemmige Udsagn. Men vi kunne gjøre mere end dette: thi det er os endog en let Sag at gjøre dens Muelighed og Sandsynlighed begribelig. Opmærksomme Læsere, der besidde nogen Kundskab om det menneskelige Hjerte, ville allerede af sig selv have opdaget Aarsagerne hertil i det, vi hidindtil have fortalt. I en Sindstilstand, hvori Lidenskaberne tie, hvori man væmmes for Sandsernes Forlystelser, og hvori Manglen af behagelige Indtrykke ikke betager os Livet, men Følelsen af det — i en saadan Tilstand er Sjelen begjerlig efter at holde sig til enhver Gjenstand, der kan vække dens Kræfter af denne utaalelige Sovn, er den bedst oplagt til at føle moralske og intellectuelle Skjønheders Indtagenhed. Rigtig nok vilde ikke den, der kun paa en tør Maade forstod at oplyse metaphysiske Begreber, været skikket til at berede saadanne Gjenstande for et Menneske, der ligesaa vel var for utaalmodig som for døsig til en skarp Opmærksomhed. Men Philosophernes Homer vidste ved sin Veltalenhed paa saa behagelig en Maade at fremstille

stille dem sandselige for Indbildningskraften, og med saa stor en Konst at indtage Lidenskaberne og Hjertets indvortes Drivter for disse Gjenstande, at det var umueligt andet, end at de maatte vere og behage. Hertil kom endnu Tyrannens Ungdom, hvorved hans endnu ikke forstokkede Sjel des lettere kunde aabnes for nye Indtryk. Hvorfor skulde der altsaa ikke have været mueligt under saadanne Omstandigheder paa nogle Uger at indgyde ham Kjerlighed til Dyden, allerhelst da der hertil ikke behovedes andet, end uformærkt at ombytte de Gjenstande for hans Tilbøieligheder, som han var kjed af, med dem, man holdt skikkede til at fremme sit Øiemeed ved? Virkeligen bestod hans Omvendelse ikke i andet, end at han nu, istedet for en vellystopvækkende Nymphe, indsluttede et smukt Phantom af Dyden i sine Arme, og at han, istedet for med Syracusiske Vine, berusede sig med Platoniske Ideer. Den samme Forfængelighed, som kort forud havde drevet ham til at kappes med Bacchus og en anden Guddom, vi ikke her ville nævne, kildrede ham nu med Forestillingen om, som Regent og Lovgiver at fordunkle de berømteste Mænd for ham, at trække Verdens Øine paa sig, og at see sig beundret af alle og forgudet af den Vise selv.

At denne Dom om Dionysius's Omvendelse er rigtig, blev siden kun alt for meget stadfæstet; ogsaa maatte man, synes os, uden at besidde Divinationens Gave, kunnet forudsee, at saa pludselig en Forandring ikke vilde have nogen Bestandighed. Men hvor skulde

de

de i saa stort et Anliggende indviklede Personer være i Stand til at domme saa rolig og upartisk derom, som fraværende Tilskuere, der allerede have det Hele liggende for sig, og ved en koldsindig Undersøgelse af alle Omstændighedernes Forbindelse ikke have tungt for at bevise med Tryghed, at det ikke har kunnet gaae anderledes, end de vide, at det er gaaet?

Plato selv lod sig forblænde af Udsigterne, fordi de stemte overeens med hans Ønsker og syntes at bevise, hvor meget han formaaede. Hans alt for tidlige Glæde over de heldige Virkninger, som han troede umuelig at kunne udeblive, tillod ham ikke at forestille sig alle de Hindringer, der kunde tilintetgjøre hans Bestræbelser, saa store, som de vare, og i Tide at være betænkt paa, hvorledes han skulde afvende dem. Vant til paa sine rolige Spadseretoure i sit Academie med lærvillige Disciple at bygge idealske Republiker, holdt han den Rolle, som han havde paataget sig at spille ved Hoffet i Syracus, for at være lettere, end den virkelig var. Han sluttede ideligen rigtig fra sine Præmisser, men hans Præmisser forudsatte altid mere end der var; og han beviste ved sit Exempel, at ingen lader sig mere forblænde af Tingenes Skin, end den, der tilbringer sit hele Liv med "inter sylvas Academî" at efterforske, hvad der er sandt.

Virkelig har man i alle Tidsaldere seet, at det ikke har villet lykkes de speculative Aander, naar de have vovet sig fra deres philosophiske Kreds ind paa een

eller

eller anden stor Skueplads i det store virksomme Liv. Og hvor kunde det og være andet, da de jo ere vante til i deres Utopier og Atlantider at opfinde deres Lovgivning, og først, naar de ere færdige med den, at danne sig selv saakaldte Mennesker, der maae handle ligesaa nøiagtig efter disse Love, som et Uhrværk, tvunget af sin indvendige Mechanisme, yttrer de Bevægelser, Konstneren har dannet det til? Det er temmelig let at see, at det er ganske omvendt i den virkelige Verden. Menneskene i den ere nu engang som de ere; og den store Knude bestaaer her i at studere dem, man har for sig, med Hensyn til alle Omstændigheder og Forhold, til man omsider saa nøie som mueligt har opdaget, hvorledes de ere. Saasnart man veed dette, saa vise de Regler sig, de maae behandles efter, af sig selv; og da først er det Tid til at gjøre moralske Prosecter! — Men — I store Lys i vort oplysteste Aarhundrede! naar troe I, at denne Tid vil komme for det menneskelige Kjøn?

Fjerde Capitel.

Philistos og Timocrates.

Medens Philosophien og Dyden ved en eneste Mands Veltalenhed frembragte saa overordentlig en Forandring i Scenen ved Hoffet i Syracus, var det langt fra, at Dionysius's forhenværende Fortrolige saa vil-

ligen

ligen opgave de Fordele, de havde høstet af den førstes forrige Sindsstemning, som man, efter deres udvortes Adfærd at dømme, havde Grund til at forestille sig. Som listige Hofmænd forstode de ret at skjule deres Misfornøielse over den overordentlige Gunst, Plato stod i hos ham. Vante til at lempe sig efter Førstens Smag og antage alle de Skikkelser, hvorunder de kunde behage ham eller naae deres lønlige Hensigter, havde de, saasnart deres Herres nye Lune var blevet bekjendt, med den samme Lethed antaget det hele udvortes Skin af den philosophiske Enthusiasmus, som dejvilde have taget en Maske for Ansigtet. De vare selv de første, der heri foregik det øvrige Hof med Exempel. De fordobblede deres Opvartninger hos Prinds Dion, hvis Anseelse var stegen meget siden Platos Ankomst. De vare Philosophens erklærede Beundrere. De overøste ham med Bifald, saasnart han kun aabnede Munden. Alle hans Forslag og Foranstaltninger kaldte de beundringsværdige. De vidste intet at udsætte derpaa, eller gjorde de nogen Indvending, saa var det kun for at lade sig overtyde. og ved det første Svar at give sig tabt for den høiere Viisdom. De søgte hans Venskab med en Ivrighed, hvorover de syntes at forglemme Førsten selv; og især lode de det være sig magtpaaliggende at forjage de Fordomme, som man fra den forrige Statsforvaltning af, kunde have fattet imod dem.

Ved disse Konstgreb naaede de vel ikke saa fuldkommen den Hensigt, at gjøre den vise Plato sikker, at

han

han jo fremdeles beholdt nogen grundet Mistanke til deres Forholds Oprigtighed; men da de aldeles ikke tvivlede paa, at han jo vilde have Øie med dem, saa var det dem en let Sag at forholde sig saaledes, at han, — med al sin Skarpsindighed — dog ikke saae noget. De vogtede sig for alt, hvad der kunde give nogen Formodning om Tilbageholdenhed, Tvetydighed og Hemmelighed paa deres Side, og antoge saa naturligt og konstløst et Væsen, at man enten maatte været af samme Slags Folk, som de, eller blevet bedragen af dem. Denne smukke Konst er een af dem, hvori det kun er Hofmænd indrømmet at være Mestere. Det vilde være forgjeves at udfordre Dyden selv til i høiere Grad og med mere Anstand at vise sig som Dyd, end disse Folk have det i deres Magt at antage dens naturligste Mine, Farve og udvortes Gracie, — saasnart de derved see sig i Stand til at naae deres Hensigter.

Alt, hvad der hidindtil er sagt, gjalt fornemmelig om to Mænd, der havde mest at tabe ved denne Forandring med Tyrannen. Philistos havde til den Tid været hans fortroligste Minister, og Timocrates havde ligesaa været hans udkaarede Yndling. Begge havde med en Enighed, der gjorde deres Klogskab Ære, delt hans Hjerte, den høieste Magt (hvortil han kun laante sit Navn) og en betydelig Deel af hans Indkomster mellem sig. Nu knyttede den Fare, de fælles svævede i, deres Venskabsbaand endnu fastere. De aabenbarede hinanden deres Frygt, deres Iagttagelser og deres An-

slag.

slag; de overlagde de Forholdsregler med hinanden, der maatte tages i saa critiske Omstændigheder; og da de bedre end nogen anden vare bekjendte med Tyrannens svage Side, saa gik de tilværks herved med saa megen Snedighed, at det endelig efterhaanden lyktes dem at indtage ham mod Plato og Dion, uden at han mærkede, hvad de førte i deres Skjold.

Vi have allerede ovenfor sagt, at Syracusanerne, (i Følge en Egenskab, der paa alle Steder caracteriserer Almuen) overgave sig med saa overilet en Glæde til Haabet om ved Plato's Mægling at komme i Besiddelse igjen af deres gamle Frihed, at den forestaaende Statsforandring snart blev Indholdet af alle Samtaler.

Virkeligen gik og Dions Hensigt med sin Vens Indkaldelse ikke ud paa mindre. Begge vare lige erklærede Fiender af Tyranniet og Democratiet. Thi de holdt det for afgjort (med hvilken Føie ville vi ikke her afgjøre), at begge, endskjønt under forskjellige Skikkelser og paa forskjellige Veie, omsider stødte sammen i een Punct, nemlig at de begge udartede til Mangel paa Orden og Sikkerhed, til Undertrykkelse og Slaverie, og at den hele Forskjel, naar alt kom til alt, bestod i, at i det første kun en eneste, men i det andet den raaeste, uforstandigste og letteste Deel af Folket — var Tyran. De vare begge indtagne for det Slags Aristocratie, hvori Folket vel tilstrækkelig er sat i Sikkerhed for al Undertrykkelse, og altsaa de Stores eller (som man

man sagde hos Grækerne) de Bedstes Magt er fængslet med ubrydelige Lænker, men Statsforvaltningen dog er overdragen til et mindre Antal, der maa aflægge det hele aristocratiske Senat, som Besidder af den høieste Magt, et noiagtigt Regnskab for samme. Det var altsaa virkeligen deres Forsæt at forvise Tyranniet (eller hvad man nu omstunder kalder en uindskrænket Regjering) fra hele Sicilien, og støbe Forfatningen paa denne Ø i den forbemeldte Form. Af Godhed for Dionysius eller snarere fordi Plato holdt for, at en Blanding af Monarchiet, Aristocratiet og Democratiet maatte være den fuldkomneste Statsform, vilde de give deres nye Republik tvende Konger, hvoraf Dionysius skulde være den ene, og hvilke Konger i denne Stat skulde forestille det samme som Kongerne i Sparta. Dette var omtrent Grundtrækkene i deres Plan. De lode derfor ingen Leilighed gaae forbi til at anprise denne Prinds Fordelene af en lovmæssig Regjering; men de vare for kloge til at tale, førend det var fornødent, om saa kildrende en Sag som Indførelsen af en Republicansk Forfatning, og, førend Plato havde gjort Tyrannen fuldkommen tam og bøielig, at skræmme ham ved en utidig Forklaring om deres Hensigter tilbage igjen til hans naturlige Vildhed.

Ulykkeligviis var ikke Folket i Stand til at give Tid, og besluttede desuden at benytte sig ganske anderledes af den Frihed, det gjorde sig Haab om. Enhver havde derved sine visse Hensigter, hvilke han vel endnu ind-

sluttede i sig selv, men som dog efter den sædvanlige Skik gik ud paa een eller anden Privatfordeel. Enhver ansaae sig for mere end dygtig nok til at tjene det almindelige Væsen netop i den Post, som han besad mindst Dygtighed til, eller havde dog sine andre smaa Fordringer, som han uimodsigeligen vilde have drevet igjennem. Syracusanerne ønskede altsaa et Democratie; og da de troede sig ganske nær ved Maalet for deres Ønsker, saa talede de lydeligen nok derom til at give Philistos og hans Ven Leilighed til at vække Tyrannen af hans søde Platoniske Drømme, og bringe ham til sig selv igjen.

Det første, disse troe Tilhængere af den gamle Forfatning foretoge sig, bestod i, at de med meget levende Farver og med en temmelig Forstørrelse af Omstændighederne afskildrede Dionysius Folkets Tænkemaade og den gjærende Bevægelse hos det, som vel ikke endnu udvortes faldt kjendeligen i Øinene, men derimod indvortes var saa meget des stærkere. De gjorde dette med megen Forsigtighed, efterhaanden, i beleilige Øieblikke, og paa en saadan Maade, at det maatte forekomme Dionysius, som om hans Øine aabnede sig af sig selv. Derhos forsømte de ingen Leilighed til at løfte Plato og Prinds Dion op i Skyerne. I Særdeleshed talede de i Udtrykke, som den listigste Ondskab havde udsøgt, om den overordentlige Agtelse, som disse Mænd havde erhvervet sig hos Folket. For at gjøre Tyrannen des mere opmærksom vidste de ved tusinde lønlige Mid-

ler,

ler, som det ikke lod til, at de havde nogen Deel i, at mage det saaledes, at der hyppigen blev anstilt talrige Sammenkomster i Staden, hvortil Dion og Plato eller dog altid een og anden af deres inderligste Fortrolige bleve indbudne. I disse Sammenkomster havde man vel ikke andet Øiemeed end at more sig ved et fornøieligt Maaltid og venskabelige Forlystelser; men de gave dog Philistos og hans Ven Leilighed til at tale saaledes derom, at de fik et Skin af politiske Sammenkomster; og dette var alt, hvad de tragtede efter.

Ved disse og andre saadanne Konstgreb lyktes det dem endeligen at opvække Mistanke hos Dionysius. Han begyndte at fatte saa meget des større Mistillid til sin nye Vens Oprigtighed, som han allerede forud var skinsyg over den inderlige Forstaaelse, han fornam imellem ham og Dion. For des snarere at komme til Vished herom, holdt han det for det sikreste, at trække Timocrates, som han i nogen Tid havde været kold imod, til sig paa ny, og aabenbare ham, saasnart han havde forvisset sig om, at han igjen kunde forlade sig paa hans Hengivenhed, hvad han troede at have iagttaget, og hvad han lønligen frygtede for. Den snedige Yndling anstilte sig i Førstningen, som han ikke kunde troe, at Syracusanerne for Alvor skulde gaae frugtsommelige med en saadan Plan! "I det mindste, (sagde han med den ærligste Mine af Verden) kunde han ikke forestille sig, at Plato og Dion skulde have den mindste Deel deri. Imidlertid maatte han rigtig nok

tilt

tilstaae, at Syracusanerne, siden Plato var kommen til Hoffet, havde faaet en besynderlig Tænkemaade, og at det maaskee var den overordentlige Anseelse, denne Philosoph stod i hos Prindsen, der forledede dem til de udsvævende Indbildninger, de lode til at gjøre sig. Det var nok ikke umueligt, at de Republicanskfindede gjorde sig Haab om at finde Leilighed til, medens Hoffet antog Skikkelse af et Academie, at give Staten uformærkt Skikkelse af et Democratie. Imidlertid forlod han sig ikke nok paa sine egne Indsigter til at give sin Herre og Ven noget sikkert Raad i saa slibrige Omstændigheder. Philistos, hvis Troskab for længe siden var Førsten bekjendt, vilde nok formedelst sin Erfarenhed i Statssager være utallige Gange mere skikket til at see en Sag af denne Natur fra Grunden af."

Dionysius havde kun liden Lyst til at afstaae en Magt, hvis Værd han Dag for Dag, ligesom hans Fibres Elasticitet tiltog, begyndte igjen at faae stærkere Følelse for. De Gnister, hans Yndling udstrøede, gjorde altsaa deres fulde Virkning. Han overdrog ham at føre Philistos med dett fornødne Forsigtighed samme Nat endnu ind til ham i hans Cabinet, paa det han kunde tale med ham om disse Ting og fornemme hans Tanker derom. Det skede. Philistos fuldendte, hvad Timocrates havde begyndt. Han aabenbarede Prindsen alt, hvad han foregav, han havde iagttaget, nemlig saa meget netop, som der var fornødent til at bestyrke ham i den Tanke, at man arbeidede paa en hemmelig

Sam-

Sammensværgelse, som havde en Statsforandring til Hensigt, at Planen vel endnu ikke var kommen til Modenhed, men at den dog var af saadan Beskaffenhed, at den fortjente Opmærksomhed. Og hvo mon det er, der er Ophavsmand til denne Sammenrottelse? spurgte Dionysius.

Her anstilte Philistos sig forlegen. „Han haabede ikke, sagde han, at det allerede var kommet saa vidt; Dion syntes at elske Fursten saa høit„. — Stig oprigtig, hvad Du tænker, faldt Dionysius ham i Ordet: hvad mener Du om Dion? Ingen Complimenter! Du behøver ikke at erindre mig om, at han er min Søsters Mand; jeg veed det alt for godt, og jeg troer ham ikke derfor des bedre. Han er ærgjerrig. — „Det er han.“ — Mørk, tilbageholden, hemmelighedsfuld. — "Det er han virkelig (tog Philistos Ordet); hvo, der lægger nøie Mærke til ham, uden forud at have fattet des bedre Tanker om ham, vilde vel neppe være i Stand til at undertrykke en opstigende Mistanke om, at han var misfornøiet og grundede hos sig selv paa Ideer, som han ikke fandt for godt at meddele andre.„ — Troer Du det Philistos? (faldt Fursten ham i Ordet) — Jeg har altid giort mig saadanne Forestillinger om ham. Dersom Syracus er uroligt og ponser paa en Forandring, saa kan Du forlade Dig paa, at Dion er Drivefjæderen derved! — "I det mindste synes det besynderligt (vedblev Philistos), at han paa nogen Tid har gjort sig saa megen Umage for at erhverve sig de anseeligste

ligste Borgeres Venskab." (Her anførte han nogle Omstændigheder, der, formedelst den Vending, han gav dem, kunde stadfæste hans Sagttagelse). "Naar saa vigtig en Mand som Dion nedlader sig til at antage en Popularitet, der er saa stridende mod hans Caracteer, saa maa man troe, at han har Hensigter dermed; og naar Dion har Hensigter, saa have de vist ikke Smaaring til deres Gjenstand. Men de være, hvad de ville, saa er jeg dog forvisset om (føiede han til med en hemmelighedsfuld Mine), at Plato, uagtet det nøie Venskab de staae i med hinanden, er alt for retskaffen til at tage Deel i hemmelige Anslag mod en Prinds, der overøser ham med Ære og Velgjerninger." — Skal jeg sige Dig, hvad jeg tænker? (svarede Dersten). Disse Philosopher, som man gjør saa meget Væsen af, ere vist høist ubetydelige Skabninger. Jeg seer ikke, naar jeg skal sige Sandheden, hvor der kan være saa megen Fare forbunden med deres Speculationer, som Folk indbilde sig. Jeg lider, for Exempel, denne Plato ret vel, fordi hans Selskab er mig behageligt. Han har sat sig saa underlige Ting i Hovedet, at det ikke er muligt at drømme sig dem underligere; men netop det er det, der forlyster mig. Herforuden maa man og lade ham den Roes, at han taler smukt. Det er en sand Fornøielse at høre paa ham, naar han forklarer sig saa omstændeligen og saa bekjendt om den gamle Ø Atlantis og Tingene i den anden Verden, som om han var kommen med den seneste Postjagt fra Maanen

til

til os. (Her loe begge de Fortrolige saa hierteligen af dette sindrige Indfald, at det lod, som de ikke kunde ophøre igjen; Dionysius loe med dem). Lee kun, saa meget I ville, tog han Ordet igjen; men min Plato bliver dog den, han er! Det er det bedste Menneske under Solen; og naar man lægger hans Philosophie, hans Skjeg og hans hieroglyphiske Physionomie sammen, saa maa man tilstaae, at det Hele bliver en Gjenstand, som man, i Mangel af noget bedre, ret vel kan bruge til sin Tidsfordriv.

O guddommelige Plato! Du, som indbildte Dig at have denne Prindses Hierte i Din Haand, som tilstroede Dig selv det store Underværk, at kunne danne en viis og dydig Mand af ham! hvorfor stod Du ikke i dette Øieblik bag et Skjermbræt og hørte paa denne smigrende Apologie, hvormed han søgte i sine Hofmænds Øine at retfærdiggjøre sin Yndest for Dig!

En Sandhed er det, sagde Timocrates, at Museerne selv ikke kunne tale behageligere end Plato; jeg veed ikke, hvad det skulde være, han ikke kunde overtale een til, naar han havde sat sig det i Hovedet. — Du siger det maaskee for Spøg, faldt Prindsen ham i Ordet; men jeg forsikrer Dig, at det har været nær ved, at han havde bevæget mig til at lade Sicilien fare og gjøre en philosophisk Reise med ham til Memphis til Pyramiderne og Gymnosophisterne, som efter hans Beskrivelse maae være et ret besynderligt Slags Creaturer. Dersom deres Fruentimmere ere saa smukke, som

han siger, saa maa det være et temmelig behageligt Partie at danse Sphærernes Dans med dem; thi de leve i den fuldkomne skjønne Naturstand og træde os i deres blotte naturlige Prydelser med ligesaa triumpherende en Mine under Øinene, som den skjønneste Syracusanerinde vilde gjøre det i sin rigeste Pragt.

Dionysius var, som man seer, i et Lune, der ikke var synderlig gunstigt for hans Hofphilosophers store Hensigter. Dog bygte den listige Timocrates, der kun behøvede et eneste Vink, paa staaende Fod et lidet Project paa denne Grund, hvilket han lovede sig en god Virkning af. Men den videre seende Philistos fandt det nemlig ikke tjenligt at lade sin Herre forblive i dette letsindige Lune. De gjør Dem lystig over Virkningerne af Plato's Veltalenhed, sagde han; men det er dog saa vist, at han ikke har sin Lige i denne Konst, at det vilde volde mig megen Betænkelighed, dersom han ikke var saa retskaffen en Mand, som jeg anseer ham for. Veltalenhedens Magt overgaaer al anden Magt; ved den er en eneste vægelos Mand i Stand til efter eget Behag baade at sætte halvtredsindstyve tusinde Arme i Bevægelse og at gjøre dem ganske kraftesløse. Dersom Dion, som det synes, arbeidede paa noget farligt Forehavende, og han fandt Middel til at bringe denne veltalende Sophist paa sin Side, saa frygter jeg for, at Dionysius kunde komme til at betale Fornøielsen af hans sindrige Selskab meget dyrt. Man veed, hvad Veltalenheden formaaer i Athenen; og Syracusanerne mangle

ikke

ikke andet end et Par saadanne Ordkonstnere, som med Figurer og Billeder kunne gjøre dem varme i Hovedet, for ogsaa at faae i Sinde at blive Athenienſere, og af den første den bedste, der stiller sig i Spidsen af dem, at lade sig gjøre til, hvad han vil.

Philistos saae, at hans Herre ved disse Ord med eet blev taus og lod til at staae i Tanke. Han sluttede deraf, at der maatte foregaae noget i hans Sjel, og holdt derfor inde. Hvad for en Daare har jeg ikke været! raabte Dionysius, efterat han en kort Tid havde holdt Øiet stirrende heftet paa Jorden. Det har nok været min Lykkes Genius, der indskjød mig det Indfald at lade Dig denne Aften kalde til mig! Mine Øine aabnes nu med eet. Hvad havde ikke disse Folk med deres Triangler og Slutninger næsten bragt mig til! Kan Du vel forestille Dig, at det ikke var langt fra, at denne Plato med sin glatte Tunge havde overtalet mig til at sende min staaende Krigshær, ja selv min Livvagt hjem igjen? Ha, nu seer jeg først, hvad alle disse skjønne Forestillinger af en Første som en Fader i sin Families Skjød, et diende Barn ved sin Ammes Bryst og — jeg veed ikke alt det, — have sigtet til. De have villet, disse Forrædere, dysse mig i Søvn ved deres søde Vuggeviser, derpaa gjøre mig vaabenløs og tilsidst, — naar de havde bragt det dertil med mig, at jeg hverken havde været i Stand til at røre Arme eller Been, — gjort mig for ramme Ulvor til et Svovelsebarn, deres Dukkebarn eller hvad de ellers maatte fundet for godt! Men de skulle

betale mig dette Project! Den Forræder, Dion, jeg skal — Er Du tosset nok til at indbilde Dig, at det er ham om at gjøre at sætte Eders Spidsborgere i Syracus i Frihed? Nei, han vil regjere, Philistos! det vil han! han har trukket denne Sophist til mit Hof, for at kunne bruge ham til, medens han selv opækker Folket til Oprør og samler sig Tilhængere, at skrige mig Ørene fulde med hans Retfærdighed og Velgjørenhed og gyldne Tider og faderlige Regjering, og derved overtale mig til at aftakle mine Galeier, afskedige mine Drabanter og omsider, ledsaget allene af een af de flodeskjæggede Drenge, han har bragt med sig, at vandre som en Rekrut til Academiet i Athenen for at disputere blandt en Sværm unge Gjekke, om Dionysius havde gjort ret eller galt i at lade sig fange i saa ussel en Snare.

Men er det mueligt, spurgte Philistos med en antagen Forundring, at Plato skulde falde paa det afsindige Indfald at give min Første saadanne Raad?

„Det er mueligt; thi jeg siger Dig jo, hvad han har gjort. Men jeg vil lade mig brixe, om jeg er i Stand til at begribe, hvor jeg har kunnet lade mig forblænde saaledes af hans Vaas.“

Det bør ikke Dionysius ærgre sig over, svarede den sødtalende Philistos. Plato er virkeligen en stor Mand af sit Slags; han er ret en fortræffelig Mand, naar det kommer an paa at udkaste Planer til en Verden eller bevise, at Sneen ikke er hvid. Men hans Regjeringsmaximer ere, som det synes, lidet usikre i Udsvels

velsen. Sandeligen, det vilde have givet Athenienserne noget at tale om, og det vilde i Sandhed ikke været en liden Triumph for Philosophien, om en eneste Sophist, uden Sværdslag, allene ved sine Ords fortryllende Kraft, havde bragt det dertil, som hans Medborgere med store Flaader og Krigshære ikke have kunnet bringe det.

Det er mig utaaleligt endog blot at tænke derpaa, sagde Dionysius. Hvad for en tosset Figur maa jeg ikke paa et Par Uger have forestilt blandt disse Projectmagere! Har jeg ikke selv givet Dion Aarsag til at forugte mig? Hvad maae de have tænkt om mig, da de fandt mig saa troskyldig? — Men de skulle inden foie Tid faae at see, at de have forregnet sig forskrækkelig med al deres Kundskab om de hemmelighedsfulde Tal! Det er høi Tid at gjøre Ende paa Comedien!

Om Forladelse, Prinds! faldt Philistos ham i Ordet: det er dog endnu kun blotte Formodninger. Maaskee Plato, uagtet hans ikke alt for vel overlagte Raad, er uskyldig; maaskee selv Dion er det. I det mindste have vi endnu ingen Beviser imod dem. De have Beundrere og Venner i Syracus. Folket er dem hengivent. Det kunde være farligt ved et overilet Skridt at bringe dem i den Nødvendighed at kaste sig i Armene paa en Pøbel, der drømmer om Frihed. Om vi endnu en Tidlang lode dem blive i den behagelige Indbildning at have fanget Dionysius? Om vi ved en konstig forstilt Tillid gave dem Leilighed til at yttre sig tydeligere

med

med deres Hensigter! Hvad, om Dionysius anstilte sig, som om han virkeligen havde Lyst til at opgive Monarchiet og at der intet var, der holdt ham derfra, uden allene Uvisheden om, hvad for en Regjeringsform der kunde gjøre Sicilien lykkeligst? — Ved at fortroe dem dette Forsæt vil man nøde dem til at forraade sig selv, og medens vi opholde dem med academiske Spørgsmaale og Indvendinger, vil der nok findes Leilighed til paa en god Maade at lade den herskesyge Dion gjøre en Reise i Selskab med hans Raadgiver til Athenen, hvor de i al Rolighed kunne anlægge Republiker og hver Dag, om de ville, give dem en anden Form.

Femte Capitel.

Dionysius's Sindsforfatning. Samtale med Dion og Plato. Følger deraf.

Dionysius var af Natur hidsig og fremfusende. Enhver Forestilling, som hans Indbildning blev rørt af, tog saa stærkt et Herredømme over ham, at han aldeles overgav sig til den mechanske Drivt, den frembragte i ham. Men den, der kjendte ham saa nøie som Philistos, kostede det kun lidet, ofte kun et eneste Ord, at lede ham paa en anden Vei. Under det første Anstød af hans ubesindige Hidsighed faldt han altid først paa de voldsomste Midler. Men naar man kun viste ham en Skygge af Fare derved, saa forsvandt strax den opblus-

blussende Lue igjen; og da lod han sig paa Stedet overtale til at vælge de sikreste Midler, ligegyldig over, om de vare nedrige eller ikke.

Da vi allerede ovenfor have forklaret de sande Drivefjædre til hans Tænkemaades Forandring, saa vil ingen forundre sig over, at han vendte tilbage til sin naturlige Tilstand fra det Øieblik, hans Lidenskaber kom i Gjæring igjen. Hvad, man havde anseet hos ham for Kierlighed til Dyden, hvad, han selv havde betragtet saaledes, det havde kun været en Virkning af tilfældige og mechanske Aarsager. Saavidt gik ikke hans Enthusiasmus for Dyden, at han af Kjerlighed til den havde kunnet gjøre sine Tilbøieligheder den mindste Modstand. Den utvungne Frihed, han var vant til at leve i, viste sig nu igjen for ham med alle sine Behageligheder. Han saae nu i Plato ikke andet end en besværlig Hovmester, og bebreidede sig selv, at han havde kunnet være svag nok til af en saadan Pedant at lade sig indtage og omskabe til en Figur, der afveg saa meget fra hans naturlige Skikkelse. Han følte alt for vel, at han paa en vis Maade havde gjort det til en Pligt for sig at beholde den Tænkemaade, som han havde været saa ubetænksom at yttre for denne Sophist (som han nu kaldte ham), og frygtede nu ikke uden Grund for, at Dion og Syracusanerne vilde fordre Opfyldelsen af hans Løfte om at regjere efter Love som en Skyldighed af ham. Disse Forestillinger vare ham utaalelige og havde den naturlige Følge, at hans desuden

allerede

allerede aftagne Tilbøielighed for Philosophen fra Athenen forvandlede sig til Modbydelighed, og at Dion, som han aldrig havde elsket, blev ham dobbelt forhadt. Dette var de lønlige Dispositioner, der banede Timocrates's og Philistos's Forførelser Vei til hans Hjerte. Det var nu allerede kommet saa vidt med ham, at han skammede sig for disse sine forrige Fortrolige ved den Person, han i nogen Tid, saa at sige under Plato's Formynderskab, havde foretilt; og formodentligen var det en Følge af denne fordærvelige Undseelse, at han talede i saa haanlige Udtrykke om en Mand, som han i Forstningen næsten havde forgudet, og at han søgte at give sin Lidenskab for ham saa comisk et Sving.

Han greb altsaa Philistos's Forslag med den Utaalmodighed, man maa forudsætte hos et Menneske, der ønsker jo før jo heller at befrie sig fra den Tvang, en forhadt Indskrænkning paalægger ham; og paa det, der ingen Tid skulde gaae til Spilde, gjorde han allerede Dagen efter Anstalt til at iværksætte det. Han lod Dion og Philosophen kalde til sig i sit Cabinet, og aabenbarede dem med alle muelige Tegn paa den fuldkomneste Tillid, at han var til Sinds at fraside sig Regjeringen og overlade det til Syracusanerne at vælge sig, hvad for en Forfatning, der vilde være dem behageligst.

Denne saa uventede Erklæring satte disse to Venner i Forundring; imidlertid fattede de sig dog paa Stedet. De ansaae den for et sværmende Anstød af en Dyd, der endnu ikke var bleven luttret og derfor

under

under sin Gjering henfaldt til skjønne Overdrivelser, og de gjorde sig i denne Mening Haab om, at det vilde falde dem let at bringe Forsten paa modnere Tanker. Vel billigede de hans gode Hensigt, men tillige forestilte de ham dog, at han kun meget slet vilde opnaae den, naar han gjorde Folket, som i politisk Betragtning altid maa ansees for Umyndige, til Herrer over en Frihed, som det, efter alle Formodninger, vilde misbruge til sin egen Skade. De sagde ham herom alt, hvad en sund Statskonst er i Stand til at sige. Især beviste Plato, at en Stats indvortes Velstand ikke beroede paa den Form, dens Forfatning havde, men paa Lovgivningens indvortes Godhed, paa dydige Sæder og paa den Regents Viisdom, som Lovenes Haandhævelse var betroet til. Efter hans Mening behavede ikke Dionysius at fraside sig den høieste Magt, da det jo stod til ham ved en fuldkommen Iagttagelse af alle de Pligter, der paaligge en vis og dydig Forste, at forvandle Tyranniet til et lovmæssigt Monarchie: en Regjeringsform, som Folket saa meget villigere vilde underkaste sig, da Følelsen af dets Mangel paa Evne til at regjere sig selv vilde gjøre det tilbøieligt til at lade sig regjere, ja til at agte og ære den som en Guddom, der beskyttede det og arbeidede for dets Lyksalighed.

Dion var ikke heri aldeles enig med sin Ven. Aarsagen dertil var den, at han kjendte Dionysius bedre og at det Haab, han havde om, at hans gode Disposition skulde være af Varighed, kun var saa lidet,

at

at han ønskede, det snareste muligt, at gjøre et saadant Brug af den, hvorved Magten til at gjøre ondt maatte blive ham betagen, i Tilfælde at Villien dertil skulde indstille sig igien hos ham. Han nøbredte sig derfor med Eftertryk over de Fortrin, et velindrettet Aristocratie havde for en Eneстes Regjering, og beviste, hvor farligt det var at lade et heelt Lands Velstand være afhængig af den tilfældige og kun lidet sikre Omstændighed, at Eneherskeren ogsaa vilde være dydig. Han paastod endog: at det var at fordre noget, der overgik Menneskehedens Kræfter, om man vilde forlange af et Menneske, der havde den høieste Magt i sine Hænder, at det ingensinde skulde misbruge den; thi dette vilde være det selvsamme, som om man af en Skabning, der var beladt med Mangler og Svagheder, vilde forlange, at den, fordi den var indrømmet en guddommelig Magt, ogsaa skulde besidde guddommelig Viisdom og Godhed. Han billigede derfor i høieste Grad det Forsæt, Dionysius havde fattet, at fraside sig den kongelige Magt. Dog var han enig med sin Ven i: at han, istedet for at overlade Statens Indretning til Folkets Godtbefindende, burde selv, i Forening med nogle forstandige Mænd, der vare i Besiddelse af Folkets Tillid, ufortøvet foretage sig at udkaste en Plan til en varig og i høieste Grad fuldkommen Statsforfatning.

Dionysius lod som han syntes om dette Forslag. Han bad dem derfor at udvikle deres Tanker om saa vigtig en Sag i en fuldstændig Plan, og lovede, at Han, saasnart de vare blevne enige om, hvad der burde gjøres, vilde skride til Udførelsen af et Værk, der, som han foregav, laae ham selv saa meget paa Hjertet.

Denne hemmelige Samtale havde en dobbelt Virkning hos Tyrannen. Den bragte hans Had til Dion til det høieste, og satte Plato paa ny i Credit hos ham. Thi endskjønt han ikke nu var saa meget som i Førstningen for at høre ham tale om en god Regents Pligter, saa var det ham dog overmaade kjert, at Plato havde erklæret sig for en Modstander af den populaire Regjering og for en Ven af Monarchiet. Han holdt nu Raad paa ny med sine Fortrolige. Det kommer, sagde han, allene an paa at skaffe sig Dion af Halsen. Philistos holdt for, at Folket maatte beroliges og Førstens vaklende Anseelse befæstes, førend man torde driste sig til et saadant Skridt. Han foreslog de Midler, hvorved dette sikrest lod sig gjøre. I Grunden var der ingen synderlig Vanskelighed derved; thi han og Timocrates havde skildret den paaberaabte Gjæring i Syracus meget farligere, end den virkelig var. Dionysius vedblev, efter hans Raad at bevise Plato en udmærket Agtelse, da han var en Mand, som i Folkets Øine blev betragtet som et Slags Prophet, der omgikkes med Guderne

og

og havde Indskydelser. En saadan Mand (sagde Philistos) maa man søge at beholde til Ven, saalænge man kan bruge ham. Plato attraaer ikke selv at regiere; han ledes altsaa ikke af den Interesse som Dion. Hans Forfængelighed er tilfredsstilt, naar han staaer i Anseelse hos og troer at have Indflydelse paa den, der har Regieringen i sine Hænder. Det er let at underholde ham i denne Tanke, saalænge man finder det fornødent, og dette vil tillige være et Middel til at holde ham fra at indlade sig i nogen nøiere Forening med Dion.

Tyrannen, som desuden af et Slags Instinct følte sig hentrukken til Philosophen, fandt selv dette Raad fortræffeligt, og fulgte det ogsaa mesterligen, at Plato virkelig lod sig føre bag Lyset. Han søgte bestandig, naar han viste sig offentlig, at have ham ved Siden af sig, og igjentog ved alle Leiligheder, hvor det kunde gjøre Indtryk, Philosophens Maximer. Han anstillte sig, som om det var efter Plato's Raad, at han snart foretog sig eet snart et andet, hvorved han kunde gjøre sig Haab om at indtage Syracusanerne, men i Grunden var det ikke andet end Indskydelser af Philistos, som, uden at det kunde mærkes, paa ny havde erhvervet sig et fuldkomment Herredømme over hans Hjerte. Han viste sig overmaade venlig og naadig imod Folket. Han afskaffede nogle Paalæg, der fornemmeligst var de laveste Classer af det til Byrde. Han forlystede det med offentlige Feter og Lege. Han ophøiede nogle af dem,

hvis

hvis Anseelse han meest frygtede for, til fordeelagtige Æresposter, og lod de øvrige afspise med Løver, der ikke kostede ham noget og dog gjorde den fornødne Virkning. Han prydede Staden med Templer, Gymnasier og andre offentlige Bygninger. Og alt dette iværksatte han ved sine Fortroliges Hjelp paa saa god en Maade, at den bedragne Plato anvendte al sin Konst og Anseelse til at indtage alles Hjerter for en Første, der opvakte saa skjønne Forhaabninger om sig, og kildrede hans Forfængelighed med saa mange Beviser paa sin udmærkede Agtelse.

Disse Konstgreb gjorde al den Virkning, de vare bestemte til at gjøre. Folket, hvis Forestillinger om politiske Ting altid ere afhængige af det nærværende Indtryk, ophørte nu at knurre, opgav inden faie Tid endog det blotte Ønske om en Forandring, fattede en heftig Tilbøielighed til sin Første, priste sin Regierings Lykfalighed, beundrede den prægtige Uniform, han havde ladet sine Drabanter gjøre, drak sig en Ruus paa hans Velgaaende og var beredt til at yde alt, hvad han vilde foretage sig, sit taabelige Bifald.

Sjette Capitel.

Konstgreb af Yndlingen Timocrates. Bacchidion. Dion og Plato blive ryddede af Veien.

Philistos og Timocrates saae sig ved dette heldige Udfald af deres Plan befæstede paa ny i deres Herres Gunst.

Gunst. Men de syntes dog ikke om at dele den længere med Plato, for hvilken Dionysius fremdeles beholdt et Slags Svaghed eller Godhed, hvilken man maaskee kunde tilskrive den Overmagt, der er en stor Aand naturlig over en liden. For ogsaa at bringe det til denne Seier, kom Timocrates paa et Indfald, hvortil hans hemmelige Samtale med Dionysius i dennes Sovegemak havde givet ham det første Vink. Det var eet af de Indfald, som der just ikke hører synderlig megen Vittighed til at finde paa, men de Fordele, han lovede sig deraf, vare dog ikke desmindre betydelige. Han haabede derved, paa eengang baade at gjøre sig fortjent for Tyrannen og undergrave Philosophens Anseelse; og dette Haab slog ham eiheller feil.

Dionysius havde, opmuntret af ham, uformærkt begyndt at indføre en større Frihed ved sit Tafelsligen. Antallet og Beskaffenheden af Gjesterne, der bleve indbudne dertil, maatte tjene til Undskyldning derfor. Plato, som, hvor høie hans Grundsætninger end vare, dog havde et lidet Anlæg til Hofmand, gjorde her, hvad mangen en ærværdig Mand i hans Forfatning pleier at gjøre: han talede nemlig ved enhver Leilighed om Maadelighed, og spiste og drak dog ligesom en anden. Den lille Udvidelse, som den academiske Frugalitet (som Academiets Fader selv maatte tilstaae, ikke at skikke sig for en Førstes Hof) derved fik i sine alt for knappe Grændser, tillod nu de fornemste Syracusanere og enhver, der vilde bevise Førsten sin Hengivenhed, at foranstalte prægtige

tige Feter for ham, Feter, hvorved Glæden vel ikke var indskrænket, men dog ved Musernes og Graciernes Selskab fik et Skin af Beskedenhed, som kunde forsone Viisdommens Strænghed med den.

Timocrates forte sig denne Omstændighed til Nytte. Han indbød Prindsen, det hele Hof og de fornemste i Staden paa sin Lystgaard paa Landet, for der med Høitidelighed at modtage det tilbagevendende Foraar, hvis Kraft til at give alt sin Ungdom tilbage (til Ulykke for Dionysius's desuden kun svagt befæstede Platonismus) ogsaa syntes at indgyde denne Prinds Ungdommens Begjerligheder og Kræfter igjen. Den listigste Vellyst havde, forstukken bag ved en blændende Pragt, anordnet denne Fest. Timocrates forsøgte sine Rigdomme med saa meget des gladere et Ansigt, da han var forsikret om netop derved at faae dem dobbelt igjen. Alle og enhver beundrede denne Yndlings Smag og Opfindelser. Dionysius forsikrede, at han aldrig havde forlystet sig saaledes. Og selv den guddommelige Plato (som hverken paa sine Reiser til Pyramiderne og Gymnosophisterne eller i Athenen havde seet Mage dertil) blev saa skuffet af sin digterske Indbildningskraft, at det lod, som han glemte de Farer, der lurede under dette Steds Fortryllelser, og den Rigdom, der gaves her af forlystende Tillokkelser. Ikkun Dion allene blev, som han pleiede at være, alvorlig. Men den Contrast, der var mellem hans mørke Mine og den almindelig herskende Munterhed gjorde og et saadant Indtryk paa alle de

Tilstædeværende, at det ikke lidet bidrog til at befordre hans forestaaende Fald. Imidlertid lod det dog, som ingen gav Agt derpaa; og virkeligen levnede og den Omsorg, Timocrates havde draget for at lade enhver Time, ja næsten ethvert Øieblik tilbyde Selskabet en ny Fornøielse, de Tilstædeværende kun liden Tid til at gjøre Jagttagelser.

Den listige Hofmand havde fundet Middel til selv ved en Leilighed, hvor man saa lidet kunde vente det, at smigre Philosophen paa en meget fiin Maade. Dette bestod nemlig deri, at der blev givet en stor Pantomine-Ballet, hvori den menneskelige Sjels Historie, efter platoniske Grundsætninger, blev forestilt allegorisk ved Billeder, som han selv i nogle af sine Skrivter havde leveret. Timocrates havde betjent sig hertil af de smukkeste unge Figurer, som han havde kunnet opdrive i Corinth og det heie Grækenland.

Blandt Danserinderne gaves der een, som syntes at være skabt til i saa Øieblikke at tilintetgjøre alt, hvad den gode Plato i ligesaa mange Maaneder havde opbygt i Tyrannens Sjel. Hun forestilte Vellysten blandt Personerne i Dansen, og hendes Figur, hendes Ansigtsdannelse, hendes Øiekast, hendes Smiil og alt, hvad der var paa hende, svarede og virkeligen saa fuldkommen til denne Rolle, at det Anacreontiske Udtryk Vellystaandende syntes udtrykkelig at være gjort for hende. Een og hver var fortryllet af den skjønne Bacchidion, men ingen var det saa meget som Dionysius.

nysius. Han tænkte ei engang paa at modsætte sig en Vellyst, der, for igjen at opflamme hans kjølede Tilbøielighed til den, havde antaget saa forføriſk en Skikkelse. Neppe beholdt han Magt nok over sig selv til, ikke alt for tydeligen at røbe, hvad der foregik i ham. Thi han fordristede sig endnu ikke til, ganske igjen at være Dionysius, omendskjønt han dog af og til mod sin Villie yttrede nogle Smaabevægelser, der overtydede den forskende Dion om, at det kun var en Levning af Undseelse, der endnu holdt det sidste Suk af den døende Dyd tilbage hos ham.

Timocrates triumpherede i sit Hjerte; hans Hensigt var opnaaet. Den alt for indtagende Bacchidion bemægtigede sig snart Tyrannens Begjerligheder, Smag, ja endog hans Hjerte. Og da han behøvede Timocrates til Mægler for en Lidenskab, som han endnu en Tidlang vilde holde skjult, saa blev denne tjenstfærdige Hofmand fra dette Øieblik af paa ny hans Hjertes største Fortrolige. Den gode Plato, som denne Intrigue ikke længe kunde blive skjult for, beklagede nu for silde, at han havde seet for meget gjennem Fingre med Førstens Hengivenhed til Forlystelser. Han følte alt for vel, at hans metaphyſiske Fortryllelse var bleven fordeelt af en stærkere Magt. Men da han ikke vilde falde Prindsen besværlig, naar han saae, det vilde være frugtesløst, saa begyndte han nu at indstille sig sjeldnere ved Hoffet. Dion derimod gik endnu videre: han understod sig at gjøre Dionysius Bebreidelser for hans hemmelige Forstaaelse med den

skjønne Bacchidion og erindre ham med en Alvorlighed om hans Pligter, som Tyrannen ikke længere kunde udstaae. Dionysius svarede ham truende som en Asiatisk Despot: Dion gjenkaldte ikke, hvad han havde sagt, men gjentog det tvertimod saa uforsagt som en Misfornøiet, der føler sig stærk nok til at trodse sin overmodige Despots Trusler. Vel lod Dionysius sig af den forsigtige Philistos bevæge til at tæmme sin Forbittrelse, som han allerede var paa Veie at give Tøilen; men Dion fandt sig saa fornærmet og Tingen var allerede kommen saa vidt, at der uden Ophold maatte fattes en Beslutning. Den mindste Opsættelse var farlig, men et offentligt Udbrud var det ikke mindre. Man fandt altsaa, det vilde være sikrest at rydde den trodsige Patriot, der syntes beredt til at lade det komme til det Yderste, i Stilhed af Veien. Dion forsvandt nu pludseligen, og først nogle Dage derefter bekjendtgjorde Dionysius: at han formedelst en farlig Sammensværgelse mod hans Person og Statens Rolighed, som Dion havde arbeidet paa, var bleven nødsaget til at lade ham forlade Sicilien. Ogsaa befandtes det virkeligen, at Dion var ved Nattetid uformodentligen bleven heftet, bragt ombord paa et Skib og sat i Land i Italien.

For at gjøre den foregivne Sammensværgelse sandsynlig fængslede man ogsaa adskillige af Dions Venner, men et endnu større Antal Tilhængere af Philistos, som vare kjøbte til at vidne imod denne Prinds. Man efterlod intet, der kunde tjene til Beviis paa, at man i hans

Pro-

Proces paa det noiagtigste iagttog alle Justitsformaliteterne; og først efterat han ved en Mængde kiøbte Vidners Udsagn var bleven overbeviist, bekræftede man hans Forviisning ved en formelig Dom, og forbød ham under Livsstraf, uden særdeles Tilladelse af Dionysius, at lade sig see i Sicilien igjen. Tyrannen anstilte sig, som han mod sin Villie og kun af Omsorg for Statens Rolighed bequemmede sig til at underskrive denne Dom; og for at give et Beviis paa, hvor gierne han vilde skaane en Prinds, som han altid havde agtet særdeles høit, forvandlede han Confiscationen af alle hans Godser allene til Beslag paa Indkomsterne af dem. Men ingen lod sig føre bag Lyset af disse Konstgreb, da man strax derpaa erfoer, at han havde tvunget sin Søster, Dions Gemalinde, til at blive en Belønning for den uværdige Timocrates.

Plato spillede ved denne uventede Forandring en meget ydmygende Rolle. Dionysius vedblev vel endnu at anstille sig som en stor Beundrer af hans Videnskab og Veltalenhed, men hans Indflydelse havde ophørt saa aldeles, at det eengang var ham tilladt at forsvare sin Vens Uskyldighed. Han blev hver Dag buden til Tassels, men kun for at høre med sine egne Øren sin Philosophies Grundsætninger, Dyden og alt, hvad en sund Sjel bærer Ærbødighed for, gjort til Gienstand for et letsindigt Spøg, der saare ofte fornærmede den ægte Vittighed ligesaa meget som de gode Sæder. Og for at betage ham al Leilighed til igjen at

udslætte de onde Indtryk, man i Henseende til Dion havde bibragt Syracusanerne, gav man ham under Skin af en overordentlig Æresbeviisning en Vagt, som vaagede over ham og holdt ham indsluttet som en Statsfange.

Philosophen havde endnu ikke bragt det til saa fuldkomment et Herredømme over den Deel af sin Sjel, som han havde anviist Plads imellem Brystet og Mellemgulvet, at ikke denne Fremgangsmaade skulde have gjort ham opbragt paa Tyrannen. Han begyndte at tale i en fribaaren Athenienſers Tone, og forlangte under adskillige Paaskud sin Afskeed. Dionysius anstilte sig forundret over denne Begjering, og syntes at anvende alt for at beholde saa vigtig en Ven. Han bød ham endog den første Post i sit Rige, og (om ikke Plutarch har sagt for meget) alle sine Kostbarheder, om han vilde forbinde sig til, aldrig at forlade ham. Men den Betingelse, der blev tilføiet, beviste, hvor lidet man ventede, at dette glimrende Tilbud vilde blive antaget. Thi man forlangte, at han for Tyrannens Skyld skulde opofre sit Venskab for Dion. Plato forstod nok, hvad dette Forslag skulde sige, endskjønt det ikke blev sagt. Han vedblev altsaa at paastaae sin Demission og fik den og endelig, efterat han havde maattet forpligte sig til at ville vende tilbage, saasnart den Krig, Dionysius var paa Veie at begynde mod Carthago, blev endt.

Tyrannen gjorde sig overmaade megen Møie for at indbilde den hele Verden, at de vare skiltes som de bedste Venner fra hinanden; og Plato's Ærgjerrighed

(om

Com det ellers er tilladt at forudsætte en saadan Lidenskab hos en Philosoph) fandt alt for vel sin Regning derved, til at han skulde have gjort sig nogen Umage for at betage Verden denne Vildfarelse. Han reiste kun bort, sagde han, for at forsone Dion og Dionysius igjen med hinanden. Tyrannen viste sig meget tilbøielig hertil: han ophævede endog, til Beviis paa sit Sindelaug mod Dion, det Beslag, han havde lagt paa hans Indkomster; og Plato gik derimod i Borgen for, at hans Ven ikke skulde foretage sig noget til Fornærmelse for Dionysius. Afskeden dannede saa sørgeligt et Optrin, at Tilskuerne (paa dem nær, der vidste, hvorledes Ansigtet under Masken saae ud) følte sig inderlig rørte ved dette Beviis paa Førstens gode Hjerte. Han fulgte Philosophen ned til den Galei, han skulde bestige, qvalte ham næsten med Omfavnelser, vædede hans ærværdige Kinder med sine Taarer, og forfulgte ham med sine Øine, saalænge det var mueligt at see ham.

Og saaledes vendte nu begge lige lette om Hjertet tilbage, Plato til sit kjære Academie og Dionysius til sin Danserinde, for at lade sig indslutte i hendes ømme Arme.

Syvende Capitel.

Et mærkværdigt Forslag af Philistos. Hvortil en fornem Herre kan bruge Philosopher og vittige Hoveder. Dionysius opretter et Academie af skjønne Aander.

Dionysius, hvis naturlige Forfængelighed ved hans Discurse med den Athenienſiske Vise var opsvulnet til en heftig Ærgjerrighed, havde, blandt andre Svagheder ogsaa sat sig i Hovedet at ville holdes for en Beskytter af de Lærde og for en Kjender, ja endog for een af de skjønne Aander i sin Tid. Han var meget bange for, at Plato og Dion igjen skulde behage Grækerne (hvilke han fornemmelig var begjerlig efter at behage) de gode Tanker, de havde begyndt at fatte om ham; og denne Frygt synes at have været een af de stærkeste Bevæggrunde, hvorfor han overøste Philosophen med saa megen Venskab ved deres Skilsmisse. Men han lod det ikke blive derved. Philistos sagde ham, at Grækenland havde en Mængde lærde og ikke just synderlig vel aflagte Dagdrivere, der ikke alene vare ligesaa berømte som Plato, men endog tildeels skikkede sig bedre til at forlyste en Prinds over Tafflet og i hans kjedsommelige Øieblikke, end denne selsomme Mand, der havde sat sig den underlige Grille i Hovedet, at ville forestille en latterlig ærværdig Mellemting mellem en Statsmand og en Ægyptisk Præst. Han beviste med Exempler af hans egne Forfædre: at en Første ikke lettere kunde forskaffe sig Roes for en fortræffelig Regent, end naar han tog Philosopher og Poeter i sin Beskyttelse, Folk, der, for at have den Ære

at

at være hans Gjester, eller for en maadelig Belønning, vare beredte til uindskrænket at forøde alle deres Talenter til hans Berømmelse eller til at befordre hans Hensigter. — "Tro vi, sagde han, at Hieron har været saa overnaturlig en Mand, saa stor en Helt, en saadan Halvgud og et saadant Mønster paa alle førstelige, borgerlige og huuslige Dyder, som Efterverdenen holder for? Vi vide, hvad vi bør tænke derom. Han var, hvad alle Prindser ere, og han levede, som de alle leve. Han gjorde, hvad jeg og enhver anden vilde gjøre, dersom vi vare fødte til uindskrænkede Herrer over saa smuk en Øe som Sicilien, men han var klog nok til at holde Simonider og Pindarer ved sit Hof. Disse kappedes med hinanden om at berømme ham, fordi de bleve bespiste og betalte vel. Alle og enhver roste Prindsens Gavmildhed, og dog kostede denne Roes ham ikke halv saa meget, som hans Jagthunde kostede ham. Hvo vilde vel være Konge, dersom en Konge skulde gjøre alt det, en magelig Sophist paa sin Løibænk eller Diogenes i sin Tønde falder paa at gjøre ham til Pligt? Hvo vilde vel regjere, dersom en Regent skulde opfylde alle sine Undersaatters Ønsker og Fordringer? Det meste, om ikke alt, kommer an paa den Mening, en stor Herre opvækker om sig; ikke paa hans Handlinger selv, men paa den Skikkelse og det Sving, han veed at give dem. Hvad, han ikke selv vil gjøre eller kan gjøre, det kunne vittige Hoveder gjøre for ham. Hold Dem en Philosoph, der kan demonstrere

alt,

alt, en Hofnar, der kan gjøre Leier med alt; og en Poet, der kan gjøre Vers om alt. Den Fordeel, De vil høste af denne lille Udgivt, falder vel ikke saa strax i Øinene, endskjønt det jo i sig selv allerede er Fordeel nok at blive anseet for en Beskytter af Muserne. Thi dette holde ni og halvfemtes findstyve blandt hvert hundrede af det menneskelige Kjøn for et ubedrageligt Bevis paa, at Forsten selv er en Herre af store Indsigter og Kundskaber; og denne Mening opvækker Tillid til og en gunstig Fordom om alt, hvad han foretager sig. Men dette er dog den mindste Fordeel, De vil drage af Deres vittige Kostgjængere. Lader os antage, at det er fornødent at gjøre et nyt Paalæg! Behøves der mere for i et Øieblik at opvække en almindelig Misfornøielse med Deres Regjering? De Misfornøiede (et Slags Folk, som end ikke den klogeste Regjering er i Stand til aldeles at udrydde) føre sig en saadan Tidspunct til Nytte. De bringe Folket i Gjæring, undersøge Forstens Forhold, Forvaltningen af hans Indkomster og tusinde Ting, som ingen forhen havde tænkt paa. Uroligheden tager til; Folkets Repræsentantere forsamle sig; man overleverer Hoffet den ene Forestilling, den ene Besværing efter den anden. Uformærkt tager man sig den Frihed at forvandle sine Bønner til Fordringer og understøtter Fordringerne med ærbødige Trusler. Kort, Deres Livs Rolighed er da, i det mindste paa nogen Tid, forsvunden; der kan gives critiske Omstændigheder for Dem, hvori det mindste Feiltrin kan drage de værste Følger efter sig, hvor der ikke behøves mere til et fuldkomment Oprør, end at der skal gives en Dion, der vil opkaste sig til Formand for den misfornøiede Pøbel: men ved saadanne Leiligheder seer man den sande Nytte, man har af sine vittige Hoveder. Ved deres Bistand kan man i faa Dage afvende alle disse Ubehageligheder. Lade vi Philosophen demonstrere, at dette Paalæg er uundgaaelig fornødent til det almindelige

delige Bedstes Fremme, lade vi Hofnarren bringe eet eller andet latterligt Indfald, een eller anden comisk Hofanecdote om i Staden, og lade vi Poeten uopholdelig ryste en ny Comedie og et Par Gadeviser af Ærmet, for derved at give Pøbelen noget at see og synge, saa har det ingen Nød, at jo alting vil blive roligt; og medens de politiske Dagdrivere disputere med hinanden for at afgjøre, om Philosophen har argumenteret ret eller galt, medens den forargelige lille Anecdote og den nye Comedie holde Vitligheden i alle gode Selskaber i Aande, udstøder Pøbelen sagte et Par Eeder, istemmer sin Gadeviise og — betaler. For saadanne Tjenester (føiede Philistos til) er det dog nok værdt at underholde et Par Mennesker, der sætte deres hele Ære i at parre Ord ziirligen sammen, tælle Stavelser, kildre Ørene og ryste Lungerne, og hvis høieste Ønsker ere opfyldte, naar man giver dem saa meget, som de behøve, for at slaae sig ubekymret igjennem en Verden, som de ikke fordre meget af, og være frie for at foretage sig andet end det, den Grille, de ere plagede af og de kalde deres Genie, gjør til den største Fornøielse i Livet for dem.

Dionysius fandt dette Raad af sin Minister fuldkommen efter sin Smag. Philistos overleverede ham en Liste paa over tyve Canditater, som han efter Behag kunde vælge iblandt. Først troede, man ikke kunde have for mange af saadanne nyttige Folk, og tog dem derfor, saa mange de vare, uden Valg. Alle de skiønne Ander i Grækenland bleve under blændende Løfter indbudne til hans Hof. Inden føie Tid vrimlede hans Forgemakker af Philosopher og Musernes Præster. Alle de Digtere, episke og tragiske, comiske og lyriske, der ikke havde kunnet gjøre Lykke i Athenen, stimlede nu til Syracus, for at stemme deres Lirer og Fløiter ved Anapus's behagelige Bredder og — spise sig mætte. De troede, det ret vel kunde være dem tilladt at besynge **Dionysius's Dyder**, siden den guddommelige **Pindar** selv ikke havde skammet sig ved at

gjøre

gjøre Hierons Mundlæsel udødeligt. Endog den Socratiske Antisthenes lod sig lokke til Syracus af Haabet om, at denne nye Musagets Gavmildhed vilde sætte ham i Stand til med des mere Magelighed at studere Fordelene af den frivillige Fattigdom og Afholdenhed: Dyder, hvis Skjønhed man (efter deres ivrigste Lovtaleres stiltiende Vidnesbyrd) paa et godt Maaltid besidder meest Veltalenhed til at tale om. Kort, Dionysius havde den Fornøielse, for sin egen Person, midt i sin Hofstat at oprette sig et Academie, hvis Forstander og Appollo han værdigede det selv at være, og hvor Retfærdigheden, Grændserne for det Gode og det Onde, Lovenes Oprindelse, det Skjønne, Sjelens, Verdens og Gudernes Natur og andre saadanne Gjenstande, som ikke efter almindelige Folks Begreber tjene til andet end Conversation, leverede Lemmerne Materie nok til at disputere om med ligesaa megen Vidtløftighed og Subtilitet og ligesaa liden sund Menneskeforstand, som der paa de da og siden værende Academier almindelig blev og bliver disputeret derom. Han havde den Fornøielse at høre sig beundret og berømt for en Mængde Dyder og Helte Egenskaber, som han aldrig havde tiltroet sig selv. Hans Philosopher vare ikke af det Slags Folk, at de (som Plato) toge sig den Frihed at forsøge paa at hovmesterere ham og lære ham, hvorledes han først skulde regjere sig selv og dernæst sit Rige. Den strængeste af dem var for høflig til at udsætte noget paa det Liv, han førte, og alle vare de beredte til at bevise enhver Tvivler saa klart som Solen, at en Første, der betalte Tilegnelsesskrivter og Lovsange saa godt, der var saa gjestfri og der gjorde sine tro Undersaatter saa lykkelige ved Synet af saa mange Fester og Forlystelser, nødvendig maatte være den værdigste af alle Førster.

Saaledes stod det til ved Hoffet i Syracus, da Helten i vor Historie antom til denne Stad, og saaledes var den Første beskaffen, som han under en ganske anden Forudsætning var kommen for at tilbyde sin Tieneste.